

PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

Govern
de les Illes Balears

PLA FORESTAL
DE LES ILLES BALEARS

PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Agricultura,
Medi Ambient i Territori

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria d'Agricultura,
Medi Ambient i Territori

DIRECCIÓ GENERAL DE MEDI NATURAL, EDUCACIÓ AMBIENTAL I CANVI CLIMÀTIC

Febrer, 2015

ÍNDEX DE CONTINGUTS

I.- INTRODUCCIÓ	5
I.1.- ANTECEDENTS, REFERENTS I MOTIUS PER ELABORAR UN PLA FORESTAL A LES ILLES BALEARS	6
I.1.1. Fonaments, recomanacions i requeriments internacionals per a la formulació de plans estratègics de política forestal.....	6
I.1.2. Marc europeu i estatal de referència sobre política forestal	7
I.1.3. Raons per a la formulació d'un Pla Forestal de les Illes Balears.....	8
I.2.- REQUISITS I NORMATIVA EXIGIBLES PER A LA REALITZACIÓ DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS.....	9
I.2.1. Requeriments i normativa aplicable sobre participació pública.....	9
I.2.2. Normativa d'avaluació ambiental aplicable al Pla Forestal de les Illes Balears	10
I.3.- METODOLOGIA I PROCEDIMENTS DESENVOLUPATS PER A LA REALITZACIÓ DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS.....	10
I.3.1. Metodologia i fases de treball desenvolupades per a la formulació del Pla Forestal de les Illes Balears	11
I.3.2. El Pla Forestal de les Illes Balears elaborat mitjançant un doble procés de planificació participativa	11
I.3.3. La dimensió ambiental inherent al Pla Forestal de les Illes Balears.....	13
I.4.- CONCEPCIÓ, CONTINGUT, ABAST I ÀMBIT OBJECTE DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS.....	14
I.4.1. Concepció i abast del Pla Forestal de les Illes Balears	14
I.4.2. Continguts i documents del Pla Forestal de les Illes Balears	15
I.4.3. Àmbit competencial objecte del Pla Forestal de les Illes Balears	17
II.- EL PANORAMA FORESTAL ACTUAL DE LES ILLES BALEARS	19
II.1.- DIAGNÒSTIC ABREUJAT DELS ESCENARIS DEL MEDI FORESTAL DE LES ILLES BALEARS.....	20
II.1.1. Elements físics i climàtics	20
II.1.2. L'escenari natural: els boscos com a magatzems de diversitat biològica i reserves del patrimoni natural de les Illes Balears.....	22
II.1.3. L'escenari forestal: evolució, estat actual i tendències dels espais i recursos forestals a les Illes Balears.....	37

II.1.4. L'escenari de riscos ambientals i antròpics que amenacen als ecosistemes forestals en Illes Balears	46
II.1.5. La multifuncionalitat dels ecosistemes forestals de les Illes Balears	54
II.1.6. L'escenari socioeconòmic del sector forestal balear en el medi rural	57
II.1.7. La percepció, la perspectiva i la imatge social del sector forestal a les Illes Balears	60
II.2.- DIAGNÒSTIC INTEGRAT DE L'ADMINISTRACIÓ I GESTIÓ DE LES FORESTS I LA PROPIETAT FORESTAL.....	67
II.2.1. El marc normatiu, administratiu i pressupostari per a la gestió de les forests i la propietat forestal a les Illes Balears.....	68
II.2.2. La gestió forestal sostenible, la conservació de la biodiversitat i el gaudi del medi natural de les Illes Balears	75
II.2.3. La protecció i defensa contra incendis i plagues forestals	79
II.2.4. L'ordenació i gestió dels recursos forestals i cinegètics	84
II.2.5. Informació, societat i cultura forestal a les Illes Balears	97
III.- EL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS	109
III.1.- ELS FONAMENTS DEL PLA I DE LA POLÍTICA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS.....	110
III.1.1. Els principis fonamentals i criteris orientadors de la política forestal balear	112
III.1.2. Desenvolupament d'un model de governació forestal per a les Illes Balears	114
III.2.- FINALITAT I OBJECTIUS DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS	117
III.2.1. Objectius generals de la política forestal balear	118
III.2.2. Objectius estratègics del Pla Forestal de les Illes Balears	119
III.3.- DISSENY DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS	120
III.3.1. Estratègies i plans forestals de referència per a la configuració del Pla Forestal de les Illes Balears.....	120
III.3.2. Configuració de l'estructura del Pla Forestal de les Illes Balears	123
IV.- ACTUACIONS DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS	125
IV.1.- DISPOSICIONS DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS: descripció dels eixos d'intervenció, reptes i accions claus previstes.....	126
EIX I: Qualitat ambiental	129
EIX II: Seguretat ambiental	131
EIX III: Productivitat, rendibilitat i competitivitat dels recursos forestals.....	136
EIX IV: Informació, comunicació, societat i cultura forestal.....	139

EIX V. - Governació forestal	141
V.- VIGÈNCIA I PROGRAMACIÓ ECONÒMICA DEL PLA FORESTAL	146
V.1.- VIGÈNCIA, EXECUCIÓ I PROGRAMACIÓ ECONÒMICA DEL PLA FORESTAL: pressupostos, inversions i finançament del pla	147
V.1.1.- Períodes d'execució del Pla Forestal	147
V.1.2.- Distribució pressupostària del Pla Forestal durant el primer període d'execució (2014-2020)	147
V.1.3.- Projectió pressupostària amb horitzó a llarg termini	152
VI.- SEGUIMENT I AVALUACIÓ DEL PLA FORESTAL	154
VI.1.- REVISIÓ, AVALUACIÓ I SEGUIMENT DEL PLA FORESTAL	155
ANNEX I. DESCRIPCIÓ D'ACTUACIONS	164

DIRECCIÓ GENERAL DE MEDI NATURAL, EDUCACIÓ AMBIENTAL I CANVI CLIMÀTIC

I.- INTRODUCCIÓ

Les Illes Balears necessiten els seus boscos

I.1.- ANTECEDENTS, REFERENTS I MOTIUS PER ELABORAR UN PLA FORESTAL A LES ILLES BALEARS

Es presenten a continuació els referents internacionals a nivell mundial i europeu per formular plans forestals estratègics de política forestal, així com el marc estatal de referència que en conjunt motiven el Pla Forestal de les Illes Balears.

I.1.1. Fonaments, recomanacions i requeriments internacionals per a la formulació de plans estratègics de política forestal

Com a conseqüència del diàleg internacional generat després del desenvolupament dels acords de Rio de Janeiro (1992) sobre medi ambient i desenvolupament sostenible, s'ha mantingut un diàleg intergovernamental a nivell mundial que ha generat compromisos, recomanacions, demandes i tendències internacionals emanades dels organismes de Nacions Unides (FAO, Fòrum Forestal Mundial UNFF) per al desenvolupament de polítiques, plans i programes forestals nacionals i subnacionals implementats mitjançant *plans estratègics de política forestal*, conforme als principis, directrius i criteris de sostenibilitat i bona governació universalment admesos per a tots els boscos i altres terres forestals del món.

Amb aquesta finalitat, a més de complir amb els compromisos internacionals en matèria de política forestal, és precís desenvolupar un procés iteratiu i participatiu de planificació de la política forestal que permeti als països el desenvolupament adequat de les seves pròpies capacitats normatives, administratives i pressupostàries, mitjançant mecanismes efectius de coordinació i descentralització administrativa, de manera que es traslladin els principis internacionals de governabilitat i sostenibilitat dels boscos i altres terres forestals per garantir l'exercici de l'ordenació i gestió sostenible dels seus espais i recursos forestals. Per a això es considera necessària la participació dels agents socials interessats, així com una col·laboració intersectorial amb altres polítiques implicades.

Recentment, Nacions Unides va publicar l'últim compendi de recomanacions (Guia FAO, 2011) que conté directrius per a la formulació d'una política forestal integral i "intel·ligent" de manera que sigui *legítima, eficaç i sostenible* a qualsevol país o regió del món, que comprèn els criteris i requeriments necessaris per articular-se mitjançant *plans estratègics de política forestal*.

En resum, aquestes directrius vénen a recomanar que l'exercici de la política, l'ordenació i la gestió forestal sostenible s'han de dissenyar i desenvolupar d'una manera *planificada, compromesa i consensuada*, de manera que pugui ser *verificable*:

- ✓ Que sigui **planificada** significa que la política forestal no ha de ser fruit de la improvisació sinó que ha de respondre a una estratègia estructurada i programada, és a dir, a *un pla director* que s'apliqui en un context *compromès* pels governs i administracions competents mitjançant els mecanismes adequats de *coordinació institucional i col·laboració intersectorial* disposant els compromisos pressupostaris i financers pertinents.

- ✓ Que sigui consensuada significa que respongui als ***principis democràtics de transparència i legitimitat*** que no sigui imposada pels governs i administracions sinó participativa, de manera que involucri totes les parts implicades mitjançant esquemes de resolució de conflictes, de manera que la política, la planificació i la gestió forestal sostenible siguin fruit del *diàleg* i la *negociació* entre els sectors i agents econòmics, ambientals i socials interessats, per tractar d'assolir un *consens* entre les parts sobre propòsits i aspiracions comunes, que permeti aconseguir compromisos o formular *acords* i compartir responsabilitats entre tots els involucrats i si és possible un *pacte social* negociat per al compliment de les seves finalitats.
- ✓ Que sigui ***verificable*** significa que es disposin els *mecanismes de control, avaluació i seguiment* del desenvolupament de la planificació i execució de la política forestal dissenyada, mitjançant criteris i indicadors homologables, contrastables, comparables i fiables que permetin l'avaluació dels progressos i resultats de la planificació, així com l'observació permanent de l'estat, dinàmica, evolució i tendències dels espais i recursos forestals, de la seva ordenació, administració i gestió.

Es tracta dels principals elements que, entre altres components, han de caracteritzar el desenvolupament de polítiques forestals conforme a les exigències actuals.

I.1.2. Marc europeu i estatal de referència sobre política forestal

Aquest context de recomanacions i requeriments internacionals a nivell mundial per a la formulació de plans i *Programes Forestals Nacionals* (PFN) i subnacionals, es trasllada a l'àmbit del continent europeu des de 1990 a través de les successives Resolucions de les Conferències Ministerials sobre Protecció dels Boscors d'Europa, firmades per més de quaranta països del vell continent, inclòs l'Estat Espanyol i la pròpia Unió Europea (UE) i conegudes amb la denominació de Procés Paneuropeu "*Forest Europe*" que han establert *Directrius, Criteris i Indicadors Paneuropeus de Gestió Forestal Sostenible*.

En particular, s'haurà d'adoptar el denominat "Enfocament Paneuropeu PFN" que reuneix els requisits exigibles per a la formulació de plans estratègics de política forestal a Europa, conforme al disposat a l'Annex a la Resolució V1 ("*Reforç de sinergies per a la gestió forestal sostenible a través de la cooperació intersectorial i els programes forestals nacionals*". Viena, abril 2003) actualitzats per les esmentades directrius de Nacions Unides (FAO, 2011) per establir aquest tipus de plans.

En l'actualitat, el procés forestal paneuropeu transcorre sota presidència espanyola, la culminació de la qual és prevista en la Conferència Ministerial de Madrid (2015), que té previst subscriure el 2013 un acord jurídicament vinculant per als boscors d'Europa, sota el paraigua de Nacions Unides, similar als altres tres convenis mundials sobre medi ambient (Canvi Climàtic, Biodiversitat i Desertificació) que són legalment vinculants per als països signataris.

En el text normatiu proposat a tal efecte, al seu capítol I d'introducció, en l'article 2 sobre termes i definicions estableix que els: "*Programes Forestals Nacionals signifiquen un marc de política comprensiva que pretén a llarg termini la implantació de la gestió forestal sostenible i la seva contribució al desenvolupament sostenible, partint de principis i processos participatius, holístics, intersectorials i iteratius de planificació, implementació, seguiment i avaluació de la política forestal a nivell nacional i/o subnacional*". Aquests instruments de planificació estratègica de la política forestal a nivell nacional o subnacional es consideren un vehicle d'aplicació del *conveni jurídic paneuropeu* als països signataris.

D'altra banda, a més de l'esmentat marc institucional i legal de referència per al desenvolupament de polítiques forestals als països europeus, existeix un marc instrumental constituït per l'Estratègia Forestal (1998 i 2013) i el Pla d'Acció Forestal (2006) de la Unió Europea, la revisió de la qual es pretén culminar el 2013, de la qual se'n derivarà el següent període d'aplicació 2014-2020 del *Pla d'Acció Forestal* de la UE que ha de servir de referència per als plans forestals dels països membres.

Entre altres instruments marc de referència, la Unió Europea també disposa d'Estratègies de Biodiversitat, de Paisatge i del Territori en la qual els sistemes forestals juguen un paper fonamental a les Illes Balears, i igualment en el context de la *Política Agrària Comuna* constitueixen referents a considerar en la política forestal de les Balears la proposta del Parlament Europeu i del Consell relatiu a l'ajuda al desenvolupament rural a través del Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural (FEADER) i els *Programes de Desenvolupament Rural* que es deriven als països membres per al període 2014-2020 i, en particular, el Programa Balear de Desenvolupament Rural que a l'efecte es disposi, al qual s'han d'incorporar les mesures que contempla el Pla Forestal Balear.

Al marc estatal espanyol, la Llei Bàsica de forests (Llei 43/2003, modificada per la Llei 10/2006), estableix al seu article 29 apartat 1 l'Estratègia Forestal Espanyola (EFE, 1999), "*com a document de referència per al desenvolupament de la política forestal espanyola.....*" i al seu article 30 apartat 1 el Pla Forestal Espanyol (PFE, 2002) "*com a instrument de planificació a llarg termini de la política forestal espanyola.....*", de manera que ambdós constitueixen els instruments de referència de planificació estratègica de la política forestal a Espanya per al desenvolupament de plans forestals autonòmics al marc del qual es formula el Pla Forestal de les Illes Balears d'acord amb les competències sobre això de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

I.1.3. Raons per a la formulació d'un Pla Forestal de les Illes Balears

Amb tals antecedents i requeriments existeixen motius suficients que justifiquen la formulació d'un Pla Forestal de les Illes Balears per definir la seva pròpia política forestal adequada a les demandes i tendències actuals segons les seves característiques, capacitats, necessitats i interessos.

Donada la complexa problemàtica forestal existent, el sol fet d'elaborar un pla com aquest suposa un imprescindible procés de reflexió col·lectiva, que permeti diagnosticar el panorama actual des de diferents aspectes i diverses perspectives, i ofereixi l'oportunitat de plantejar reptes de futur per resoldre els problemes del sector i del territori forestal.

La pràctica totalitat dels estats membres de la Unió Europea disposen d'un pla forestal nacional o instrument equivalent de planificació estratègica de la seva política forestal i molts d'ells han desenvolupat plans forestals "subnacionals" per a la seva aplicació als països o regions que els integren d'acord amb la distribució de competències de cada un, en particular en matèria de política forestal.

Al marc estatal bàsic de la política forestal espanyola esmentat, totes les Comunitats Autònomes d'Espanya, excepte les Illes Balears, han formulat o aprovat el seu pla forestal autonòmic o instrument equivalent de planificació estratègica de la seva política forestal, cada qual segons les seves característiques, capacitats, necessitats i interessos.

La Comunitat Autònoma de les Illes Balears precisa doncs d'un instrument de planificació estratègica de la seva política forestal, actualment centrada sobretot en la lluita contra els incendis forestals, que s'ha d'ampliar conforme a les seves pròpies competències en matèria forestal i d'acord amb els referents, recomanacions, i requeriments internacionals i estatals referits. Sense un pla director d'aquestes característiques, l'absència d'una llei forestal autonòmica, entre altres causes, constitueix un motiu afegit per elaborar un Pla Forestal per al conjunt de les Illes Balears, sense perjudici de les competències al respecte dels Consells Insulars.

I.2.- REQUISITS I NORMATIVA EXIGIBLES PER A LA REALITZACIÓ DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

Algunes d'aquestes recomanacions internacionals sobre boscos a nivell mundial i europeu s'han traslladat a la normativa de la Unió Europea i a la pròpia ordenació jurídica dels països membres, particularment en el referit als requisits i procediments exigibles sobre participació pública i avaluació ambiental de plans i programes amb incidència sobre el medi ambient.

I.2.1. Requeriments i normativa aplicable sobre participació pública

El Conveni d'Aarhus, firmat el 1998 pels països de l'Espai Econòmic Europeu, reconeix el dret dels ciutadans europeus a ser informats i participar a la presa de decisions sobre disposicions que afectin al medi ambient, de manera que se'ls ofereixi l'oportunitat d'expressar les seves opinions abans de la seva formulació i aprovació formal, tenint en compte els resultats de la participació pública.

Aquest "esperit participatiu" va ser traslladat a la normativa de la Unió Europea mitjançant la Directiva 2003/4/CE sobre accés a la informació mediambiental i la Directiva 2003/35/CE sobre participació pública en matèria de medi ambient, posteriorment traslladades a l'ordenació jurídica espanyola mitjançant la Llei 27/2006, de 18 de juliol, per la qual es regulen els *drets d'accés a la informació, de participació pública i d'accés a la justícia en matèria de medi ambient*, que obliga a la consulta de les persones legítimament interessades, sota pena de l'anul·lació judicial de les disposicions adoptades amb caràcter retroactiu.

I.2.2. Normativa d'avaluació ambiental aplicable al Pla Forestal de les Illes Balears

D'acord amb la Llei estatal 9/2006, de 28 d'abril, sobre avaluació dels efectes de determinats plans i programes en el medi ambient, al seu article 3 relatiu al seu àmbit d'aplicació, s'estableix que seran objecte d'avaluació ambiental els plans i programes que puguin tenir efectes significatius sobre el medi ambient.

A nivell autonòmic, la Llei 11/2006 de 14 de setembre, d'avaluacions d'impacte ambiental i avaluacions ambientals estratègiques a les Illes Balears, al seu Annex III estableix els plans i programes subjectes a avaluació ambiental estratègica. En el grup 2 d'altres plans i programes, fa referència a plans i programes de silvicultura, però no esmenta ni inclou plans estratègics de política forestal de les característiques del Pla Forestal de les Illes Balears que contempla les consideracions, objectius i efectes ambientals que li corresponen.

Per la seva part, la Llei 5/2005 de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental de Balears, en el seu títol IV de la Xarxa Europea "Natura 2000", ha regulat a través del seu modificat article 39 els supòsits en els quals podria resultar precisa una avaluació de les repercussions ambientals de determinats plans o projectes que afectin a l'àmbit d'aquests espais.

També resulta d'aplicació la Llei 6/2009 de 17 de novembre, de mesures ambientals per impulsar les inversions i l'activitat econòmica a les Illes Balears que estableix, al seu Article 31, un nou Article 39 bis que modifica la Llei anterior: Plans i projectes de gestió ambiental que afectin a espais de rellevància ambiental estableix que: "*Els plans de gestió ambiental promoguts per qualsevol direcció general o entitat de dret públic vinculada o dependent de la conselleria competent en matèria de medi ambient, i els projectes o les actuacions que se'n derivin, que tingui, com objecte el manteniment dels processos ecològics i dels sistemes vitals bàsics, així com la preservació de la biodiversitat i del paisatge, es considera que no tenen repercussions negatives en relació amb l'àmbit de l'espai de rellevància ambiental afectat*". Sembla evident que el Pla Forestal de les Illes Balears respon a aquestes premisses i característiques, sense perjudici de la seva consideració per l'òrgan o administració ambiental competent.

I.3.- METODOLOGIA I PROCEDIMENTS DESENVOLUPATS PER A LA REALITZACIÓ DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

Amb tals antecedents, el Pla Forestal de les Illes Balears s'ha realitzat conforme als requeriments i procediments exigibles per la normativa estatal i europea vigents sobre això, de manera que es proporciona al Pla, tant una àmplia perspectiva de **participació social** com una profunda **dimensió ambiental**, sense perjudici del seu **component tècnic i operatiu**. El procés participatiu de planificació s'ha desenvolupat en successives fases de treball d'acord amb la metodologia habitual emprada en plans de tipus estratègic.

I.3.1. Metodologia i fases de treball desenvolupades per a la formulació del Pla Forestal de les Illes Balears

El procés de realització del Pla Forestal s'ha desenvolupat amb un mètode de treball que respon a l'ús de tècniques tipus DAFO característiques dels processos de planificació que, en essència, responen a dues fases d'elaboració:

1. **Fase de diagnòstic:** presenta les anàlisis i diagnòstics de l'estat actual dels diferents escenaris que constitueixen el panorama forestal a les Illes Balears detectant les manques, problemes, riscos i amenaces que afecten als espais i recursos forestals, així com les fortaleses, potencialitats i necessitats que permeten pronosticar els reptes i oportunitats de futur que es presenten per a la seva adequada administració i gestió.
2. **Fase propositiva:** com a conseqüència dels diagnòstics i pronòstics efectuats, ofereix propostes de pretensions i solucions que permeten establir propòsits i objectius, estratègies i directrius que condueixin a la configuració i desenvolupament del pla estratègic forestal que es pretén, mitjançant l'execució de les iniciatives, mesures i actuacions requerides per al compliment de les seves finalitats.

Segons aquesta metodologia (*diagnòstic/pronòstic*), ambdues fases de treball s'integren al procediment d'elaboració del Pla mitjançant un doble procés participatiu.

I.3.2. El Pla Forestal de les Illes Balears elaborat mitjançant un doble procés de planificació participativa

En compliment de la normativa exigible sobre participació pública, per a proporcionar una àmplia perspectiva social al Pla Forestal de les Illes Balears, més enllà de determinades consultes exigibles, durant la seva elaboració s'ha emprat **un doble procés participatiu** que ha permès la *intervenció activa* dels tècnics i agents de medi ambient (AMA) de la Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic (DGMNEACC) com a administració promotora del Pla Forestal (*procés de participació interna*) per una part i, d'altra banda, dels agents socials, ambientals i econòmics interessats en l'àmbit forestal de les Illes Balears (*procés de participació externa*).

El **procés de participació interna** en l'administració va propiciar un "escenari participatiu" que permetés la intervenció activa dels diferents tècnics i agents de l'administració encarregats de la gestió del medi natural i forestal amb la intenció de procurar un major acostament a la realitat forestal de les Illes Balears precisament pels professionals directament responsables de la gestió pública de la matèria forestal, per tal d'obtenir una major fiabilitat i objectivitat a les determinacions del Pla a través d'una pluralitat d'idees, perspectives i opinions.

En primer lloc es va procedir a sondejar l'opinió del personal de l'administració del medi natural i forestal mitjançant un *qüestionari universal* dirigit a tots els tècnics i agents de medi ambient, preparat per ser complimentat per Internet de forma anònima i voluntària, perquè els enquestats poguessin així expressar la seva opinió lliurement.

L'estructura semitancada de l'esmentat qüestionari, amb 25 preguntes específiques, ha permès plantejar temes d'interès d'acord amb la finalitat del Pla i, a més, deixar un espai perquè els destinataris poguessin desenvolupar les seves impressions i suggeriments. Dos de cada tres tècnics i la meitat dels agents de medi ambient van respondre al qüestionari, per obtenir en total de gairebé un centenar de respostes que van proporcionar més de mig centenar de propostes prèvies.

A més es van celebrar un total de 24 reunions temàtiques personalitzades amb cada un dels tècnics responsables de les diferents àrees d'administració i gestió del medi natural i forestal de les Illes Balears a fi de que cadascun d'ells transmetés les seves anàlisis i diagnòstics sobre l'àmbit de la seva competència, fins i tot dissenyés la seva pròpia estratègia per desenvolupar i planificar la seva feina.

Per concloure aquest procés de participació interna es va produir una sessió especial moderada pel mateix equip de mediació ambiental que va conduir el procés de participació externa, on 16 tècnics de l'administració promotora (DGMNEACC) van tenir l'oportunitat de fer les seves aportacions en cada un dels 5 eixos d'intervenció previstos del Pla Forestal.

Paral·lelament, es va anar desenvolupant un **procés de participació social** dels interessats o implicats en l'àmbit forestal i de conservació de la naturalesa a les Illes Balears, amb tots els mitjans necessaris per procurar un escenari de diàleg, l'assistència tècnica i el suport suficients per consensuar opinions o actituds. Per a això, aquest *procés obert participatiu* ha estat formalment convocat, registrat i documentat, conduït per un *equip de mediació ambiental* integrat per mediadors independents, experts en el desenvolupament de debats i especialitzats en el plantejament d'esquemes de resolució de conflictes i conciliació d'interessos, en un "escenari de consens" d'aspiracions comunes.

Els participants van rebre informació específica relativa al Pla durant la seva elaboració i van tenir accés a documentació i comunicació a través d'un portal web específic per al procés de participació social que durant 20 setmanes va rebre prop de deu mil visites que van oferir respostes i propostes que han contribuït a la permanent millora del Pla.

Després d'una sessió prèvia informativa en la qual van respondre a la convocatòria 175 participants que van contestar a un *qüestionari inicial* específic, i d'acord amb la metodologia de treball, el procés participatiu es va desenvolupar en dues fases successives mitjançant diferents sessions celebrades a les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera. A la primera fase van acudir als tallers de diagnòstic 109 participants (57 a Mallorca, 33 a Eivissa, 12 Formentera i 9 a Menorca) i durant la segona fase van intervenir en les taules de propostes 92 participants (33 a dues taules diferents a l'illa de Mallorca, 26 a Eivissa, 9 a Menorca, 8 a Eivissa i 8 Formentera).

Els resultats i conclusions de cada una de les sessions de treball van ser registrats en *actes i informes* elaborats per l'equip de mediació ambiental. Els tallers de diagnòstic es van organitzar entorn de determinats temes o "qüestions clau" que es van suscitar durant els debats i les taules de propostes a través de grups de treball que van tenir l'oportunitat d'oferir les seves proposicions en cada un dels eixos d'intervenció previstos del Pla Forestal. Per concloure el procés, una vegada redactat el document dispositiu del Pla, se celebra un procés de retorn per comunicar als participants les seves aportacions incorporades.

D'aquesta manera, tots ells (tècnics i agents socials) han tingut l'oportunitat de participar activament en el diagnòstic del panorama forestal balear i en la proposta d'alternatives i solucions, de mesures i actuacions, abans del tràmit preceptiu d'informació pública previ al procediment d'aprovació formal del Pla, que permetrà als participants comprovar la incorporació dels resultats de la seva participació i, en el seu cas, efectuar les al·legacions que considerin oportunes.

En definitiva, amb ambdós processos (intern-extern), s'ha procurat realitzar *un pla forestal participatiu*, transparent i concurrent, elaborat mitjançant *principis democràtics* de participació, com a resultat d'integrar una pluralitat de perspectives i diversitat d'idees, del consens d'objectius i interessos diferents, que en conjunt proporcionen major *pluralitat, legitimitat i objectivitat* al Pla a través de les solucions proposades per a les necessitats i problemes detectats.

A més, per proporcionar una ***perspectiva social*** més àmplia al Pla, el discurs dels agents socials del procés participatiu s'ha complementat, d'una banda, amb un estudi sociològic de cultura forestal que analitza la *percepció social* de la realitat forestal a les Illes Balears a partir d'una prospecció de l'opinió pública de residents i turistes de les Illes i, d'altra banda, amb una anàlisi de la *imatge i rellevància social* del sector forestal balear a través de la seva presència en els mitjans de comunicació, el seu tractament i les seves impressions sobre qüestions forestals.

I.3.3. La dimensió ambiental inherent al Pla Forestal de les Illes Balears

Al component tècnic-administratiu del procés participatiu intern i l'àmplia perspectiva social que proporcionen el procés de participació dels agents socials implicats i la prospecció realitzada de l'opinió pública, s'ha afegit una profunda dimensió ambiental consubstancial al Pla Forestal de les Illes Balears que prioritza i integra les precises consideracions, continguts, objectius i efectes ambientals. D'aquesta manera, el Pla Forestal de les Illes Balears s'ha concebut amb *un component ambiental inherent* a tots els espais i recursos forestals, a fi de garantir la seva conservació i ús sostenible.

En aquest sentit, conforme a la metodologia prevista, s'ha desenvolupat en les successives fases de treball el procés d'anàlisi i diagnòstic a què han estat integrats quants *factors i variables ambientals* del físic, biòtic i socioeconòmic incideixen en la conservació i protecció de les espècies i hàbitats naturals que conformen els diferents ecosistemes forestals, entesos com a nuclis de preservació de diversitat biològica i components bàsics del patrimoni natural balear.

Tenint en compte les seves *característiques ambientals intrínseques*, el Pla Forestal de les Illes Balears contempla *objectius ecològics, socials i econòmics* sota el principi universal de sostenibilitat i els criteris de multifuncionalitat, participació i coordinació intersectorial, amb especial consideració a la conservació de la diversitat biològica dels ecosistemes forestals (*biodiversitat forestal*) que implica adoptar objectius de conservació en tots els espais forestals mitjançant un *enfocament ecosistèmic* per a la gestió d'hàbitats forestals, sobretot en les àrees forestals protegides, que suposen la meitat de la superfície forestal de les Balears.

Les previsions del Pla per configurar una política forestal balear d'acord amb les demandes i exigències actuals, dissenyen *un model propi de bona governació forestal* que garanteix el desenvolupament de *directrius i criteris d'ordenació i gestió sostenible* dels espais i recursos forestals de les Illes Balears. Per a això contempla objectius ambientals propis en tots els seus eixos d'intervenció previstos, especialment per millorar la *qualitat ambiental* i la biodiversitat dels ecosistemes forestals i garantir la seva *seguretat davant riscos ambientals*, tant hidrològics (erosions i inundacions) com d'incendis, malalties i plagues forestals, o altres activitats sectorials incidents (infraestructures, urbanisme, turisme,...).

Donada la *finalitat i compromís de sostenibilitat ambiental* i bona governació del Pla Forestal de les Illes Balears, és evident que els seus objectius prioritaris pretenen garantir que els seus *efectes ambientals previsibles* siguin sempre *positius*, des de la seva àmplia perspectiva a l'escala que li correspon com a instrument de planificació estratègica, sense perjudici d'aquells projectes i actuacions forestals que es derivin i requereixin ser sotmesos preceptivament a avaluació del seu impacte ambiental i, en el seu cas, a les mesures cautelars i correctores pertinents conforme a la seva pròpia legislació específica. En realitat, el desenvolupament metodològic i els continguts del Pla Forestal porten implícita la pròpia avaluació ambiental de les seves pretensions.

I.4.- CONCEPCIÓ, CONTINGUT, ABAST I ÀMBIT OBJECTE DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

I.4.1. Concepció i abast del Pla Forestal de les Illes Balears

El Pla Forestal de les Illes Balears es concep com *un pla estratègic director*, la finalitat principal del qual és l'organització i planificació estratègica a curt, mitjà i llarg termini, de la política forestal balear en tots els seus aspectes de conservació, protecció i gestió, proporcionant l'adequat marc normatiu, administratiu i pressupostari per al seu propi desenvolupament i procurant la seva *integració tant en la política agrària i el desenvolupament sostenible del medi rural, com en la política de protecció mediambiental i l'ordenació del territori*, així com en altres *polítiques sectorials* implicades en els espais i recursos forestals de l'àmbit insular, especialment referent a indústria i energia, educació i turisme.

Es tracta d'un *document tècnic administratiu* les determinacions i disposicions del qual, sense perjudici del seu posterior desenvolupament normatiu, es consideren *directrius* que generen un marc de recomanacions que han d'informar les iniciatives reguladores i la gestió forestal i que fins i tot sense tenir efectes jurídics determinants si constitueixen referència per a l'administració i per als particulars.

I.4.2. Continguts i documents del Pla Forestal de les Illes Balears

Conforme al previst al Plec de Prescripcions Tècniques que regeix la realització del Pla Forestal de les Illes Balears, d'acord amb la metodologia i les fases de treball desenvolupades, s'han elaborat els següents continguts i documents:

1.- Document de diagnòstic del medi forestal de les Illes Balears, que conté les anàlisis i diagnòstics dels següents factors rellevants que caracteritzen els diversos escenaris que conformen el territori forestal de les Illes Balears:

- ✓ **L'escenari del medi físic:** caracteritza els factors fitoclimàtics, geomorfològics i hidrològics que condicionen la instal·lació i desenvolupament de la vegetació, la vocació forestal del terreny i el caràcter protector del sòl de la coberta forestal davant de processos erosius i fenòmens torrencials.
- ✓ **L'escenari natural:** representa els ecosistemes forestals com a magatzems de diversitat biològica representatius del natural que allotgen a més espècies amenaçades o protegides de flora i fauna silvestres constituint hàbitats forestals, molts d'ells inclosos en espais naturals protegits.
- ✓ **L'escenari forestal:** que presenta l'estat actual, dinàmica, evolució i tendències de les principals formacions vegetals i paisatges forestals de les Illes Balears mitjançant l'anàlisi comparativa de les dades històriques dels inventaris forestals realitzats a les illes que reflecteixen la transformació històrica del seu paisatge forestal, la seva extensió superficial, les seves existències i creixements volumètrics, les seves densitats, edats i classes diamètriques, els balanços i principals causes de canvi (repoblacions forestals i regeneració natural, incendis forestals, tractaments silvícoles, curtes i aprofitaments forestals). L'estat forestal actual inclou una anàlisi de l'estructura, mida i distribució de la propietat forestal de les Illes Balears.
- ✓ **L'escenari de riscos ambientals i amenaces dels sistemes forestals** que analitza les causes, estadístiques, conflictes i riscos d'incendis forestals, els problemes fitosanitaris que amenacen l'estat de salut de les forests, els riscos erosius i hidrològics que provoquen processos erosius i episodis torrencials, així com determinades activitats sectorials incidents en el medi forestal, principalment les infraestructures, l'urbanisme i el turisme rural.
- ✓ **L'estat funcional dels ecosistemes forestals** que avalua les seves múltiples funcions, beneficis, prestacions i serveis ambientals, productius, socials i culturals, les seves sinergies, compatibilitats i externalitats econòmiques. L'avaluació econòmica dels ecosistemes forestals proporciona una estimació del valor productiu, ambiental i recreatiu dels recursos forestals.

- ✓ **L'escenari rural** que caracteritza la situació socioeconòmica del sector forestal en el medi rural a través dels principals usos i aprofitaments dels espais i recursos forestals, així com la seva contribució econòmica i social a la producció agrària, l'ocupació i el desenvolupament rural.
- ✓ **L'escenari i la imatge social del sector forestal** que analitza i interpreta la perspectiva i el discurs social a través dels resultats i conclusions del procés de participació social i de l'anàlisi sociològica de l'opinió pública realitzada sobre la percepció ciutadana de la realitat forestal a les Illes Balears, així com la seva presència i rellevància en els mitjans de comunicació.

2.- Document de diagnòstic integrat de l'administració i gestió forestal segons els resultats i conclusions del procediment de participació interna dels tècnics de l'administració forestal (*diagnòstic tècnic administratiu*) que incorpora els proporcionats pel procés de participació (*diagnòstic social*) sobre els següents aspectes de l'administració i gestió dels espais i recursos forestals de les Balears:

- ✓ **L'estat legal i gerencial** que proporciona diagnòstics i pronòstics realitzats sobre el marc normatiu, administratiu i pressupostari per a la gestió de les forests i la propietat forestal.
- ✓ **La gestió i la conservació:** que proporciona diagnòstics i pronòstics realitzats sobre la gestió forestal i la conservació de la biodiversitat i el natural.
- ✓ **La defensa forestal:** que proporciona diagnòstics i pronòstics sobre l'administració i gestió de la sanitat forestal i el sistema de protecció i defensa contra incendis forestals.
- ✓ **La gestió forestal:** que proporciona diagnòstics i pronòstics sobre la restauració, manteniment i millora del forestal, l'estat d'ordenació i aprofitament dels recursos forestals i cinegètics.
- ✓ **Societat i cultura forestal:** que proporciona diagnòstics i pronòstics sobre l'estat de la informació i estadístiques forestals, les iniciatives de comunicació, divulgació, educació i extensió forestal, o d'investigació, formació i capacitació forestal.

Els diagnòstics i pronòstics elaborats en aquest document constitueixen una referència fonamental per definir els reptes i accions clau que componen cada un dels eixos d'intervenció del Pla.

3.- Documento dispositiu del Pla Forestal de les Illes Balears: que defineix el seu disseny, estableix els seus fonaments, configura la seva estructura programàtica i reuneix les seves disposicions tal i com es desenvolupa al present document:

- ✓ **Fonaments i referents de sostenibilitat i bona governació de la política forestal balear:** que estableixen els principis i criteris orientadors que han de regir-la, el model de governació i sostenibilitat forestal previst per al seu desenvolupament, així com la finalitat i objectius que pretén el Pla Forestal
- ✓ **Configuració de l'estructura i programació del Pla Forestal:** que articula els eixos d'intervenció que conformen el Pla, els seus reptes i accions clau.

A més d'aquesta documentació, formen part del Pla Forestal les Actes i l'Informe d'Avaluació del Procés de Participació Social.

El *Pla Forestal de les Illes Balears* el constitueix el present document, i en aquest hi queden determinats el seu abast, objectius i fonaments, hi queda configurada la seva estructura programàtica i s'hi seleccionen les previsions i actuacions que propugna a través de:

- ✓ I. La *motivació* del Pla Forestal de les Illes Balears.
- ✓ II. La valoració de l'actual *panorama forestal* de les Illes Balears.
- ✓ III. *Els fonaments estratègics de sostenibilitat i bona governació de la política forestal balear*, que estableixen els principis i criteris orientadors que l'han de regir, el model de governació i sostenibilitat previst per al seu desenvolupament, així com la finalitat i objectius que pretén el Pla Forestal.
- ✓ IV. *La configuració de l'estructura i programació del Pla Forestal*, que articula els eixos d'intervenció que conformen el Pla, els seus reptes i accions.
- ✓ V. Vigència i *programació econòmica*.
- ✓ VI. Seguiment i *avaluació* del Pla.
- ✓ Annex detallat d'actuacions.

I.4.3. Àmbit competencial objecte del Pla Forestal de les Illes Balears

L'àmbit objecte del Pla es defineix segons les seves competències i funcions, pel sector d'activitat i el territori que afecta, per la qual cosa el seu àmbit competencial comprèn un àmbit funcional, sectorial i territorial.

Àmbit funcional objecte del pla: comprèn funcionalment les competències en matèria forestal de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i, en particular, les funcions atribuïdes en respecte a l'administració autonòmica competent, en aquest cas les que ostenta actualment la Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic, a través del seu Departament de Medi Natural, principalment mitjançant els Serveis de Gestió Forestal i de Sanitat Forestal, així com aquelles funcions que s'encomanen a l'empresa pública IBANAT (Institut Balear de la Natura) com mitjà instrumental propi de l'administració.

Els Serveis de Gestió Forestal i de Sanitat Forestal comparteixen algunes funcions i competències amb altres departaments administratius, tant dins de la mateixa Conselleria d'Agricultura Medi Ambient i Territori (CAMAT), com amb altres conselleries i departaments autonòmics (agricultura, emergències, turisme, indústria). Tot això sense perjudici de les competències transferides en matèria de caça, ordenació territorial o agricultura als Consells Insulars.

En qualsevol cas, la política forestal en sentit ampli no és qüestió exclusiva de l'esmentada administració competent en matèria forestal, sinó que està relacionada directament amb la política sobre medi ambient, la política agrària i de desenvolupament rural, així com indirectament amb altres polítiques sectorials, principalment les relatives a la indústria i energia, l'educació i el turisme, entre altres implicades.

Àmbit sectorial objecte del pla: en sentit estricte, a més de les administracions, institucions i polítiques sectorials implicades, el Pla va dirigit al sector forestal de les Illes Balears, entès com el conjunt d'agents socioeconòmics del sector primari (propietaris, gestors, usuaris, empreses i indústries forestals) que exerceixen la seva activitat econòmica relacionada amb la forest i els recursos forestals.

Àmbit territorial objecte del pla: correspon al territori forestal de les ., constituïda per aquells terrenys rústics que compleixen la condició legal de forest, de conformitat amb la normativa forestal aplicable (Llei 43/2003 modificada per la Llei 10/2006 de Forests) que són aquells terrenys en el qual vegeten espècies forestals arbòries, arbustives, de matollar o herbàcies, sigui espontàniament o procedents de sembra o plantació, que compleixin o puguin complir funcions ambientals, protectores, productores, culturals, paisatgístiques o recreatives.

Segons l'últim inventari oficial realitzat a les Illes Balears 4t Inventari Forestal Nacional, IFN4) la superfície forestal actual de l'arxipèlag ocupa més de 220.000 hectàrees que suposen a prop de la meitat (44,3%, 2/5 parts) del seu territori, la gran majoria (93%) de propietat privada.

II.- EL PANORAMA FORESTAL ACTUAL DE LES ILLES BALEARS

*Coneixement i governació units per a la futura conservació i
gestió activa dels boscos insulars*

II.1.- DIAGNÒSTIC ABREUJAT DELS ESCENARIS DEL MEDI FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

La superfície forestal de les Illes Balears ocupa gairebé la meitat del seu territori (44,29%). Més de la meitat de les illes de Menorca (52,14%), Eivissa (52,32%) i Formentera (53,24%) estan ocupades per terrenys forestals. Encara que, en termes relatius, a l'illa de Mallorca l'ús forestal no assoleix el 50% del total del seu territori (41,32%), tanmateix les 2/3 parts de la superfície forestal de les Balears es troben a l'illa major. A cada habitant de les Illes Balears li correspondrien prop de dos mil metres quadrats de superfície forestal.

Aquesta coberta forestal, integrada per boscos, garrigues i pastures, es troba adaptada a les condicions ambientals que determina el físic que caracteritza a cada espai insular i a la mediterraneïtat del seu clima generant formacions vegetals de tipologia nítidament mediterrània. El medi forestal reuneix diversos escenaris que reflecteixen les seves característiques físiques, el seu component natural, el seu propi estat forestal, els riscos que l'amenacen, fins i tot la seva multifuncionalitat que integra components ambientals, econòmiques i socials.

II.1.1. Elements físics i climàtics

Factors fitoclimàtics, geomorfològics i hidrològics condicionen la instal·lació i el desenvolupament de la vegetació, la vocació forestal del terreny i el caràcter protector del sòl de la coberta forestal davant de processos erosius i fenòmens torrencials habituals a les Illes Balears que tenen un clima típicament mediterrani, amb hiverns suaus i estius molt calorosos i secs, amb pluges concentrades a la tardor.

El règim de temperatures, sovint suaus o altes, és idoni per al desenvolupament de la vegetació, el principal factor limitant de la qual és la *irregularitat de les precipitacions*, típica del clima mediterrani, i l'*estrès hídric* que l'època seca de l'estiu confereix al desenvolupament vegetatiu per falta de disponibilitat d'aigua. Aquest condicionant bioclimàtic procura un tipus de vegetació ben adaptada a les situacions de semiaridesa estacional.

Les inundacions representen un important risc natural al territori balear amb *freqüents episodis torrencials* en els mesos de tardor provocats per pluges intenses concentrades en períodes de temps molt curts i que afavoreixen l'escolament davant la infiltració, la qual cosa pot originar notables pèrdues de sòl per generar fenòmens erosius i afavorir processos de desertificació, sobretot en absència de cobertura forestal, la qual cosa succeeix amb freqüència després dels incendis forestals estivals.

S'aprecia un gradient progressiu d'aridesa del nord-est al sud-oest de l'arxipèlag balear. Menorca és l'illa on més plou i Formentera l'illa en què menys. La Serra de Tramuntana constitueix una notable barrera altitudinal que afavoreix la descàrrega de pluja longitudinalment al llarg de tot l'oest de l'illa de Mallorca (*efecte orogràfic "Föhn"*).

L'important grau d'humitat relativa a les Illes Balears, afavoreix el desenvolupament d'una vegetació una mica menys xeròfila i fins i tot subhumida en alguns enclavaments del nord-oest de Mallorca i Menorca. A falta d'altres factors que condicionen la vegetació, es pot afirmar que existeixen millors condicions climàtiques per al desenvolupament vegetal a les illes del nord que en les del sud i, dins de cada illa, a la zona nord que en la sud. La vegetació dominant típica respon a zones seques.

Quatre de cada cinc hectàrees de la superfície balear (83,3%) són potencialment aptes per al desenvolupament del bosc mediterrani. Els pinars constitueixen el tipus de bosc més extens a les Illes Balears. Els pins i altres coníferes (savines) troben millors condicions bioclimàtiques per al seu desenvolupament ocupant la meitat de la superfície forestal poblada d'arbres de les Balears. Igualment, els ullastrars, característics de la *garriga mediterrània* insular, també troben condicions idònies per al seu desenvolupament a l'arxipèlag balear, bé en formacions arbustives o de matollar, o bé formant part del subpis d'altres formacions mixtes poblades d'arbres, generalment sota l'estrat arbori de pinars i alzinars.

Les condicions edàfiques i climàtiques condicionen la presència dels alzinars, que en ocasions no arriben a conformar els característics boscos d'alzina de fornits ports arboris com ho farien en terres de major capacitat agroclimàtica. En moltes localitzacions, el seu desenvolupament es troba molt limitat per la frugalitat i escassa profunditat dels sòls en zones amb elevades pendent o en superfícies orientades al migjorn on presenten formacions rabassudes molt castigades en altres temps per la destrucció (reservació o "resalveo") i el bestiar (pastures de glans), presentant-se en masses monoespecífiques o bé mesclades amb pins, ullastrars i altres matolls típics de la garriga mediterrània.

Segons l'índex d'agressivitat del clima sobre el sòl, de mitjana, el clima de les Balears no és massa pertorbador, encara que pot arribar a manifestar-se molt agressiu en episodis puntuals provocats per pluges torrencials (que es registren principalment a la tardor). Gairebé els 2/3 del territori balear (64%) tenen un relleu pla-ondulat amb una longitud de pendent menor de 100 m, la major part (87%) se situa per sota dels 250 m d'altitud sobre el nivell del mar. L'element orogràfic que més sobresurt de les illes és la Serra de Tramuntana on se superen amb escreix els mil metres. No obstant això, una tercera part del territori balear presenta una disposició geomorfològica favorable a processos erosius.

Les 2/3 parts del territori balear tenen vocació forestal amb terrenys que superen el 12% de pendent i difícilment aprofitables per al cultiu agrícola. Amb pendents majors del 30% es registra fins i tot un 15% del territori balear en àrees de franca vocació forestal i de decidit *caràcter protector*.

La major part del territori presenta vessants curtes. Factors com el seu pendent, la cobertura vegetal, l'agressivitat del clima i les litofàcies influeixen decisivament en l'erosionabilitat potencial de seus horitzons edàfics. Una mica més de la quarta part del territori balear presenta una litofàcies amb alt grau d'erosionabilitat on els sòls es troben més exposats a patir fenòmens erosius. La cobertura vegetal, i especialment el seu estrat arbori, suposen un factor protector determinant per a la lluita contra la desertificació a les Balears.

Si no hi hagués aquesta cobertura vegetal a les Illes Balears les zones amb pèrdues de sòl molt altes per sobre de 200 tones per hectàrea i any es multiplicarien per 50 i sobrepassarien el 20% del territori. La irregularitat pròpia del clima mediterrani determina la inestabilitat i fragilitat de l'equilibri dinàmic que s'estableix entre el sòl i la vegetació de cada espai forestal.

Si se sobrepassa el *llindar crític* d'equilibri entre l'erosió que suporta i la vegetació que pot mantenir, el sistema entra en una espiral de pèrdua de cobertura vegetal, amb una progressiva degradació del sòl i un increment de l'erosió, que pot conduir-lo a processos difícilment reversibles de desertificació. D'aquí la importància de la cobertura vegetal per mantenir la qualitat edàfica de les superfícies forestals.

Més acusats poden ser els efectes catastròfics de les inundacions en episodis torrencials, encara que 3 de cada 5 torrents de la xarxa hidrològica de les Balears són torrents de pla. Només en la Serra de Tramuntana, a Mallorca hi ha presents torrents de muntanya en conques de mida petita a mitjana, que són més perillosos donats els seus elevats pendents i la recurrència de fenòmens meteorològics adversos (pluges intenses) que poden afectar-les. En aquestes condicions, típicament mediterrànies, la cobertura forestal és fonamental per regular el règim hidrològic, laminar avingudes i evitar escolaments d'efectes destructius.

II.1.2. L'escenari natural: els boscos com a magatzems de diversitat biològica i reserves del patrimoni natural de les Illes Balears

Les característiques biogeogràfiques pròpies de les Illes Balears, les variacions climàtiques, les diferències del relleu i del paisatge remodelat per l'home generen una considerable varietat d'hàbitats i ecotons, de formacions vegetals i de biòtops que procuren una rica diversitat de flora i fauna silvestres. Els espais forestals acullen gran part d'aquesta diversitat biològica.

A les Illes les Balears estan representades una gran *varietat d'hàbitats*. La *insularitat* ha contribuït notablement al procés d'especialització de la fauna i flora silvestres. El llarg i pronunciat litoral marítim proporciona un ampli ecotò on se succeeixen valuosos hàbitats costaners amb especials condicions ecològiques com a penya-segats, sistemes dunars, salobrars, zones humides o illots, singularment, nombrosos, en els quals l'especialització de les seves poblacions de flora i fauna i l'evolució de les seves poblacions ha propiciat una deriva genètica generadora de nombrosos endemismes d'excepcional valor de conservació.

La irregularitat climàtica, la suavitat tèrmica i les limitacions hídriques caracteritzen una vegetació típicament mediterrània constituïda per una rica diversitat de comunitats vegetals que conforma la variabilitat dels *hàbitats forestals* i configura l'atractiu paisatge de les illes. Aquests espais forestals són essencials com a magatzems de biodiversitat i reserves del patrimoni natural de l'arxipèlag balear.

A les Illes Balears, les formacions més esteses com a espais forestals arboris són els *pinars*, els *ullastrars*, els *alzinars* i els *savinars*, juntament amb les formacions mixtes que estableixen aquestes espècies.

Si els pinars constitueixen el bosc més extens de les illes, la *garriga mediterrània* n'és una altra protagonista, amb caràcter arbustiu o sota una estrat arbori dispers, en les seves diverses manifestacions amb *llentiscle o mata*, *romaní* i *estepa*, *farigola* o *garric*, fins i tot amb *bruc* i *arbocera*, *boixos* i *murtes* en zones més subhúmedes.

Així mateix, es poden trobar altres hàbitats forestals de menor extensió, però d'enorme rellevància ambiental i paisatgística que contribueixen a la diversitat vegetal de l'arxipèlag balear, com les comunitats de càrritx, els herbassars de muntanya, els aiguamolls costaners, els litorals rocosos, la vegetació de les salines i salobrars, o les comunitats vegetals rupícules i, fonamentalment, aquelles lligades a la formació de boscos i comunitats de fons de torrents en galeria com, les frondoses rupícules que arriben a formar puntualment grups *d'oms*, *àlbers*, *freixes* i *tamarells*, entre altres.

La vegetació de ribera, de gran interès florístic, constitueix bosquets situats sobre els llits dels torrents o en entorns de les zones humides amb aigües dolces o escassament salabrosos, sobre els quals s'assenten formacions escasses i fragmentades de frondoses escassament representades a les illes.

Destaquen també entre altres boscos i *comunitats vegetals aquelles singulars formacions d'espècies poblades d'arbres de caràcter relict que tenen espècies relictas d'enorme interès geobotànic i genètic*. Es tracta de formacions vegetals generalment aïllades, testimonis de temps amb condicions ambientals més fredes o humides, que han quedat reduïdes a poblacions molt petites i es troben representades en escasses localitats. S'han d'esmentar tresors botànics com els que conformen els bosquets de roures (Puig des roures, *Quercus cerrioides*), de peus aïllats de teixos (*Taxus baccata*) en la Serra de Tramuntana, de boixedes (*Buxus balearica*) o, en les zones silíciques de l'illa de Menorca, l'excel·lent representació d'exemplars d'alzina surera (*Quercus suber*) i de pinastre (*Pinus pinaster*).

Es poden destacar els següents recursos florístics i faunístics que es presenten a les diferents illes (Mayol, 1987):

L'illa de Mallorca, per la seva major extensió, és l'illa que major varietat de paisatges presenta, i cadascun alberga els seus particulars biomes. A nivell d'estructura física destaca la serra de Tramuntana, que en els seus penya-segats marins ofereix amplis refugis a les colònies d'aus marines (corb marí o les gavines) i rapinyaires (vultur negre, falcó marí, àguila peixatera).

Cal destacar per la seva singularita, s'Albufera de Mallorca, els aiguamolls més importants de les Illes Balears (gairebé 2.000 ha), on crien entre moltes altres poblacions d'aus palustres, l'agró roig, el martinet menut, l'arpella i una important població de boscarla mostatxada .

El litoral mallorquí devia estar poblat típicament per savinar, encara que aquest s'ha vist reduït als arenals menys intervinguts. Singularment, a la badia d'Alcúdia, el ginebró substitueix la savina, cosa poc freqüent.

La màquia d'ullastre és la vegetació que ocupa part de l'interior de l'illa. Són les anomenades marines, d'interès cinegètic per la fauna que alberguen (perdiu, llebre, conill, tord, etc.) que fa que s'hagin vist gestionades intensament per a tal efecte. A més, són refugi de les tortugues terrestres, el sebel·lí, el busqueret sard i el calàpet entre d'altres.

El pla de Mallorca és on es concentra la major activitat agrícola de l'illa: les zones de secà, generalment de baixa productivitat, són les destinades al cultiu del cereal, acompanyats sovint per l'arbrat agrícola (principalment ametllers i garrofers, així com altres arbres fruiters).

La vegetació forestal més extensa de l'illa és el pinar, ocupant extenses superfícies des de la mateixa costa fins a la muntanya. El pinar és ric en espècies de matoll, com el xiprell, el romaní, el llentiscle, les estepes i moltes altres espècies presents a la garriga. A les zones més plujoses de l'illa, i amb el sòl apte per a això, trobem el bosc d'alzinar, peculiar amb la presència d'alguns endemismes i d'abundància de plantes bulboses com el ciclamen de les Illes Balears. Aquí abunda la geneta i el mart com a principals mamífers, i entre les aus cal destacar els tudons i els tords. A diferència de les marines, els alzinars han estat gestionats històricament per a la producció de carbó i llenya.

Entre els endemismes vegetals rupícoles més importants que habiten en els penya-segats, sobretot en els de la serra de Tramuntana, podem citar *Brassica balearica*, l'*Helichrysum lamarckii*, *Globularia cambessedesii* i la lleguminosa *Hippocrepis balearica*.

Menorca presenta un relleu menys accidentat que Mallorca. Presenta modestes elevacions i una varietat de materials geològics i edafològics que generen particularitats botàniques singulars. És al nord de l'illa on abunden els endemismes i les plantes més adaptades a l'acció del fort vent de Tramuntana, presentant formes encoixinades. En canvi en els barrancs del Migjorn la vegetació és més higròfila i es manté verda tot l'any. A l'Albufera des Grau i als petits aiguamolls de les cales es troba la vegetació típica de zones humides, amb abundància de jonqueres i canyissars.

Els alzinars, pinars i ullastrars es troben ben representats a l'illa, així com petites poblacions de savinars.

A nivell endèmic, a més de les sargantanes, comparteix amb Mallorca una subespècie de calàpet. L'avifauna de Menorca és molt interessant: abunden les aus de presa com el milà reial, l'àguila calçada, la miloca i el xoriguer, a més de les àguiles peixateres. Quant a les aus marines, són importants les colònies de corb marí, el virot gros, la gavina atlàntica i la colònia de gavina rotja.

Pel que fa als mamífers, destaquem la presència de la musaranya camperola (absent a les altres illes Balears), l'abundància del mart i la rata cellarda .

A les illes Pitiüses el factor més interessant a nivell forestal és l'absència d'alzinars, la gran abundància de pinars i la presència de la savina com a arbre més emblemàtic, que arriba a formar fins i tot masses pures o en íntima convivència en forma de boscos mixtes amb el pi. Es troben màquies menys denses que a la resta de les illes, poblades per estepes, xiprells i escassos llentiscles. El garballó és una espècie rara, probablement per la sobreexplotació tradicional que ha patit en el passat. A les zones humides creixen les jonqueres, i els torrents es troben poblats per màquia de baladres. Com a endemisme més notable, present a la costa rocosa, trobam la lletrera eivissenca.

Faunísticament les Pitiüses són extraordinàriament riques. Destaca la sargantana de les Pitiüses, on s'ha especialitzat en els illots, i dels mamífers en destaca l'abundància d'eriçó clar, el conill i la musaranya comuna. Es troba a Eivissa una subespècie de mart de petita talla i a Formentera habita una raça gegant de rata cellarda. El més notable i valuós de l'avifauna pitiüsa, a més de la cabussonera, són les colònies d'aus marines que poblen les illes, com la gavina roja o d'Adouin, el virot petit, la noneta i corb marí, a part del falcó marí.

L'arxipèlag de Cabrera constitueix l'escenari idoni on coexisteixen íntimament els hàbitats forestals amb els marins. La garriga de pins i ullastres és sovint esquitxada amb ginebrons. L'extens i dens pinar de pi blanc ocupa la part septentrional de l'illa major, Cabrera, on coexisteix amb el romaní, la lletrera arbustiva, l'aladern balear, el llentiscle i l'efedra. La peculiar vegetació halòfila recobreix part de la costa. La vegetació forestal singular present a l'illa de Cabrera la conforma una petita població de *Buxus balearica*, interessant per la seva localització propera al nivell del mar (a Mallorca es troba gairebé en els cims més elevats i humits). Alguns dels valuosos endemismes presents són la peònia, l'estepa joana i el ciclamen, a més d'altres rareses de flora.

La fauna, és allò pel que l'arxipèlag de Cabrera mereix el reconeixement, donada la seva gran diversitat i singularitat, gairebé única a la Mediterrània, especialment pel que fa a les colònies d'aus. Destaca el virot gros, molt abundant en tots els illots, la el virot petit que forma una subespècie endèmica, el corb marí i la gavina atlàntica. Les dues espècies de rapinyaires més singulars són l'àguila peixatera i el falcó marí, a més del falcó peregrí i el xoriguer. Els altres vertebrats presents a l'arxipèlag que mereixen la seva menció són les 22 subespècies de sargantana balear, a més dels vertebrats marins com la tortuga marina o les diverses espècies de dofins .

Els estudis realitzats (*Els vegetals introduïts i les Illes Balears*. Institut Mediterrani Estudis Ambientals, CSIC i Universitat Illes Balears, 2005) destaquen 53 espècies introduïdes a les illes, de les quals 23 es consideren invasores.

Segons l'últim Inventari Forestal Nacional (IFN4) realitzat a les Balears la presència d'espècies invasores als boscos es manté relativament reduïda, però encara que només s'ha registrat presència de flora de caràcter invasor en menys d'un 2% de la superfície forestal analitzada, la introducció d'espècies de flora o fauna exòtiques en els ecosistemes forestals insulars representa un dels factors de risc més preocupants per als hàbitats naturals de Balears, especialment per l'alteració que poden provocar en la composició i en la dinàmica d'aquests sistemes i els desequilibris biològics, i les malalties i plagues que poden generar.

D'altra banda, cal subratllar l'enorme dispersió i les elevades densitats que actualment presenten les poblacions de cabra assilvestrada que ha envaït la major part dels hàbitats forestals de l'illa de Mallorca. En aquelles àrees forestals en les que es presenta superpoblació de cabra assilvestrada pot quedar compromesa la regeneració natural de les seves formacions forestals. Els boscos de les Illes en què no es realitza un efectiu control o un adequat aprofitament de les poblacions d'aquests ungulats poden arribar a patir danys rellevants en la seva coberta vegetal.

Més de la quarta part del territori de les Illes Balears està sotmès a algun règim de protecció ambiental. La major part del territori protegit de les Balears se situa sobre espais forestals (un 82% dels espais naturals amb règim de protecció inclou terrenys forestals).

D'altra banda, aquests terrenys forestals protegits conformen més de la meitat del bosc balear (60%) i es troben situats en Espais Naturals Protegits (ENP) o en la Xarxa Ecològica Europea Natura 2000.

Resulta patent la rellevància dels espais forestals per a la conservació de la biodiversitat i el medi natural de les Illes Balears. La gestió de la pràctica totalitat d'aquests *espais forestals* està supeditada a objectius preferents de conservació dels valors naturals, ecològics o paisatgístics que van motivar la seva declaració com tal, el que implica adoptar un "*enfocament ecosistèmic*" que permeti un adequat model de gestió de les superfícies i formacions forestals garantint la seva protecció i assegurant la preservació i ús sostenible dels seus recursos.

Gairebé tota (96%) la superfície forestal pública de les Illes Balears està protegida i, en conseqüència, destinada amb prioritat a la conservació dels seus recursos naturals. Les forests de propietat pública presenten una extensió mitja d'un 400 ha i majoritàriament es troben *catalogades* (inscrites formalment en el *Catálogo Nacional de Montes de Utilidad Pública*), la qual cosa els permet disposar del seu propi *estatut jurídic protector* com a forests inembargables, imprescriptibles i inalienables, entre altres prerrogatives de protecció com la presumpció possessòria de l'entitat pública propietària.

Tanmateix, a les Balears la gran majoria (87%) de la superfície forestal protegida és de propietat privada, de manera que *gairebé la meitat (47%) de la superfície forestal privada també es troba protegida*.

Aquesta propietat forestal privada està molt més fragmentada (la seva superfície mitjana és de 5 ha) el que pot provocar serioses dificultats per a l'adequada gestió d'aquests terrenys.

Aquestes dificultats es poden accentuar en establir-se pels terrenys forestals privats *objectius prioritaris de conservació* que condicionen l'ús i gaudi patrimonial dels seus recursos al compliment dels esmentats objectius, que requereix incorporar criteris de gestió forestal sostenible i establir factors de compensació per a les externalitats i serveis ambientals generats, a l'efecte de procurar el necessari equilibri entre l'interès general de la conservació i el desenvolupament dels usos i aprofitaments que programin i realitzin els titulars privats de les superfícies forestals.

A les Illes Balears hi estan representats diversos hàbitats entre els que destaquen les zones humides, els salobrar, els torrents, els cavernícoles, els sistemes dunars, litorals, illots, de muntanya i forestal. Tots ells interaccionen amb zones urbanes i agrícoles, altament transformats per l'home. L'abundància d'ecotons amb els que interaccionen diversos tipus d'ecosistemes ha contribuït notablement al procés d'especiació.

Les formacions més esteses en l'àmbit forestal són els alzinars, els pinars de pi blanc, els ullastrars i els savinars i, per suposat, les formacions mixtes que aquestes espècies formen. A més, es poden trobar a les Illes Balears altres hàbitats de menor extensió territorial però que li donen una gran varietat a l'arxipèlag, com les garrigues, les comunitats de càrritx, els herbassars de muntanya, les zones humides costeres, els litorals rocosos, les salines i salobrar, les comunitats rupícoles, etc.

Comunitats vegetals de l'illa de Mallorca

Es detalla a continuació el quadre taxonòmic de les principals comunitats i associacions vegetals que configuren els hàbitats forestals de Mallorca (Lleonard Llorens, 2007):

CHARETEA FRAGILIS

Charetalia hispidae

Charion fragilis

Charion vulgaris

Charion canescentis

Charetum canescentis

LEMNETEA

Lemnetalia minoris

Lemnion minoris

Lemnetum gibbae

Lemnetum minoris

Lemnion trisulcae

Riccietum fluitantis

POTAMETEA

Potametalia

Potamion

Myriophyllo verticillati-Potametum pectinati

Zannichellio palustris-Potamogetonum colorati

Potametum perfoliato-crispi

Potamo pectinati-Myriophylletum spicati

Utricularietalia

Ceratophyllion demersi

Potamo-Ceratophylletum demersi

AMMOPHILETEA

Ammophiletalia

Ammophilion australis

Medicago marinae-Ammophiletum australis

Eryngio maritimi-Pancreatietum maritimi

Agropyro-Minuartion peploidis

Cypero mucronati-Agropyretum juncei

Sporobolion arenarii

Eryngio maritimi-Sporoboletum arenarii

Crucianelletalia maritimae

Crucianellion maritimae

Loto cretici-Crucianelletum maritimae

Ononido crispae-Scrophularietum minoricensis

Com. de *Ononis ramosissima* i *Fumana laevis*

Com. de *Ononis ramosissima*

CAKILETEA MARITIMAE

Cakiletalia integrifoliae

Cakilion maritimae

Hypochoerido radicatae-Glaucietum flavi

Salsolo kali-Cakiletum aegyptiacae

CRITHMO-STATICETEA

Crithmo-Staticetalia

Crithmo-Staticion

Crithmo-Limonietum balearici

Dauco commutati-Limonietum biflori

Dauco commutati-Limonietum marisoliai

Limonietum caprariensis

Limonietum ebusitani

Limonietum majorico gymnesici

Limonietum pseudodictyoclado-carregadorensis

Thymelaeo hirsutae-Asteriscetum maritimi

Com. *Limonium cossonianum*

Com. de *Frankenia composita* i *Polycarpon colomense*

Launaeion cervicornis

Euphorbio pithyusae-Anthemidetum maritimae

Helichryso microphylli-Dorycnietum fulgurantis

Launaeetum cervicornis

Santolino magonicae-Anthyllidetum hystricis

CAKILETEA MARITIMAE

Cakiletalia integrifoliae

Cakilion maritimae

Hypochoerido radicatae-Glaucietum flavi

Salsolo kali-Cakiletum aegyptiacae

CRITHMO-STATICETEA

Crithmo-Staticetalia

Crithmo-Staticion

Crithmo-Limonietum balearici

Dauco commutati-Limonietum biflori

Dauco commutati-Limonietum marisoliai

Limonietum caprariensis

Limonietum ebusitani

Limonietum majorico gymnesici

Limonietum pseudodictyoclado-carregadorensis

Thymelaeo hirsutae-Asteriscetum maritimi

Com. *Limonium cossonianum*

Com. de *Frankenia composita* i *Polycarpon colomense*

Launaeion cervicornis

Euphorbio pithyusae-Anthemidetum maritimae

Helichryso microphylli-Dorycnietum fulgurantis

Launaeetum cervicornis

Santolino magonicae-Anthyllidetum hystricis

JUNCETEA MARITIMI

Juncetalia maritimi

Juncion maritimi

Caricetum divisae

Elymo elongati-Juncetum maritime

Junceto maritimi-subulati

Com de *Polygonum equisetiforme* i *Juncus acutus*

Plantaginion crassifoliae

Com de *Schoenus nigricans* i *Juncus acutus-Holoschoenus*

Schoeno-Plantaginetum crassifoliae

SALICORNIETEA FRUTICOSAE

Salicornietalia fruticosae

Salicornion fruticosae

Statice bellidifoliae-Salicornietum fruticosae

Arthrocnemion glauci

Sphenopo divaricati-Arthrocnemetum glauci

Sarcocornietum alpini

<i>Suaedion verae</i>
<i>Suaedetum fruticosae</i>
THERO-SUAEDETEA
Thero-Suaedetalia
<i>Thero-Suaedion</i>
<i>Atriplici salinae-Suaedetum spicati</i>
<i>Cressetum villosae</i>
<i>Suaedo spicatae-Salicornietum patulae</i>
Thero-Salicornietalia
<i>Salicornietum emerici</i>
<i>Pobl. de Suaeda spicata</i>
PARIETARIEA
Parietarietalia
<i>Cymbalario-Asplenion</i>
<i>Umbilicetum gaditani</i>
<i>Asplenion marini</i>
<i>Parietario judaicae-Asplenietum sagittati</i>
<i>Com. de Asplenium marinum i Crithmum maritimum</i>
ANOMODONTO-POLYPODIETEA
Anomodonto-Polypodietalia
<i>Polypodion serrati</i>
<i>Polypodietum serrati</i>
<i>Com. de Saxifraga cossoniana-fontquerii i Chaenorhinum pithyusicum</i>
<i>Com. de Umbilicus horizontalis i Asplenium majoricum</i>
<i>Arenarion balearici</i>
<i>Micromerio filiformis-Allietum antonii-bolosii</i>
<i>Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae</i>
<i>Solenopsio balearicae-Naufragetum balearicae</i>
<i>Bellio bellidiodis-Crocetum cambessedesii</i>
<i>Selaginello denticulatae-Anogrammion leptophyllae</i>
<i>Selaginello denticulatae-Anogrammetum leptophyllae</i>
ASPLENIETEA TRICHOMANIS
Asplenietalia glandulosi
<i>Brassico balearicae-Helichrysion rupestris</i>
<i>Hippocrepidetum balearicae</i>
<i>Potentillo caulescentis-Pimpinellatum balearicae</i>
<i>Saturejo filiformis-Asplenietum petrarchae</i>
<i>Thymo ebusitani-Hippocrepidetum grosii</i>
PEGANO-SALSOLETEA
Salsolo vermiculatae-Peganetalia harmalae
<i>Salsolo vermiculatae-Peganion harmalae</i>
<i>Soncho tenerrimi-Salsoletum vermiculatae</i>

Carthamo arborescentis-Salsolion oppositifoliae
Salsola vermiculatae-Lycietum intricatae
Medicagini citrinae-Lavaterion arboreae
Beto marcosii-Medicaginetum citrinae
Lavateretum arboreae
Com. Medicago citrina
Com. d'Euphorbia margalidiana i Lavatera arborea
HELIANTHEMETERA GUTTATI
Malcolmietalia
Alkanno-Maresion
Chaenorhino formenterae-Silenetum cambessedesii
Laguro ovati-Silenetum balearici
Malcolmio ramosissimae-Vulpietum membranaceae
Vulpiello tenuis-Cutandietum maritimae
Com. de Chaenorhinum bianori i Maresia nana
MOLINIO-ARRHENATHERETERA
Holoschoenetalia vulgaris
Molinio-Holoschoenion vulgaris
CISTO-LAVANDULETERA
Lavanduletalia stoechadis
Cistion ladaniferi
ROSMARINETEA OFFICINALIS
Rosmarinetalia officinalis
Rosmarinion officinalis
Hypericion balearici
NERIO-TAMARICETERA
Tamaricetalia africanae
Tamaricion africanae
Tamaricion boveano canariensis
Rubus ulmifolii-Nerion oleandri
SALICI PURPURAE-POPULETEA NIGRAE
Populetalia albae
Populion albae
QUERCETERA ILICIS
Quercetalia ilicis
Quercion ilicis
Quercus rotundifoliae-Oleion sylvestris
Pistacio lentisci-Rhamnetalia alaterni
Oleo-Ceratonion siliquae
Juniperion turbinatae
Ericion arboreae
Arbutum unedonis-Laurion nonbilis

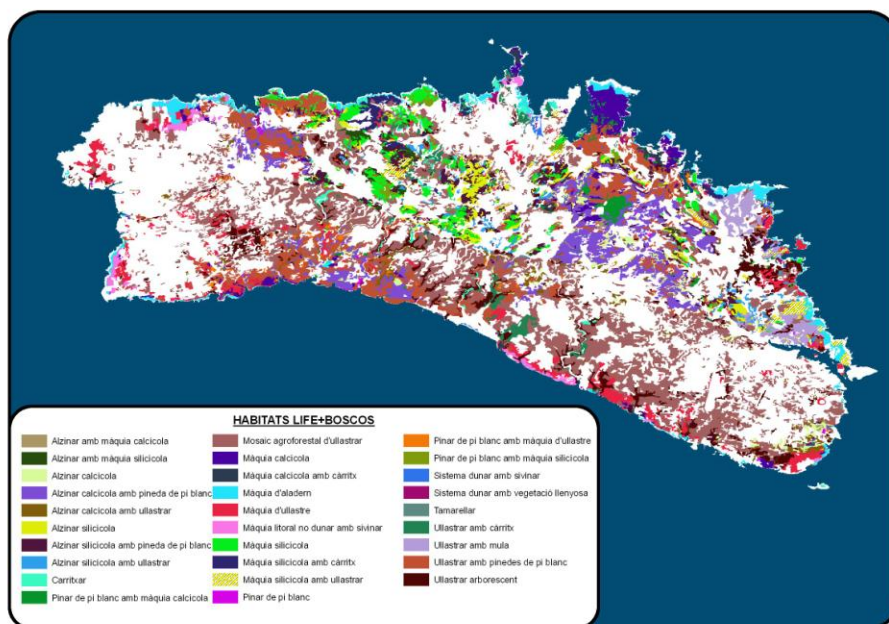
QUERCO-FAGETEA

Quercetalia pubescentis

Aceri granatensis-Quercion fagineae

Hàbitats forestals de l'illa de Menorca

L'any 2007 l'Observatori Socioambiental de Menorca (OBSAM) va confeccionar el Mapa dels hàbitats forestals de Menorca (1:25000) gràcies al finançament del projecte europeu LIFE07 *Gestió forestal sostenible a Menorca en un context de canvi climàtic*, conegut com a LIFE+BOSCOS, en el que es cartografien exclusivament els hàbitats forestals de Menorca segons dues classificacions: per una banda els tipus d'hàbitats d'interès comunitari establerts en la Directiva 92/43/CEE, i per altra banda els CORINE Biòtops establerts en el programa europeu de Coordinació de la Informació del Medi Ambient (CORINE). Aquestes dues classificacions d'hàbitats es combinen d'acord als criteris del projecte LIFE+BOSCOS donant lloc a la següent representació d'hàbitats:

Elaboració pròpia a partir de les dades SIG de LIFE+BOSCOS Menorca.

Els tipus d'hàbitats combinats pel projecte LIFE+BOSCOS i la seva superfície a Menorca són els següents:

Hàbitat LIFE+BOSCOS	Àrea (ha)	% hàbitat forestal	Parcel·la màx. (ha)
01 Alzinar amb màquia calcícola	91,01	0,25%	27,91
02 Alzinar amb màquia silicícola	263,98	0,74%	67,56
03 Alzinar calcícola	652,93	1,82%	51,32
04 Alzinar calcícola amb pinar de pi blanc	3118,02	8,71%	287,90
05 Alzinar calcícola amb ullastrar	610,65	1,71%	42,46
06 Alzinar silicícola	830,66	2,32%	150,93
07 Alzinar silicícola amb pinar de pi blanc	1142,25	3,19%	74,45
08 Alzinar silicícola amb ullastrar	492,21	1,37%	19,56
09 Carritxar	311,35	0,87%	36,95
10 Màquia calcícola	1185,13	3,31%	492,19
11 Màquia calcícola amb càrritx	182,38	0,51%	69,20
12 Màquia d'aladern	1100,54	3,07%	66,06
13 Màquia d'ullastrar	2133,03	5,96%	131,32
14 Màquia litoral no dunar amb savinar	452,77	1,26%	77,74
15 Màquia silicícola	1446,77	4,04%	122,95
16 Màquia silicícola amb càrritx	436,52	1,22%	95,86
17 Màquia silicícola amb ullastrar	545,65	1,52%	88,71
18 Mosaic agroforestal d'ullastrar	10965,58	30,62%	901,09
19 Pinar de pi blanc	72,02	0,20%	12,35
20 Pinar de pi blanc amb màquia calcícola	371,05	1,04%	160,09
21 Pinar de pi blanc amb màquia de ullastre	207,48	0,58%	17,78
22 Pinar de pi blanc amb màquia silicícola	274,79	0,77%	51,38
23 Sistema dunar amb savinar	73,31	0,20%	12,38
24 Sistema dunar amb vegetació llenyosa	154,77	0,43%	17,87
25 Tamarellar	43,42	0,12%	16,02
26 Ullastrar amb càrritx	677,38	1,89%	155,01

27 Ullastrar amb mula	898,81	2,51%	240,58
28 Ullastrar amb pinar de pi blanc	4583,53	12,80%	302,70
29 Ullastrar arborescent	2496,94	6,97%	145,06
Total hàbitats forestals	35.814,94	100,00%	

FONT: Elaboració pròpia a partir de dades SIG de LIFE+BOSCOS

Si s'observa la taula anterior es constata que la superfície total dels hàbitats forestals a Menorca és de 35.814,94 ha, cosa que suposa un 51% del total de la superfície de l'illa (70.225 ha). La major part de la superfície correspon a zones agroforestals d'ullastrar, amb una ocupació de sòl forestal que supera el 30%.

El segon hàbitat forestal més representat a Menorca és l'ullastrar amb pi blanc, amb una superfície sensiblement inferior a l'anterior, un 12,8%. El tercer hàbitat amb més representació és el bosc mixt d'alzinar calcícola amb pi blanc, amb un 8,71% de la superfície forestal de Menorca.

De la taula anterior es dedueix que l'espècie forestal arbòria amb major presència als hàbitats forestals descrits és l'ullastrar, ja que és una espècie present en el 66% del territori forestal menorquí, segons les dades de la taula anterior, extretes del Mapa dels hàbitats forestals de Menorca de 2007 (OBSAM).

Hàbitats Forestals inclosos en la Xarxa Natura 2000

Molts dels hàbitats forestals formen part de la Xarxa Natura 2000, xarxa ecològica europea composta per Zone d'Especial Conservació (ZEC), Llocs d'Interès Comunitari (LIC) i Zones d'Especial Protecció per a les Aus (ZEPA). L'objectiu de la xarxa és contribuir a garantir la biodiversitat en el marc europeu mitjançant la conservació dels hàbitats naturals i la fauna i flora silvestres existents, d'acord amb la Directiva Hàbitats, i tenint en compte les exigències econòmiques, socials i culturals del territori.

La Xarxa Natura 2000 té a les Illes Balears 127 LIC i 55 ZEPA

Segons dades globals, la superfície de la Xarxa Natura 2000 a les Illes Balears es distribueix de la següent manera:

- La superfície total de ZEPA és de 138.591,46 ha.
- La superfície total de LIC es 201.882,80 ha (no s'hi inclou l'extensió de les coves declarades LIC ni de les basses, donada la seva poca extensió)

Aquestes dues categories de Xarxa natura 2000 (LIC i ZEPA), se solapen en alguns territoris. Aquestes zones coincidents sumen una superfície de 119.505 ha.

La superfície forestal de les Illes Balears que s'inclou en la Xarxa Natura 2000 és d'al voltant de 95.000 ha, cosa que suposa el 42% de la superfície forestal, i es classifica segons el quadre següent:

SUPERFÍCIE PROTEGIDA PER LA XARXA NATURA 2000

	Forestal Arbrada	Forestal Desarbrada	No Forestal	TOTAL
LIC	54.644,70	26.143,94	14.855,85	95.644,49
ZEPA	47.057,17	23.582,03	16.788,06	87.427,26
Total sin solapes	67.876,64	26.556,30	20.095,60	114.528,54

* Només inclou la superfície terrestre. FONT: IFN4.

La Xarxa Natura a les Illes Balears ocupa una superfície total de 220.898 ha terrestres i marines. Aquesta superfície no inclou els hàbitats (3170) basses temporals mediterrànies, (8310) Coves no explotades pel turisme ni (8330) Coves marines submergides o semisubmergides.

Tenint en compte la definició de terreny forestal que estableix la Llei 43/2003 de Forests, bàsica de l'Estat, els hàbitats forestals que s'estableixen per a les Illes Balears inclosos en les corresponents directives europees (Directiva 92/43/CEE i Directiva 79/409/CEE), són els següents:

Prioritaris	
1510	Estepes salines mediterrànies (<i>Limonietalia</i>)
2250	Dunes litorals amb <i>Juniperus spp</i>
2270	Dunes amb boscos de <i>Pinus pinea</i> i/o <i>Pinus pinaster</i>
5230	Brolles arborescents amb <i>Laurus nobilis</i>
6110	Prats calcaris o basòfils d' <i>Alyso-Sedion albi</i>
6220	Zones subestèpiques de gramínies i anuals de <i>Thero-Brachypodietea</i>
7210	Molleres calcàries de <i>Cladium mariscus</i> i amb espècies de <i>Caricion davallianae</i>
7220	Deus petrificants amb formació de tuf (<i>Cratoneurion</i>)
No prioritaris	
1210	Vegetació anual sobre acumulació de restes marines
1240	Penya-segats amb vegetació de les costes mediterrànies amb <i>Limonium spp</i> endèmics

1310	Vegetació anual pionera amb <i>Salicornia</i> i altres espècies de zones fangoses o arenoses
1410	Prats salins mediterranis (<i>Juncetalia maritimae</i>)
1420	Brolles halòfiles mediterrànies i termoatlàntiques (<i>Sarcocornetea fruticosi</i>)
1430	Brolles halonitròfiles (<i>Pegano-Salsotea</i>)
2120	Dunes mòbils de litoral amb <i>Ammophila arenaria</i> (dunes blanques)
2210	Dunes fixes de litoral de <i>Crucianellion maritimae</i>
2230	Dunes amb gespes de <i>Malcomietalia</i>
2240	Dunes amb gespes de <i>Brachypodietalia</i> i de plantes anuals
2260	Dunes amb vegetació esclerofil·la de <i>Cisto-Lavanduletalia</i>
3140	Aigües oligomesotròfiques calcàries amb vegetació bentònica
3150	Llacs eutròfics naturals amb vegetació <i>Magnopotamion</i> o <i>Hydrocharition</i>
4030	Bruguerars secs europeus
4090	Bruguerars oromediterranis endèmics amb argelaga
5110	Formacions estables xerotermòfiles de <i>Buxus sempervirens</i> en pendents rocosos (<i>Berberidion p.p.</i>)
5210	Brolles arborescents de <i>Juniperus spp</i>
5320	Formacions baixes d'euphorbia pròximes a penya-segats (inclou el 5430)
5330	Brolles termomediterrànies i preestèpiques
5430	Matollars espinosos de tipus frigànic endèmic d' <i>Euphorbio-Verbascion</i> (vegeu el 5320)
6420	Prats humits mediterranis d'herbes altes de <i>Molinion-Holoschoenion</i>
6430	Megafòrbics eutròfics higròfils de les orles de plana i dels estatges montans a alpins
8210	Pendents rocallosos calcícoles amb vegetació casmofítica
8220	Pendents rocallosos silícis amb vegetació casmofítica
8310	Coves no explotades pel turisme
8330	Coves marines submergides o semisubmergides
91B0	Freixenedes termòfiles de <i>Fraxinus angustifolia</i>
9240	Rouredes ibèriques de <i>Quercus faginea</i> i <i>Quercus canariensis</i>

92A0	Bosc de galeria de <i>Salix alba</i> i <i>Populus alba</i>
92D0	Galeries i matollars de ribera termomediterranis (<i>Nerio-Tamaricetea</i> i <i>Securinegion Tinctoriae</i>)
9320	Bosc d' <i>Olea</i> i <i>Ceratonia</i>
9340	Bosc de <i>Quercus ilex</i> i <i>Quercus rotundifolia</i>
9540	Pinars mediterranis de pins mesogeans endèmics

II.1.3. L'escenari forestal: evolució, estat actual i tendències dels espais i recursos forestals a les Illes Balears

Es resumeixen en aquest apartat l'evolució i transformació del paisatge forestal balear al llarg de la història segons les dades dels inventaris forestals realitzats i es presenten els resultats més rellevants que reflecteixen l'estat forestal actual segons l'últim inventari oficial, així com l'evolució i tendències dels espais i recursos forestals de les Balears per comparació entre els dos últims inventaris forestals.

La transformació històrica del paisatge forestal a les Illes Balears

El paisatge forestal que actualment es contempla a les Illes Balears és el resultat d'una progressiva transformació a través de successives modificacions de la cobertura vegetal preexistent realitzades per l'home segons les diferents necessitats esdevingudes en el transcurs dels temps. El paisatge forestal actual és respon a les condicions ambientals de les illes però presenta una enorme influència antròpica. És producte de les interrelacions ancestrals de les comunitats locals de cada una de les Illes Balears amb les seves forests. Les anàlisis palinològiques i els diagrames pol·línics de la vegetació fòssil de les Illes Balears, permeten confirmar que el paisatge forestal primigeni estaria caracteritzat per la presència preponderant de boscos moderadament menys xeròfils que els actuals però constituïts també principalment per pinars, acompanyats per formacions mixtes o de savinars, alzinars i coscollars, junt amb altres arbusts i matolls escleròfils (ullastres, tamarells, aladerns i llentiscles) amb presència d'altres representants mesòfils o caducifolis com ara roures, avellaners, bedolls, verns, oms, til·lers i freixes, o matollars de boix, segons illes i localitzacions.

La transformació del paisatge forestal primitiu de les Illes Balears va començar des de l'arribada dels primers pobladors en la prehistòria i es va accentuar amb la progressiva expansió agrària desenvolupada des de la dominació romana fins a l'Edat Moderna. L'increment de la demografia i activitat de la població humana van provocar un continu retrocés de la frontera forestal pel progressiu avenç de cultius i pastures a costa de la forest (sempre castigada pel foc i la dent), a la qual cosa s'uneix la desforestació, conseqüència de les contínues talses principalment per l'elevat consum de llenyes per a activitats industrials (metal·lúrgia, calç, carbó...) i per proveir de fusta i "pega" les embarcacions de la marina espanyola.

La intervenció de La Corona, a través de les Jurisdiccions de Marina, mitjançant l'*Ordenança per a la Conservació i Augment de les Forests de Marina* de 1748, implicava una servitud en la utilització dels recursos de fusta de les forests de pobles i particulars, obligació que va originar nombrosos conflictes. La Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País va argumentar les queixes de la classe propietària per l'intrusisme de l'Estat i va aconseguir suavitzar les obligacions, proposant talses de selecció, sembra de pinyons o podes selectives. Es pot considerar el primer manual de bones pràctiques forestals de les Balears.

Precisament d'aquesta època es tenen dades sobre el *primer inventari d'arbratge* de forests registrades en 1748 pel Visitador de la Marina, Sr. Pedro Antonio de Hordeñana que, va estimar en uns 7 milions d'arbres les existències de Mallorca, on gairebé 5 milions eren pins, 2 milions eren alzines i la resta (menys de l'1%) el sumaven entre àlbers, nogueres, freixes, roures i castanyers; a les Pitiüses en va comptabilitzar exclusivament els pins, estimant en 2,5 milions els existents a Eivissa (2.413.473 pins) i a Formentera (5.030 pins).

Per la seva part, la progressiva *privatització* i/o *municipalització* del territori forestal va anar acabant amb el temps amb els usos comunals tradicionals de les forests. La majoria dels terrenys forestals de les Illes Balears van passar a mans privades fins i tot abans de les desamortitzacions vuitcentistes. A començaments del segle XIX s'incrementa la desforestació i el deteriorament del bosc i es produeix una expansió de la superfície agrària en favor de cultius de fruiters llenyosos en pendent (ametller, figuera, vinya) que progressivament van ocupar terrenys marginals de terrenys forestals i noves zones abancalades.

A mitjan segle XIX les desamortitzacions van afavorir el minifundi, la fragmentació i privatització de forests públiques propietat de l'Estat, l'Església, les Ordres Militars, o els ajuntaments, que se subhastaven i venien particulars. El procés va provocar l'acceleració de la desforestació de les superfícies privatitzades i en reacció a aquest es va produir la gènesi de l'administració i la política forestal a Espanya que no va tenir llavors massa efectes a les Illes Balears, però ja va implicar l'exclusió de la venda i inclusió en el *Catálogo de Montes de Utilidad Pública* de 1897 més de 2.800 ha (Comunes de Lloret, Bunyola i sa Bassa de Forenalutx).

Il·lustres viatgers i naturalistes descriuen el paisatge forestal balear a la segona meitat del segle XIX. L'arxiduc Lluís Salvador es va aventurar el 1884 a estimar la superfície forestal de les Illes Balears en més de dues-centes mil hectàrees (similar a la que es va assolir posteriorment en l'última dècada del segle XX), però en la seva valuosa recopilació de dades sobre els usos del sòl, practicada municipi a municipi, destaca la sobreexplotació a la que estaven sotmesos els recursos forestals, per tales abusives de l'arbrat, i aprofitaments excessius de fustes i llenyes, pel que a prop del 90% de la superfície forestal estava desarborat i gairebé la meitat eren terrenys erms. El bosc amb prou feines ocupava el 10% de la superfície forestal, la quarta part d'alzines i la resta pins.

La primera meitat del segle XX es caracteritza per l'expansió de les superfícies destinades a cultius llenyosos arboris de fruiters (ametllers, figueres, oliveres, garrofers, etc.) a costa de progressives rompudes de la forest i la regressió contínua de la frontera forestal intensificant-se els aprofitaments forestals, i tractant-se la gairebé totalitat dels alzinars per reservació per aprofitar mitjançant carboneig o producció de calç a partir de les seva llenya.

La població balear d'aquell aleshores era majoritàriament una societat agrària. Durant segles, pràcticament fins i tot a finals del segle XIX i primera meitat del segle XX, les pastures i cultius van anar guanyant progressivament terreny a la forest, amb l'ús habitual del foc, fins a reduir el paisatge forestal a la mínima expressió. Per això es crea el 1935 el Patrimoni Forestal de l'estat i es posa en marxa el Pla General de Repoblació Forestal davant de la necessitat apressant de regenerar i recuperar masses forestals perdudes a la península i a les illes, encara que donat el règim de propietat de les superfícies forestals de les Balears aquestes iniciatives van tenir molt escassa repercussió en les seves forests.

La Memòria per a la repoblació forestal que va fer Ximénez de Embún el 1947 per a la província de Mallorca va permetre concloure que la superfície forestal de les illes s'havia reduït de forma espectacular i ocupava tan sol el 38% de l'illa (139.405 ha). El bosc ocupava alguna cosa més de la meitat (52%) de la superfície forestal mallorquina, gairebé el 60% de pinars, el 15% d'alzinars i la resta (25%, la quarta part) de bosc mixt pinar-alzinar. El 36% de la superfície forestal es va registrar com arbustos i garrigues.

El desenvolupament del turisme i l'abandonament de les superfícies marginals de cultiu durant la segona meitat del segle XX ha suposat una substancial transformació del territori balear: *un paisatge agrari cada vegada més forestal*. En l'últim quart del segle XX s'incrementa la intervenció de l'administració forestal especialment en el control d'aprofitaments i la defensa contra incendis forestals i s'adquireixen i cataloguen algunes forests d'utilitat pública. A més a més, es va establir la declaració de successius espais naturals protegits (S'Albufera, sa Dragonera, Cabrera ...).

Durant aquestes últimes dècades del passat segle es va accentuar l'èxode rural i el progressiu abandonament de les tradicionals activitats agràries, inclòs l'aprofitament dels recursos de la forest (fusta i llenyes) que va quedar reduït a uns creixents usos recreatius lligats a les noves demandes urbanes de lleure, necessitades d'espais per al gaudi de la naturalesa, de manera que avui en dia la societat contempla la forest més bé com un espai d'esbarjo o santuari ecològic que com a una font de recursos i matèries primeres.

El desenvolupament turístic i urbanístic de les Illes Balears va facilitar un canvi d'ocupació i ús dels insulars, i un increment de les seves rendes el que indirectament va propiciar que els boscos recuperessin el terreny perdut a costa de pastures i cultius, precisament ocupant progressivament terrenys de pastures, erms i cultius marginals cada vegada mes abandonats.

L'anàlisi dels successius inventaris forestals realitzats a les Balears durant els últims 40 anys (IFN1, 1971. IFN2, 1987. IFN3, 1999. IFN4, 2010) mostra l'evolució de la superfície forestal balear des dels anys setanta i constata una clara tendència cap a un notable increment de la seva extensió al llarg de les tres últimes dècades del segle XX. També es reflecteix que en l'última dècada del segle XX la superfície forestal balear havia recuperat una extensió aproximada a què va tenir cent anys abans, a finals del segle XIX.

Sembla que aquesta tendència creixent de l'extensió ocupada per la superfície forestal s'ha retingut en el canvi de segle: durant la primera dècada del segle XXI pràcticament no ha variat la superfície forestal. No obstant això, els boscos (espais forestals poblats d'arbres) sí que han seguit augmentant, però fonamentalment a costa de les àrees desarborades, principalment zones ocupades per formacions de matolls, que porten tres dècades reduint per successió natural la seva cabuda, evolucionant cap a masses arbòries de forma constant, coincidint amb la densificació de l'estrat arbori, la continuïtat dels terrenys forestals, en definitiva el creixement del bosc, tan sols limitat per les àrees encara en cultiu, el desenvolupament urbanístic i la incidència dels incendis forestals.

En aquest temps els arbres i les existències de fusta als boscos de les Balears han augmentat extraordinàriament: el nombre d'arbres adults gairebé s'ha duplicat en quatre dècades (hem passat de tenir 34 milions d'arbres a comptabilitzar 67 milions d'exemplars), acumulant-se nou milions de metres cúbics de biomassa forestal, sense comptar peus menors, ni arbustos, ni matolls. Aquesta positiva evolució del bosc té en contrapartida un abandonament de les masses forestals que donada la seva continuïtat i densitat, en absència de tractaments preventius o d'aprofitaments regulars ofereix una altíssima vulnerabilitat davant el risc d'incendis forestals. La creixent acumulació a tots els seus estrats de combustible vegetal provoca que si no es gestiona de forma sostenible la seva producció anual de biomassa aquests boscos queden sotmesos a un permanent risc de sofrir l'acció devastadora del foc.

L'estat forestal actual de les Illes Balears

El coneixement de l'actual estat forestal de les Illes Balears es realitza a partir de l'anàlisi de les dades del *4t Inventari Forestal Nacional (IFN4)*, el treball de camp del qual es va realitzar l'any 2010 sobre parcel·les de mostreig de les Illes Balears, que representen una aproximació extrapolada de la realitat forestal de l'arxipèlag.

En l'actualitat a prop de la meitat del territori balear són espais forestals i ocupen una superfície de 220.786,34 ha, la major part (84%) de la qual es considera forest arbrada, per la qual cosa es pot estimar que més de la tercera part del territori de les Illes Balears està poblat d'arbres.

Una gran majoria de territori forestal poblat d'arbres (96%) està formada per boscos més o menys densos (fracció de cabuda coberta major del 20%) i gairebé la meitat de les zones poblades d'arbres presenten espessors elevades. En termes generals l'arbratge manté una espessor acceptable amb una densitat mitjana de 363 peus majors per hectàrea forestal.

Les formacions forestals de les illes presenten una reduïda diversitat arbòria afermada sobre pins, ullastres, alzines i sables. Tres quartes parts del bosc forma masses forestals d'estructura arbòria monoespecífica, de coníferes o de frondoses. La majoria (60%) són masses de coníferes autòctones (pinars i savinars).

Més de la meitat de l'arbratge està format per exemplars adults de certa maduresa i de diàmetre gran; amb prou feines el 10% són joves, el que apunta cap a un cert envelliment dels arbres de les Illes Balears que pot suposar *problemes de regeneració de l'arbratge en un futur pròxim*.

A les Illes Balears hi ha prop de 200 milions d'arbres, alguna cosa més de la tercera part són exemplars majors amb diàmetre normal superior a 7,5 cm. Segons la població actual de les Illes Balears existeix una relació de gairebé *180 arbres per habitant*, que es reduiria a *63 arbres adults per habitant* si només es consideren els peus majors.

Illa	Peus majors	VCC m³	Peus menors
Mallorca i Cabrera	46.090.784	6.333.623,88	73.384.526
Menorca	9.909.414	968.591,28	27.493.243
Eivissa	10.583.252	1.561.959,85	19.990.649
Formentera	788.295	107.311,53	1.600.925
ILLES BALEARS	67.371.745	8.971.486,54	122.469.343

El pinar és la representació més estesa del bosc balear (44%) conforme a la capacitat del clima per allotjar vegetació arbòria, principalment en les illes Pitiüses, encara que no tan dominant en les Gimnèsies, on es poden desenvolupar espècies de zones subhúmedes. Les altres formacions més característiques del paisatge forestal balear són els ullastrars, amb una notable representació (23%), i els boscos mixtos amb espècies autòctones de coníferes i frondoses (19%), juntament amb els alzinars (7%) i altres boscos de frondoses (3%) o de coníferes (3%) barrejades, si bé existeixen altres espècies forestals no dominants ja esmentades que enriqueixen la diversitat de la vegetació de les Illes Balears.

Els matollars ocupen la major part de la superfície forestal desarbrada, caracteritzades principalment per matollar pluriespecífic de garriga formada per ullastrars, matollars calcícoles i màquies de llentiscles, dominant tant les formacions desarborades com el subpis sota estrat arbori.

En conjunt els boscos de les Illes Balears acumulen una biomassa arbòria de gairebé 9 milions de metres cúbics en volum fuster amb una densitat total de fusta pròxima a 49 m³/ha. El 71% d'aquest volum fuster es troba a l'illa de Mallorca, a Eivissa el 18%, a Menorca amb prou feines suposen l'11% i l'arbratge de Formentera només aporta l'1% del conjunt.

La major part (60%) d'aquest volum fuster es concentra als pinars de pi blanc (amb densitat mitjana pròxima a 68 m³/ha), gairebé 2/3 d'ells (64%) a Mallorca, el 27% a Eivissa, el 8% a Menorca i a Formentera només l'1%. La quarta part del volum fuster s'emmagatzema en boscos mixtos i una mica menys del 10% en alzinars.

El conjunt dels arbres fusters de l'arxipèlag balear creix gairebé un quart de milió de metres cúbics cada any. La major part (60%) del creixement en volum fuster del bosc balear es produeix en els pinars, més de la cinquena part en boscos mixtos i menys del 10% als alzinars. Més d'un terç del creixement anual del volum fuster es concentra en els pinars mallorquins.

S'estima en més d'onze milions de tones la biomassa forestal arbòria i radical acumulada al bosc balear, sense comptar arbres petits ni matolls que incrementarien encara més la biomassa forestal acumulada. El major percentatge (43,4%) del total de la biomassa estimada correspon als pinars; el 27,7% aporten els boscos mixtos i el 19,1% els alzinars, encara que aquests són els que major biomassa acumulen per unitat de superfície ocupada. També s'estima en més de cinc milions de tones el carboni fixat per les formacions forestals arbòries de les Illes Balears.

El patrimoni forestal públic balear és escàs ja que les forests públiques no arriben a setze mil hectàrees. Tres quartes part d'aquest terreny públic es troba catalogat com *Mont d'Utilitat Pública*. La mida mitjana de les forests públiques supera les 400 hectàrees. Només la meitat de la superfície forestal pública és ocupada per formacions arbòries denses.

Una gran majoria (93%) de la superfície forestal balear és de propietat privada, es troba bastant fragmentada i està composta en gran part per finques de reduïdes dimensions. La majoria de les explotacions forestals privades resulten insuficients per a una gestió forestal eficient, per la qual cosa resulten difícilment manejables. El *minifundi* de la propietat forestal balear i la seva escassa estructuració organitzativa i representativa en la seva interrelació amb l'administració forestal (*indeterminació de la titularitat, manca d'interlocutors o desconeixement de límits*), constitueix una mancança sectorial que requereix d'un foment actiu de l'associacionisme i agrupació de titulars forestals.

Gairebé la cinquena part (19,1%) de les finques rústiques amb més de mil m² estan registrades com a finques forestals o agroforestals en el Cadastre de les Illes Balears, repartides entre 36.268 propietaris (aproximadament 1/3 forestals i 2/3 agroforestals). La mida mitjana de la finca forestal és de 5 ha i el de la finca agroforestal 11 ha.

La propietat forestal balear està molt atomitzada: una gran majoria de les finques forestals són menors de 5 hectàrees (més del 90% a Mallorca i Formentera, més del 80% a Menorca i Eivissa). Prop de tres quarts (72%) de les finques forestals no arriben a una hectàrea. A Mallorca més de dos terços (69,1%) de les finques forestals no arriben a l'hectàrea i representen només el 5,5% de la superfície forestal de l'illa.

Les grans finques forestals de més de 100 ha reuneixen *la major part de la propietat forestal balear registrada en el cadastre (46.000 ha, el 20% de la superfície forestal de la Illes Balears)*. D'altra banda, les finques de més de 20 ha ocupen prop de tres quarts parts (72%) de la superfície forestal balear.

Evolució i tendències dels sistemes forestals de les Illes Balears en la primera dècada del segle XXI

La comparació entre els dos últims inventaris forestals oficials realitzats a les Illes Balears -IFN3 (1999) i IFN4 (2010)- permet comprovar en el trànsit del mil·lenni l'evolució dels espais i recursos forestals, els canvis produïts durant la primera dècada del segle XXI i les tendències previsible per al futur.

La retrospectiva històrica secular mostra l'explotació abusiva dels recursos forestals i el retrocés continu de la frontera forestal per la rompuda de boscos per a pastures i cultius, que es constata amb els registres històrics que reflecteixen una intensa disminució de la superfície forestal balear durant la primera meitat del segle XX i una recuperació progressiva durant les últimes dècades del passat segle, fins assolir *en els seus últims anys una extensió similar a què existia a finals del segle XIX*. El volum fuster del conjunt de les espècies arbòries de les Illes Balears s'ha duplicat en quaranta anys (actualment el volum amb crosta s'estima en gairebé 9 milions de m³ fusters).

Durant la primera dècada del segle XXI sembla haver-se frenat aquesta tendència creixent de la superfície forestal balear, i s'ha produït un lleuger decreixement, no tant al bosc, que augmenta lleugerament, sinó per un descens continuat del matollar, que com la resta de la superfície forestal desarbrada (pastures) porta tres dècades disminuint de forma constant.

En aquesta dècada el nombre d'arbres ha augmentat en prop de 25 milions d'exemplars, la majoria joves, i en gairebé 5 milions d'arbres adults. Els dos últims inventaris reflecteixen que el nombre d'arbres de frondoses (16%) augmenta més que de coníferes (11%), confirmant la tendència històrica reflectida durant els últims 40 anys. Malgrat el la preponderància dels pinars, s'aprecia l'increment relatiu que ofereixen els ullastrars, els alzinars i les altres frondoses que en aquests últims anys han experimentat un notable increment. Es pot afirmar que en l'actualitat ja hi ha més arbres de frondoses que de coníferes, tant d'exemplars adults com encara més de peus joves, el que demostra la seva progressiva maduresa i el seu elevat potencial de creixement. L'increment d'exemplars de frondoses es deu sobretot als ullastrars i correspon a la incorporació a la categoria de terrenys poblats d'arbres d'aquelles àrees de matollar que es troben evolucionant gradualment cap a zones de màquies poblades d'arbres d'ullastre.

En aquest temps les existències de fusta a les Balears han crescut a major ritme encara que el nombre d'arbres, ja que el *volum fuster de biomassa arbòria* entre 1999 i 2010 ha augmentat gairebé *un milió i mig de metres cúbics* amb escorça, el que representa *un increment de prop d'un 20%*. La major part (83%) d'aquest increment de fusta correspon a coníferes, fonamentalment al pi blanc.

Durant el passat primer decenni del segle XXI s'han produït canvis significatius en els usos del sòl d'àmplies zones forestals del litoral balear. Tanmateix, es van produir uns magnífics resultats en la defensa contra incendis forestals. Amb prou feines es van cremar a les Balears menys de cinc mil hectàrees de superfície forestal; poc més d'un terç (37%) era forest arbrada, amb una mitjana que no assoleix les 150 hectàrees anuals que amb prou feines representen l'1% del total de boscos. En aquest període, el foc va afectar gairebé al triple de superfície forestal desarbrada que a l'arbrada.

D'altra banda, les repoblacions forestals han tingut una escassa incidència en la superfície forestal balear, ja que entre 1999 i 2010 la superfície repoblada a les Illes Balears a penes s'aproparia a 675 hectàrees.

Encara que convé destacar, segons les estadístiques, els escassos grans incendis comptabilitzats entre 2000 i 2009 -fins el punt de poder considerar aquest període com una "dècada prodigiosa"-, cal recordar que, tanmateix, s'ha patit un final de cicle entre 2010 i 2013 amb uns resultats molt més preocupants que poden suposar un radical canvi de tendència, especialment per la renovada incidència de grans incendis forestals de més de 500 Has (Benirràs, Serra de Morna, Andratx, Cala Torta).

Les dades disponibles a l'IFN4 constaten que tot just s'efectuen tractaments silvícoles als monts de les Illes Balears, ja que no se n'aprecia cap en 3 de cada 4 parcel·les de mostreig. Sense perjudici d'algunes actuacions de l'administració forestal autonòmica en forests públiques, les dades de l'inventari forestal constitueixen un indicador rellevant que constata que, en general, hi ha una falta d'intervenció silvícola als monts de les Balears, sobretot en finques privades que presenten una acusada "*infragestió silvícola*" i demostren un preocupant abandonament generalitzat.

A les illes les Balears s'efectuen escasses tales de fusta: la seva *mitjana anual* en la primera dècada del segle XXI *amb prou feines supera els set mil cinc-cents metres cúbics*. Si es compara el valor mitjà de les curtes anuals amb el creixement fuster, s'observa que la taxa d'extracció de fusta a les forests de les Balears és just del 3,4%, valor molt per sota de la taxa d'extracció a nivell nacional que se situa propera al 36% (segons dades any 2010). A més, bona part de les tales es realitzen després de catàstrofes o temporals que fan que caure arbres, o després d'incendis forestals.

Existeix per tant un ampli marge per incrementar les tales de fusta a les forests de les Illes Balears, ja que *es talla menys d'un 4% del que creixen cada any* el conjunt dels boscos, la taxa d'extracció de fusta del qual és extremadament inferior al *lindar de sostenibilitat* d'aquest recurs forestal. Tant el pi, com l'alzina o l'ullastre, tenen un marge d'aprofitament anual superior al 90%. Sense comptar tot l'estoc acumulat en les últimes dècades sense aprofitament de la producció de la biomassa produïda (principalment recursos renovables formats per fustes i llenyes).

Conforme al seu estat actual, es pot concloure que la superfície forestal balear, si bé té un ampli marge d'aprofitament, no té tanmateix massa marge d'ampliació, encara que sí de desenvolupament i millora, per consolidar que la cobertura forestal actual acrixi el seu imprescindible *paper protector* per a la conservació de terres i la prevenció de processos erosius i d'inundacions. Es pot afirmar que, amb vista al futur, la superfície forestal balear quantitativament presenta escasses possibilitats d'expansió, però si ofereix importants oportunitats per millorar qualitativament.

El territori forestal de les Illes Balears no té a penes terreny per recuperar respecte a les terres agràries que conformen un imprescindible teixit econòmic i paisatgístic en l'espai que els correspon. Els terrenys arbrats inclouen la major part (84%) de la superfície forestal balear i les zones ermes o de matollar cada vegada són menys extenses, així que la forest arbrada tampoc pot ocupar molt més terreny per substitució de les formacions de matollar que igualment presenten notable interès ambiental i pecuari. No obstant això continuen presentant-se àmplies zones forestals que sofreixen de processos de degradació de la coberta vegetal a causa d'incendis recurrents (per exemple, extensos erms monoespecífics d'*Amphelodesma mauritanica*) i altres sotmeses a fenòmens de desertificació (tempestes, predació d'ungulats, etc.) que d'accions de reforestació i de restauració de la seva diversitat i potencial florístic.

Correspon fomentar els processos de maduració i diversificació de terrenys arborats sobre formacions de matollar clar o amb arbratge excessivament dispers, doncs interessa mantenir la varietat de les formacions vegetals, dels seus biòtops i ecotons, procurant, on les condicions ambientals així ho aconsellin, la major diversitat de flora i fauna silvestres i major alternança possibles del paisatge forestal.

En àmplies superfícies d'alzinar convindria recuperar una estructura de bosc de llavor a partir de formacions que durant molts lustres van sofrir intenses reservacions i avui sobreviuen amb patents desequilibris entre les seves parts radicals i aèries.

Igualment, es necessita recuperar al màxim la variabilitat intraespecífica, fomentant el regenerat a partir de llavor (aglà, olivó, etc.), especialment entre les espècies que presenten fàcil rebrot de soca o de rel, a l'efecte de permetre formacions internament més diverses i amb més capacitats adaptatives per afrontar els canvis que es deriven de l'escalfament global o d'altres alteracions ambientals que les puguin afectar (plagues, fenòmens meteorològics adversos, incendis, etc.)

Des del punt de vista de la capacitat bioclimàtica del medi, l'escassetat estacional de disponibilitat hídrica i les manques edàfiques de moltes localitzacions impedeixen el desenvolupament d'una vegetació superior amb majors desenvolupaments o produccions a les Illes Balears. Tampoc les previsions de canvi climàtic no semblen afavorir precisament aquesta tendència, sobretot en les illes Pitiüses caracteritzades per una major *xericitat* que mantindrà el domini de pinars i savinars.

En algunes estacions singularment favorables de Mallorca (nord-oest i serra de la Tramuntana) i de Menorca, en orientacions i sòls apropiats, podria recuperar-se una major diversitat de frondoses de caràcter més exigent amb clima més subhúmit (recuperar bosquets relictos d'alzines sureres, roures, boscos de galeria...), però molt localment; es tracta d'una tasca de conservació genètica, diversificació florística i millora paisatgística molt localitzada, però de rellevant interès ambiental.

En qualsevol cas, a les Illes Balears l'autèntic repte de futur és fomentar la gestió d'uns boscos en gran part protectors, amb la majoria de propietat forestal privada fragmentada i abandonada per falta de rendibilitat en el manteniment i aprofitament dels recursos forestals. Garantir la prestació dels serveis hidrològics, ambientals, recreatius i socials dels ecosistemes forestals, cosa que no serà possible sense disposar adequades *formules de corresponssabilitat* en la gestió i *mecanismes econòmics incentivadors* que permetin mantenir i incrementar tals prestacions.

II.1.4. L'escenari de riscos ambientals i antròpics que amenacen als ecosistemes forestals en Illes Balears

La projecció futura dels boscos de les Balears en tot cas ha de garantir el seu manteniment en bon estat de conservació de manera que es garanteixi la seva pervivència i immunitat davant agents nocius, procurant un adequat estat fisiològic, biològic, ecològic i silvícola, amb una estructura tal que els proporcioni major *autoprotecció* i menor risc d'incendis, plagues i malalties forestals. Els espais forestals han d'estar doncs adequadament gestionats i han de disposar de les imprescindibles eines jurídiques i financeres que permetin, en el marc d'una planificada ordenació del territori, la seva preservació en conjunció amb els processos de desenvolupament d'altres usos del territori (infraestructures, urbanisme, turisme, agricultura, etc.).

La cultura del risc d'incendis forestals: convivència amb el foc

L'absència de gestió dels espais forestals (abandonament de la forest) i el risc de patir incendis forestals constitueixen els majors problemes identificats tant pels tècnics de l'administració com pels agents socials consultats. Són dos aspectes sinèrgics entre si, encara que hi ha abundants factors de risc al voltant de la forest a les Illes Balears.

L'abandonament d'usos i aprofitaments tradicionals de la forest, principalment l'extracció de fusta i llenya, ha tingut com a principals conseqüències la continuïtat horitzontal i vertical de les masses forestals, la densificació dels seus estrats arboris i l'acumulació d'un excés de biomassa forestal que multiplica el perill de propagació i desenvolupament de grans incendis forestals. Aquesta concentració de combustible vegetal a la forest i l'abandonament de la seva periòdica extracció fan que *amb freqüència el foc es converteixi en el principal gestor del paisatge forestal*. D'altra banda, la cessació d'aquestes activitats tradicionals i l'abandonament de terres agràries han provocat l'augment de l'extensió del terreny forestal per processos naturals d'ocupació d'erms, pastures i cultius agrícoles marginals.

Aquest procés simultani d'abandonament d'usos tradicionals agrícoles, ramaders i forestals va alterar els límits entre ells i les seves estructures vegetals, cosa que per altra banda s'afegeix a una creixent presència en els entorns forestals d'àrees de contacte entre els espais naturals i els de desenvolupament urbanístic o turístics (cases aïllades, urbanitzacions, infraestructures de serveis, desenvolupaments turístics...), i l'increment de l'ús recreatiu a la forest. D'aquesta manera, raons socioeconòmiques fan, alhora, variar les influències recíproques entre els aprofitaments rurals i els forestals (*interfície forest-terreny agrícola*) i ha posat en contacte zones urbanes i forestals (*interfície forest-terreny urbà*).

Aquest *contacte entre la frontera urbana i la forestal* constitueix una zona en la que s'enfronten avantatges recíproques, com ara el gaudi del bosc i la implicació social en la defensa del patrimoni forestal, però també, de riscos contraposats, per a la forest el perill que es generin incendis des de les àrees habitades i per als immobles l'amenaça que els arribi a afectar un incendi forestal. S'ha de concretar l'establiment de plans de prevenció i la imposició de mesures d'autoprotecció i la determinació de competències i responsabilitats per assegurar la seva eficaç aplicació, amb l'objectiu d'evitar desastres ambientals, situacions dramàtiques o conflictes previsibles i evitables.

L'augment de visitants i l'expansió d'usos recreatius també pot suposar un increment del perill de foc a la forest. La sensibilització d'aquests usuaris habituals de l'espai forestal és molt important per incrementar la seva pròpia seguretat i evitar negligències.

La causa més habitual d'incendis deriva de l'ús sistemàtic del foc per eliminar restes agrícoles, herbes i matollars per guanyar, netejar o renovar terrenys de cultius, pastures i caça és *un factor comú de risc* d'incendi forestal. La cultura del foc es troba profundament arrelada entre les poblacions rurals de l'àmbit mediterrani. És precís substituir l'esmentada cultura del foc per una preventiva cultura del risc, que en cap cas no exclou incorporar, com a eficaç eina de prevenció, l'ús del foc per part dels responsables d'establir mesures preventives.

El foc defineix decisivament, com a element natural i com una eina cultural, el paisatge dels espais naturals de les illes. Processos de *matollarització* i degradació de la coberta vegetal per incendis recurrents (erms de càrritx) testimonien els severos impactes que el foc pot provocar sobre extenses superfícies forestals (Península de Llevant, Andratx, etc.).

A més de per les *causes naturals* citades (llamps, 8%), segons les estadístiques de causalitat la majoria dels incendis (92%) són provocats per l'home, *la meitat per negligències o accidents (55%) i quasi una tercera part són intencionats (31%)*. Els fumadors (21%) i les cremes agrícoles, de pastures o d'escombraries (18%) són les causes negligents que més focs provoquen; un de cada 25 incendis forestals és a causa de cremes agrícoles.

El risc d'incendi forestal es defineix com la probabilitat que es produeixi un sinistre en una zona i es determina mitjançant una combinació de factors de *causalitat*, de *perillositat* i de *frequència*. La perillositat s'interpreta a partir de la *combustibilitat* de la vegetació, el *relleu*, el *règim estival de brises* i les *infraestructures viàries d'accés* dins dels sistemes forestals.

Segons el *Mapa de Models de Combustibles Vegetals* de les Illes Balears, més de les dues terceres parts de la superfície forestal tenen un *grau de combustibilitat vegetal* alt o molt alt. Encara considerant les diferències específiques d'inflamabilitat entre pins, savines, ullastres o alzines (material fi viu), el tipus de vegetació no influeix tant, en època de perill, com la localització (orientació, pluviometria, pendent...). És determinant, l'estructura de la massa forestal (model de combustible), les seves condicions de densitat i, especialment, la continuïtat horitzontal i vertical entre els diferents estrats de vegetació que augmenten el grau de combustibilitat i incrementen la facilitat de propagació del foc.

Les zones d'influència estival de *brises*, el *vent* que afavoreix la propagació i velocitat d'un foc i la seva expansió descontrolada i la *sequera estival* i baixa humitat relativa, que impliquen una major inflamabilitat de la vegetació, són els principals factors meteorològics de risc d'incendi forestal.

A aquests es poden afegir altres factors de risc com la pendent, l'orientació i la *dificultat d'accés a la forest*. La tercera part del territori balear té pendents acusats i un 15% presenta dificultats per a l'extinció d'incendis per seu elevada pendent. L'estimació per intersecció dels índexs de causalitat, de perillositat i de freqüència conclou que la major part (82%) del territori balear presenta un alt, molt alt o extrem risc d'incendi forestal.

Entre 2003 i 2012 s'han produït 1320 incendis forestals i s'han cremat 4.500 hectàrees de terreny forestal, per tant amb una mitjana inferior a 150 incendis a l'any i menor de 500 hectàrees calcinades pel foc a l'any. La gran majoria de la superfície cremada a les Balears en els últims 10 anys es va concentrar a Mallorca i Eivissa (Serra de Morna). És per això que el present Pla Forestal pretén establir entre altres, la zona d'Es Amunts d'Eivissa entre les zones prioritàries d'actuació per a la recuperació de la coberta vegetal (Serra de Morna) i per a l'establiment de mesures preventives i de gestió sostenible sobre les extraordinàries formacions forestals d'aquesta comarca eivissenca (49).

A més, l'any 2013 en la Serra de Tramuntana (Andratx -Estellencs) un gran incendi va afectar a més de 2.300 ha i a Cala Torta (Artà -Capdepera) un altre foc va recórrer gairebé 500 ha, el que implica un preocupant canvi de tendència a les illes respecte a la presència de grans incendis i a la disminució de superfície forestal afectada. En els últims anys s'han produït els únics 4 incendis de nivell 2 que han sofert les illes (Benirràs, Morna i Roca Llisa a Eivissa, i Andratx a Mallorca).

No obstant això, si s'analitza la sèrie històrica d'estadístiques de sinistres, en els últims 20 anys els grans incendis forestals han estat bastant escassos a les Illes Balears. L'evolució històrica marca una tendència lleugerament creixent del nombre d'incendis i clarament decreixent de la superfície cremada i dels grans incendis; el que suposaria un *indicador d'eficàcia en la lluita contra el foc*. Una minoria de grans incendis crema la majoria de la superfície. És la denominada *paradoxa* de l'extinció d'incendis forestals, per la qual, l'1% dels sinistres no es controlen i a les Balears han cremat de mitjana el 77% de la superfície afectada pel foc.

Es pot afirmar que el model de lluita contra els incendis desenvolupat per l'administració balear està resultant eficient referent a l'extinció, encara que *un model basat en la "cultura del risc"* ha d'apostar també per la *planificació*, la *prevenció* i l'*autoprotecció*, i incorporar la *gestió forestal sostenible* en la defensa contra incendis com a estratègia a llarg termini per actuar sobre les *causes estructurals* dels incendis forestals: les directrius europees sobre això parlen en aquest sentit del concepte de *"convivència amb el foc"* com un nou paradigma que contribueixi a resoldre el problema dels incendis forestals.

La transcendència social i política dels incendis forestals que comporten perill per a vides humanes (combatents, residents i usuaris de la forest) i que mantenen una enorme repercussió mediàtica, indueixen a la focalització de la política forestal en aquest problema i a la concentració pressupostària en la lluita contra els incendis.

La necessitat d'oferir una immediata resposta al problema ha condicionat la defensa contra incendis forestals. S'ha accentuat el suport a un immediat, espectacular i eficaç desplegament de mitjans d'extinció, però no s'han potenciat les bàsiques i imprescindibles mesures preventives precises per modificar sobre el terreny forestal les perilloses condicions estructurals que presenten els boscos, i especialment el greu perill que actualment presenten gran part de les zones d'interfase urbana-forestal.

S'ha d'abordar per totes les administracions públiques competents i pels residents i usuaris afectats, de manera integral, urgent i prioritària, la correcció i minoració del risc sever de generació i propagació d'incendis forestals present a les zones d'interfase urbana forestal (21).

S'ha de limitar la generació de beneficis i interessos econòmics entorn dels incendis forestals evitant incentivar una "economia del foc" derivada de la lluita contra els incendis. Els agents i entitats lligats als operatius contra incendis han de ser positivament tractats com millor resultin les campanyes de prevenció i extinció que desenvolupin.

La formació contínua, l'especialització permanent i la capacitat professional, són arguments clau que en els últims anys han permès progressos notables en l'operatiu balear de cara a la consecució dels objectius de seguretat i eficàcia en el treball contra el foc.

Els Plans de Restauració Ambiental elaborats i executats després dels grans incendis patits en els últims anys, se centren en proporcionar seguretat per a persones, béns i prestació de serveis, evitar la desertificació i els processos erosius, proporcionar suport a la regeneració natural de la coberta vegetal, recuperar espècies, hàbitats i paisatges singulars afectats pel foc, i en sensibilitzar i promoure les mesures de prevenció i autoprotecció precises per evitar la repetició de sinistres semblants en el futur.

Riscos i problemes fitosanitaris que amenacen l'estat de salut dels boscos de les Illes Balears

Encara que, en general, es pot afirmar que l'estat de salut dels boscos d'Illes Balears és relativament satisfactori, els tècnics especialistes consultats aprecien problemes fitosanitaris que condicionen la vitalitat d'algunes masses forestals afectades per *l'acció perjudicial d'una combinació de diversos agents danyosos* que indueixen l'aparició de determinades plagues forestals.

Aquests agents nocius poden ser de diferent origen, ja siguin *factors d'origen abiòtic* com són els incendis forestals, les sequeres, els vendavals o els temporals de neu, de calabruix i fins i tot efectes provocats per gradients de salinitat que debiliten a la vegetació, incrementant la seva vulnerabilitat i afavorint la debilitat dels espècimens afectats; ja sigui per l'aparició *d'agents patògens d'origen biòtic* que condicionen el desenvolupament de les seves poblacions i faciliten la propagació de plagues i malalties forestals.

Poden destacar-se els següents desequilibris biòtics:

L'excés de les poblacions de cabra assilvestrada que està causant greus danys a la vegetació natural. La predació sobre exemplars més joves i els brots tendres dificulta la regeneració de les espècies forestals i el normal desenvolupament vegetatiu dels peus afectats.

Els atacs periòdics de l'eruga *processionària del pi* que causen danys freqüents en els pinars de Mallorca i amenacen amb expandir-se a Eivissa i Formentera, on el seu control pren cada vegada més importància perquè presenta un perill latent d'explosió demogràfica. Les molèsties que produeixen aquestes erugues urticants i el seu efecte poc estètic sobre les pinedes provoquen certa transcendència social a aquesta plaga.

L'acció perjudicial del *banyarriquer*, un coleòpter protegit per la normativa europea però que provoca greus danys als alzinars de Mallorca. Necessita d'una permanent tasca de control per evitar la mort dels exemplars afectats i la seva propagació dins dels hàbitats, també protegits, dominats per aquesta frondosa.

Les explosions poblacionals d'un lepidòpter, l'*eruga peluda*, afecten la salut i vitalitat dels alzinars de Menorca, així com l'existència de símptomes de decaïment produïts per la *seca*.

En aquest cas, la protecció de determinats espais forestals, com per exemple els alzinars per la normativa balear, hauria de potenciar el control de les poblacions de determinats insectes nocius (plagues) mitjançant els necessaris tractaments silvícoles i culturals, singularment els de caràcter preventiu, de la formacions afectades amb finalitats fitosanitàries de manera que incrementin el seu vigor i disminueixin la seva vulnerabilitat abans aquests patògens. La salut dels boscos es troba perillosament condicionada per l'abandonament *de la forest*.

L'absència de la gestió i dels usos tradicionals a la forest en constitueix una de les principals *causes estructurals* del deteriorament de la salut i vitalitat d'alguns boscos a les Balears, a més de la falta de predadors i parasitoides que controlin la població dels agents patògens.

Resulta necessari traslladar a l'opinió pública la transcendència de mantenir una prevenció activa i integrada de defensa contra plagues i malalties dels boscos i contra les espècies invasores que els afecten. Sorprèn una generalitzada manca de coneixements i una global absència d'interès per un factor tan determinant de la qualitat ambiental i paisatgística de les illes com són els problemes de sanitat forestal (per exemple el perill que actualment corren les palmeres silvestres autòctones de Balears, els garballons, per la introducció de la *Paysandisia archon* i, en menor mesura del morrut vermell -*Rynchophorus ferrugineus*).

A les Illes Balears hi ha també un ampli ventall d'agents patògens de menor importància que en determinades condicions favorables poden arribar a provocar danys de consideració. A més dels factors biòtics i abiòtics o de les causes estructurals assenyalades, altres circumstàncies com els previsibles efectes del canvi climàtic poden incrementar greument la vulnerabilitat de les masses forestals i afavorir l'augment de la virulència de plagues i malalties endèmiques sobre les masses forestals.

Aquestes alteracions climàtiques o la falta de prevenció i control fitosanitari també poden facilitar l'assentament d'altres agents patògens arribats de l'exterior. El desenvolupament del comerç global i el tràfec o abandonament descontrolat d'espècies foranes pot afavorir assentaments de plagues perilloses i augmentar el risc de danys perjudicials per a la salut dels boscos de les Balears.

La *importància dels controls fitosanitaris* resulta vital per impedir l'establiment de plagues o malalties al·lòctones, tal com va ocórrer l'any 2002 amb la papallona de les palmeres procedent d'Amèrica del Sud (*Paysandisia archon*), i que com s'ha destacat constitueix una seriosa amenaça per als garballons de les Balears. Aquesta aparició demostra que malgrat la gran fragilitat que presenten els ecosistemes insulars davant el risc derivat de la introducció d'espècies invasores i encara que es pogués pensar el contrari, el caràcter insular de les Balears, ni ha impedit, ni impedirà si no s'actua més fermament en el control fitosanitari, l'arribada i assentament de noves plagues o malalties, com també s'ha demostrat recentment amb l'arribada a les illes del morrut vermell.

Amenacen als boscos de les illes molts altres riscos fitosanitaris potencials, la penetració a les masses forestals dels quals, com principalment el *nematode del pi* (que ha estat detectat a la península), així com també altres insectes diferents o fins i tot determinats fongs i algun bacteri podrien arribar a generar plagues i malalties forestals de considerable gravetat en les nostres espècies i masses forestals, cosa que implica la necessitat de mantenir en les millors condicions possibles el seu vigor, mitjançant el seu control i, si escau, tractaments preventius.

Principals activitats sectorials que incideixen en els espais forestals de les Balears

A més de les activitats agràries, tant agrícoles i ramaderes com forestals, fins i tot l'activitat cinegètica, que tradicionalment interrelacionen amb boscos i forests, hi ha altres activitats sectorials molt rellevants que incideixen significativament en els espais forestals de les Illes Balears i que de forma directa o indirecta, amb intensitat major o menor, impliquen riscos potencials envers el paisatge forestal balear.

El desenvolupament turístic i urbanístic descontrolat pot suposar una amenaça considerable per als espais forestals a les Illes Balears. L'activitat turística a les Illes Balears es va convertir al motor de creixement i prosperitat que va portar com a conseqüència l'abandonament d'activitats agràries, provocant una expansió important dels boscos. No obstant això, implica una pressió d'ocupació del territori, canvi d'usos, perduda de qualitat paisatgística, generació d'interfase urbana-forestal, increment de l'ús recreatiu... Els nous espais urbans i turístics establerts fonamentalment al litoral insular han provocat la pèrdua d'espais forestals costaners rellevants i singulars. L'establiment de règims especials de protecció i el desenvolupament de la normativa de conservació i d'ordenació del territori autonòmiques han permès preservar-ne alguns de dels ecosistemes mes valuosos d'aquestes illes.

La inèrcia del desenvolupament turístic va impulsar una expansió urbanística que va requerir establir un nou ordre territorial la planificació del qual es va dur a terme a nivell autonòmic conforme a la normativa sectorial específica aplicable. El 1981 el sòl urbà i urbanitzable va assolir un creixement del 109%. El 1984 la *Llei d'Ordenació i Protecció d'Àrees Naturals d'Interès Especial* va atorgar la singular capacitat d'intervenció directa de l'administració autonòmica per protegir espais naturals o forestals amenaçats per projectes d'urbanització

A aquesta norma, li va succeir la LEN, Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i de règim urbanístic de les àrees d'especial protecció de les Illes Balears, que a més de limitar la urbanització en una gran part del territori forestal balear, va donar peu al Decret 130/2001, 23 novembre, pel qual s'aprova la delimitació a escala 1:5000 de les àrees d'alzinar protegit.

No obstant això, la pressió urbanística sobre el sòl rústic va afavorir la proliferació d'urbanitzacions i edificacions aïllades en el límit o l'interior d'espais forestals, el que desnaturalitza, degrada, i posa en perill els hàbitats i paisatges forestals, afegint a més un perill considerable de generació o afecció per incendi forestal. Aquesta situació va obligar a les noves *Directrius d'Ordenació Territorial* (Llei DOT, 1999) a prohibir la creació de nous nuclis urbanitzables, residencials o turístics aïllats, així com als primers 500 metres des de la ribera de mar, i es va limitar la seva implantació a una franja periurbana de 500 metres al voltant dels nuclis urbans existents.

Les actuacions proposades pel PFIB hauran de complir, si s'escau, les determinacions d'ordenació territorial i urbanística de les DOT i dels respectius PTIs insulars, especialment en tot el relatiu als usos permesos condicionats o prohibits segons les categories del sòl establertes en el planejament urbanístic (54).

L'any 2000 una nova *Llei d'Ordenació Territorial* va transferir les competències en ordenació del territori i carreteres als Consells Insulars que entre 2003 i 2005 van aprovar els seus corresponents *Plans Territorials Insulars* (PTI), en els quals s'estableixen les Àrees de Prevenció de Riscs a causa d'Incendi forestal.

En definitiva, resulta imprescindible, per establir una adequada estratègia forestal, que aquesta sigui considerada i integrada en els instruments de planificació i ordenació del territori, fins i tot amb els del planejament urbanístic municipal, per ordenar els usos i establir coherentment zones de risc o protecció dels espais forestals.

La llei estatal de forests disposa la redacció de Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals (PORF) com a instruments de caràcter territorial de nivell comarcal mitjançant els quals coordinar les mesures de conservació i usos sostenible de les superfícies forestals amb les polítiques de planificació territorial.

Per la seva part, el turisme estacional ha produït a les illes un important desenvolupament d'infraestructures lligades als serveis que genera l'àmplia oferta hotelera insular i també ha implicat en les últimes dècades l'ocupació del sòl forestal per urbanitzacions amb habitatges de segona residència, provocant problemes territorials i impactes ambientals, no sempre encertadament resolts, derivats de la seva elevada demanda de territori i recursos. Com a complement ocasional del majoritari turisme del litoral costaner, el desenvolupament del *turisme rural* d'interior que inclou altres establiments (hotels rurals, d'agroturisme i eco turisme) també té una incidència creixent sobre els espais forestals.

L'ecoturisme propicia l'increment de l'ús recreatiu a la forest que augmenta ocasional i estacionalment els seus visitants. Principalment a la primavera i a la tardor, els espais forestals reben una pressió elevada de visitants que hi realitzen diferents activitats recreatives.

Un bon exemple, el constitueix la recol·lecció de productes micològics, que és una activitat no regulada, realitzada a la tardor per residents que comporta un tràfec de personal generalment no autoritzat pel propietari.

L'ús de les 48 àrees recreatives disponibles a Balears, que comporten la dotació de determinades infraestructures i equipaments, permet concentrar les visites i evita la dispersió de visitants. Les activitats esportives o recreatives en entorns forestals solen generar en alguns casos conflictes amb els propietaris de les finques.

Altres infraestructures, instal·lacions (parcs fotovoltaics i eòlics) i línies de transport d'energia (xarxa elèctrica), ferrocarril i carreteres també solen afectar els espais forestals i el trànsit de fauna silvestre. Els parcs eòlics, a més del seu sever impacte visual i dels efectes derivats de les seves infraestructures d'accés, poden suposar un seriós perill per a l'avifauna, com la xarxa elèctrica que travessa sistemes forestals la falta de manteniment dels quals -sense una adequada franja de seguretat- augmenta el risc d'incendi forestal.

Per la seva part, tant la xarxa de carreteres com les línies de ferrocarril, a més del seu impacte visual al paisatge, divideixen els espais forestals constituint barreres per a la fauna, sobretot les grans infraestructures que requereixen una tanca. Les habituals negligències comeses pels usuaris d'aquestes vies de transport, en llançar residus i lloques per les finestretes dels vehicles, constitueixen unes de les causes freqüents d'incendis forestals.

II.1.5. La multifuncionalitat dels ecosistemes forestals de les Illes Balears

Els ecosistemes forestals aconsegueixen una diversitat de funcions ecològiques, productives, socials i culturals transcendents, que els són pròpies per la seva naturalesa i que proporcionen simultàniament múltiples serveis i beneficis ambientals, paisatgístics, socioeconòmics, recreatius i educatius.

Les funcions ecològiques dels ecosistemes forestals deixen diversos *serveis ambientals* com a embornals de carboni i magatzems de diversitat biològica que preserven el patrimoni natural i el paisatge, fins i tot *serveis hidrològics* pel seu *caràcter protector del sòl* reduint considerablement el risc d'erosió i desertificació, o el perill d'avingudes i inundacions.

La prestació d'aquestes funcions ecològiques i serveis ambientals a les Balears s'efectua de manera satisfactòria encara que millorable. En l'actualitat els espais forestals ocupen prop de la meitat del territori balear i la seva cobertura forestal resulta imprescindible per mantenir equilibris biològics i processos ecològics essencials per a la vida. La meitat de la superfície forestal balear té qualque figura de protecció especial, amb una considerable representació d'espècies de flora i fauna silvestres i notable presència d'endemismes, diversitat d'hàbitats i abundància d'ecotons.

Els sistemes forestals aconsegueixen a més altres funcions socials i culturals que proporcionen *serveis recreatius i educatius*, com són la caça i la pesca, el senderisme i altres activitats recreatives i esportives que contribueixen al desenvolupament de l'ecoturisme o del turisme rural. Els espais forestals de les Balears compleixen de forma acceptable la seva funció social i paisatgística encara que els serveis recreatius i les activitats turístiques en els espais naturals presenten encara un ampli marge de millora.

Finalment, les forests compleixen o poden complir altres funcions productives que proporcionen *serveis i beneficis socioeconòmics* mitjançant activitats productives que poden generar ocupació alternativa en el medi rural i contribuir a l'estabilitat de la seva població. No en va allotgen *múltiples recursos forestals* que són fonts de *diverses matèries primeres* que proporcionen productes principals (fusta, llenya o biomassa forestal, pastures, caça,...) o secundaris (llavors, fruits, bolets, plantes aromàtiques, mel·líferes, condimentàries o medicinals).

Això no obstant, la funció productiva i la contribució socioeconòmica de les forests a la propietat forestal i al desenvolupament rural són massa exigües. La *irrellevància socioeconòmica del sector forestal* en el desenvolupament rural a les Illes Balears es posa de manifest per la seva minsa contribució a la producció final agrària (5,6% del VAB del sector primari) que en el PIB balear resulta inapreciable (0,08%). A més l'ocupació generada per la silvicultura i l'explotació forestal és molt escassa: per la seva activitat econòmica productiva, es tracta d'un sector *marginal*, fins i tot *residual*, a les Balears.

Malgrat tot, això no obsta perquè *el forestal* hagi de ser necessàriament considerat socio-econòmicament com a un espai i sector absolutament estratègic donada l'extensió que territorialment correspon a la superfície forestal i la inqüestionable aportació del paisatge forestal a la captura del turisme i a la qualitat de vida a residents i visitants.

Es pot afirmar que el grau de compliment de les funcions ecològiques i socials segons la prestació de serveis ambientals, paisatgístics o recreatius dels ecosistemes forestals de les Balears, en general, és bastant satisfactori si es compara amb l'escàs acompliment de les funcions productives i els exigus beneficis econòmics que proporcionen els espais i recursos forestals a les Balears, segons mostren les dades sobre la seva contribució econòmica i les seves prestacions socials, mesurades en producció, activitat econòmica i ocupació generada.

Els sistemes forestals de les Illes Balears responen plenament a les característiques més genuïnes de *fragilitat i complexitat* de la forest mediterrània, en la qual són bastant més importants per a la societat actual els seus serveis ambientals i prestacions socials que els beneficis econòmics generats per les activitats productives d'aprofitament de les matèries primeres que els seus recursos forestals són capaços de proporcionar.

A més d'un benefici social i ambiental, la conservació també comporta un cost econòmic per a la propietat forestal. Avui en dia mantenir una forest o finca forestal no és rendible per al seu propietari: ni el seu manteniment ni el seu aprofitament no li produeixen rendibilitat econòmica. Només aquelles activitats econòmiques productives que aprofiten recursos forestals i generen productes, poden proporcionar escassos i esporàdics *beneficis directes* a la propietat forestal que els genera.

Tanmateix, la majoria dels serveis i prestacions de les forests beneficien el conjunt de la societat o determinats col·lectius (*beneficis indirectes externs*) especialment les seves *prestacions ambientals, paisatgístiques, socials o recreatives* que transcendeixen més enllà de la pròpia forest, però amb prou feines recauen rendes econòmiques a la propietat forestal que els genera. En aquest sentit, aquests beneficis indirectes (*externalitats econòmiques de la propietat forestal*) beneficien a tercers, bé a tota la societat, o bé a determinats col·lectius.

Mentre els beneficis directes són quantificables mitjançant un preu dels productes forestals al mercat, els beneficis indirectes, des d'un punt de vista econòmic, suposen *intangibles monetaris* perquè segurament tenen valor per als qui els perceben, però no tenen preu de mercat. La major part (supera el 90%) del valor econòmic estimat dels ecosistemes forestals mitjançant diferents mètodes indirectes correspon als seus serveis ambientals, paisatgístics i recreatius.

Es pot afirmar que el conjunt de la propietat forestal proporciona *serveis ambientals gratuïts* a tota la societat. En termes comptables, des del punt de vista del propietari forestal suporta un *passiu econòmic* per generar uns *actius ambientals* que proporcionen gratuïtament prestacions i serveis ambientals d'interès general per a la societat o per a una col·lectivitat que se'n beneficia.

D'aquesta forma, el conjunt de propietaris forestals es converteixen en creditors de tota la societat beneficiària que es converteix així en deutora, ja que contreu un *deute ecològic* amb aquells. És a dir per als propietaris forestals es genera un deute públic encobert, ja que es produeix un aprofitament o benefici col·lectiu per la prestació de serveis ambientals i recreatius gratuïts.

El propietari forestal no pot sufragar les despeses de manteniment i conservació de la forest sense ajuda de la societat que es beneficia o gaudeix de les seves prestacions, si per interès general es vol mantenir la persistència de tals serveis ambientals, paisatgístics o recreatius. És necessari un repartiment proporcional dels costos i beneficis econòmics, ambientals i socials, *compartint obligacions i responsabilitats* entre tots els implicats, beneficiats o interessats.

L'ordenació jurídica constitucional espanyola reconeix el dret d'ús i gaudi de la propietat privada limitat a la seva funció social d'interès general amb la indemnització deguda compensatòria, si bé la legislació forestal tradicionalment ha considerat la intervenció administrativa de les forests pel seu interès general (garantir la persistència de les formacions forestals poblades d'arbres) independentment de la seva propietat. A més els espais forestals inclosos en àrees protegides han d'estar sotmesos a mesures de protecció que suposen restriccions de gaudis i aprofitaments forestals que poden constituir *limitacions patrimonials d'usos a la propietat forestal*.

En establir-se aquestes limitacions s'han de tractar de resoldre anticipadament les situacions de conflicte o perjudici derivades de les restriccions precises per garantir la conservació dels espais protegits amb intervencions de conciliació d'interessos, participació d'interessats i accions de suport a la propietat forestal implicada. La major part (93%) de la superfície forestal és de propietat privada i gairebé la meitat (47%) està sotmesa a alguna figura de protecció especial. Per resoldre'l és imprescindible procurar un equilibri estable entre la necessitat de conservació i el respecte a la propietat. Si es vol garantir el manteniment permanent dels serveis ambientals i socials dels forests és precís compartir responsabilitats, costos i beneficis econòmics.

A causa de les restriccions i intervenció administrativa a què ha d'estar sotmès per interès general, la propietat forestal ha de ser ajudada financerament o rebre incentius apropiats per assegurar el seu adequat manteniment, si no es vol acabar perjudicant precisament a qui proporcionen de forma gratuïta prestacions ambientals i socials, tan altament valorades per la societat però que per al propietari forestal suposen un deute públic contret per aquella.

Un valor ecològic s'ha de traduir en un incentiu econòmic o en un suport al propietari de la forest que l'indueixi al seu manteniment i millora, no només en restriccions d'usos i aprofitaments que l'incitin al seu abandonament. Mentre atresorar valors ambientals constitueix un perjudici que no genera rendibilitat o cap benefici als qui els proporcionen, la persistència sostinguda tant dels espais forestals com dels seus recursos i prestacions perillarà seriosament.

Atenent la preocupació de la societat pel medi ambient, els organismes internacionals han imposat un principi ambiental universalment acceptat pel qual *qui contamina paga*; per la mateixa raó, en justa proporcionalitat, *qui genera valors o serveis ambientals hauria de cobrar* pel seu interès social, i més encara *qui restringeix hauria de recompensar* per les limitacions d'ús i gaudi que hagin d'imposar-se per preservar tals prestacions ambientals.

L'autèntic repte de futur si es volen conservar espais i recursos forestals amb totes les seves funcions, prestacions i serveis, requereix procurar *procediments d'internalització de les externalitats forestals* mitjançant incentius preferents, mesures de foment, mecanismes i instruments econòmics compensatoris adequats (*pagament per serveis ambientals*), fins i tot mesures financeres i fiscals favorables, si és possible establint noves figures com el *mecenatge de la gestió forestal sostenible*.

II.1.6. L'escenari socioeconòmic del sector forestal balear en el medi rural

L'abandonament de les forests i de la gestió forestal tradicional produeix escassos aprofitaments dels recursos forestals que tot just proporcionen rendibilitat econòmica a la propietat forestal i tampoc no procura activitats productives que generin ocupació alternativa en el medi rural, el que implica una exigua contribució socioeconòmica del sector forestal balear al desenvolupament rural i la producció regional que demostra la seva *irrellevància econòmica i social* en l'economia de les Illes Balears.

Actualment, llevat de la caça, pocs recursos forestals generen una activitat productiva a la forest que pugui suposar alguna rendibilitat i procuri una contribució econòmica tant a la propietat com al sector forestal balear. La quantitat de biomassa forestal acumulada a la forest, a més d'un indicador de falta de gestió, de tractaments i aprofitaments forestals, constitueix un risc afegit d'incendi forestal i, alhora, suposa una ineficiència silvícola, ecològica i energètica de *recursos renovables forestals immobilitzats*.

Els aprofitaments forestals, principalment els de fusta i llenyes, es produeixen molt per sota de les seves possibilitats. Com s'ha reiterat, amb prou feines es talla el 3,4% del que creixen anualment en volum de fusta el conjunt dels boscos de les Illes Balears, el que permet un ampli marge d'aprofitament de biomassa forestal immobilitzada (fusta i llenyes) sense arribar a superar el *llindar de sostenibilitat* ni la capacitat de renovació d'aquests recursos forestals.

Això significa que, segons les existències i creixements de les pinedes a les Balears, es podria incrementar el seu aprofitament en més d'un 95% sense perillar la seva conservació i renovació. El pi balear ben tractat pot ser competitiu al mercat; fins i tot un aprofitament sostenible i ordenat d'altres fustes pròpies com l'alzina, l'ullastre o la sabina, permet recuperar usos tradicionals per a la fabricació de mobles, bigues, eines, etc., que poden suposar un valor afegit considerable i resultar avantatjós per preu i qualitat respecte a algunes fustes importades.

L'activitat cinegètica és la més productiva i rendible de la forest balear, constitueix el primer recurs econòmic i la principal font d'ingressos per al propietari forestal i suposa la major part (90%) de la producció forestal de les Illes Balears, mentre que l'explotació de fusta i fongs amb prou feines suposen un 4% i un 3% respectivament. De la importància econòmica relativa de la caça en donen una idea tant la quantitat de llicències (gairebé 20.000 el 2010) i vedats de caça (més de dos mil) com l'extensió dels terrenys cinegètics que el 2010 ocupaven 365.860 ha, aproximadament el 70% del territori balear, incloent la pràctica totalitat dels territoris forestals insulars.

Altres aprofitaments de recursos forestals com les plantes silvestres, els cargols o els bolets es realitzen amb caràcter marginal o residual, fins i tot amb freqüència de forma furtiva, de manera que no tenen repercussió econòmica en els propietaris dels espais forestals. Encara que aquests recursos forestals també s'aprofiten amb finalitats comercials, es tracta d'una activitat que, com la cinegètica, es considera un ús recreatiu a la forest, i per tant més aviat lligada a "serveis de lleure" que a aprofitaments forestals.

L'aprofitament apícola, enormement rellevant en termes ecològics per la seva transcendent contribució a la pol·linització de les plantes silvestres, es considera com a activitat ramadera lligada a normatives pecuàries, la seva producció és de molta qualitat i amb possibilitats notables en la seva comercialització com producte ecològic produït artesanalment amb certificació d'origen. En termes generals no sol aportar benefici econòmic directe a la propietat forestal.

A més, les altres activitats i usos recreatius o esportius habitualment realitzats a la forest tampoc solen suposar beneficis econòmics ni rendes per als propietaris forestals. No obstant això, les enquestes d'opinió revelen que els ciutadans de les Illes Balears valoren notablement la funció social i recreativa de la forest.

La *terciarització* de la societat agrària tradicional a les Balears ha provocat que l'estimació social a la *forest balear* hagi quedat reduïda a que sigui contemplada pel seu valor ambiental o estètic i el seu atractiu turístic o paisatgístic, i que es produeixi un increment de la demanda de lleure i de l'ús recreatiu de la forest per al gaudi de la naturalesa i el paisatge forestal. Només en els espais forestals de Mallorca se superen els 6 milions de visites amb motiu del lleure (Blázquez, 1999), dels quals un 70% es concentraven en la temporada alta turística, sens dubte una xifra gens menyspreable de visitants.

En resposta a la creixent demanda de lleure als boscos, l'administració forestal balear ha incrementat la seva oferta d'àrees recreatives fins un total de 48, la majoria en forest públics, ampliant i millorant les seves instal·lacions i equipaments. Els propietaris privats es queixen de la intrusió de visitants a les seves finques forestals i reclamen una normativa d'accés i mecanismes per obtenir rendiments econòmics de l'ús recreatiu, fins i tot la col·laboració d'agències turístiques i empreses hoteleres per organitzar l'oferta recreativa en els espais forestals. Sens dubte, existeix un ampli marge de planificació, organització i millora en aquest sentit.

En aquest context de *terciarització de la forest* a les Balears per abandonament d'usos i aprofitaments forestals tradicionals, el sector forestal té una repercussió socioeconòmica insignificant, escassament integrat a la producció agrària i el desenvolupament rural, fins i tot es troba desvinculat tant de la indústria associada com del turisme, principal motor de la producció i l'economia balear que constitueix la major part del producte interior brut (PIB) regional.

Es tracte doncs, tal com s'ha enunciat, d'un sector pràcticament residual dins d'un sector agrari també marginal (1,4 del PIB regional) que es caracteritza per la seva *irrellevància econòmica i social* tant per la seva exigua contribució a la producció agrària (5,6 del VAB agrari) com per la seva escassa activitat econòmica desvinculada de la indústria forestal de primera transformació, amb l'afegit que a més el sector forestal balear amb prou feines genera una ocupació rellevant en el medi rural.

El sector forestal de les Balears necessita una *reactivació socioeconòmica* a través d'una major integració en la política agrària i el desenvolupament rural sostenible en el marc de *l'economia verda*, principalment mitjançant els Programes de Desenvolupament Rural de la Política Agrària Comuna de la Unió Europea que li permeti un millor accés als ajuts del Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural, sense perjudici de la seva aportació al medi ambient, al paisatge i al gaudi de la naturalesa.

II.1.7. La percepció, la perspectiva i la imatge social del sector forestal a les Illes Balears

El Pla Forestal de les Illes Balears ofereix una *triple dimensió social* que analitza en primer lloc la perspectiva de l'opinió pública a partir d'una enquesta de percepció ciutadana sobre la realitat forestal a les Illes Balears.

En segon lloc, s'interpreta el *diagnòstic social* a través del discurs dels agents socials implicats que han intervingut en el procés de *participació social* efectuat durant l'elaboració del Pla Forestal ("la mirada" dels participants). Finalment, s'analitza la presència (*rellevància mediàtica*) de temes forestals i ambientals en els mitjans de comunicació de les Illes Balears, així com el seu tractament (*discurs mediàtic*) i les fonts d'informació que utilitzen.

La percepció ciutadana de la realitat forestal balear

La *percepció social* de l'opinió pública balear s'interpreta a partir dels resultats de l'*Enquesta de percepció ciutadana sobre la realitat forestal de les illes les Balears* (Gadeso, 2006) realitzada mitjançant entrevistes personals sobre una mostra de població major de 18 anys dirigida a 1.300 residents i 500 turistes amb procediments de mostreig i qüestionaris diferenciats. S'extreuen a continuació les conclusions i resultats més significatius d'aquesta enquesta d'opinió.

Els incendis forestals destaquen entre els principals problemes mediambientals que percep la població balear, junt amb els residus, l'aigua i la contaminació. Tanmateix, la major part dels ciutadans estimen que la falta de protecció i la urbanització són problemes encara més importants per als espais forestals que els incendis o la falta de gestió forestal.

Només una petita part de la població balear considera que els espais forestals de les Illes Balears estan en mal estat i més del 42% dels entrevistats consideren les forests estan en bon (39,2%) o molt bon (3%) estat. Dos de cada tres ciutadans de les Illes Balears creuen que la seva superfície forestal està disminuint en les últimes dècades, quan els inventaris forestals oficials demostren el contrari; aquesta dada indica que la ciutadania té una percepció errònia de la realitat forestal; si bé una gran majoria considera que la disminució de la superfície forestal balear es deu a l'ocupació del territori per zones urbanes.

Gairebé la meitat de la població de les Balears considera que per garantir la conservació i millora dels espais forestals és necessari augmentar els treballs de gestió i manteniment de la forest mitjançant tractaments silvícoles (aclarides, podes, tales racionals,...) i tasques de prevenció i vigilància. La prevenció i extinció d'incendis forestals és l'activitat de l'Administració més coneguda.

Dos de cada tres ciutadans de les Illes Balears pensen que la inversió pública en espais forestals és insuficient i la majoria considera la falta d'interès polític com la principal dificultat per afrontar els problemes de les forests. Tres de cada quatre ciutadans de les Balears estan d'acord en què els propietaris de finques forestals rebin ajuts econòmics per a la seva gestió i manteniment.

La majoria dels ciutadans de les Balears perceben que els incendis forestals han disminuït en els últims anys i estimen que les negligències són la principal causa dels incendis forestals, seguides de la intencionalitat. En aquest cas, la seva percepció sobre les causes és més aproximada, no tant sobre el nombre d'incendis, que han augmentat, sinó sobre la superfície cremada, que ha disminuït: els ciutadans perceben que els mitjans d'extinció són eficients. Convé recordar que la data de l'entrevista va ser realitzada el 2006, per la qual cosa després dels grans incendis dels últims anys (2011, 2012 i 2013) probablement l'opinió es podria haver modificat.

La gran majoria de la població balear se sent desinformada sobre els espais forestals i afirmen informar-se sobre temes forestals a través de la televisió i els diaris. Les funcions paisatgístiques i ecològiques dels espais forestals són les més valorades seguides de les funcions social i recreativa.

Els residents a les illes opinen que el seu lloc de lleure preferit és gairebé tant la muntanya com la platja. La majoria de la població de les Balears afirma visitar alguna vegada a l'any els espais forestals i més de la meitat amb certa freqüència, normalment per fer excursions i marxes o activitats recreatives. Una gran majoria (82%) de ciutadans de les Balears considera que els espais forestals contribueixen a la bona imatge turística de les illes.

Els turistes no perceben els incendis forestals entre els principals problemes ambientals de les Illes Balears i consideren el turisme massiu i l'excés de trànsit els factors que més afecten la qualitat del medi ambient. Encara que els turistes valoren notablement l'estat dels espais forestals de les Balears, tampoc no són massa coneguts ni excessivament valorats.

Més de tres de cada quatre turistes desconeixen els espais forestals de les Balears, més de la meitat d'ells no saben mesures que contribueixin a la seva conservació i millora, i una aclaparadora majoria no els visita. Gairebé dos de cada cinc creuen que contribueixen a la bona imatge turística de les illes encara que una aclaparadora majoria reconeixen que no van influir en la seva vinguda.

El diagnòstic i el discurs social dels agents implicats en el sector forestal

El discurs dels agents socials implicats en el sector forestal balear, en essència, respon a diferents perspectives, objectius i interessos ambientals, econòmics o socials, moltes vegades enfrontats o contradictoris, que susciten un intens debat respecte a la integració entre els objectius de conservació, desenvolupament i producció. Així mateix, la polèmica es manté sobre la necessitat d'intervenció o control de l'administració pública a les forests o de la seva revaloració econòmica i la conservació de la biodiversitat que allotgen i també és rellevant el debat sobre la necessitat de posar en valor i assegurar el manteniment dels altres serveis ambientals que presten.

Entre les diferents línies de pensament que es mostren en gairebé totes les temàtiques i qüestions plantejades, encara que sempre hi ha alguna minoria que presenta posicions una mica més radicals o extremistes, més o menys intensament conservacionistes o productivistes, existeix una majoria que es mou en posicions equilibrades, més propenses al diàleg, que faciliten assolir consensos entre els agents socials interessats. Els resultats i conclusions que es resumeixen a continuació s'extreuen de l'enquesta realitzada als participants i dels debats efectuats durant el procés de participació.

Es pot afirmar que el discurs social dels agents implicats al sector forestal s'allunya en certa mesura de l'opinió pública, a causa del seu major coneixement, interès i implicació, que els apropa més a la realitat forestal balear i els aproxima en moltes qüestions al criteri dels tècnics de l'administració, encara que difereixin en altres, o bé en alguns dels seus criteris, normes i, especialment, pel que fa als procediments administratius.

Segons l'enquesta inicial, els agents socials valoren la *compatibilitat* de les diverses funcions i dels *usos múltiples* dels espais i recursos forestals, encara que atorguen major importància a les funcions ecològiques i concedeixen una importància similar a la seva funció social pels serveis recreatius i turístics que proporcionen, fins i tot atorguen una importància considerable a la funció econòmica productiva que han d'exercir els aprofitaments dels recursos forestals.

En les seves respostes, els agents socials consideren que els aprofitaments forestals de fusta, llenya o biomassa plantegen molt menys conflictivitat que altres usos i activitats que afecten a les forests, com els conflictes de propietat o l'ús recreatiu, sobretot l'ocupació urbanística que consideren la major amenaça per als espais forestals. La majoria dels participants consideren que l'adequat tractament i aprofitament dels recursos forestals permet *compatibilitzar la conservació i la rendibilitat econòmica* de les finques forestals, encara que també creuen que les àrees i espècies protegides, la recollida de productes (bolets o plantes silvestres) de la forests, els usos recreatius o l'activitat cinegètica presenten una considerable conflictivitat amb els propietaris de finques forestals.

La majoria dels agents socials perceben que les forests públiques presenten millors condicions que els privats, ja que gairebé dos de cada tres participants creuen que les finques forestals privades estan en mal o molt mal estat, mentre que gairebé la meitat (49%) consideren que les forests públiques estan en bon o molt bon estat. Una gran majoria (95%) d'agents socials considera que els incendis forestals són el principal problema que amenaça a la forest balear, a més del seu estat d'abandonament (85%) i l'ocupació urbanística (80%) dels espais forestals. Els agents socials demanden que s'identifiquin espais forestals singulars i es desenvolupin normes i instruments que condicionin el planejament urbanístic per a la protecció dels espais forestals encara que no formin part d'àrees protegides.

A més de les respostes a l'enquesta inicial, s'obtenen altres conclusions dels debats (*diagnòstic social*). El debat sobre *la inadequada imatge social que afecta els boscos autòctons de pi*, encara que manté alguns detractors, es resol amb un ampli reconeixement a la seva naturalitat i a la seva extensa contribució a la qualitat dels paisatges insulars, al seu paper ecològic i protector, o a la seva potencialitat productiva. Aquesta valoració, no impedeix la una consideració molt positiva cap a les altres espècies forestals insulars, especialment alzines i sabines.

La major part dels agents socials implicats conclouen que és necessari intervenir en els boscos amb criteris de sostenibilitat de manera que es compatibilitzin objectius i interessos econòmics, socials i ambientals.

Especialistes, empresaris i propietaris forestals consideren que la interpretació i aplicació inadequada (des d'una visió urbanita del bosc) de normes i criteris ambientals imposant desmesurades imposicions de conservacionisme i control burocràtic, pot ser perjudicial i requereixen la integració de criteris de gestió forestal sostenible. Alguns suggereixen que una *gestió activa* dels boscos permetria compatibilitzar conservació i producció, i resoldre així el problema de la prevenció i autoprotecció contra incendis, fins i tot la presència d'habitatges sostenibles i integrats a la naturalesa.

La majoria dels agents socials comprèn que la conservació també consisteix en defensar les forests contra les plagues, malalties i incendis forestals, motiu per al qual no hi ha més remei que intervenir mitjançant l'ús d'una *silvicultura preventiva* adequada que, a més d'afavorir la persistència de la massa forestal, pot suposar una activitat econòmica productiva (extracció de fusta i biomassa) que compensi els costos de manteniment i generi ocupació alternativa. Es tracta d'un *valor afegit* que disminueix el nivell d'abandonament de la forest i contribuiria a la seva revalorització i reactivació socioeconòmica.

Els agents socials creuen que s'han d'emprar més mitjans i recursos en la **prevenció i autoprotecció d'incendis forestals** i coincideixen que els propietaris de finques forestals no poden assumir les despeses del seu manteniment sense percebre ajuts o incentius econòmics externs com compensacions pels serveis ambientals que presten. Gairebé tots reconeixen que la forest balear està devaluada per improductiva i requereix la seva posada en valor de manera que millori la seva productivitat, rendibilitat i competitivitat.

Els agents socials estimen amb algunes reticències que l'aprofitament de la biomassa forestal pot ser una alternativa considerable que contribueixi a millorar tant la rendibilitat econòmica del bosc com la seva conservació, manteniment i millora. També reconeixen que els usos recreatius poden aportar beneficis econòmics que contribueixin a la rendibilitat de les forests i finques forestals, fins i tot que l'activitat cinegètica, no exempta de conflictivitat social, constitueix un valor afegit que proporciona una font d'ingressos als propietaris forestals.

Els agents socials, unànimement, creuen que es necessita una llei forestal pròpia i adequada a les característiques i necessitats dels espais i recursos forestals de les Balears, i detecten algunes mancances normatives que requereixen regular assumptes d'interès social com l'accés i ús públic dels espais forestals o la recollida de bolets. Els agents socials més interessats del sector forestal consideren que manquen de representació pròpia i troben a faltar mecanismes i interlocutors amb l'administració per intervenir activament en la presa de decisions que afecten el territori i el sector forestal.

Els propietaris forestals es queixen de que la tramitació administrativa sovint implica dificultats burocràtiques que suposen seriosos impediments per efectuar gestions i treballs en finques forestals, coincidint en la necessitat de millorar l'atenció i assessorament forestal en el medi rural, així com procurar convenis més adequats, flexibles i atractius per a ells. Alguns interlocutors també afirmen que l'administració forestal balear està massa centralitzada a Mallorca i requereixen major presència a Menorca i les Pitiüses, on lamentablement no existeix representació tècnica de l'administració forestal.

Gairebé tots coincideixen en la manca d'una adequada *cultura forestal* a les illes i reconeixen que el sector forestal balear sembla poc propens a l'associacionisme i el cooperativisme. En general, els agents socials interessats se senten poc informats sobre temes forestals i requereixen una major disponibilitat i facilitat d'accés a la informació forestal. També troben a faltar una major presència i rellevància del sector forestal en els mitjans de comunicació i en la societat balear. Mostren el seu suport a l'elaboració del Pla Forestal i confien en la seva aprovació a curt termini. Confien que les seves opinions seran tingudes en compte en el Pla Forestal i agraeixen l'oportunitat de participar i intervenir anticipadament en la presa de decisions.

L'escassa rellevància social i la reduïda presència del sector forestal en els mitjans de comunicació

La presència de temes forestals en els mitjans de comunicació és molt reduïda, més aviat esporàdica, majoritàriament concentrada en l'estiu i gairebé sempre relacionada amb els incendis forestals. Les enquestes demostren que tampoc l'opinió pública balear no mostra massa interès ni existeix una demanda social significativa sobre qüestions forestals, llevat d'algunes excepcions. Una àmplia majoria de ciutadans de les Illes Balears afirmen rebre informació de temes forestals a través de la premsa o la televisió, i d'una manera passiva, no per pròpia iniciativa.

A més de les enquestes d'opinió, es pot analitzar la presència de termes ambientals en els titulars de la premsa local balear a través de la base de dades sobre notícies ambientals recollides des del *Punt d'Informació Ambiental* de les Illes Balears (PIAIB. Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori). El PIA va recollir a través de la seva hemeroteca virtual, a partir de l'any 2003, els titulars de totes aquelles notícies ambientals que es varen publicar a les illes, i permet establir la freqüència de l'ús de termes ambientals en els mitjans de comunicació (referits a la premsa escrita) com a *indicadors del grau d'atenció i tractament mediàtic* que mesuren l'interès social que desperten en la societat balear els temes ambientals.

Els mitjans relacionen gairebé sempre els assumptes forestals amb qüestions mediambientals i amb prou feines amb temes de desenvolupament rural o economia agrària: per a l'opinió pública i els mitjans de comunicació el bosc és una qüestió de medi ambient, quan no una qüestió estètica o lúdica relacionada amb el paisatge o amb l'esbarjo i el gaudi de la naturalesa. Aquesta percepció social és assumida en gran part en les declaracions polítiques publicades que tendeixen a incorporar a la política forestal més aviat en l'administració mediambiental que en la relacionada amb la política agrària i el desenvolupament rural. Avui en dia la superfície forestal s'entén millor com a natural que com al concepte tradicional de forest i els usos o aprofitaments forestals que sempre havia comportat.

Hi ha una presència predominant de grups conservacionistes en l'encapçalament de notícies de caràcter ambiental i forestal. Segons les dades analitzades pel PIA, després del terme "medi ambient", el grup ecologista "GOB" és el segon vocable més reiterat amb gairebé mil presències en titulars de premsa. Aquests grups d'opinió solen ser les principals fonts d'informació periodística cosa que condiciona tant el tractament de qüestions forestals en els mitjans de comunicació com la percepció de l'opinió pública que, tal com revelen les enquestes, adopta posicions positivament conservacionistes en qüestions forestals, corresponent a una eficaç conscienciació mediambiental pròpia de la tasca d'ambdós col·lectius, però ocasionalment molt desvinculada del medi rural implicat.

Les aparicions en els mitjans de comunicació de qüestions ambientals estan gairebé sempre relacionades amb catàstrofes naturals i, sobretot, per la presència mediàtica dels incendis forestals, que apareixen estacionalment, gairebé sempre a l'estiu durant l'època de perill. Els mitjans atorguen una singular rellevància a aquests sinistres recurrents, que constitueixen un dels principals *protagonistes mediàtics* entre el conjunt de temes mediambientals tractats. De fet, la paraula incendi presenta gairebé mil aparicions com titular de premsa i gairebé la meitat les paraules "*fuego* i foc". Aquestes situacions catastròfiques resulten molt noticiables, però el seu tractament és sempre puntual i en general de molt curt abast, llevat que la magnitud de l'incendi impliqui reaccions socials o polítiques posteriors.

L'espècie forestal que més apareix nomenada en els titulars dels mitjans de comunicació balear és el pi, sense que l'esmentat interès repercuteixi en trencar la imatge social sorprenentment pejorativa, conflictiva o negativa, atorgada als boscos d'aquesta espècie per part d'una part de la població balear.

L'anàlisi de la premsa escrita permet concloure que en matèria forestal es mantenen inalterables algunes idees preconcebudes basades més aviat en prejudicis, ideologies o creences populars que en fonaments científics o criteris tècnics rigorosos. Mantenint l'exemple del pi blanc, àmpliament considerat com una "*espècie exòtica introduïda*" adduint que no és una espècie natural o autòctona de les Balears, quan la ciència, la història, l'etimologia o la toponímia demostren el contrari.

També el caràcter colonitzador del pi en terrenys d'elevat pendent, de terres frugals o la cobertura eficaç i ràpida que realitza de zones abancalades o de cultius abandonats, és usat per alguns mitjans per afirmar injustificadament que es tracta d'una espècie invasora. Igualment, donat el *caràcter piròfit* que li és propi com a espècie profundament adaptada a l'àmbit mediterrani insular i la seva eficàcia reproductiva després dels incendis, provoca en els mitjans l'acusació al pi de piròman com si fos el causant en lloc d'una víctima del foc.

Un altre dels **tòpics forestals** que més transcendeixen a través de la premsa escrita és el *mite del bosc intocable* la consideració estesa del qual en la societat causa l'efecte pervers de lligar els aprofitaments forestals (tallar arbres) amb cometre un "atemptat ecològic", cosa que suposa un missatge contundent de no intervenció en els espais forestals que genera un suport a l'abandonament de les superfícies forestals davant la necessitat d'intervenir-hi per assegurar-ne una gestió sostenible i una conservació activa. La sempre impactant imatge de les tales té una profunda incidència social, difícil de contrarestar amb informació més rigorosa en els mitjans de comunicació.

Gairebé tots aquests missatges de *prejudicis, tòpics o mites forestals* (altres exemples: els boscos disminueixen a les Balears, els incendis els provoquen els promotors urbanístics, els boscos estan bruts, els arbres de fulla caduca han estat introduïts a les illes, etc.) provenen de creences populars mancades del precís rigor científic o de posicions ideològiques o gremials sense contrastar amb la realitat, però insistentment i reiteradament transmesos per part dels mitjans de comunicació a l'opinió pública. Aquesta percepció social errònia de la matèria forestal, fins i tot cala en partits polítics de signes diferents, pot condicionar la política forestal i, de fet, també s'han reflectit en el procés de participació social.

Les enquestes reflecteixen que la immensa majoria (90%) dels ciutadans de les Illes Balears se senten desinformatos sobre temes forestals i que gran part de la població no demostra massa interès sobre això, i també revelen que tenen una percepció una mica allunyada de la realitat forestal en certs aspectes (dos de cada tres entrevistats creuen que la superfície forestal balear està disminuint des de fa dècades, quan els inventaris forestals demostren el contrari).

Aquesta *percepció social* amb una imatge distorsionada de la realitat forestal balear indica que els tècnics i professionals forestals no transmeten missatges divulgatius atractius o comprensibles per a la societat: l'administració i el sector forestal no són capaços d'arribar a l'opinió pública a través dels mitjans de comunicació. La realitat és que *el bosc sembla un desconegut davant de l'opinió pública de les illes*, que, segons els agents socials implicats: "*passa pràcticament desapercbut fins que arriben els incendis a l'estiu, la resta de l'any sembla invisible*".

L'administració i el sector forestal han d'adoptar un major *protagonisme* enfront de la societat i l'opinió pública balear procurant una major *rellevància social i presència mediàtica*, per a la qual cosa s'han d'habituar d'alguna manera a ser fonts habituals d'informació dels diferents mitjans de comunicació. Sens dubte, avui en dia, en el segle XXI, en un món globalitzat i en plena era d'Internet, cal donar-se a conèixer: "qui no comunica no existeix" com diuen alguns periodistes. Per a això, resulta imprescindible emprendre i desenvolupar una adequada *estratègia d'informació, educació, divulgació i comunicació forestal* en el marc del Pla.

II.2.- DIAGNÒSTIC INTEGRAT DE L'ADMINISTRACIÓ I GESTIÓ DE LES FORESTS I LA PROPIETAT FORESTAL

En el si de la Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic com a administració competent en matèria forestal a les Illes Balears, es va procurar un *escenari participatiu* que permetés la intervenció activa dels diferents tècnics i agents de medi ambient encarregats de la gestió del medi natural i forestal, amb la intenció de procurar un major acostament a la realitat forestal per aquells que hi tenen un contacte quotidià i assumeixen gran part de la responsabilitat de la seva conservació i gestió.

El procés de participació interna es va efectuar, primer mitjançant la distribució d'un qüestionari universal específic a què van respondre gairebé un centenar de tècnics i agents de l'administració forestal balear oferint les seves impressions amb més de mig centenar de propostes prèvies, i després a través de 24 reunions temàtiques personalitzades amb els diferents tècnics responsables de diverses àrees de l'administració i gestió del medi natural i forestal de les Illes Balears.

Es resumeixen a continuació els principals resultats i conclusions obtingudes sobre algunes qüestions d'interès suscitées sobre la finalitat i utilitat del Pla Forestal, increment de la coordinació administrativa, problemes i amenaces més importants que afecten als espais i recursos forestals, la conflictivitat d'usos a les forests, el suport al sector forestal privat o la informació i atenció als ciutadans.

Gairebé tres de cada quatre enquestats coincideixen en la finalitat i utilitat del Pla Forestal de les Illes Balears, que pot servir d'instrument de referència com a *pla director* de la política forestal balear. Els tècnics coincideixen en la necessitat d'aprovar una llei forestal balear que integri la lluita contra els incendis i la gran majoria (88%) creuen indispensables unes instruccions o normes autonòmiques per unificar criteris i directrius d'ordenació i gestió forestal.

Dos de cada tres tècnics reconeixen la necessitat d'una coordinació més eficaç entre els diferents departaments implicats de l'administració, principalment se subratllen discrepàncies i contradicció de criteris entre la gestió forestal i la conservació del medi natural. La majoria dels tècnics estimen que la gestió forestal és una qüestió interinsular, sobretot en matèria d'incendis. Els tècnics forestals i els agents de medi ambient coincideixen en la necessitat d'ampliació del patrimoni públic forestal i dels convenis de col·laboració amb els propietaris de finques forestals privades per disposar un règim administratiu de les forests amb intervenció i suport públic.

Els tècnics destaquen els incendis i plagues forestals, la pressió urbanística, la conflictivitat d'usos i l'abandonament de la forest entre els principals problemes que afecten als espais i recursos forestals de les Balears, així com la problemàtica de la superpoblació de cabres assilvestrades que segons la seva opinió s'ha de resoldre d'una manera multidisciplinària entre diversos departaments (1, 9 i 33).

Encara que la majoria dels tècnics estima que els recursos disponibles per a l'extinció d'incendis són adequats, també considera que són escassos en matèria de prevenció, restauració i manteniment de forests. La majoria (61%) dels enquestats opina que és necessari repoblar les superfícies forestals desarborades. Més de la meitat dels enquestats (51%) considera que les finques forestals gestionades per les administracions estan en bon estat, mentre que un 76% opinen que les finques forestals gestionades per particulars estan en mal estat. Més de tres de cada quatre tècnics i agents de medi ambient consideren que són necessaris incentius i suports financers per als propietaris forestals privats.

La majoria dels enquestats creuen que els productes forestals més rendibles en l'actualitat són la caça, la llenya, i l'ús recreatiu; en concret, el 61% creuen que és viable l'aprofitament de la biomassa forestal amb finalitats energètiques. Per altra banda, pensen que la fusta i els altres productes no fusters del bosc, com fongs, espàrrecs o cargols, actualment no són rendibles. Els tècnics coincideixen en la necessitat de fomentar la silvicultura i la productivitat dels recursos forestals de forma compatible amb la seva conservació, així com la informació, la capacitat i la cultura forestal a les Illes Balears.

Els diagnòstics i pronòstics extrets del procés de participació interna del personal de l'administració forestal s'incorporen junt amb els proporcionats pel procés de participació social per integrar el *diagnòstic tècnic i social* en cada una de les àrees temàtiques de diagnòstic corresponents als diferents aspectes de l'administració i gestió del natural i forestal de les Illes Balears que es resumeixen a continuació, i les propostes del qual justifiquen els eixos d'intervenció, reptes i objectius del Pla Forestal de les Illes Balears.

II.2.1. El marc normatiu, administratiu i pressupostari per a la gestió de les forests i la propietat forestal a les Illes Balears

Diagnòstic tècnic i social sobre el desenvolupament normatiu forestal balear

El desenvolupament normatiu balear en matèria forestal és molt escàs, pràcticament reduït a incendis forestals, en contrast amb les nombroses disposicions legals aprovades sobre conservació d'espècies i espais naturals. No s'ha procedit a les Balears a un adequat desenvolupament normatiu de la legislació bàsica estatal en matèria forestal, per tant manca la suficient empara legal per a les forests de les illes i existeixen importants mancances i buits legals. Existeixen prop de 30 instàncies de la llei bàsica de forests per al desenvolupament normatiu autonòmic que no s'han traslladat a l'àmbit balear d'acord amb les competències autonòmiques sobre la matèria. Entre aquestes *mancances o buits legals* destaquen les que s'esmenten a continuació.

No s'han completat les característiques necessàries dels terrenys per tenir la condició legal de forest, inclosa la dimensió de la *unitat administrativa mínima* que es considera forest. No s'han desenvolupat supòsits sobre la catalogació de forests d'utilitat pública ni altres preceptes que afecten a la consolidació de la propietat forestal, ni s'han creat determinats registres públics administratius d'espais forestals amb règim especial de protecció previstos en la Llei bàsica de forests. Tampoc no s'han establert les condicions que obliguin a disposar de plans d'ordenació forestal o un altre instrument equivalent de gestió forestal, per a percebre ajuts en forests o finques forestals que tinguin una superfície superior al mínim que estableixi reglamentàriament la Comunitat Autònoma, ni es disposa de les *normes, prescripcions i instruccions* necessàries per a l'adequat desenvolupament *d'instruments de planificació i ordenació forestal* a les Illes Balears.

Entre altres dificultats de procediments i tramitacions administratives, sense aquests referents normalitzats es corre el risc de tenir seriosos impediments per a la inversió en forests públiques municipals o per a la percepció d'ajuts en finques forestals privades, que són la immensa majoria. Tampoc no ha estat preestablert per a l'àmbit balear el desenvolupament i abast de la seva planificació forestal, així com els mecanismes precisos per a la seva aprovació i aplicació.

D'altra banda, encara que s'hagin establert *Àrees de Prevenció de Riscos* (APR) en els *Plans Territorials Insulars* (PTI), no s'ha aprovat formalment una normativa forestal autonòmica que doni cobertura a la declaració, delimitació i intervenció preventiva sobre les zones amb risc elevat de patir desastres naturals, principalment sobre àrees de perill d'incendis forestals i conques prioritàries per a prevenció d'avingudes i inundacions. També està pendent en cas de desenvolupar la normativa autonòmica específica sobre aprofitaments forestals instada per la Llei estatal de forests, i igualment requerida pels tècnics i agents socials.

Per totes aquestes raons, existeix un ampli consens, tant entre els tècnics de l'administració com entre els agents socials, sobre la necessitat i oportunitat d'incloure entre les prioritats del Pla Forestal l'elaboració i aprovació d'una Llei Forestal pròpia adequada a les característiques i necessitats dels espais i recursos forestals de les Illes Balears. Hi ha una coincidència generalitzada segons la qual la Llei forestal balear és una "assignatura pendent" que és precís aprovar com més aviat millor.

A més, els tècnics de l'administració forestal requereixen el desenvolupament d'una normativa balear específica per regular de forma integral la planificació, prevenció i extinció d'incendis forestals, en particular les competències i responsabilitats de les mesures i actuacions en prevenció i *autoprotecció*, junt amb els drets i obligacions de propietaris, administracions i usuaris per assegurar la seva aplicació.

No obstant això, la consideració específica de la matèria forestal a altres normes sectorials i ambientals (Llei Agrària, LECO, etc.) facilitarà l'aplicació de les reglamentacions que s'estimin necessàries per complementar o ampliar la regulació en matèria forestal (36).

També requereixen el desenvolupament de *normes, instruccions, prescripcions i plecs de condicions tècniques, facultatives i administratives* com a referents per a la *normalització d'usos, aprofitaments, obres i infraestructures* a la forest, de manera que procurin l'adequada administració, ordenació i gestió dels espais i recursos forestals.

Els agents socials plantegen la necessitat de regular el control de la recol·lecció a la forest tant de bolets com d'altres plantes silvestres (aromàtiques, medicinals). També existeix una àmplia demanda social que reclama una normativa balear específica per regular l'accés públic i l'ús recreatiu en els espais forestals. Es considera una bona oportunitat la incorporació del sector forestal en el futur desenvolupament de la legislació agrària (*Llei Agrària*) per integrar la política forestal a la política agrària i el desenvolupament rural sostenible, sense perjudici de la seva integració en la política mediambiental.

Finalment, els tècnics i agents socials consultats consideren un repte de futur l'establiment de normativa i mesures de foment adequades per a la mobilització de biomassa forestal amb finalitats energètiques.

Diagnòstic sobre l'organització de l'administració forestal i el règim administratiu de la propietat forestal a les Illes Balears

La major part de les competències en matèria forestal rauen en la Direcció General de Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic, que assumeix:

Biodiversitat i ordenació dels recursos naturals; planificació, conservació i gestió dels espais naturals protegits i els parcs nacionals gestionats per la Comunitat Autònoma a l'empara de la legislació ambiental; ecosistemes terrestres i marins en els termes revistos en la legislació vigent; paisatge; espècies protegides; recursos forestals; planificació i gestió forestal; prevenció i extinció d'incendis forestals; caça; coordinació d'actuacions en matèria de canvi climàtic; compliment dels compromisos de reducció d'emissió de gasos d'efecte hivernacle; seguiment de l'evolució del clima, informació i sensibilització sobre el canvi climàtic, control de la contaminació atmosfèrica, inventari d'emissions i qualitat de l'aire; elaboració, aprovació i coordinació dels plans i programes d'educació ambiental, inclosa la del mar, així com les activitats formatives en els espais naturals protegits i del mar; planificació, ordenació i gestió dels residus i dels sòls contaminats; normativa de renous, auditories mediambientals, Agenda Local 21 i sostenibilitat; ECOTUR i sistemes de gestió ambiental (EMAS, ecoetiquetes); informació ambiental i informes de l'estat del medi ambient; promoció de la qualitat ambiental; certificats de convalidació d'inversió ambiental. Incoació i resolució dels expedients sancionadors en les matèries pròpies de les seves competències.

Aquesta Direcció General, es troba integrada a una Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori, on coincideixen medi rural i ordenació del territori que, en principi, pot ser un avantatge per coordinar la política forestal amb les polítiques mediambiental, agrària i territorial, encara que hi ha una considerable dispersió de competències administratives en matèria forestal que poden originar determinades *descoordinacions o conflictes competencials*.

Els serveis d'incendis i de sanitat forestal comparteixen funcions i competències, tant dins de la mateixa Conselleria amb el servei de conservació i protecció d'espècies i espais naturals, com en l'empresa pública IBANAT i altres departaments administratius implicats (recursos hídrics, agricultura, ordenació del territori), com amb altres conselleries i departaments autonòmics relacionats (educació, turisme, indústria i energia), fins i tot amb els Consells Insulars, en matèria de caça, i diferents competències agràries i d'ordenació territorial transferides a Menorca, Eivissa i Formentera.

Totes les actuacions que afectin el DPH hauran d'estar subjectes al que es trobi establert per a les mateixes per la Llei d'Aigües, Reglament del DPH i al Pla Hidrològic de les IB vigents (48).

Els agents socials i el personal de l'administració forestal balear coincideixen en la percepció de discrepàncies de criteris i de manca de suficient coordinació entre les administracions i entitats públiques implicades. Els tècnics assenyalen la dificultat de tramitació de nombrosos expedients administratius (més de tres mil cada any) i els agents socials del sector forestal es queixen de duplicitat i deficiències en la tramitació d'expedients i autoritzacions administratives, així com d'una "*normativa forestal i ambiental excessivament restrictiva*" que comporta massa burocràcia.

Per tots aquests motius, el Pla Forestal ofereix l'oportunitat d'organitzar una administració forestal més moderna i eficaç que requereix el desenvolupament d'un *model eficient* de gestió pública que procuri la *coordinació* de criteris i procediments interns, simplifiqui i agiliti la *tramitació* administrativa, millori l'*atenció* als usuaris, incrementi la *gestió eficient* d'espais i recursos forestals en *col·laboració* amb la propietat forestal, i estableixi mecanismes de *cooperació i agrupació* de propietaris.

Així els tècnics consideren convenient establir òrgans i procediments de coordinació administrativa interna que facilitin la unificació i compatibilitat de criteris, mitjançant un *comitè tècnic-administratiu* que procuri *instruccions i protocols d'actuació*, fins i tot altres mecanismes externs de cooperació institucional i convenis de col·laboració amb altres administracions implicades.

Es considera indispensable elaborar instruccions que defineixin el contingut i abast dels instruments de planificació i ordenació forestal, tant PORF com els *tipus de plans preceptius exigibles* d'ordenació forestal o instruments equivalents de gestió forestal, més o menys complets o simplificats en funció de la seva situació, mida, característiques i objectius de gestió. En qualsevol cas, consideren convenient procedir a la *normalització* de l'administració i gestió dels espais i recursos forestals per simplificar tràmits d'expedients i autoritzacions administratives.

Per simplificar tramitacions administratives, és necessari establir *prescripcions i plets de condicions tècniques i administratives particulars* que permetin a aquells propietaris de finques forestals de mida inferior al llinar que reglamentàriament s'estableixi, quedar exempts de l'obligació de disposar de plans preceptius o simplement els serveixi firmar un compromís de compliment de determinades condicions per sol·licitar ajuts o autoritzacions que permetin executar treballs i operacions sistematitzades de tractaments i aprofitaments forestals. La realització de PORF de comarques o agrupacions de propietats forestals també poden simplificar aquests tràmits, segons estableix la llei estatal de forests.

Un model eficient d'administració forestal ha de procurar una adequada atenció al públic usuari, i prestar el suport tècnic i assessorament necessaris. Per aquesta finalitat es recomana un *desenvolupament integrat de la base de dades de gestió forestal i de la cartografia temàtica forestal i cadastral* per a la delimitació i registre de propietats forestals, amb un *sistema d'informació geogràfica de suport a la gestió forestal* que permeti l'accés públic i tramitació telemàtica d'expedients administratius d'ajuts o autoritzacions, amb aplicacions informàtiques específiques per elaborar determinats informes o diferents tipus de plans d'ordenació i gestió forestal, per a tècnics, propietaris, gestors i usuaris.

S'aprecia que el patrimoni forestal públic balear és massa escàs (tot just un 7% de superfície forestal balear és de propietat pública: menys de 16 mil hectàrees; la mida mitjana de les finques públiques forestals és de 400 ha), raó per la qual convé consolidar el domini públic forestal balear, i emprendre un programa apropiat de delimitacions i fitacions de forests públiques, preferentment les catalogades d'utilitat pública, alguns tècnics també proposen la creació d'òrgans (Juntes de Forests Públiques) i mecanismes de col·laboració amb ajuntaments, propietaris i especialment amb forests municipals catalogades d'utilitat pública, implementant fórmules de gestió forestal compartida, de manera que afavoreixin la corresponsabilitat entre les administracions públiques implicades.

Existeixen a més altres finques forestals o forests privades afectades o subjectes a convenis de col·laboració amb l'administració, que ocupen gairebé 24.000 hectàrees, la gestió de les quals està tutelada per l'administració forestal autonòmica balear que, en total, suposa el 16% de la superfície forestal balear. Davant de la dificultat de comprar forests o finques rústiques privades, també es considera necessari incrementar la disponibilitat de forests a càrrec o tutelats per l'administració mitjançant *noves figures contractuals* més atractives que permetin la intervenció administrativa i regulin la col·laboració amb la propietat forestal i el repartiment de responsabilitats i obligacions. Els nous models de contractes administratius poden adoptar figures disponibles en la normativa vigent, tant forestal (*convenis o consorcis*) o de conservació (*custòdia del territori*), com de desenvolupament rural (*contractes territorials*) que constitueixin *contractes temporals de gestió pública*.

Un altre factor determinant a considerar és que una gran majoria (93%) de la superfície forestal balear és de propietat privada amb un perfil minifundista, sovint indeterminada, en general bastant fragmentada i en gran part finques de petites dimensions, la majoria insuficients per a una gestió forestal eficient, pel que resulten difícilment manejables.

Una franca minoria (9%) de propietaris té gran part (81%) de la propietat forestal balear registrada en el cadastre, de manera que gairebé tres quarts (73%) de la superfície forestal són finques de més de 20 ha. La mida mitjana de la finca forestal és de 5 ha i el de la finca agroforestal d'11 ha. Prop de tres quarts (72%) de les finques forestals no arriben a una hectàrea i només l'1% superen les 100 hectàrees.

Per aquests motius, constitueix un repte de futur el foment del cooperativisme i de l'agrupació de propietaris forestals mitjançant *figures societàries o comunitàries de gestió forestal compartida* que siguin favorables per a que els propietaris cedeixin la seva gestió, fins i tot a entitats gestores, si és possible vinculades amb noves fórmules contractuals de col·laboració amb l'administració (*contractes temporals de gestió pública*) que regulin les responsabilitats i obligacions de les parts per a un adequat aprofitament, manteniment i millora de les forests de manera que garanteixin la seva autoprotecció, conservació i ús sostenible.

Per la seva part, els agents socials interessats, davant de la manca d'interlocutors formals representatius del sector forestal per intervenir en la presa de decisions, demanden la creació d'òrgans de consulta i representació social del sector forestal, i l'establiment de mecanismes de comunicació i vehicles de participació social, a través d'un *Consell Forestal Balear* i/o *Consells Insulars*.

Diagnòstic i pronòstic de la disposició pressupostària de l'administració i les inversions en el sector forestal balear

La major part de les inversions en les forests de les Illes Balears provenen de pressupostos de l'administració pública, destinats a forests públiques i ajuts per a propietaris particulars de finques forestals. La major part dels pressupostos i inversions es dediquen a la conservació i a protecció del natural, especialment a la lluita contra incendis forestals.

Segons l'estudi de l'Associació Espanyola d'Empreses Forestals (ASEMFO VII), que recull les inversions públiques en el sector forestal per Comunitats Autònomes entre 2005 i 2010, les dades referents al sector forestal balear reflecteixen que en aquest període la mitjana d'inversions públiques amb prou feines supera els 20 milions d'euros anuals i en els dos últims anys 2009 i 2010 no els assoleix. La distribució percentual de les partides mostra que gairebé la meitat (48%) de les inversions es destinen als incendis forestals, la major part a la seva extinció (35,4%) i la resta a la seva prevenció (11,5%). Gairebé la quarta part (23%) de les inversions es destinen a la protecció d'espais naturals, fauna i flora silvestres.

Les dades proporcionades per la DGMNEACC sobre la distribució pressupostària, assenyalen que s'emporten la major part les partides destinades a la conservació i protecció del medi natural, ja sigui a la protecció de fauna i flora silvestres, o a espais naturals protegits i la Xarxa Natura 2000, que amb l'educació ambiental superen el 42% del total, seguides de partides destinades a l'Institut Balear de la Naturalesa (IBANAT) que s'aproxima al 40% amb l'exercici d'activitats relacionades amb la prevenció i extinció d'incendis forestals, o àrees recreatives, així com de conservació i gestió d'espais naturals protegits a través de l'empresa pública Espais de Natura Balear (ENB) recentment integrada a l'IBANAT.

Per sota de les anteriors, se situa la partida pressupostària destinada a la resta de la gestió forestal que amb prou feines rep una mitjana propera al 16% del pressupost anual, a més del destinat a la caça (2,26%). Els pressupostos de la Direcció General destinats a diferents aspectes relacionats amb la gestió del medi natural i forestal van tenir una tendència creixent fins a assolir un màxim l'any 2009; a partir de llavors, com a conseqüència de la crisi econòmica, s'observa una evident disminució dels pressupostos, la qual cosa dona lloc a que en l'actualitat els pressupostos siguin propers als de 2006 i 2007 (al voltant de 20 milions d'euros). La mitjana anual del pressupost executat durant el període 2005-2012, destinada a la gestió del medi natural i forestal resulta de poc més de 26 milions i mig d'euros.

Existeix una coincidència generalitzada entre els tècnics de l'administració i els agents socials implicats al sector forestal, fins i tot en la pròpia opinió pública, que consideren que les inversions públiques i privades a les forests de les Balears són insuficients per al seu adequat manteniment i conservació. Els ajuts al desenvolupament rural es destinen a inversions no productives en les forests amb objectius de protecció del medi ambient, ja que es concentren a procurar qualitat i seguretat ambiental, mitjançant mesures preventives de protecció contra incendis forestals, o bé de conservació i restauració de valors naturals en espais forestals protegits, però cap dirigida a augmentar el valor econòmic dels recursos forestals, que significa pràcticament l'exclusió del sector forestal com parteix de la política agrària i del desenvolupament socioeconòmic del medi rural.

El repte de futur, de cara a 2020, consisteix en incorporar ajuts agraris per a la millora de la productivitat, rendibilitat i competitivitat del sector forestal balear de manera que procuri la seva integració en *l'economia i ocupació verda* en el desenvolupament rural sostenible, contribuint a la *diversificació* de l'economia en el medi rural, de manera que permeti la seva *reactivació socioeconòmica* mitjançant la *dinamització* de recursos forestals immobilitzats per a la *posada en valor i rendibilitat econòmica* de les forests i explotacions agroforestals de les Illes Balears, sense perjudici de la seva contribució a la protecció del medi ambient i a la millora de la qualitat de vida.

Amb aquesta finalitat, com objectiu a assolir l'any 2020 en el pròxim Programa de Desenvolupament Rural per al pròxim període de finançament europeu 2014-2020, es presenta l'oportunitat de procurar la seva aplicació a les Balears mitjançant *paquets combinats de mesures* coherents apropiades per a les característiques de les forests i de la propietat forestal balear. En aquest sentit, convé incentivar la productivitat i el valor econòmic de les forests atorgant ajuts preferents a agrupacions de propietaris de finques agroforestals amb dimensions eficients per a la seva adequada gestió forestal compartida, de manera que es faciliti *l'emprenedoria d'iniciatives empresarials innovadores* que permetin la conservació, protecció, gestió i aprofitament en conjunt de múltiples recursos forestals, així com la producció i comercialització en comú, tant de diversos productes forestals (caça, fusta, biomassa,...) com dels diferents serveis ambientals (biodiversitat, paisatge, serveis hidrològics, etc.) i recreatius que les forests siguin capaces de proporcionar.

Per aconseguir aquests objectius és necessari procurar un escenari normatiu, administratiu, econòmic, comptable, fiscal i financer propici per afavorir la reactivació socioeconòmica del sector forestal balear, particularment per *atreure inversions i reprendre activitats econòmiques productives que generin* a les forests, sense perjudici de les seves prestacions ambientals, paisatgístiques i recreatives. Però per a això, cal tenir en compte les *especials característiques de la forest balear* i les peculiaritats pròpies de l'activitat forestal, sotmesa a sovint als inconvenients de fer feina a mitjà i llarg termini, així com també a determinats riscos ambientals, a les condicions de les quals s'ha d'adaptar tant el seu marc financer, com la seva comptabilitat i fiscalitat.

Per aquests motius i per qüestions d'interès general que beneficien tota la societat, la forest i el sector forestal balear necessiten *crèdits i subvencions preferents o especials incentius econòmics i beneficis fiscals* (imposts sobre la renda, de societats, de successions i donacions, sobre el patrimoni o béns immobles). En aquest sentit, procurar beneficis econòmics i incentius fiscals al *mecenatge o apadrinament de forests* afavoriria notablement l'atracció de la inversió privada al sector forestal, així com el foment de l'emprenedoria i de l'associacionisme per a la defensa conjunta dels seus interessos i objectius. És necessari *un motor d'arrencada* que permeti el trànsit d'un sector debilitat forestal balear a un sector de producció de recursos i serveis ambientals certificats que connecti eficaçment amb les demandes energètiques i turístiques del futur.

II.2.2. La gestió forestal sostenible, la conservació de la biodiversitat i el gaudi del medi natural de les Illes Balears

La meitat de la superfície forestal balear es troba en àrees protegides, cosa que implica que en tot cas aquests espais forestals han de ser gestionats amb *objectius prioritaris de conservació* de la biodiversitat i el patrimoni natural que allotgen. Aquests objectius, són compartits amb els restants hàbitats forestals de les illes, es trobin o no en àrees protegides, cosa que no significa que s'hagin d'impedir les intervencions silvícoles necessàries que s'estableixin per a l'adequat manteniment, aprofitament o ús de la forest i la persistència sostinguda dels seus recursos forestals, juntament amb les tasques de prevenció d'incendis i plagues forestals que corresponguin.

Existeix un debat en la societat, suscitat per criteris conservacionistes, sobre si la intervenció silvícola a la forest perjudica la seva diversitat biològica, dilema que es trasllada als diferents tècnics i agents socials implicats al sector forestal i de conservació de la naturalesa, encara que la majoria semblen posar-se d'acord que la gestió forestal sostenible contribueix a la conservació de la biodiversitat dels boscos, a la persistència dels recursos forestals i a la millora dels serveis ambientals, paisatgístics i recreatius que proporcionen.

Els usos tradicionals de la forest han modelat el paisatge forestal balear que avui coneixem, per la qual cosa *els sistemes forestals són tan naturals com culturals* com a resultat d'interaccions ancestrals dels boscos amb les comunitats locals per satisfer les seves necessitats de cada època en el transcurs dels temps. El procés de terciarització del medi rural balear durant els últims 50 anys ha provocat l'abandonament d'usos, tractaments i aprofitaments tradicionals a la forest que, encara que ha estès una superfície forestal cada vegada més assilvestrada, posa en perill la seva pròpia conservació i, en conseqüència, la prestació de béns i serveis que proporcionen.

L'acumulació de biomassa forestal immobilitzada suposa un *excés de combustible vegetal* que impedeix la regeneració del bosc, eleva el risc d'incendi forestal i predispone a l'atac de plagues i malalties, o a l'afectació per sequeres o altres perturbacions que dificulten la seva adaptació a previsible alteracions climàtiques; és a dir, *perjudica greument la seva salut, vitalitat i autoprotecció*. Per tant, la falta de maneig o gestió forestal, a més de posar en perill la conservació dels boscos, afavoreix els incendis forestals, la qual cosa suposa una evident mostra *d'ineficiència silvícola, ecològica, econòmica i energètica*: un malbaratament de recursos naturals renovables i una situació insostenible, especialment en un context de crisi econòmica i social com l'actual.

En el nostre àmbit mediterrani, amb l'elevat grau d'antropització que presenta els espais naturals, quan l'home abandona una gestió activa i preventiva al bosc, el foc s'encarrega finalment de manejar-lo.

L'acció del foc implica retornar a l'atmosfera el carboni acumulat pel bosc durant dècades, una pèrdua de l'energia acumulada en la biomassa, que podria haver estat aprofitada com a energia renovable (considerada neutra en emissions de CO₂), i alhora haver afavorit el manteniment de la forest en un estat adequat, evitant severos perills per a persones i béns i proporcionant fins i tot una activitat econòmica productiva que a més generaria ocupació.

Molts tècnics coincideixen que els boscos de les Balears no es poden sostenir en l'actualitat exclusivament practicant una *conservació passiva* des d'una perspectiva merament *contemplativa o recreativa*, com si fossin un aparador estàtic de flora i fauna. La seva realitat evoluciona i canvia constantment i és alterada profundament com a conseqüència de fenòmens naturals i de les intervencions passades i presents de l'home. Encara és més raonable gestionar si els esmentats espais es troben en mans privades.

De vegades es poden generar indesitjables desequilibris socioeconòmics i provocar conflictes socials, sobretot quan es limiten actuacions tradicionals (en els espais forestals de comarques rurals) a agricultors, propietaris o comunitats sensibles a restriccions, sovint ja de per si marginats, que siguin limitats els seus drets patrimonials d'ús i gaudi sense cap suport públic.

La societat principalment urbanita desconeix les conseqüències de l'aplicació de criteris massa restrictius en el medi rural, sense tenir en compte altres necessitats econòmiques i socials dels habitants del lloc, que viuen en contacte amb els espais a conservar que, en molts casos, poden ser les seves fonts d'ingressos. Segons han manifestat durant el procés de participació social, els propietaris, treballadors i altres usuaris tradicionals de la forest se senten perjudicats amb freqüència per les limitacions d'usos d'una normativa forestal i ambiental que consideren massa restrictiva i per una excessiva burocràcia que dificulta la gestió de finques rústiques amb caràcter forestal o agroforestal, sobretot quan estan afectades per diversos règims de control burocràtic i administratiu.

La majoria dels agents socials coincideixen amb els tècnics en què una adequada gestió forestal contribueix a la conservació i millora ecològica dels boscos. Una *conservació activa* que incorpori criteris de *gestió forestal sostenible* és l'eina més útil per recolzar la preservació de la diversitat biològica i dels recursos naturals associats al bosc, ja que comprèn actuacions orientades a la protecció, manteniment i millora de la forest que contribueixen a la seva renovació, persistència, vitalitat i estabilitat, així com a l'ordenació i utilització sostenible dels recurs forestals, per obtenir un òptim rendiment sostingut de la producció de matèries primeres i de serveis ambientals, paisatgístics i recreatius útils per a la societat. La gestió forestal sostenible és indispensable per a la persistència dels boscos.

La gestió de qualsevol espai forestal ha d'incloure objectius de conservació. Això implica adoptar un *enfocament ecosistèmic* per a la *gestió d'hàbitats forestals* i, a més, aplicar una *gestió multiús*, és a dir una gestió forestal multifuncional que permeti compatibilitzar múltiples funcions i objectius, tant ecològics com econòmics i socials.

El concepte de *sostenibilitat*, a més de *biodiversitat* implica *multifuncionalitat* i requereix harmonia i equilibri. Es tracta d'una *nova cultura forestal* per concebre la forest com un *sistema biocultural* de prestacions i usos múltiples, un sistema sostenible pròxim a la dinàmica natural (*cultura de l'ecosistema*) encara que gestionat de tal manera que recuperi tractaments i aprofitaments forestals tradicionals enlloc d'imposar un sistema exclusivament productiu intensivament alterat (*cultura de l'agrosistema*), o assumir un sistema idealitzat completament natural (*mite del bosc intocable*) de difícil persistència en l'entorn pròxim de l'home.

Els agents socials implicats al sector forestal perceben *disparitats de criteris* en l'administració, fins i tot els propis tècnics i agents de medi ambient manifesten la necessitat d'una major coordinació entre els serveis de gestió forestal i de conservació, pel que estimen imprescindible aconseguir *un punt de trobada amb solucions comunes* mitjançant la integració de directrius, instruccions i instruments d'ordenació i gestió forestal amb els de conservació d'espècies i espais naturals protegits.

Per això, és precís generar procediments que facilitin l'harmonització de criteris establint mecanismes de coordinació mitjançant *instruccions o protocols d'actuació* entre les unitats administratives i entitats públiques (IBANAT/ENB, AMA, DGMNEACC, etc.) implicades. Alguns proposen la creació d'un òrgan de coordinació interadministrativa articulat en *comitès tècnics o grups de treball específics* per a determinats assumptes, així com disposar d'informació i bases de dades compartides del medi natural i forestal.

Els boscos no tenen ja massa espai per a la seva expansió a les Balears encara que mantenen un ampli marge de millora de la seva qualitat i biodiversitat, per la qual cosa els tècnics consideren que és preferible *apostar més per la qualitat que per la quantitat*. Així, a més de potenciar la qualitat i varietat intraespecífica que presenten les masses forestals arbòries dominants insulars, principalment pinedes, també alzinars, ullastrars o garrigues, es recomana la regeneració d'hàbitats forestals de conservació prioritària mitjançant *repoblacions selectives d'enriquiment específic* procurant una dinàmica evolutiva vegetal cap a formacions cada vegada més madures i diverses.

També es recomana la protecció, restauració i expansió de *formacions singulars d'interès natural* d'espècies forestals confinades en zones reduïdes de distribució que es troben en *regressió* o presenten *dificultats de regeneració* per l'acció d'herbívors, fins i tot que són testimonis *relictos* d'èpoques més humides, entre les quals destaquen els rotabocs, teixos, til·lers, roures a la Serra de la Tramuntana, les alzines sureres o el pinastre a Menorca, entre altres espècies arbustives o de matollar, així com aquelles altres que s'han vist reduïdes progressivament en el paisatge forestal balear com ara les boxedes arbòries, arboçars, coscollars i els boscos de ribera (omedes) o galeries de vegetació ripícola.

Es requereix la renovació de l'estratègia balear de conservació dels recursos genètics forestals consolidant els mitjans i recursos disponibles, tant el viver forestal de Menut com en el seu Banc de Llavors, desenvolupant la normativa existent per al *control i comercialització del material forestal de reproducció*.

Es proposa l'aprovació d'una normativa pròpia sobre espècies exòtiques i invasores a les Illes Balears, el control i eliminació de les quals és un objectiu prioritari per a la conservació dels hàbitats forestals de les illes.

S'estima que la superpoblació de cabres assilvestrades és un greu problema per a la regeneració de la vegetació i la conservació de la biodiversitat en gran part de les superfícies forestals de Mallorca. L'adequada i desitjable gestió cinegètica d'una part definida de la seva població, ha d'estar encarada a assegurar la viabilitat de la regeneració de la flora dels ecosistemes forestals.

D'altra banda, amb la finalitat de facilitar l'ús social dels boscos per al gaudi de la naturals, es considera que el Pla Forestal ha de contribuir a millorar la naturalitat de la vegetació i el paisatge forestal en entorns turístics periurbans a través d'un *Pla d'Ordenació de l'Ús Turístic i Recreatiu* de les superfícies forestals. D'altra banda, la majoria d'agents socials demanen regular l'accés públic als espais forestals privats, establint-se al temps criteris *d'Ordenació del trànsit a motor al terreny forestal i una Catalogació de Camins Rurals* en espais forestals, tant públics com privats.

Finalment, els tècnics i agents socials implicats consideren necessari fomentar el suport i complicitat d'agències de viatge i empreses hoteleres, tant en procurar recursos per a l'ús recreatiu de la naturalesa com per a la conservació del paisatge forestal balear, fins i tot alguns tècnics proposen la creació d'un *Comitè de Defensa de la Qualitat del Paisatge* en entorns turístics que permeti articular mecanismes de col·laboració i participació del sector turístic fins i tot en la definició de paratges i conques visuals prioritàries i en les mesures destinades al manteniment i millora del paisatge.

II.2.3. La protecció i defensa contra incendis i plagues forestals

Diagnòstic sobre el model balear de lluita contra incendis forestals

Encara que es disposa en Balears del Decret 125/2007 que regula les normes sobre ús de foc i l'exercici de determinades activitats de risc d'incendi, manca una llei *integral* que proporcioni l'empара legal necessària per a l'adequada planificació, prevenció i extinció d'incendis forestals, com les que hi ha en altres comunitats autònomes de característiques similars.

Per aquest motiu, es requereix el desenvolupament d'una normativa que, entre altres coses, estableixi els mecanismes, instruments i accions necessàries, les competències de les administracions implicades, els *drets i obligacions de prevenció i autoprotecció*, o les responsabilitats que es derivin en cas de sinistre per incompliment de les obligacions preceptives, principalment en urbanitzacions limítrofes o edificacions immerses en espais forestals. En el seu defecte, es recomana l'adequació de l'esmentat Decret per reparar la falta de definició legal d'edificacions en espais forestals, per aclarir qui té l'obligació d'efectuar mesures preventives, o quines són les superfícies o franges preceptives d'actuació, entre altres *manances o buits legals*.

S'estima convenient establir l'obligatorietat de disposar mesures preventives de seguretat i autoprotecció d'incendis forestals als propietaris de finques forestals o agroforestals en *zones sensibles d'alt risc*, principalment en la *interfície urbana-forestal*; si bé estima que aquestes accions hauran de comptar amb incentius i ajuts econòmics per garantir el seu compliment i execució, així com prestar l'assistència i el suport tècnic necessari.

S'haurien d'establir *acords i mecanismes de col·laboració* que afavoreixin la deguda *coresponsabilitat* entre les institucions i agents implicats, ja siguin administracions autonòmiques, insulars i locals (ajuntaments), comunitats de propietaris d'urbanitzacions limítrofs o propietaris d'edificacions immerses en espais forestals i, en general, amb propietaris de finques forestals o agroforestals, així com amb altres entitats de transport viari, ferroviari i de subministrament d'energia (xarxes elèctriques i gasolineres) les infraestructures de les qual suposin perill d'incendi en les immediateses de la forest.

El model d'extinció d'incendis forestals a les Balears permet integrar operativament a tres entitats públiques especialitzades en el control d'aquests sinistres; l'operatiu disposat per la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori (que compta amb els mitjans terrestres i aeris de la DGMNEACC, el Servei d'AMA i l'IBANAT, junt amb els mitjans del 112 i de protecció civil de la Direcció General d'Interior, Emergències i Justícia, dependent de la Conselleria de Administracions Públiques i la intervenció dels serveis de Bombers Insulars (Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera) o Municipals (Palma).

A aquests mitjans, en les ocasions que ho requereixen, s'afegeixen les unitats de suport aeri (43 Grup, AT i BRIF) destacades en l'època de perill pel Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient (MAGRAMA) i dels efectius de la Unitat Militar d'Emergències del Ministeri de Defensa.

Per a la coordinació de seus operatius i efectius la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori es disposa durant tot l'any de la *Central de Comunicacions d'Incendis Forestals* (CCIF) que funciona eficaçment, encara que necessita incrementar el seu nivell d'innovació tecnològica, adaptació a xarxes socials i formació contínua especialitzada dels seus components. Les restants operacions, derivades d'alertes per un altre tipus d'emergències ambientals, en les quals es vegin involucrats mitjans de la Conselleria de Agricultura, Medi Ambient i Territori s'haurien de coordinar des d'aquesta mateixa Central.

L'extinció d'incendis forestals a les Balears està basada en un sistema d'informació d'alertes integrat al SEIB-112, junt amb una bona xarxa de vigilància forestal que permet una ràpida capacitat de resposta en la mobilització dels mitjans operatius, a través de l'aplicació de procediments de despatx automàtic. Es prioritza la intervenció immediata sobre els focus inicials de foc, cosa que permet una prompta arribada amb un potent primer atac, que n'optimitza la seva eficàcia.

Les estadístiques històriques demostren que, encara que ha vingut augmentant el nombre d'incendis, la mitjana de superfície cremada ha disminuït considerablement, amb una elevadíssima proporció de conats respecte al total d'incidències ateses, el que demostra una alt nivell d'eficàcia dels dispositius i operatius d'extinció d'incendis forestals a les Illes Balears.

L'operatiu d'extinció d'incendis forestals compta doncs amb un dispositiu eficaç, especialitzat i integrat, optimitzat per a petits i mitjans incendis que resulta vulnerable davant de la prolongació amb condicions extremes que caracteritza als grans incendis, o amb la simultaneïtat de sinistres en una mateixa illa. En aquestes ocasions s'activen les sol·licituds de suport de mitjans extraordinaris per recolzar el desenvolupament dels plans d'extinció (UME, MAGRAMA).

La *Unitat d'Investigació de Causes*, constituïda per Agents de Medi Ambient, investiga el 100% dels incendis forestals generant un informe per cada sinistre i sol aclarir la causa gairebé en la totalitat dels casos, la qual cosa permet saber on són les prioritats preventives i dissuasives, donant-los oportuna resposta.

Si bé els sistemes d'extinció i els protocols d'actuació necessiten una revisió constant, es pot afirmar que les Illes Balears tenen una eficaç organització especialitzada en la defensa contra incendis forestals, sobretot en dispositius i operatius d'extinció, encara que seus operatius permeten millores importants i existeix una notable falta de recursos per abordar les tasques preventives programades en els Plans Insulars i Comarcals de Defensa contra Incendis Forestals.

La política balear de defensa contra els incendis forestals necessita fonamentar-se en un *acord institucional perdurable* que faciliti el consens social i polític a mitjà i llarg termini en la lluita contra el foc. Es recomana consolidar i millorar el *model actual capaç de mantenir la gestió integrada* que defineix el *Pla Especial d'Emergències davant el Risc d'Incendis Forestals a les Illes Balears* (INFOBAL). S'han de mantenir eficientment, tant els processos d'intervenció planificats, protocolitzats i modulats segons el risc estacional, com els criteris de reacció immediata per a la mobilització successiva de mitjans segons les condicions ambientals i el nivell de perill.

Es tracta de garantir un model de *plena capacitat operativa interinsular* i procurar una adequada coordinació i integració de les entitats implicades. Els tècnics creuen que el Pla Forestal Balear ofereix l'oportunitat d'impulsar la revisió del Pla INFOBAL per a la seva renovació i adaptació a la nova *Directriu Bàsica d'Incendis Forestals*.

D'acord amb les noves tendències per resoldre la problemàtica del foc en l'àmbit mediterrani, els especialistes recomanen implantar la *cultura del risc* reforçant les mesures preventives de protecció i seguretat, sota el nou concepte de *convivència amb el foc*. *L'aplicació d'una silvicultura preventiva en el marc de la gestió forestal sostenible dels boscos, ha de contrarestar* la falta de manteniment de la forest, que està generant models de combustible vegetal d'enorme perill respecte a la propagació i intensitat del foc en un *escenari de risc* cada vegada més preocupant.

Però a més d'un dispositiu eficaç d'extinció, es requereix el desenvolupament d'una rigorosa planificació de les accions i mesures de *prevenció i autoprotecció*, de manera que permeti una avaluació i seguiment continu. Amb aquesta finalitat, es considera necessària l'elaboració, aprovació i desenvolupament del IV Pla General de Defensa contra Incendis Forestals que permetrà *programar les accions prioritàries* per a la prevenció i extinció a tot el territori forestal insular, així com la renovació, aprovació i execució dels *Plans Comarcals i Insulars* de defensa contra incendis forestals.

Aquests plans són essencials per realitzar la planificació d'intervencions de prevenció (ordenació i gestió del combustible vegetal, manteniment d'àrees tallafocs i faixes auxiliars) i accions de protecció de punts crítics i llocs estratègics. Igualment, a partir de la *zonificació del risc*, establerta en el IV Pla General, i de la corresponent delimitació i declaració formal de les *Zones d'Alt Risc d'Incendi Forestal*, es determinaran les *Àrees de Silvicultura Preventiva* i els mòduls d'intervenció silvícola pertinents.

Es preveu la conveniència de disposar d'un *Pla de Conservació de les Infraestructures Viàries d'Especial Interès* contra Incendis Forestals i de desenvolupar un programa de *gestió informativa, d'avaluació i seguiment* del grau de compliment de la normativa en relació amb les mesures i els plans d'autoprotecció i prevenció d'incendis, així com emprendre *campanyes de conscienciació i mesures de sensibilització* en zones d'alt risc, principalment en la interfície urbana-forestal.

Entre els tècnics consultats existeix una coincidència generalitzada sobre la necessitat d'incrementar els recursos en prevenció d'incendis forestals i proporcionar l'impuls necessari per a l'aprofitament de la *biomassa forestal* com a mesura preventiva de control del combustible vegetal i com a font alternativa d'energia renovable, iniciativa també considerada per la majoria dels agents socials implicats.

Diagnòstic sobre l'administració i gestió de la sanitat forestal a les Balears

A les Illes Balears hi ha una considerable dispersió de competències en matèria de sanitat forestal entre cinc serveis administratius: dos a la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori (*Servei de Sanitat Forestal* i *Servei d'Agricultura -Secció de Sanitat Vegetal-*) en dues direccions generals diferents i tres Serveis d'Agricultura dels Consells Insulars de Menorca, Eivissa i Formentera. Els tècnics especialitzats en sanitat forestal consideren imprescindible establir mecanismes de coordinació administrativa i acords de col·laboració entre els diferents serveis implicats.

Es considera precís la presència de personal tècnic especialitzat en qüestions fitosanitàries a cada una de les tres illes majors. També consideren necessari que el personal tècnic de sanitat forestal es trobi qualificat com a *inspectors de l'administració pública* per poder realitzar plenament les funcions i tasques de seguiment, control, inspecció i infracció que els han estat encomanades per la legislació vigent, requisit necessari principalment quan s'ha d'actuar en àmbits no forestals (duanes, ports, aeroports, carreteres, serradores, etc.).

A més s'estim convenient disposar d'un laboratori especialitzat en sanitat forestal, o en el seu defecte, en col·laboració amb el laboratori de Sanitat Vegetal del Servei d'Agricultura, crear una *unitat tècnica especialitzada en material forestal*.

El Pla Forestal Balear integra els objectius i proposa el desenvolupament de l'*Estratègia de Sanitat Forestal a les Illes Balears*, programant les actuacions previstes per a la seva posada en execució i proposant l'assignació dels mitjans i recursos tècnics, administratius i pressupostaris per assolir els reptes que es proposen.

Cal emprendre les mesures i accions necessàries per combatre preventivament els agents patògens existents i el control dels desequilibris biològics causats per les seves poblacions, sobretot en pinars (*processionària*) i alzinars (*banyarriquer*) mitjançant les mesures fitosanitàries i la silvicultura preventiva i curativa necessàries.

S'ha de facilitar el control que proporcionen els *controladors naturals* i la *lluita biològica* i s'ha de promoure la realització d'estudis de coneixement i seguiment dels cicles vitals d'agents patògens que causen les principals plagues i malalties forestals o puguin causar-ne altres de noves a les Illes Balears.

Igualment, es considera essencial mantenir l'adequat nivell d'inspecció i control, incloent l'establiment de *quarantenes per a la prevenció de riscos i amenaces fitosanitàries amb perillositat potencial* de provocar plagues i malalties a les masses forestals de les illes.

L'abandonament d'usos tradicionals a la forest també constitueix un problema fitosanitari doncs el precari estat de salut i vitalitat d'algunes masses forestals, principalment pinars i alzinars, és en bona mesura una conseqüència de la falta d'una gestió forestal activa, la qual cosa propicia la seva vulnerabilitat davant d'agents patògens que originen plagues i malalties forestals.

Un maneig adequat de la cobertura forestal no només és important per mantenir-la en un adequat estat de salut i vitalitat, amb el suficient grau d'autoprotecció contra possibles agents nocius, sinó que pot prevenir la seva vulnerabilitat davant previsibles alteracions climàtiques.

La gestió forestal ha d'ordenar-se cap al disseny i aplicació d'una *silvicultura adaptativa* que afavoreixi l'increment de fixació de carboni de les masses forestals i de la seva *resiliència* per oferir major resistència a potencials perturbacions climàtiques. Es recomanen *estudis bioclimàtics* per conèixer els riscos potencials i preparar l'adaptació dels tipus de vegetació i els boscos de les Balears als efectes de potencials escenaris de canvi climàtic, així com la identificació de *d'indicadors de detecció precoç* d'impactes o efectes previsibles i preservació de zones protecció per a *refugi d'espècies sensibles*.

Quan es tracta de sanitat forestal, tal i com es reclama des de diferents instàncies consultades, també convé fomentar convenis de col·laboració fitosanitària entre l'administració i els propietaris forestals, prestant el suport tècnic i els ajuts econòmics necessaris per garantir el manteniment del bon estat de salut de la coberta forestal. Les contribucions públiques es consideren especialment justificades en el control de plagues i malalties forestals per raons d'interès general per impedir la seva propagació.

L'estat de salut dels boscos transcendeix l'àmbit forestal i repercuteix en el turisme per la seva influència en la conservació i estètica del paisatge forestal de les Illes Balears. La majoria de les actuacions fitosanitàries són de *baixa visibilitat social*, mentre que alguns tractaments silvícoles preventius o curatius, com ara podes o tales són més perceptibles, fins i tot altres actuacions agressives més minoritàries com els tractaments aeris tenen major repercussió en la societat ja que poden causar molèsties o generar controvèrsia i fins i tot rebuig per part d'alguns col·lectius implicats.

Per aquests motius és convenient consolidar i potenciar les accions de conscienciació ciutadana, d'educació ambiental i de divulgació, especialment sobre mesures de protecció i conservació activa de la salut dels boscos, potenciant la informació sobre sanitat forestal a la pàgina Web i les campanyes en centres educatius a través de la Xarxa Forestal, la realització de campanya de comunicació a les comarques forestals afectades, consolidant les publicacions dels *Quaderns de Natura*, procurant la seva difusió als mitjans de comunicació i millorant la informació subministrada pels Punts d'Informació Ambiental de les Illes Balears (PIA).

II.2.4. L'ordenació i gestió dels recursos forestals i cinegètics

Es resumeixen a continuació els diagnòstics sobre la restauració i millora del medi natural i forestal, la protecció davant de riscos erosius i hidrològics, l'ordenació de forests, la silvicultura i l'aprofitament dels recursos forestals, així com sobre l'administració, ordenació i gestió cinegètica a les Illes Balears.

Diagnòstic sobre la restauració i millora de la coberta forestal i la protecció davant de riscos erosius i hidrològics a les Illes Balears

El diagnòstic sobre les necessitats de restauració i millora de la coberta forestal es deriva tant de l'anàlisi de l'estat forestal actual com dels riscos erosius i hidrològics. Segons l'índex d'agressivitat del clima sobre el sòl, de mitjana, el clima balear no és massa agressiu, encara que pugui ser-ho en episodis de pluges torrencials, freqüents a la tardor.

La meitat del territori balear té *vocació forestal* i el 15% són terrenys pendents majors del 30% on la cobertura forestal i sobretot els boscos tenen un paper essencial pel seu caràcter protector del sòl per evitar greus *processos de desertificació* i minimitzar el risc *d'avingudes perilloses* i *d'inundacions catastròfiques*. Si desaparegués la cobertura forestal actual els riscos ambientals serien molt majors, per la qual cosa convé la seva regeneració, manteniment i millora.

L'arxipèlag balear se situa en plena conca mediterrània, una de les regions del món amb majors *riscos de desertificació* i més sensibles a *pertorbacions climàtiques*. Una mica més de la quarta part del territori balear presenta terres amb alt grau *d'erosionabilitat* i gairebé un quart (23%) de la superfície balear té un risc de desertificació mitjà, alt o molt alt.

La major part dels esforços per a la restauració forestal a les Illes Balears es dediquen a minimitzar els efectes de les pertorbacions extraordinàries com són els incendis forestals o els temporals de vent i neu. Ocasionalment també s'han realitzat algunes reforestacions de terres agrícoles amb fons europeus encara que l'expansió de la superfície forestal s'efectua principalment per regeneració natural d'erms i cultius marginals o abandonats.

També s'han executat notables actuacions de restauració hidrològica forestal que van incloure repoblacions forestals, tractaments silvícoles, obres i infraestructures de correcció hidrològica, condicionament de lleres i restauració de riberes, amb el suport del ministeri competent en el marc del *Pla Nacional d'Actuacions Prioritàries en matèria de Restauració Hidrològica-Forestal, Control de l'Erosió i Lluita contra la Desertificació* (PNAP).

Conforme al diagnòstic realitzat, la superfície forestal balear no té ja massa espai per a la seva expansió, encara que té un ampli marge de millora. Cada vegada són menys els terrenys agrícoles marginals susceptibles de ser adequadament reforestats. Les àmplies superfícies dedicades als cultius arboris de secà (ametllers, oliveres, figueres, garrovers, etc.) juguen un preponderant paper en la cultura agrícola de les comarques rurals de les illes i conformen un model paisatgístic en mosaic que mereix ser conservat i fomentat, ja que incorporen discontinuïtat a les superfícies forestals i qualitat ambiental als espais agroforestals.

D'altra banda, les superfícies forestals desarborades formades per matollars i pastures, quan no deriven de processos de degradació ambiental, sinó que s'ajusten a les condicions naturals de les localitzacions que ocupen, contribueixen decisivament a mantenir una àmplia varietat d'hàbitats que presenten una *diversitat de biòtops molt valuosa i una apreciable alternança al paisatge*, facilita la presència d'*ecotons* que fragmenten el territori i afavoreixen la *riquesa i varietat de la flora i fauna* silvestres.

En l'actualitat el bosc ocupa la major part (84%) de la superfície forestal balear, i té un possible potencial de creixement sobre *unes 10.000 hectàrees* aproximadament a *costa de la forest arbrada clara* (gairebé 7 mil hectàrees) o *dispersa* (gairebé 3 mil hectàrees) mitjançant ajuda a la regeneració (limitar l'acció de predadors) i repoblació forestal de les espècies arbòries apropiades per a cada lloc allà on, per alteracions antròpiques, s'ha perdut la presència o capacitat reproductora de les espècies arbòries autòctones de la zona.

Un escenari desitjable per al futur del bosc balear no és tant la seva expansió com la seva adaptació als futurs condicionants climàtics; en qualsevol cas, es requereix un bosc cada vegada més evolucionat i divers. Amb aquesta finalitat, es recomana promoure a la *restauració i millora de la qualitat i biodiversitat* de la cobertura forestal existent, és a dir, es prefereix intervenir més activament per la millora de la qualitat que per l'increment artificial de la quantitat de boscos, procurant recolzar la *dinàmica evolutiva vegetal* cap a formacions cada vegada més madures, equilibrades, resistents, vitals i diverses mitjançant una reforestació selectiva i una silvicultura activa i preventiva que procuri una *gestió integral del patrimoni forestal*.

Amb prou feines la quarta part dels boscos de les Illes Balears són *mixtos* d'autòctones coníferes i frondoses autòctones, per la qual cosa tres quartes parts són *monoespecífiques* amb una sola espècie arbòria principal, sobretot les masses forestals més extenses (pinars, ullastrars i alzinars) que són susceptibles d'un enriquiment de la seva varietat genètica intraespecífica i d'un increment de la seva diversitat interespecífica, que els proporcioni una major pluralitat en la seva composició vegetal, tant d'espècies arbòries o arbustives com de matollars i un altre ventall florístic acompanyant.

Un repte a aconseguir en els successius períodes d'aplicació del Pla Forestal pot és promoure l'evolució d'una tercera part del bosc balear cap a estructures arbòries mixtes, cosa que implicaria la *millora i enriquiment específic de 15.000 hectàrees* de boscos *monoespecífics dominants*, aproximadament.

D'altra banda, hi ha alguns boscos singulars que s'han de protegir i expandir. Per a això es recomana seleccionar aquelles *formacions singulars d'interès natural*, d'espècies més exigents i evolucionades (roures, alzines sureres, teixos, til·lers, rotabocs, etc.) algunes *relictos*, o bé *en regressió* o *amb dificultats de regeneració* que necessiten la seva protecció, restauració o expansió, fins i tot delimitar *trams fluvials d'interès preferent* per a la restauració i millora de la vegetació de ribera.

Precisament aquests boscos i altres formacions forestals singulars (freixeda, omedes, alberedes, boixedes arbòries, arboçars, coscollars, etc.) són més sensibles a pertorbacions climàtiques i, en general, com gairebé totes les masses forestals de les Balears, requereixen l'aplicació d'una *silvicultura adaptativa experimental* en condicions d'aridesa, o bé una *silvicultura hidrològica específica* que permeti la reducció del vessament superficial i faciliti l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aqüífers.

Tot això sense perjudici de la restauració ambiental de terrenys cremats, desarborats o degradats, sobretot aquells en pendents acusades i sobre terres fràgils amb vegetació escassa o regressiva, que presenten un alt risc de sofrir fenòmens erosius i processos de desertificació. En qualsevol cas, sempre serà prioritari proporcionar suport a la regeneració natural de masses forestals devastades per pertorbacions ambientals (temporals o incendis) o a la recuperació de la seva coberta poblada d'arbres forestal, cosa que pot requerir la declaració de l'interès general d'aquestes actuacions.

En qualsevol cas, el restabliment dels estrats arboris forestals no constitueixen una fi en si mateixes, sinó que s'han d'emmarcar en els processos de restauració integral dels hàbitats naturals potencials que presenta cada lloc. S'han de generar projectes on a més de la programació de les actuacions de reforestació s'incorporin processos de *planificació* de l'execució de les restants actuacions de restauració ambiental i, singularment, les que corresponen a la *vigilància, manteniment, control i seguiment* de la seva execució, així com de l'efectivitat de les repoblacions i d'altres actuacions de conservació realitzades.

A més, és precís assegurar *la producció i el subministrament de planta certificada* de viver amb l'adequada garantia de procedència i qualitat del material de reproducció forestal. Es recomana realitzar estudis i assajos de micorització o germinació de llavors, de reintroducció d'espècies forestals autòctones o expansió d'espècies amenaçades o relictos en regressió o amb dificultats de regeneració.

Es considera convenient la *delimitació de zones potencialment sensibles* amb elevats riscos erosius i hidrològics i absència o degradació de la cobertura vegetal, per executar *actuacions prioritàries de restauració hidrològica forestal* localitzades a Mallorca i Eivissa segons l'esmentat PNAP. També convé que aquestes *zones prioritàries siguin declarades formalment* i, si escau, les actuacions pertinents es puguin declarar igualment d'utilitat pública o d'interès general.

Les actuacions públiques en matèria de restauració del medi natural i forestal es troben condicionades per la *disponibilitat i propietat* dels terrenys. Amb caràcter preferent han executar-se en forests públiques o en terrenys forestals a càrrec de l'administració. En aquest sentit, les intervencions en Forests d'Utilitat Pública s'han de considerar prioritàries, especialment aquelles que, a més de règims especials de protecció, presentin reiteració d'incendis, degradació de la vegetació o processos erosius.

La majoria de les actuacions de restauració forestal afectaran a terrenys privats, pel que és imprescindible implicar en actuacions de conservació i restauració de boscos els propietaris de finques forestals o agroforestals mitjançant *convenis de restauració ambiental* o qualsevol altra figura prevista de *contractes temporals de gestió pública* o *altres figures que facilitin la custòdia activa del territori forestal*.

Apart de mantenir un esforç inversor en la vigilància i extinció d'incendis forestals, convé que s'equilibri el finançament en matèria forestal. Resulta imprescindible incrementar les partides dedicades a la generació d'infraestructures preventives, a la gestió del combustible vegetal de les forests i a la restauració ambiental dels terrenys forestals degradats.

Per això, a més d'haver d'augmentar els pressupostos públics específicament destinats a la planificació i gestió forestal, el compliment dels objectius d'aquest Pla, estarà condicionat per la incorporació d'altres *fonts de finançament disponibles* (Conveni d'Hidrologia PNAP, FEADER, fons privats...) i de la cooperació necessària amb altres administracions implicades, tant les competents en matèria de política agrària i desenvolupament rural, com de política hidrològica, ordenació del territori i turisme.

Diagnòstic sobre el desenvolupament d'instruments de planificació i ordenació forestal a les Illes Balears

A les Illes Balears la superfície forestal ordenada és bastant escassa, gairebé tota ella en forests públiques de Mallorca (a Menorca, Eivissa i Formentera és nul·la) i gairebé no existeixen forests privades ordenades. La majoria de forests públiques no disposen de plans tècnics d'aprofitament. Els plans de conservació (Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals –PORN-, Pla Rector d'Usos i Gestió –PRUG-, etc.) que afecten a espais forestals protegits manquen en general de criteris d'ordenació i gestió sostenible dels recursos forestals.

Es pot afirmar que a les Illes Balears, llevat d'en el PORN de la Serra de Tramuntana, que té la consideració de PORF, amb prou feines s'han desenvolupat instruments de planificació forestal, ni existeixen instruccions normatives sobre els seus continguts i requeriments: no hi ha un model formal de referència per a l'ordenació de la gestió dels espais i recursos forestals.

L'escassa gestió o silvicultura que s'exerceix en els espais forestals privats de les Balears i els pocs aprofitaments de recursos forestals que s'executen ha provocat la manca de processos d'ordenació tècnica a les finques forestals. En no existir rendibilitat ni continuïtat en les explotacions forestals, els propietaris forestals no han realitzat aprofitaments a les seves finques i no han necessitat programar ni les tales a realitzar, ni les millores silvícoles a emprendre. A les illes, en definitiva, lluny d'un model ideal amb les forests ordenades, es presenta un procés generalitzat d'abandonament de la superfícies forestals.

En conseqüència, no s'han establert preceptivament, tal com estableix la llei estatal de forests, les *condicions i superfícies mínimes* perquè les forests tinguin l'obligació de disposar d'un pla d'ordenació o instrument equivalent de gestió forestal sostenible.

Per aquests motius, és precís dissenyar i generar un *model balear de gestió forestal sostenible* que permeti desenvolupar instruments de la planificació i ordenació forestal adaptats a la realitat ambiental i a les estructures de la propietat forestal pròpies de cada illa.

S'han de reparar les esmentades mancances normatives i s'hauria de *normalitzar la planificació de la gestió forestal* mitjançant *instruccions, prescripcions o plecs de condicions* tècniques i administratives que regulin usos, tractaments i aprofitaments dels recursos forestals, almanco en les forests públiques o a càrrec de l'administració forestal.

Igualment, s'haurien d'establir models d'ordenació forestal per a les finques forestals i agroforestals insulars i, en el seu cas, proporcionar *manuals de bones pràctiques de gestió forestal* en forests privades, segons demanden els seus propietaris. Aquests models poden facilitar i promocionar la *certificació forestal*, especialment dels aprofitaments forestals en origen, és a dir, a la finca, sense perjudici en el seu cas, de mantenir posteriorment la cadena de custòdia dels productes derivats d'aquests recursos forestals.

Per a l'adequat desenvolupament de la planificació i ordenació forestal en forests públiques i privades, de conformitat amb la Llei bàsica de forests, el present Pla Forestal pot desenvolupar-se territorialment mitjançant PORF, l'àmbit dels quals d'aplicació, comarcal o insular, haurà de ser definit preceptivament, de conformitat amb el disposat per la vigent Llei estatal de forests per a les superfícies la qual cosa ostenten la condició legal de terreny forestal a les Illes Balears.

L'elaboració i àmbit d'aquests PORF no ha d'incloure tota la superfície forestal balear, sinó que s'ha de centrar en aquells territoris en els quals així procedeixi per iniciativa o interès de l'administració ambiental o bé dels agents socials interessats. L'elaboració d'aquests PORF pot ser interessant tant en forma de *plans forestals insulars o comarcals* com a resposta a la demanda d'*agrupacions de propietats de gestió forestal compartida*.

A més, en compliment dels requisits legals exigibles en la referida Llei estatal de forests, es pot plantejar entre els objectius d'aquest Pla Forestal l'ordenació preceptiva amb caràcter prioritari de totes les forests públiques de les Balears, ja que la propietat forestal pública ha de ser un exemple de gestió sostenible mitjançant uns *plans d'ordenació de forests públiques que serveixin de referència* a la propietat forestal privada. Això significaria proposar-se com a *objectiu a 2020 de tenir a les Balears una superfície forestal pública ordenada d'un 15.000 hectàrees*.

Igualment, seria precís que totes les forests a càrrec de l'administració disposessin d'un pla d'ordenació, principalment aquells amb conveni de col·laboració (gairebé 24.000 hectàrees). Això implicaria *ampliar la superfície forestal ordenada de les Balears fins a un 35.000 hectàrees que, representen el 16% del total*, sense perjudici dels nous contractes administratius que es puguin subscriure durant el desenvolupament del Pla Forestal i d'aquells altres propietaris de finques forestals que per la seva pròpia iniciativa disposin de plans d'ordenació o gestió forestal.

És necessari tenir present que per poder efectuar inversions o percebre subvencions en forests municipals o de particulars a càrrec de pressupostos de la Unió Europea o de l'Estat Espanyol, serà preceptiu en un pròxim futur disposar obligatòriament d'un pla d'ordenació o instrument equivalent de gestió forestal sostenible. Per aquest motiu u dels reptes del Pla Forestal de les Balears ha de ser incrementar en el termini més breu possible la superfície forestal ordenada mitjançant els *tipus de plans* tècnics adequats a les característiques, mides i objectius de gestió de cada explotació forestal o agroforestal insular.

Diagnòstic sobre el desenvolupament de la silvicultura i l'aprofitament dels recursos forestals a les Illes Balears

Anteriorment s'ha destacat en repetides ocasions que l'abandonament d'usos tradicionals a la forests ha propiciat l'absència de pràctiques silvícoles i pràcticament la cessació de qualsevol gestió forestal, sobretot en espais forestals de propietat privada, que són la gran majoria (93%) de la superfície forestal balear.

També s'ha mostrat que els escassos aprofitaments actuals són molt inferiors als creixements d'existències fusteres i de biomassa forestal del conjunt dels boscos de les Balears, doncs tan sols es talla menys d'un 5% del creixement anual de fusta en volum, molt per sota del *llindar de sostenibilitat* d'aquest recurs forestal renovable, el que concedeix un ampli marge d'aprofitament i extracció (95%) de les existències fusteres que actualment no s'aprofiten.

Si es té en compte que la gran majoria de superfície forestal privada a les Balears presenta una estructura de propietat molt fragmentada i de petites dimensions, resulta difícil rendibilitzar la gestió de la forest per al seu propi manteniment, tractament i aprofitament de recursos forestals; i més encara amb les *dificultats administratives afegides, certa inseguretat jurídica* i rebuig generalitzat social, que perceben els propietaris forestals, a l'hora de programar i sol·licitar autorització per efectuar aquests aprofitaments, especialment condicionats quan es tracta d'espais naturals protegits.

Per a la majoria dels interlocutors consultats, governar uns boscos en gran part protegits amb una majoria de propietat forestal privada constitueix un autèntic repte de futur. Com ja s'ha reiterat, la fragmentació de la propietat forestal privada necessita de *l'agrupació de terrenys forestals amb dimensions eficients per a la seva gestió* mitjançant noves *figures societàries o comunitàries* de gestió forestal compartida que han de superar la falta d'iniciatives associatives i empresarials de què pateix el sector forestal a les Illes Balears.

També s'ha justificat que una conservació passiva a través d'una perspectiva contemplativa i recreativa dels boscos no garanteix la seva persistència sostinguda. Fins i tot s'ha subratllat que *la conservació activa amb criteris de gestió sostenible de boscos* suposa un exercici de *corresponsabilitat* que requereix arbitrar noves fórmules contractuals de col·laboració entre administració i propietaris forestals que siguin eficaces, rendibles i ambientalment positives.

L'escenari forestal balear del futur requereix doncs compatibilitzar la prestació de serveis ambientals, paisatgístics o recreatius que necessita, incentius i mecanismes de suport o compensació per al seu manteniment, amb la producció de béns i recursos forestals que implica una activitat econòmica que proporciona seguretat ambiental i ocupació. Es tracta en cas de *mantenir un equilibrat desenvolupament dels objectius ecològics, els interessos socials i la rendibilitat econòmica que consolidi la persistència dels recursos forestals renovables junt amb la millora de la qualitat ambiental i paisatgístic de les superfícies forestals*.

L'escassa producció de fusta pròpia constitueix un llast per al desenvolupament del sector forestal balear. L'abandonament de l'aprofitament dels recursos forestals a les forests de les Balears provoca una falta de producció forestal i genera un dèficit de productes forestals propis. En aquesta situació, les serradores existents i la necessitat de productes forestals a les illes s'han de proveir en bona part de fusta de l'exterior per satisfer la demanda interna de productes elaborats.

Es produeix així *un manifest dèficit comercial al sector forestal balear* que importa la matèria primera i exporta ocasionalment l'escassa biomassa forestal que es processa a les illes. Tot això *amb un superàvit d'existències de fusta i biomassa forestal immobilitzada* que requereix el seu urgent aprofitament, ja no només per evitar ser consumida pel foc i la consegüent pèrdua de valor de la forest, si no per obtenir un rendiment econòmic que sufragui el cost del seu manteniment i procuri la seva rendibilitat.

La propietat forestal ha de resultar rendible econòmicament per al seu propietari per animar al seu manteniment i conservació ("*la forest rendible no crema*"). Per a això es requereix obtenir tant *beneficis econòmics* de l'ús i aprofitament de *múltiples recursos forestals* (enfusta, biomassa, plantes silvestres, bolets o caça), com les legítimes *compensacions econòmiques* que corresponguin per la prestació o l'increment de *diversos serveis ambientals* (hidrològics, biodiversitat, fixació de carboni), *paisatgístics i recreatius* (gaudi de la naturalesa i el paisatge), és a dir, per les seves *externalitats d'interès general*.

Amb la finalitat d'una major eficiència ecològica i econòmica, fins i tot les pròpies intervencions silvícoles necessàries per a la protecció, manteniment i millora dels boscos poden proporcionar activitats econòmiques productives que a més suposin un embornal d'ocupació i desenvolupament rural. Per aconseguir objectius econòmics de sostenibilitat, s'ha de crear l'escenari propici de política forestal que defensi la *dinamització i millora de la productivitat* (aprofitament dels recursos forestals actualment immobilitzats), la *revalorització* de la forest (posada en valor dels serveis ambientals que proporciona) i la *rendibilitat econòmica* de la propietat forestal (mercat certificat de productes forestals), així com la *reactivació socioeconòmica i competitivitat* (promoció i generació d'ocupació especialitzada en tasques forestals) del sector forestal balear.

La biomassa forestal representa una alternativa viable de futur per mobilitzar recursos forestals immobilitzats o infrautilitzats i obtenir beneficis econòmics per a les forests. Els principals actors interessats del sector forestal balear (col·lectius professionals, propietaris i empresaris forestals) estimen que els boscos de les Balears disposen de suficients existències de fusta i llenya (gairebé 70 milions d'arbres adults i 9 milions de metres cúbics de volum fuster acumulat, sense comptar peus menors i arbustos, matollars, herbassars i sistemes radicals; només als pinars hi ha 3,6 milions de tones) amb un creixement mitjà anual del bosc (225 mil metres cúbics de volum fuster a peus majors) que permet un marge suficient d'aprofitament per a l'obtenció de *biomassa forestal amb finalitats energètiques*.

S'han de delimitar i potenciar les àrees forestals *d'especial interès socioeconòmic* que reuneixin les condicions requerides per a l'aprofitament productiu de fusta i llenya. Evidentment, es requereixen certes condicions que afavoreixin la viabilitat i rendibilitat dels aprofitaments de biomassa forestal (fusta i llenyes), com són la disponibilitat de zones forestals poblades d'arbres d'extensió adequada (superfície mínima de gestió), amb existències de biomassa suficients que siguin *silvícolament significatives* (densitats mitges o altes) i *operativament viables* (terrenys sense excessives pendents per a la seva extracció, infraestructura d'accessos per a apilat i transport).

Aquests aprofitaments degudament programats, no només s'haurien de promocionar a les *zones forestals* que no estiguin subjectes a mesures de protecció, sinó que amb els requeriments deguts i restriccions específiques que corresponguin, es considera que selectivament resulten plenament compatibles, i fins i tot necessaris, en espais naturals protegits per a la seva conservació, manteniment i millora. Es recomana la realització d'experiències pilot i de bones pràctiques de gestió forestal perquè amb caràcter experimental es desenvolupin els tractaments silvícoles i els aprofitaments selectius que s'adeqüin a les diferents tipologies de zones forestals integrades als diferents espais naturals protegits. La implantació i aprofitament de cultius energètics es desenvoluparà de conformitat amb la reglamentació sectorial específica i contemplarà la seva compatibilitat amb la protecció dels recursos genètics i ambientals presents en les àrees on es prevegin desenvolupar (27).

S'estima que el Pla Forestal de les Illes Balears ofereix l'oportunitat d'elaborar i desenvolupar una *Estratègia de Biomassa Forestal* per al seu aprofitament amb finalitats energètiques, amb anàlisis previs i estudis en profunditat de la seva viabilitat (disponibilitat, extracció, provisió transport, tractament, comercialització) ja que permet solucions per resoldre problemes de seguretat i de control de combustible vegetal als boscos i, al mateix temps, aconseguir determinats objectius de productivitat dels recursos forestals i rendibilitat de la propietat, de manera que una *conservació activa* mitjançant una *gestió forestal sostenible* contribueixi a la seva persistència sostinguda.

El sector forestal balear (col·lectius professionals, propietaris i empresaris forestals) també estimen que la creació d'un mercat de biomassa forestal ancorat a cada illa suposa actualment una *oportunitat irrenunciable amb una importància estratègica considerable* per al futur dels boscos de les Illes Balears.

Entre altres arguments destaquen l'eficiència que suposa integrar l'aprofitament de la biomassa forestal en la reducció de combustible vegetal i el risc d'incendi forestal. Fan ressaltar el suport científic i tècnic a la gestió del bosc mitjançant una adequada silvicultura que millori significativament la seva resiliència i adaptació a l'escalfament global en un context de canvi climàtic. També reiteren que l'aprofitament de biomassa ofereix l'oportunitat de mobilitzar recursos forestals infrautilitzats de manera que, *mentre es protegeix i millora la coberta forestal, es procura una activitat econòmica productiva que genera ocupació* alternativa en el medi rural, i al seu torn es contribueix a millorar la rendibilitat de la propietat forestal i a afavorir la reactivació socioeconòmica del sector forestal.

Gairebé tots opinen que es tracta d'una iniciativa que requereix procurar un escenari propici amb un *marc normatiu* específic que concedeixi major seguretat jurídica als propietaris i empresaris forestals, procedeixi a la revisió de *procediments administratius* d'autorització de tractaments i aprofitaments forestals, així com es proporcioni un impuls inicial dels poders públics mitjançant *incentius econòmics i beneficis fiscals*. També suggereixen l'adequació, foment i difusió de la normativa vigent de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria, energies renovables i altres activitats que facilitin la mobilització de biomassa forestal.

Alguns col·lectius professionals del sector forestal balear proposen la creació d'una *plataforma intersectorial* que serveixi de *nexe d'enllaç* per facilitar la promoció i dinamització de l'aprofitament de la biomassa forestal com a font d'energia renovable alternativa, de manera que reuneixi propietaris i gestors forestals, empreses forestals i energètiques, indústries de transformació, comercialitzadors i consumidors amb les diferents administracions implicades (desenvolupament rural, medi ambient, indústria i energia).

En aquest context de posada en valor de la forest, de productivitat dels recursos forestals, de rendibilitat de la propietat forestal i de reactivació socioeconòmica del sector forestal, es planteja el repte de futur d'implantar *models integrats de desenvolupament rural en zones d'interès forestal*, mitjançant la creació de *cadenes endògenes locals de valor afegit* entorn de la forest en aquelles comarques forestals d'interès socioeconòmic, ambiental, paisatgístic o recreatiu.

Es tracta d'ordenar en conjunt la gestió, usos i aprofitaments de múltiples recursos forestals i serveis ambientals i recreatius de la forest procurant una organització econòmica per a l'adequada producció, extracció, transport, processat, transformació, comercialització i industrialització de tots els béns, serveis i productes derivats dels boscos, si és possible dins d'una mateixa comarca o illa, per a d'aquesta manera procurar la integració del potencial productiu de les forests i de les possibilitats de transformació i comercialització del mateix a través de la generació de valor afegit en la pròpia la indústria local i turística insular.

Per aconseguir els objectius que es pretenen, els interlocutors consultats creuen imprescindible *incentivar inversions productives en els boscos* en el marc dels *Programes de Desenvolupament Rural* finançats pel FEADER durant el període 2014-2020, mitjançant la incorporació *d'explotacions agroforestals* com a *nuclis dinamitzadors* del desenvolupament rural a les Illes Balears.

S'han de zonificar els espais agroforestals per definir i delimitar els terrenys on amb caràcter prioritari han d'establir-se ajuts públics, pel seu singular interès ambiental, socioeconòmic, paisatgístic o recreatiu. Els esmentats ajuts haurien de donar preferència a sol·licituds conjuntes d'agrupacions de propietaris de finques agroforestals amb una mida mínima tal que proporcioni dimensions eficients per a la seva adequada gestió i maneig, si és possible incentivant a aquells col·lectius que disposin de convenis de col·laboració amb l'administració i de plans de gestió.

Es considera necessari articular un conjunt de mesures que, en el marc del Reglament de Desenvolupament Rural (PDR, fons europeus FEADER), vagin específicament dirigides al sector forestal, mitjançant la integració d'accions de millora de les condicions socials i productives de les comarques forestals.

La programació d'aquestes mesures s'hauria de concentrar en la prevenció d'incendis, restauració de terrenys forestals degradats, mobilització de la biomassa forestal per a usos energètics, foment de les agrupacions de propietaris forestals, millora d'infraestructures de les finques forestals, suport a iniciatives productives per a l'aprofitament sostenible dels recursos forestals i suport a la transformació i comercialització de productes forestals. Es planteja incrementar alhora el valor mediambiental i socioeconòmic dels ecosistemes forestals.

En definitiva, d'acord amb els objectius de desenvolupament sostenible del Mil·lenni que marca l'agenda internacional amb l'horitzó de 2020, sense perjudici dels seus objectius mediambientals de biodiversitat, canvi climàtic o desertificació, des d'una perspectiva socioeconòmica, els boscos i els recursos forestals han de ser una part essencial de *l'economia i l'ocupació verda* del futur i exercir el seu rol com a proveïdors de matèries primes *procedents de recursos naturals renovables* com a *productes emergents de base biològica* que inclouen les energies renovables (*bionergia* procedent de biomassa) i la construcció sostenible, a més de contribuir a la protecció del medi ambient i la qualitat de vida i el desenvolupament sostenible del medi rural, de conformitat amb els tres pilars (*ambiental, social i econòmic*) del *principi universal de sostenibilitat*.

Segons Nacions Unides, amb aquesta finalitat s'hauran d'establir les claus *polítiques públiques a llarg termini* que contemplin els *drets de les futures generacions* i altres aspectes com la *valoració d'actius ambientals* del patrimoni forestal i el *pagament compensatori* per serveis ambientals, el *tractament fiscal diferenciat* de la propietat forestal i la *prevalença de la qualitat de la gestió sobre la titularitat* de la terra, la *cohesió social* i *participació pública-privada*, així com incentivar als emprenedors en el medi rural, a la innovació i la transferència tecnològica de la producció i la indústria forestal per desenvolupar una economia verda sostenible, que constitueixen orientacions bàsiques d'aquest Pla Forestal.

Diagnòstic sobre l'administració, ordenació i gestió cinegètica a les Illes Balears

La caça té una importància econòmica i social considerable a les Illes Balears on és una pràctica popular tradicional i constitueix l'ús més productiu i rendible de la forest balear, ja que l'activitat cinegètica suposa la major part (90%) de l'escassa contribució econòmica (6%) del sector forestal a la producció final agrària de les Illes Balears. L'aprofitament dels recursos cinegètics, incorporant el seu valor recreatiu, suposa una *activitat econòmica productiva* la rendibilitat de la qual suposa una font d'ingressos considerable per als propietaris de finques rústiques (forestals i agroforestals).

De la *importància social* de la caça a les Balears en dona una idea la quantitat de vedats de caça existents (més de dos mil), així com l'extensió dels terrenys cinegètics que ocupen aproximadament el 70% del territori balear. El 80% dels vedats cinegètics són privats dels quals el 30% és gestionat a través de societats locals de caçadors. A les Illes Balears hi existeixen nombroses associacions vinculades a la caça i la seva transcendència social queda patent amb l'expedició anual d'aproximadament vint mil llicències de caça entre totes les modalitats.

La Federació Balear de Caça és l'òrgan de representació dels caçadors les Illes Balears, com a entitat esportiva, que actualment compta amb més de 7.000 socis federats, distribuïts en 87 Societats de Caçadors a Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

L'activitat cinegètica té actualment un caràcter fonamentalment recreatiu i suposa, especialment pel que fa a la caça major, un atractiu turístic d'indubtable interès per generar valor afegit al seu ordenat aprofitament.

La caça menor és majoritària entre els caçadors a les Illes Balears ja que suposa el 99,5% del total de llicències de caça, però la caça major del "boc balear" té cada vegada més seguidors i proporciona una oportunitat de molt interès per a finques agroforestals situades en la Serra de Tramunta, Península de Llevant i altres espais naturals de Mallorca.

La Llei Orgànica 1/2007 de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, considera la caça una competència pròpia dels Consells Insulars, així com la regulació, vigilància i aprofitament dels recursos cinegètics, de manera que l'administració i gestió de la caça s'ha inclòs en departaments de medi ambient dels Consells Insulars de Mallorca (Direcció Insular de Caça) i de Menorca (Servei de Caça) i en departaments agraris dels Consells Insulars d'Eivissa i Formentera (Servei de Caça).

Aquesta dispersió de competències administratives sobre la caça, si bé facilita una aproximació de la seva gestió administrativa de forma individualitzada per a cada illa, suposa la pèrdua d'un *marc estratègic comú* per a la planificació i desenvolupament de la matèria cinegètica del conjunt de les Illes Balears. Es considera convenient desenvolupar un *model cinegètic balear adequat amb uns criteris comuns de gestió* per a la seva aplicació a cada una de les Illes Balears i sense perjudici de les competències insulars, els Consells de les quals són competents per a la seva pròpia organització, per exemple per regular les ordres de vedes. És per això que en relació a l'administració, ordenació i gestió cinegètica, s'hauran d'aplicar pels organismes competents i en particular, a través dels Consells Insulars, les actuacions i disposicions que es considerin pertinents en la matèria, tal com es troben regulades en la corresponent normativa sectorial (47).

Es proposa la creació d'un *Comitè Interinsular de Caça* com a òrgan tècnic-administratiu de coordinació entre les administracions cinegètiques dels Consells Insulars de manera que permeti l'adequat perfeccionament de la normativa i dels instruments d'ordenació i gestió cinegètica d'acord amb les respectives competències, que facilitaria a més la recollida de la informació cinegètica pertinent sobre els vedats, plans, censos o captures a les Illes Balears, de manera que permetin a la Comunitat Autònoma atendre les demandes estatals i internacionals d'informació sobre caça.

Encara que es disposa d'una *Llei de caça* recentment modificada per donar resposta a determinades demandes (entre elles, establir una *única llicència de caça* per a totes les illes) del conjunt d'agents socials interessats, principalment propietaris de finques agroforestals, caçadors i societats de caçadors que pretenen mantenir la tradició cinegètica a les Illes Balears, sembla precís establir el desenvolupament de la seva reglamentació, principalment per a la regular el contingut i execució dels *plans tècnics de caça i plans cinegètics insulars* o en àmbits més reduïts ajustats a les diferents *comarques cinegètiques o agrupacions de terrenys cinegètics*.

També es requereix l'adaptació de la reglamentació cinegètica a la conservació dels espais forestals i altres desenvolupaments normatius que regulin les espècies objecte de caça, les condicions i procediments de caça, captura i control d'espècies exòtiques assilvestrades introduïdes o domèstiques al medi natural, els accessos i límits practicables als vedats, l'atorgament de certificats de qualitat, les condicions per a la declaració i gestió de vedats públics i refugis de fauna, les modalitats, mitjans i materials de caça, o el funcionament de granges cinegètiques, entre altres assumptes lligats a la pràctica i aprofitament de la caça.

El marc balear comú per a la gestió de la caça s'hauria d'implementar mitjançant l'aplicació dels esmentats *plans d'ordenació cinegètica* d'àmbit comarcal en el cas de Mallorca, una vegada delimitades les comarques cinegètiques pertinents i d'àmbit insular a les illes de Menorca, Eivissa i Formentera. La Llei de caça autonòmica, també preveu l'elaboració de *plans comarcals d'aprofitament cinegètic* per a conjunts de vedats que constitueixin unitats bioecològiques, la implantació dels quals podria servir per a l'aplicació d'una *gestió cinegètica unificada* mitjançant la qual els seus titulars millorin conjuntament l'aprofitament de la caça en aquests *terrenys cinegètics agrupats*.

A més, es considera que és precís integrar la gestió cinegètica als instruments d'ordenació i gestió forestal i de conservació de la biodiversitat i de les àrees protegides, de manera que es fomenti la realització dels tractaments silvícoles de millora programats per restablir les condicions ambientals que millor s'adeqüen a les espècies cinegètiques i que permeten una major diversitat faunística. Tant tècnics cinegètics com de conservació proposen de crear *ecotons* per afavorir la fauna silvestre i cinegètica en zones agroforestals limítrofes amb hàbitats forestals, mitjançant tractaments silvícoles (aclarides) sobre la coberta forestal i tractaments culturals (podes de millora d'ullastres assilvestrats) o actuacions de manteniment de bancals i confrontes (discontinuitats agrícoles) que afavoreixin la recuperació de cultius i l'activació d'elements agraris tradicionals.

També s'han d'adoptar solucions combinades de control sistemàtic i caça selectiva que siguin permanents i efectives per resoldre el greu problema ambiental generat per la superpoblació de cabra assilvestrada.

Elevades densitats de cabra assilvestrada en els espais naturals poden implicar una severa degradació dels hàbitats forestals que veuen impossibilitada la seva regeneració natural i que pateixen greus impactes sobre la vegetació i sofreixen rellevants processos erosius provocats per aquestes superpoblacions d'ungulats predadors.

Una adequada gestió cinegètica, i en especial el control poblacional que es desenvolupi en compliment dels plans cinegètics dels Vedats de Caça Major i, singularment, en els Vedats amb Certificat de Qualitat de Caça Major, pot contribuir eficaçment al manteniment de densitats d'ungulats ambientalment adequades als seus respectius terrenys acotats (29).

L'experiència adquirida en la gestió dels Vedats de Caça Major i en els Vedats amb Certificat de Qualitat de Caça Major, ha de facilitar l'aplicació d'actuacions, procediments i tècniques eficaces que permetin el control de les densitats de poblacions de cabra tant en els terrenys acotats, com fora dels mateixos (30).

Lamentablement, ni el tradicional aprofitament de cabrits practicat esporàdicament a les finques forestals de muntanya, ni la tradicional caça de cabres amb gossos i llaç, ni la pràctica de la caça major amb rifle, que caracteritzen el model cinegètic actual establert per a la cabra assilvestrada no han aconseguit de moment limitar els seus perniciosos efectes ecològics.

Per afrontar el control de la cabra assilvestrada es requereix contemplar una *perspectiva multidisciplinària* en què la que s'integrin els diversos aspectes cinegètics, de conservació de la biodiversitat i dels recursos genètics, de sanitat, de gestió forestal i silvopastoral, així com de l'establiment de procediments de coordinació entre les administracions públiques competents i de participació de propietaris i caçadors per a la implantació de mesures eficaces i permanents de control de les poblacions de cabra assilvestrada.

La solució a la disminució de la població caprina està més prop d'una adequada combinació de control ramader i cinegètic. Una *ordenació silvopastoral* que estableixi la *càrrega ramadera* admissible els *danys tolerables* i un *control poblacional* que de forma dràstica ajusti al mínim possible la densitat de cabra assilvestrada domèstica o "híbrida" per facilitar la posada en valor de l'aprofitament cinegètic de la població de cabra denominada salvatge *fina* controlant també la seva densitat (7).

El control cinegètic ha d'incloure plans *d'ordenació cinegètica i certificació de qualitat* que només haguessin d'obtenir aquelles finques que responguin fins i tot *pla específic de control poblacional* que disposi *l'eliminació o control poblacional d'híbrides*, incloent la sanció a la seva amollada, i la *caça controlada de cabres d'intèrres cinegètic* per adequar-se a les densitats estipulades. A més a més, és precís mantenir i intensificar els controls en espais naturals d'especial interès florístic que convingui protegir, mitjançant equips professionalitzats de control d'espècies invasores, per tal d'assolir una densitat nul·la allà on la protecció d'espècies amenaçades ho requereixi. Les zones acotades hauran de complir amb les densitats màximes admissibles de cabra assilvestrada, amb que les densitats de les poblacions de cabra assilvestrada se situïn per sota dels llindars de danys tolerables i amb que les ajudes públiques que puguin establir-se per al foment de la gestió forestal sostenible estiguin condicionades al control efectiu de la densitat de cabra assilvestrada (19).

El problema afegit és que aquesta combinació de control ramader i cinegètic de la densitat de cabres es troba amb la reticència dels propietaris al canvi de sistema de gestió de la seva finca i encara que alguns puguin arribar a acceptar-ho, és difícil que funcioni si la finca veïna no col·labora; per això es proposa l'ordenació de l'aprofitament cinegètic per comarques o agrupacions de finques que permetin integrar una unitat eficient de gestió de la caça i les poblacions cinegètiques.

També per aquesta raó és important la coordinació interadministrativa i la col·laboració i participació dels propietaris de finques forestals i agroforestals, junt amb les *societats de caçadors* implicades. Aquesta tasca de corresponsabilitat en la solució del problema es podria liderar des del *Comité Interinsular de Caça*, com a òrgan col·legiat d'assessorament, consulta i representació en matèria cinegètica, de manera que, a més d'atendre les demandes dels agents socials interessats, facilitin la conciliació d'interessos entre tots els implicats i procurin l'assistència tècnica necessària (31).

II.2.5. Informació, societat i cultura forestal a les Illes Balears

Es resumeixen en aquest apartat els diagnòstics i pronòstics sobre la disponibilitat de la informació i les estadístiques forestals, l'educació ambiental i els mitjans de comunicació i divulgació forestal, la investigació, formació, capacitació i extensió forestal a les Illes Balears, com a propostes per a la seva inclusió en el Pla.

Diagnòstic sobre la disponibilitat de la informació i les estadístiques forestals a les Illes Balears

D'acord amb l'enquesta de percepció social realitzada, l'opinió pública de les Illes Balears manifesta estar bastant desinformada sobre qüestions relatives als seus boscos i a més mostra, en general, un acusat desconeixement sobre la matèria, presentant tan sol ocasionalment una atenció focalitzada cap a desastres naturals (incendis o temporals).

Igualment, els agents socials que han intervingut en el procés de participació pública desenvolupat durant l'elaboració del Pla també manifesten que no se senten ben informats sobre temes forestals i es queixen de *falta de disponibilitat i facilitat d'accés* a la informació forestal.

Malgrat que alguns agents socials coneixen el lloc Web de la Conselleria i valoren les possibilitats divulgatives de la *Xarxa Forestal*, demanden una millor informació *documental i telemàtica* facilitada per la pròpia administració de forma fiable i periòdica, fàcilment *accessible i intel·ligible* per a tots els públics, que sigui més pràctica i adequada a les necessitats dels usuaris interessats en el sector forestal. Per aquestes raons, és evident que es necessita facilitar *l'accés públic a la informació forestal que demanden els ciutadans*.

La documentació, bases de dades i altres fonts i sistemes d'informació geogràfica i cartografia necessàries per al coneixement i la gestió dels espais i recursos naturals i forestals de les Illes Balears es troben fragmentades i disseminades entre diferents administracions i organismes, cadascuna de les quals genera i gestiona la seva pròpia informació. Aquesta dispersió administrativa origina problemes de coordinació, duplicitat i dificultats, tant en la transmissió i com en la disponibilitat d'informació. També manca un sistema propi específic d'informació ambiental de les Illes Balears.

L'administració competent en matèria forestal de les Illes Balears es limita a atendre les demandes institucionals d'informació i estadístiques forestals, tant les requerides per l'IBESTAT (*Institut d'Estadística de les Illes Balears*) com pel MAGRAMA. Per atendre aquests requeriments el Servei de Gestió Forestal elabora una *Memòria Anual* que es tracta com un document intern que no es fa públic.

Es pot afirmar que malgrat s'elaborin i es disposi d'un elevat nombre de dades i registres forestals a nivell dels serveis forestals autonòmics, que generen una potent i detallada base de dades sobre les seves actuacions més rellevants, amb prou feines existeix un tractament ordenat i programat de l'esmentada informació, ni del seu trasllat a estadístiques pròpiament forestal que siguin públiques i accessibles.

A nivell estatal, la informació forestal tampoc no resulta especialment rellevant, ja que queda dispersa entre dades socials, dades agràries i dades ambientals de difícil integració. Es disposa de la publicació de l'*Anuari d'Estadístiques Forestals* i la seva integració en el *Banc de Dades de la Naturalesa* del MAGRAMA, que permet l'accessibilitat a les dades de l'esmentada Memòria, a nivell estatal. També s'integra informació a la *Xarxa Nacional de Desenvolupament Rural* sobre mesures forestals subvencionades a les Balears pels Programes de Desenvolupament Rural, fins i tot les estadístiques agràries a nivell estatal també recullen algunes dades estadístiques forestals per comunitats autònomes.

Per aquests motius s'estima convenient incloure en el Pla Forestal de les Illes Balears el desenvolupament d'una *Estratègia d'Informació i Estadístiques Forestals* que atengui les demandes institucionals i garanteixi l'accés públic a les mateixes i que permeti integrar la informació, estadístiques i bases de dades disponibles per al coneixement, l'ordenació i gestió dels espais i recursos del medi natural i forestal de les Illes Balears. Per a això els tècnics creuen imprescindible la confecció, desenvolupament i manteniment d'un *Sistema Integrat d'Informació i Banc de Dades del Patrimoni Forestal* de les Illes Balears.

Per atendre les necessitats sobre això pròpies de l'àmbit forestal balear, tant internes (DGMNEACC-IBANAT) com externes (IBESTAT) a més d'atendre a les demandes institucionals sol·licitades a nivell estatal i internacional, cal *desenvolupar una sistemàtica de recollida, tractament, edició i subministrament de la informació i estadístiques pròpiament forestals*, mitjançant la implantació de *fluxos d'informació* interadministrativa i interinsular, els *mecanismes de coordinació* administrativa, *instruccions operatives i protocols d'actuació* que es considerin pertinents, fins i tot a través de *convenis de col·laboració* amb altres administracions i organismes implicats, a fi d'unificar i homogeneïtzar formats, sistemes de referència i presentació de dades, així com categories de classificació, criteris d'informació i indicadors d'avaluació i seguiment.

També convé dissenyar i implantar un *Sistema d'Indicadors Forestals* **com** *estàndards forestals propis* per a l'avaluació i seguiment de l'estat, evolució i dinàmica dels espais i recursos forestals de les Illes Balears, així com de la seva administració, ordenació i gestió que han de ser compatibles, homologables i contrastables amb els *criteris i indicadors paneuropeus* de gestió forestal sostenible (C&I GFS Forest Europe) d'acord amb les directrius de Nacions Unides (RFA. FAO) per a l'avaluació de recursos forestals i, en el seu cas, amb els requerits a nivell estatal.

Resulta imprescindible establir i mantenir nivells efectius d'interrelació entre les xarxes d'informació i de dades estadístiques forestals amb què es desenvolupen a nivell d'ordenació del territori i medi ambient, així com les relacionades amb l'agricultura i el medi rural (*Xarxa de Desenvolupament Rural*).

En aquest sentit, seria molt interessant promoure la *creació d'un sistema d'informació geogràfica ambiental de Balears* (SIGAMBAL), semblant al ja establert en altres comunitats autònomes, que de forma permanentment actualitzada, serveixi com a eina informàtica de suport per a la gestió del medi natural i forestal. Per una banda, els interlocutors tècnics consultats de l'administració del medi natural i forestal creuen necessari disposar d'equips especialitzats per gestionar la informació, documentació, cartografia, estadístiques i bases de dades dels espais naturals i forestals, fins i tot aconseguir conformar el *Banc de Dades Integrat del Patrimoni Forestal de les Illes Balears*. Per altra banda, els agents socials interessats en el sector forestal estimen convenient que s'incrementin les capacitats del *Punt d'Informació Ambiental*.

Es requereix l'elaboració d'*Informes Anuals* complets de caràcter tècnic que permetin tant una avaluació i seguiment permanent de règim intern, com l'atenció a les demandes institucionals d'informació i estadístiques forestals; fins i tot es pot afegir un component divulgatiu sintetitzat que sigui intel·ligible i accessible al públic mitjançant mecanismes propis de difusió i comunicació (Web, Xarxa Forestal), o d'intervenció, formació i extensió forestal (CEFOR).

En qualsevol cas, es considera necessària l'elaboració, edició i publicació de *Memòries Periòdiques de l'Estat del Patrimoni Forestal de les Illes Balears* com a document divulgatiu institucional, per a la seva distribució entre els interessats del sector forestal i de conservació de la naturalesa, i posar-se també a disposició de l'opinió pública mitjançant els mecanismes habituals de difusió, ja sigui documentals o telemàtics, i l'ús de noves tecnologies i mitjans de divulgació i comunicació.

També és convenient el desenvolupament d'un *model integrat de cartografia forestal i cadastral* per a la delimitació i registre de propietats forestals que es mantingui integrat al SIGPAC i que permeti ser integrat al *sistema d'informació geogràfica ambiental per facilitar la consulta de dades forestals* i que permetria el seu accés públic, o la *tramitació telemàtica* d'expedients administratius d'ajuts o autoritzacions, fins i tot la implantació d'altres *aplicacions informàtiques de gestió forestal* com a eina de suport a tècnics de la pròpia administració, o d'assessorament i a assistència tècnica a propietaris, gestors i usuaris de forests o finques forestals.

Diagnòstic sobre l'educació ambiental i els mitjans de comunicació i divulgació forestal a les Illes Balears

En la Comunitat Autònoma es disposa d'una *Estratègia Balear d'Educació Ambiental* (EBEA) pròpia, que principalment es desenvolupa des del Servei d'Educació Ambiental adscrit a la DGMNEACC. Anualment, aquest servei recopila i presenta la *Guia de Recursos i Activitats d'Educació Ambiental*, en la que s'integren les diferents propostes públiques i privades d'accions pedagògiques i lúdiques per educar i sensibilitzar la població (majoritàriament escolar) en matèries lligades al medi ambient. Les ofertes que dissenya la Xarxa Forestal per a tot tipus de públics, associacions, col·legis i altres interessats, s'incorporen abans de cada inici de curs escolar a aquesta Guia.

L'oferta de recursos educatius de temàtica forestal es canalitza a través del Punt d'Informació Ambiental i de l'esmentada Xarxa Forestal. A més a més, també hi treballen el Servei d'Educació Ambiental del Centre de Recursos d'Educació Ambiental de les Illes Balears (CREAib) i del Centre d'Interpretació Els Amunts d'Eivissa. També es compta amb els equips de monitors i educadors ambientals que des dels Parc Naturals realitzen una permanent tasca d'interpretació i conscienciació ciutadana a favor de la conservació dels respectius hàbitats forestals de cada espai protegit.

No obstant això, a les Illes Balears es troba a faltar una adequada *cultura forestal* segons els estudis i sondejos, que assenyalen bastant desconeixement dels ciutadans sobre temàtiques forestals, i demostren també que existeix poca demanda social i escàs interès sobre això, tant entre l'opinió pública com en els mitjans de comunicació. Es posa així de manifest la *invisibilitat* de la forest i del sector forestal balear enfront la societat.

La majoria de la informació ambiental que apareix en els mitjans de comunicació es relaciona amb esdeveniments puntuals gairebé sempre negatius coincidint amb catàstrofes naturals o amb incendis forestals, doncs el normal és que "ningú no se'n recordi de la forest fins que arriba l'estiu" i apareixen els incendis. Fins aleshores les forests i el sector forestal són pràcticament invisibles per a la societat i es mostren com uns desconeguts per a l'opinió pública. Sens dubte, *l'incendi forestal és el principal protagonista mediàtic* que apareix en els titulars de premsa. Fora d'això, la presència de temes forestals en els mitjans de comunicació és molt reduïda, fins i tot merament testimonial.

Per això, és recomanable una major influència, presència i rellevància de l'administració i del sector forestal en els mitjans de comunicació que els permeti adoptar un *major protagonisme* davant de la societat i un major suport per part de l'opinió pública de les Balears. Tanmateix, sembla que el món forestal no aconsegueix arribar a l'opinió pública a través dels mitjans de comunicació, ja que no s'aconsegueixen transmetre missatges prou divulgatius, didàctics i atractius perquè siguin entenedors per la societat i apreciats per l'opinió pública.

No obstant això s'aprecien signes positius de canvi de tendència sobre això, en generar-se oportunitats de comunicació en la gestió de la prevenció, extinció i restauració d'incendis forestals. Campanyes d'autoprotecció porta a porta com les realitzades a Eivissa o de sensibilització ciutadana contra els incendis (Ni 1 foc al bosc), transparència informativa als Centre de Comandament Avançat durant els incendis i comissions de coordinació per a la restauració ambiental dels espais naturals afectats per grans incendis (Tots per Sa Serra), presència cada vegada més intensa a les xarxes socials (IBANAT, Xarxa Forestal, CAMAT) estan obrint pas a una nova esperançadora etapa d'interrelació social entre el món forestal i la ciutadania tant rural, com urbana.

Les dades del *Punt d'Informació Ambiental* (PIA) de les Balears demostren que hi ha una presència predominant de grups conservacionistes en l'encapçalament de notícies de caràcter ambiental i forestal, ja que solen ser la principal font d'informació dels mitjans de comunicació; i per això la percepció i el discurs social i mediàtic sobre la realitat forestal balear manté un discurs protector i generalment lligat a la resolució de problemes o conflictes ambientals.

Alguns agents socials interessats del sector forestal balear alerten de l'efecte perjudicial que tenen certs missatges en la societat per a una adequada cultura forestal, ja que difonen alguns tòpics i mites forestals com els del "bosc verge", la creença d'una permanent disminució dels boscos a les illes o el rebuig social de la tala d'un arbre –tractant-la d'atemptat ecològic-, els prejudicis i idees preconcebudes sobre diverses espècies forestals (pins) que els atorguen una mala imatge social o l'errònia percepció de les principals causes que provoquen la majoria dels incendis forestals.

Aquests *tòpics i mites forestals* deriven en l'arrelament de falsos prejudicis que acaben per formar part del saber popular i del tractament mediàtic habitual, i es difonen per reiteració entre tot tipus de col·lectius interessats i grups d'opinió i que lamentablement, sense ésser contrastats, han acabat per incrustar-se fins i tot en els textos escolars, les revistes de divulgació i, permanentment, en els mitjans de comunicació a través de tertúlies i programes d'àmplia difusió i de profund *calat social*, cosa que finalment fa confondre la posició de tot tipus d'àmbits institucionals i socials.

Per superar aquests desencerts i malentesos, l'administració i el sector forestal s'han d'acostumar d'alguna manera a ser fonts habituals d'informació dels diferents mitjans de comunicació, sense perjudici de la tasca, que en aquest àmbit desenvolupen els grups conservacionistes. No n'hi ha prou amb una educació forestal dirigida a escolars, cal arribar a la societat, als mitjans de comunicació, fins i tot als propis grups conservacionistes.

Precisament amb finalitats educatives i divulgatives va ser creada la *Xarxa Forestal* per iniciativa del Servei de Gestió Forestal, amb recursos i personal de la pròpia Conselleria i de l'IBANAT, en principi com una *xarxa oberta a les poblacions locals de les comarques forestals* formada per persones, col·lectius i entitats de diversos àmbits professionals i acadèmics que promouen iniciatives educatives i organitzen activitats forestals per sensibilitzar la població balear sobre la prevenció d'incendis, sobre els valors i la importància dels boscos, i sobre la necessitat de conservació i desenvolupament sostenible dels espais i recursos forestals de les Illes Balears.

Aquesta Xarxa Forestal es concep com una estructura participativa, un "laboratori d'idees", una xarxa comuna d'intercanvi d'informació, d'iniciatives i d'investigació, un lloc obert de cooperació voluntària d'actors locals en municipis forestals de les Illes Balears perquè en el propi medi rural rebin informació, sensibilització, educació i intercanvi d'experiències.

La idea inicial era formar i conscienciar ciutadans responsables, principalment, a través d'un major coneixement dels boscos, per a la defensa del patrimoni forestal balear i el foment d'una cultura de percepció social del risc d'incendi forestal, i impulsar accions de prevenció i autoprotecció per reduir les causes antròpiques que els originen en zones d'alt risc.

La Xarxa Forestal organitza a més seminaris i cursos de formació, activitats de divulgació, sensibilització i intercanvi d'informació i experiències, així com altres serveis d'assessorament tècnic, i es recolza en grups d'acció local i entitats de suport (escoles, biblioteques, museus, etc.). La Xarxa Forestal, des dels entorns operatius de la Conselleria de Agricultura, Medi Ambient i Territori, manté oberts els canals de comunicació que li permeten els entorns complementaris de comunicació i difusió que ofereixen les *xarxes socials* (WEB, Twitter, Facebook, Bloc, etc.).

La *Xarxa Forestal* resulta una eina molt efectiva, però el seu àmbit d'abast actual es considera massa reduït a efectes de difusió i comunicació, ja que encara que actua amb agents locals i convoca trobades sectorials o es dirigeix a l'educació escolar, requereix ampliar el seu univers de difusió a altres agents socials interessats del sector forestal, especialment a empreses forestals, associacions de zones urbanes, mitjans de comunicació especialitzats, grups objectiu (formadors, arquitectes, guies turístics, etc.) i major divulgació al públic en general.

S'estima convenient, en el marc del Pla Forestal de les Illes Balears, elaborar una Estratègia de Comunicació Forestal.

Així mateix, es considera imprescindible la consolidació d'una xarxa informativa ambiental oficial activa, que sigui directament promoguda i gestionada des del corresponent Gabinet de Premsa de la CAMAT. Igualment l'esmentada xarxa ha de comptar amb un servei de comunicació permanent sobre incendis forestals que hauria d'implementar-se des de l'IBANAT, a través de la Central de Comunicacions d'Incendis Forestals de la CAIB (CCIF).

D'altra banda, la *Xarxa Forestal* és l'eina ideal per facilitar l'adequada informació, educació i divulgació sobre qüestions forestals d'interès. Es tracta de desenvolupar *un model comunicatiu* que disposi *processos controlats, jerarquititzats, estructurats i protocolitzats*, i que estableixi tant procediments institucionals a través del gabinet de premsa de la Conselleria, com la disposició dels mecanismes operatius *d'enllaç mediàtic* necessaris per constituir-se en fonts habituals d'informació dels diferents mitjans de comunicació.

D'una banda, *l'estratègia de difusió i comunicació forestal* requereix seleccionar materials temàtics d'interès classificats per continguts i destinataris, elaborats per *emissors tècnics interns* que realitzin la selecció de material rellevant o noticiable per a la seva difusió i preparin respostes formals que permetin corregir informacions errònies o desarticular tòpics, així com efectuar un seguiment permanent de mitjans de comunicació i xarxes socials per temes, incidències i prioritats estratègiques.

D'altra banda, convé disposar d'*emissors externs mediàtics* com a agents actius i interlocutors que mantinguin relació directa amb els mitjans de comunicació social i, d'acord amb els tècnics, es dediquin a la detecció de rumors infundats, tòpics o desinformacions, així com a l'atenció i canalització de demandes informatives, *preventives i reactives*, procurant la coordinació política i institucional necessària per desenvolupar l'estratègia que es pretén.

Els emissors tècnics i mediàtics han de mantenir una permanent coordinació, i dissenyar conjuntament els arguments i temes de caràcter prioritari a difondre través de les respectives eines de comunicació disponibles. Anticipar anualment, per part del Gabinet de Premsa de la CAMAT i en col·laboració amb els diferents serveis responsables d'activar processos informatius, la definició d'un Pla de Comunicació en matèria ambiental o forestal sobre objectius definits i concrets d'interès preventiu, educatiu o divulgatiu, pot facilitar enormement la tasca de mantenir un model de comunicació adequadament dissenyat i operativament eficaç.

En particular, per la seva repercussió i la necessitat de promoure la seva prevenció, es requereix un *procediment específic de comunicació d'incendis forestals* mitjançant una estratègia pròpia i un model comunicatiu específic, inclòs el manteniment de *campanyes temàtiques publicitàries*, desenvolupat mitjançant la concreció dels missatges i grups objectiu claus en funció de la causalitat d'incendis i l'especificitat de les necessitats detectades per evitar al màxim els incendis. Aquest procediment, ha de ser fermament integrat i totalment complementari amb el Pla de Comunicació establert per la CAMAT.

L'estratègia i el model comunicatiu proposats s'han d'efectuar mitjançant els instruments i eines de difusió i comunicació forestal disponibles. Així, en particular, la CCIF es pot aprofitar com a una unitat operativa eficaç per recopilar, processar i proporcionar informació, per constituir-la en un instrument efectiu per desenvolupar el pla de comunicació d'incendis forestals.

L'IBANAT, amb el suport dels equips professionals del gabinet de premsa té plenes capacitats per establir i desenvolupar els procediments de comunicació oficial de tot el relatiu a la detecció i extinció d'incendis forestals (Nivells 0 i 1, establerts per l'INFOBAL).

D'altra banda, amb caràcter general la *Xarxa Forestal* és l'eina ideal per actuar de *nexe*, com a *plataforma* de difusió i comunicació d'assumptes forestals i servir d'altaveu i transmissor d'assumptes noticiables d'interès que convingui difondre i comunicar als mitjans de comunicació i a la societat, o a través de les xarxes socials sobre els boscos i altres terrenys forestals de les illes.

La *Xarxa Forestal*, sense perjudici de consolidar les tasques d'educació, divulgació, participació i comunicació social que està realitzant, manté un ampli marge d'oportunitats per estendre tant el seu àmbit d'actuació del medi rural a l'urbà, com al seu *univers* d'abast, difusió i actuació, superant els seus actuals compromisos amb centres escolars i grups d'acció local. D'aquesta forma, a més d'un vehicle d'informació i divulgació forestal pot ser també una font complementària d'informació assequible per als mitjans de comunicació i interactuar amb entorns mediàtics i col·lectius *socials lligats a l'àmbit forestal generant grups rellevants de suport* per a la millor conservació i gestió del patrimoni forestal i, especialment, per a la prevenció d'incendis forestals.

Diagnòstic sobre la investigació, formació, capacitació i extensió forestal a les Illes Balears

Encara que en el Centre Forestal de Menut es desenvolupen diferents experiències pràctiques en matèria de material forestal de reproducció, no hi ha a les Balears línies d'investigació específicament forestals, ni una oferta universitària pròpia en matèria forestal.

L'enfocament protector, paisatgístic i recreatiu que preferentment adopten els sistemes forestals de les Illes Balears i la cessació d'activitats tradicionals a la forest, de tractaments i aprofitaments forestals en gran informe de la superfície forestal balear, no afavoreix precisament l'existència d'una formació i investigació pròpiament forestal.

Tanmateix, existeixen bastantes llacunes de coneixement sobre els sistemes forestals de les Illes Balears per ocupar alguns nínxols buits d'investigació forestal, principalment en matèria d'ordenació del territori i compatibilitat d'usos múltiples en els espais naturals i forestals, sobre la fragilitat dels paisatges forestals i la capacitat de càrrega de l'ús recreatiu i turístic en els espais forestals de les Balears, del pagament compensatori per prestació de serveis ambientals, silvicultura adaptativa d'espècies forestals mediterrànies, de la capacitat de càrrega ramadera de la forest balear, de l'aprofitament i ús de biomassa i residus forestals com a fonts d'energia renovable alternativa, o la posada en valor de matèries primeres i recursos forestals, en particular de la fusta pròpia de les Balears, entre altres línies prioritàries d'investigació forestal.

El *Centre Forestal* (CEFOR) de les Illes Balears, ubicat a la finca pública de Menut (Escorca, Mallorca) és el lloc ideal per ampliar les expectatives d'investigació que es requereixen en matèria forestal. Convé afavorir la coordinació i integració d'iniciatives científiques mitjançant *convenis de col·laboració* entre l'administració forestal, les universitats (especialment l'UIB), CSIC (especialment l'IMEDEA), centres de tecnificació industrial (especialment, el Centre Tecnològic de la Fusta) i empreses de transformació de fustes i biomassa forestal, promovent la innovació i transferència tecnològica a través de l'establiment i foment de *nexes* entre investigadors, empreses i gestors públics i privats mitjançant *experiències pilots i programes conjunts* amb els suports econòmics i financers pertinents (INTERREG, LIFE,...).

Actualment a les Illes Balears no es poden cursar estudis universitaris de formació superior en matèria forestal i hi ha manques en la formació d'altres nivells professionals forestals, amb una oferta formativa concentrada, gairebé exclusivament a l'illa de Mallorca. Segons els especialistes consultats la formació professional reglada pateix del component pràctic imprescindible per a aquest tipus d'ensenyaments, i necessitaria d'una major adaptació a la realitat forestal balear. Igualment s'hi podrien incorporar nous enfocaments de l'ordenació i gestió forestal sostenible i els programes haurien d'accentuar la formació específica en matèria forestal.

La falta d'exigència de titulació professional en els treballs forestals no afavoreix el desenvolupament d'una formació específica, ja que només s'exigeix titulació i formació forestal específica per a llocs tècnics, però no per seleccionar Agents de Medi Ambient, o per contractar capatassos i treballadors forestals. Seria convenient donar l'assistència tècnica i el suport necessari per reforçar la formació en matèria forestal, mitjançant convenis de col·laboració amb les universitats i centres de formació professional reglada per donar ensenyament forestal complementari mitjançant *masters, seminaris i cursos formatius* pràctics adequats.

També interessa donar suport a la formació professional no reglada en temes i treballs forestals, i reforçar i ampliar a totes les illes els cicles formatius als *tallers d'ocupació* que actualment dóna, amb molt èxit, el CEFOR mitjançant convenis de col·laboració amb els Consells Insulars i els ajuntaments. Aquests cursos faciliten enormement la formació forestal específica per a la capacització de treballadors forestals. A més, seria convenient establir com a requisit indispensable l'exigència d'alguna formació forestal específica per accedir a determinats llocs de treball en l'àmbit forestal.

Per la seva part, la formació i capacització de tècnics de l'administració forestal està massa centrada en Mallorca i en la temàtica d'incendis forestals, per la qual cosa es requereix que s'emprenguin altres iniciatives formatives que afavoreixin l'adequada especialització tècnica dirigida també a altres aspectes de la gestió forestal.

Per a això, es demanda un *pla intern de formació contínua i de capacització forestal especialitzada* dels tècnics forestals i agents de medi ambient de l'administració del medi natural i forestal balear. També recomanen que es promogui l'intercanvi d'experiències formatives amb altres comunitats autònomes, especialment amb aquelles més relacionades amb l'àmbit forestal mediterrani.

Resulta necessària la consolidació i ampliació de les funcions del CEFOR de les Illes Balears. Per a això es requereix consolidar el centre com a unitat de producció, d'experimentació, de formació, de divulgació, i de control de qualitat de llavors i plantes.

El viver forestal de Menut du a terme la *producció de planta forestal certificada* que necessita l'administració pública balear, i reforça el control de *material forestal de reproducció, a través del seu Banc de Llavors*, autèntic magatzem de diversitat genètica que reuneix més de 150 espècies forestals autòctones de totes les Illes Balears, i que obliga a la tasca de recollida persistent, laboriosa i especialitzada i emmagatzematge de lots de material reproductor vegetal extret cada any de rodals selectes i horts llavorers.

El CEFOR també ha exercit els darrers anys activitats d'experimentació genètica per aprofundir en el coneixement de mètodes de conservació, manipulació i germinació de llavors i de producció de material forestal de reproducció que s'han anat ampliant a d'altres projectes de silvicultura i protecció hidrològica forestal. Convindria expandir aquestes experiències per al desenvolupament de noves línies d'investigació forestal, per a nous programes que impulsin la innovació i transferència tecnològica, en particular per a aquelles *línies prioritàries d'investigació* relacionades amb el maneig dels sistemes forestals de les Balears.

També convé valorar les instal·lacions del CEFOR (viver, banc de llavors, *caseta del bosc, el bosc de la caseta...*) com a *espais expositius* que serveixen d'escenaris per al desenvolupament d'activitats educatives i interpretatives en la naturalesa, així com d'experiències pràctiques a la pròpia forest d'utilitat pública on s'ubiquen, ampliant les funcions del CEFOR sobre divulgació forestal. A més el CEFOR està funcionant ja també com a centre de *documentació forestal* principalment en aspectes històrics, culturals i etnològics relacionats amb l'àmbit forestal, que podria expandir els seus objectius per allotjar documentació tècnica i científica (*biblioteca*), així com de material documental gràfic (*fototeca, videoteca...*) del sector.

En aquest context d'oportunitats que ofereix l'actual estructura operativa del Centre Forestal, el Pla Forestal de les Illes Balears recull l'interès de convertir progressivament el CEFOR en un *centre de referència d'informació i intervenció forestal*, com un repte de futur que consolidi la seva experiència en la conservació i tractament de recursos genètics forestals i ampliï les seves expectatives en matèria de documentació, divulgació, educació, formació, capacitat i investigació forestal, així com de centre de seguiment i avaluació d'actuacions forestals (25).

D'altra banda, es detecta la necessitat d'establir una major proximitat de l'administració forestal en el medi rural de les Illes Balears, ja que els col·lectius rurals perceben clarament l'exercici de l'exigència i control del compliment de la normativa ambiental, i fins i tot, de les potestats sancionadores dels agents de l'autoritat ambiental, però estimen limitada l'atenció administrativa i l'assistència tècnica que se'ls proporciona. Propietaris, gestors i usuaris d'espais forestals desitgen que l'administració s'agiliti i proporcioni *una atenció més pròxima al ciutadà* i un *caràcter dinamitzador al seu personal al territori*.

Amb aquest objecte, demanden un programa d'extensió forestal que permeti implantar a les Illes Balears una *Xarxa d'especialistes rurals en Extensió Forestal* per proporcionar atenció primària a les comarques forestals, tractant als administrats com "interessats rurals" en l'àmbit de l'extensió agrària, mitjançant un adequat *suport administratiu, capacitat, assistència tècnica i assessorament* a propietaris, gestors i usuaris relacionats amb la forest i el sector forestal balear, principalment en zones d'importància forestal, ja sigui amb oficines o personal dependent directament del Govern de les Illes Balears, o bé a través d'oficines dels Consells Insulars.

Una millor oferta formativa, de capacitat i extensió forestal, a més d'una presència administrativa amb *major proximitat al territori*, proporcionarien una major confiança per propiciar una major implicació dels propietaris de finques forestals o agroforestals en l'adequada gestió dels seus boscos, incentivant la conservació i aprofitament dels mateixos i afavorint la implantació d'empreses, professionals i treballadors forestals i difonent de forma més eficaç una adequada cultura forestal en el medi rural balear.

El complet i complex exercici realitzat per procurar la integració del *diagnòstic tècnic i social* resumit en aquest capítol, com a resultat d'incorporar, als diagnòstics i pronòstics extrets del procés de participació interna del personal de l'administració forestal, aquells altres proporcionats a través del procés de participació dels agents socials per a cada una de les àrees temàtiques corresponents als diferents escenaris i aspectes de l'administració i gestió del medi natural i forestal de les Illes Balears, constitueix la base essencial d'iniciatives, requeriments i propostes sobre les quals es generen a continuació els objectius, accions, reptes i eixos d'intervenció del present Pla Forestal de les Illes Balears.

DIRECCIÓ GENERAL DE MEDI NATURAL, EDUCACIÓ AMBIENTAL I CANVI CLIMÀTIC

III.- EL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

Un nou marc estratègic per a la política forestal balear

III.1.- ELS FONAMENTS DEL PLA I DE LA POLÍTICA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

El Pla Forestal de les Illes Balears s'ha de fonamentar d'acord amb els compromisos, recomanacions i requeriments internacionals per a la formulació de plans estratègics de política forestal a nivell nacional i subnacional, en el marc de les directrius de Nacions Unides i dels instruments de referència existents principalment en la Unió Europea (UE) i l'Estat Espanyol.

En conseqüència, el Pla Forestal de les Illes Balears com *pla director* de la política forestal balear, en primer lloc, s'ha d'adaptar a les demandes actuals i a les tendències previsibles a *escala global* conforme als objectius del Mil·lenni amb horitzó 2020, segons els compromisos adquirits als tres convenis mundials jurídicament vinculants sobre medi ambient (*Canvi Climàtic, Biodiversitat i Desertificació*) en la qual cosa es refereixen als boscos amb què estan íntimament relacionats ja que juguen un paper essencial per la seva decisiva contribució al medi ambient i a la qualitat de vida a escala planetària.

Els boscos han de contribuir a la *qualitat ambiental* gestionats amb criteris de sostenibilitat, per garantir la conservació de la diversitat biològica tant dels ecosistemes i dels hàbitats, com de les espècies i els recursos genètics.

El *Pla Estratègic del Conveni de Diversitat Biològica* (CBD) que estableix aquestes metes i objectius amb horitzó a 2020, recomana la seva aplicació mitjançant la planificació participativa, la gestió de coneixements i la creació de capacitats. Els objectius sobre boscos per a 2020 de la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre Canvi Climàtic (CMNUCC) i del Conveni sobre Desertificació (CD) relatius a la *seguretat ambiental* que proporcionen, coincideixen en la necessitat d'incrementar la resiliència i vitalitat dels ecosistemes forestals, l'adaptació dels boscos a previsibles alteracions climàtiques, així com la retenció de carboni i la restauració de terres degradades.

El desenvolupament sostenible implica a més que, a aquesta dimensió ambiental intrínseca de la política forestal, s'ha d'incorporar el valor afegit d'altres objectius socials i econòmics que garanteixin la persistència dels boscos, per contribuir així al desenvolupament del medi rural. Es tracta, per tant, de complir amb els tres pilars del *principi universal de sostenibilitat (ambiental, social i econòmic)* mantenint així tant el valor mediambiental com a socioeconòmic dels boscos.

De acord amb els *objectius del Mil·lenni sobre desenvolupament sostenible* que marca l'agenda internacional amb horitzó a 2020, des d'una perspectiva socioeconòmica, els boscos i els recursos forestals han de ser una part essencial de *l'economia i l'ocupació verda* del futur i exercir el rol que els correspon com a proveïdors de matèries primes procedents de recursos naturals renovables com a *productes emergents de base biològica* que inclouen les energies renovables (bioenergía procedent de biomassa) i la construcció sostenible.

Segons Nacions Unides, per a aquesta finalitat resultaran claus les polítiques públiques a llarg termini que contemplin els drets de les futures generacions i altres aspectes com la valoració d'actius ambientals del patrimoni forestal i el pagament compensatori per serveis ambientals, el tractament fiscal diferenciat de la propietat forestal i la prevalença de la qualitat de la gestió sobre la titularitat de la terra, la cohesió social i participació pública-privada, així com incentivar als emprenedors en el medi rural, a la innovació i la transferència tecnològica de la producció i la indústria forestal per desenvolupar una *economia verda sostenible*.

La política forestal balear ha de tenir en compte a més les demandes i tendències internacionals a nivell mundial emanades dels organismes de Nacions Unides (FAO, Fòrum Forestal Mundial, UNFF) per al desenvolupament de polítiques, plans i programes forestals nacionals i subnacionals implementats conforme als principis, directrius i criteris de sostenibilitat i bona governació universalment admesos per al maneig dels boscos i altres terrenys forestals del món.

Les recomanacions i requeriments internacionals a nivell mundial per a la formulació de polítiques, plans i programes forestals nacionals i subnacionals, es traslladen a l'àmbit del continent europeu a través de les successives Resolucions de les Conferències Ministerials sobre Protecció dels Boscos d'Europa, firmades per més de quaranta països del vell continent, inclòs l'Estat Espanyol i la pròpia Unió Europea, i conegudes amb la denominació de Procés Paneuropeu *Forest Europe* que han establert *Directrius, Criteris i Indicadors Paneuropeus de Gestió Forestal Sostenible*.

En particular, el Pla forestal de les Illes Balears adopta l'enfocament denominat *Paneuropeu* que reuneix els requisits exigibles per a la formulació de plans estratègics de política forestal a Europa, conforme al disposat a l'Annex a la Resolució V1 (*Reforç de sinergies per a la gestió forestal sostenible a través de la cooperació intersectorial i els programes forestals nacionals*. Viena, abril 2003).

D'altra banda, a més de l'esmentat marc institucional i legal de referència pel desenvolupament de polítiques forestals als països europeus, existeix un marc instrumental constituït per l'*Estratègia Forestal Europea* (1998 i 2013) i el *Pla d'Acció Forestal* (2006) de la Unió Europea, la revisió de la qual es pretén culminar el 2013, documents que informaran, el següent període d'aplicació 2014-2020, del *Pla d'Acció Forestal* de la UE que ha de servir de referència per als plans forestals dels països membres.

Entre altres instruments marc de referència, la Unió Europea també disposa d'Estratègies de Biodiversitat, de Paisatge i del Territori en les quals els sistemes forestals juguen un paper fonamental a les Illes Balears. Igualment, en el context de la *Política Agrària Comuna* constitueixen referents a considerar en la política forestal de les Balears la proposta del Parlament Europeu i del Consell relatiu a l'ajuda al desenvolupament rural a través del Fons Europeu Agrícola de Desenvolupament Rural (FEADER) i els *Programes de Desenvolupament Rural* que es formulin als països membres per al període 2014-2020 i, en particular, el Programa de Desenvolupament Rural que a l'efecte es disposi, que facilitarà l'adopció i realització de les mesures que contempla el present Pla Forestal.

Al marc estatal espanyol, la Llei Bàsica de Forests (Llei 43/2003, modificada per la Llei 10/2006), estableix al seu article 29 apartat 1, l'Estratègia Forestal Espanyola (EFE, 1999) "com a document de referència per al desenvolupament de la política forestal espanyola" i, al seu article 30 apartat 1, el Pla Forestal Espanyol (PFE, 2002) "com a instrument de planificació a llarg termini de la política forestal espanyola", de manera que ambdós constitueixen els instruments de referència de planificació estratègica de la política forestal a Espanya per al desenvolupament de plans forestals autonòmics al marc del qual es formula el Pla Forestal de les Illes Balears d'acord amb les competències en aquesta matèria de la Comunitat Autònoma.

III.1.1. Els principis fonamentals i criteris orientadors de la política forestal balear

Amb la finalitat de projectar l'enfocament de bona governació que requereixen les directrius internacionals per a la formulació d'una política forestal balear que sigui *integral i sostenible, legítima i eficaç* (FAO, 2011), s'adopten els 4 següents *principis fonamentals* que han de regir el Pla Forestal de les Illes Balears, i els seus corresponents criteris essencials per a la seva aplicació.

1. **Principi universal de sostenibilitat:** s'ha de garantir la *compatibilitat i persistència sostinguda dels béns i serveis ambientals, econòmics i socials que els espais i recursos forestals* de les Illes Balears siguin capaços de generar, mitjançant l'exercici d'una *gestió forestal sostenible* i una ordenació racional eficient. Es tracta doncs, de què l'ús i el gaudi dels sistemes forestals no superi la capacitat de càrrega dels ecosistemes ni la de renovació dels seus recursos, i que permeti conservar la seva diversitat biològica i els seus hàbitats forestals en un estat pròxim a la naturalesa i mantenir-los en un adequat estat de salut i vitalitat. Aquest principi general de sostenibilitat presideix i comprèn als altres principis i criteris del que formen part.
 - ⇒ **Criteri general de multifuncionalitat:** per aquest principi s'entén que els espais forestals s'han de considerar sistemes *d'usos múltiples*, de manera que sobre ells convergeixen les diverses funcions i prestacions ecològiques, econòmiques i socials que, en general, no es consideren excloents entre si, al marge de la prevalença d'alguna d'elles sobre les altres (*criteri de convergència multifuncional*). Això implica l'aplicació de criteris de *gestió forestal multifuncional i ordenació multicriteri*. Es tracta d'una qüestió *d'ordenació d'usos del territori forestal* en funció dels seus valors naturals per a la conservació, els riscos ambientals per a la seguretat i els interessos socioeconòmics per a la producció i generació d'ocupació.
2. **Principi fonamental de responsabilitat ambiental.** Es tracta d'adoptar la consideració obligada i la *perspectiva ambiental* inherent a la conservació dels ecosistemes forestals com a principi bàsic d'actuació. D'aquesta forma, el Pla Forestal integra en si mateix la seva pròpia avaluació ambiental.

⇒ **Criteri general de conservació de la biodiversitat:** s'entén que en tot cas s'ha de garantir la *conservació i ús sostenible de la diversitat biològica* que emmagatzemen els ecosistemes forestals, tant de les espècies de flora i fauna silvestres o dels recursos genètics que allotgen, com dels hàbitats, ecosistemes i paisatges dels quals formen part. Això implica adoptar criteris ecològics i considerar un *enfocament ecosistèmic* en la gestió forestal sostenible, interpretada com a una *gestió d'hàbitats* propera enmig natural.

3. **Principi democràtic de legitimitat i transparència.** Es reconeix el dret dels ciutadans a ser informats i escoltats, a tenir l'oportunitat *d'intervenir activament en la presa de decisions*, així com a involucrar-se en la seva execució d'acord amb els seus compromisos i responsabilitats. Aquest principi democràtic *participatiu*, descarta la imposició unilateral de les disposicions mediambientals pels governs i autoritats, anteposant el *diàleg* i la *negociació*, el *consens* i l'acord o *pacte social* en la formulació de la política forestal.

⇒ **Criteri essencial de participació social:** s'adopta el principi democràtic de legitimitat i transparència que suposa la *participació activa* de les entitats i agents locals implicats o interessats en la política forestal, d'acord amb la normativa europea i estatal aplicables sobre accés dels ciutadans a la informació, a la participació pública i a la justícia en matèria de medi ambient.

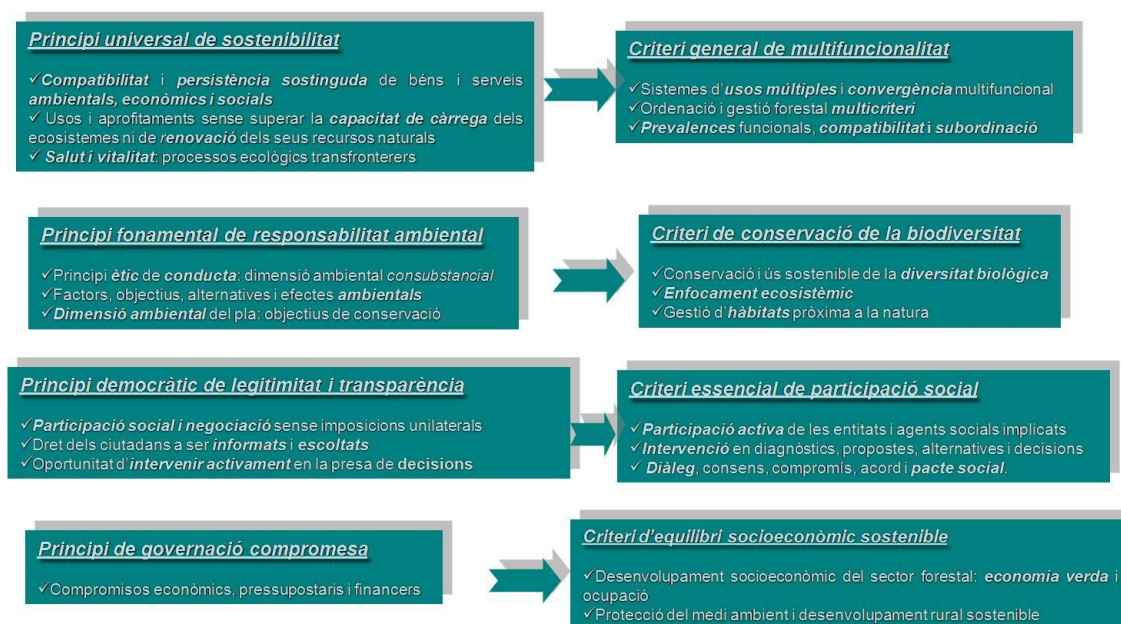
Els agents socials han de tenir l'oportunitat d'intervenir activament tant en el diagnòstic de la situació, com en la proposta d'alternatives i solucions, de manera que els permetin influir en les decisions i resultats, tal com s'ha efectuat en el Pla Forestal de les Illes Balears i, en la mesura en què sigui possible, involucrar-se en la seva execució de forma corresponsable (*criteri de corresponsabilitat* en la gestió dels espais i recursos forestals). El gestor forestal ha de ser d'aquesta manera un *gestor de consensos* a través del diàleg, per aconseguir compromisos i acords o pactes socials sobre reptes i aspiracions comunes. El Pla Forestal s'obté així per consens, mitjançant l'objectivitat que proporciona una concurrència de perspectives i opinions, una pluralitat d'idees i proposicions, com a resultat del diàleg, la negociació i el consens.

4. **Principi de governació econòmicament compromesa.** Un pla eficient, perquè sigui viable, requereix adoptar compromisos econòmics formals, tant pressupostaris com financers, per al seu compliment i execució, de manera que governació i finançament són aspectes indefugibles i imprescindibles per desenvolupar una política forestal eficaç que sigui sostenible. Es tracta d'harmonitzar els objectius socials i econòmics amb els objectius ecològics.

⇒ **Criteri d'equilibri i desenvolupament socioeconòmic sostenible.** La conservació i ús sostenible dels espais i recursos forestals, a més dels criteris de responsabilitat ambiental i participació social, requereix adoptar un *criteri socioeconòmic* que mantingui *l'equilibri* per compatibilitzar el valor mediambiental i socioeconòmic dels boscos.

En aquest sentit, un adequat desenvolupament socioeconòmic del sector forestal balear mitjançant activitats productives sostenibles que generin ocupació rural alternativa (*economia verda*), és essencial per a la contribució de la política forestal tant en la protecció del medi ambient com en el desenvolupament sostenible del medi rural a les Illes.

Principis fonamentals i criteris orientadors de la política forestal balear
pel desenvolupament d'una política forestal *integral* i *sostenible*, *legítima* i *eficax*

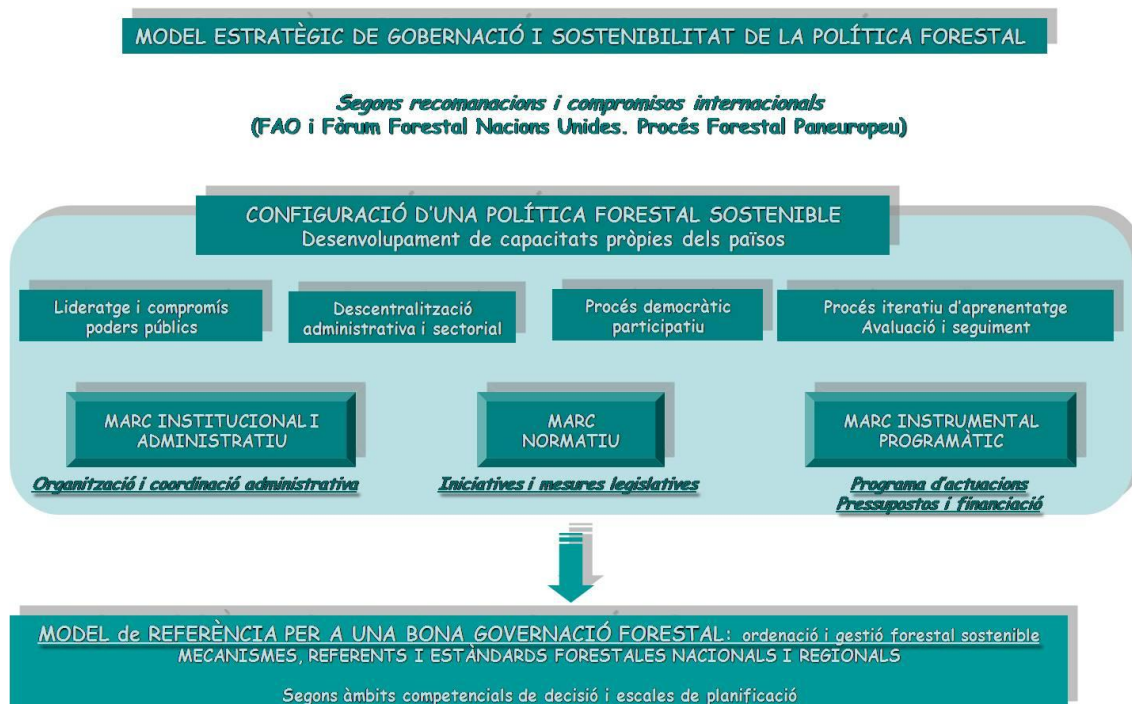
Aquests principis essencials i criteris orientadors que fonamenten el pla i la política forestal balear s'han de traslladar a tots els àmbits del territori per garantir l'exercici de l'ordenació i gestió dels espais i recursos forestals de les Illes, tant a nivell insular, com a escala de forest o finca forestal. Per a això es desenvolupa el model de *governació i sostenibilitat* forestal per a les Illes Balears que es descriu a continuació.

III.1.2. Desenvolupament d'un model de governació forestal per a les Illes Balears

D'acord amb els fonaments, principis i criteris orientadors esmentats, per formular un model de referència que procuri el bon govern dels boscos a les Illes Balears, és necessari adequar les directrius internacionals sobre això segons les pròpies característiques, capacitats, necessitats, objectius i interessos.

Directrius internacionals per a la bona governació de la política forestal

Segons les recomanacions, requeriments i compromisos internacionals, a nivell mundial (FAO i UNFF) i europeu (Procés Forestal Paneuropeu), la configuració d'una política forestal sostenible és un *procés iteratiu d'aprenentatge* que es retroalimenta mitjançant la seva pròpia avaluació i revisió periòdica. Aquesta revisió s'ha d'efectuar mitjançant un *procediment democràtic participatiu* que permeti intervenir a tots els implicats, cosa que requereix el lideratge i *compromís dels poders públics* per a emprendre-la. Els ingredients i requisits recomanables per al desenvolupament d'un *model estratègic de governació i sostenibilitat* de la política forestal es resumeixen en l'esquema gràfic adjunt.

El desenvolupament de polítiques forestals s'ha d'efectuar a tots els països del món de manera que estableixin el marc legal adequat, procurin l'organització i coordinació administrativa, defineixin els mecanismes de col·laboració necessaris, i disposin els compromisos pressupostaris i financers suficients per al compliment dels seus fins.

Els criteris de governació de boscos per efectuar una gestió forestal sostenible s'han de transmetre progressivament mitjançant l'adequada *descentralització administrativa* en funció de l'organització institucional i competencial de cada país.

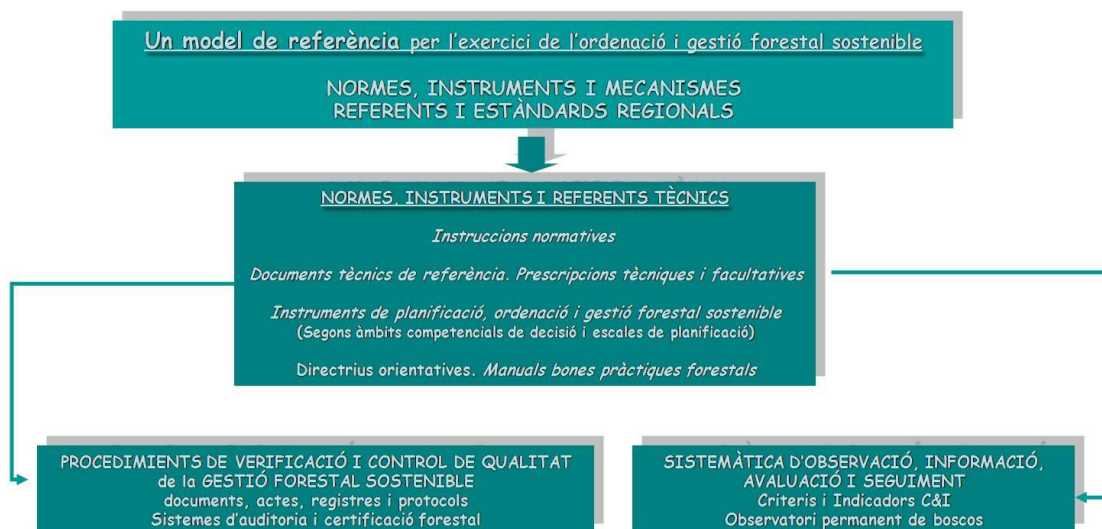
Un model de referència per al govern dels boscos de les Illes Balears

Conforme a les directrius internacionals per formular una política forestal que sigui integral i sostenible, legítima i eficaç (FAO, 2011) és precís dur-la a terme en un *marc estratègic planificat, compromès i consensuat*, de manera que sigui *verificable*. Per a això, s'ha de desenvolupar un model que garanteixi un *bon govern* dels boscos en les successives escales territorials de planificació i execució, corresponents a diferents àmbits competencials de decisió a les Illes Balears.

Per tant, el *Model de Governació Forestal* que es pretén desenvolupar a les Illes Balears s'estableix d'acord amb un *model de referència* que es deriva de les recomanacions i requeriments internacionals per a la formulació de plans estratègics de política forestal, de manera que el seu desenvolupament i aplicació s'efectuarà mitjançant les normes, instruments i mecanismes adequats per a l'exercici de l'ordenació i gestió sostenible dels espais i recursos forestals a les Illes Balears, que es representen gràficament en l'esquema adjunt.

DESENVOLUPAMENT DEL MODEL DE GOVERNACIÓ FORESTAL PER A LES ILLES BALEARS

Desenvolupament d'una política forestal en un marc *planificat, compromès i consensuat* que sigui *verificable*

En conseqüència, el desenvolupament d'aquest *model de referència* que el Pla Forestal pretén, es configura mitjançant l'establiment i desenvolupament dels *referents* adequats a les característiques i necessitats pròpies de les forests de Balears (*estàndards forestals regionals*) que responguin als compromisos i requeriments internacionals sobre això, així com als referents estatals de la política forestal espanyola, fonamentalment la Llei de Forests, l'Estratègia i el Pla Forestal Espanyol.

Es tracta de confeccionar i desenvolupar *patrons* de bon govern adequats per a les forests de les Balears, de manera que garanteixin la *conservació i ús sostenible* dels espais i recursos forestals.

Per implantar el *Model de Governació Forestal* que es pretén, prèviament és necessari un desenvolupament de les capacitats pròpies que procuri l'adequat *marc normatiu forestal autonòmic*, una *organització apropiada de l'administració forestal autonòmica* competent, establint els mecanismes adequats de coordinació institucional i col·laboració sectorial, així com la programació i disposició dels *compromisos pressupostaris i financers* suficients per aconseguir la consecució dels finals que pretén el Pla Forestal de les Illes Balears.

El *model de govern forestal* que es proposa de desenvolupar per respondre als requeriments exigibles, d'acord amb les característiques pròpies dels espais i recursos forestals de les Illes Balears, consta dels tres components següents:

1. Referents normatius, tècnics i instrumentals que conformen el *marc legal, doctrinal i instrumental* adequat per a l'exercici de bones pràctiques forestals, és a dir, per a l'adequada planificació, ordenació i gestió sostenible dels espais i recursos forestals de les Illes Balears.
2. Procediments de verificació i control de qualitat que permetin *comprovar* el compliment dels referents establerts i *certificar* l'exercici de *bones pràctiques forestals*, així com l'establiment i disposició dels procediments de coordinació administrativa necessaris.
3. Sistemàtica d'informació i observació permanent que permeti l'*avaluació* contínua i el *seguiment* periòdic de l'estat, evolució i tendències dels espais i recursos forestals de les Illes Balears, mitjançant un sistema d'*indicadors* que siguin homologables i comprovables (*Observatori Balear de Boscos*).

En conjunt, el model de *referents, instruments i mecanismes* que es proposa de desenvolupar constitueix unes pautes de comportament en el govern i maneig dels boscos que procura una determinada forma de procedir per garantir l'exercici de pràctiques forestals adequades, de manera que permetin la seva *normalització, comprovació i observació*. Es proporcionen a continuació algunes directrius de referència per al desenvolupament dels tres components del model.

III.2.- FINALITAT I OBJECTIUS DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

El Pla Forestal de les Illes Balears es concep com un *pla estratègic director de la política forestal balear*. Per tant, la finalitat principal del Pla Forestal és l'organització i planificació estratègica a curt, mitjà i llarg termini de la política forestal balear en tots els seus aspectes de conservació, protecció i gestió dels espais i recursos forestals, proporcionant l'adequat marc institucional normatiu, administratiu i pressupostari necessari per al seu propi desenvolupament i el compliment de les seves finalitats.

El Pla Forestal respon a les *competències* de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en matèria forestal, sense perjudici de les competències en la matèria dels Consells Insulars, així com a les necessitats del propi al sector forestal balear. El Pla pretén la *integració de la política forestal balear tant en la política agrària i el desenvolupament sostenible del medi rural, com en la política de protecció mediambiental i l'ordenació del territori*, així com en altres *polítiques sectorials* rellevants per als espais forestals en l'àmbit insular, especialment referent a indústria i energia, educació i turisme.

De la mateixa manera, s'han de tenir en consideració la presència d'elements arqueològics, etnològics i patrimoni artístic en el moment de plantejar i desenvolupar les accions que contempla aquest Pla Forestal, d'acord amb la normativa sectorial vigent. Per a això, les intervencions forestals que puguin afectar al patrimoni etnològic seran prèviament consultades als corresponents serveis de cultura dels respectius Consells Insulars, com ara les actuacions que afectin els valors culturals de la Serra de Tramuntana declarada BIC, de conformitat amb el que s'estableixi reglamentàriament, hauran de ser autoritzades per la CIPH. De la mateixa manera, les que ha d'aplicar el Consell Insular de Menorca d'acord amb les disposicions de la normativa sectorial vigent (13, 14 i 15).

L'àmbit territorial objecte del Pla correspon a tota la superfície forestal de les Illes Balears, constituïda per aquells terrenys rústics que compleixen la condició legal de forest, de conformitat amb la normativa forestal aplicable.

Es tracta d'un *document tècnic administratiu*, les determinacions i disposicions del qual, sense perjudici del seu posterior desenvolupament normatiu, es consideren directrius que generen un marc de recomanacions que han d'informar les iniciatives reguladores i la gestió forestal i que encara sense tenir efectes jurídics determinants sí que constitueixen referència per a l'administració i per als particulars.

III.2.1. Objectius generals de la política forestal balear

Per assolir aquesta finalitat, el Pla Forestal de les Illes Balears es proposa els següents objectius generals de política forestal:

- ✓ Harmonitzar i equilibrar les *múltiples funcions, serveis i beneficis* dels sistemes forestals per a la satisfacció de les diferents demandes ambientals, econòmiques i socials, d'acord amb el principi universal de *sostenibilitat*.
- ✓ Proporcionar el marc territorial, sectorial i estructural precís per aconseguir una activitat forestal competitiva i facilitar processos viables dins dels nous models *d'economia verda* que permetin harmonitzar el *valor mediambiental i socioeconòmic* dels boscos.
- ✓ Crear l'escenari normatiu, administratiu, econòmic i fiscal propici per generar oportunitats *d'activitat econòmica i ocupació* a la forest i el sector forestal balear que permetin emprendre iniciatives empresarials i contribuir a pal·liar l'actual crisi econòmica, social i ambiental.
- ✓ Procurar un desenvolupament socioeconòmic intel·ligent i estable de manera que permeti contribuir tant al desenvolupament rural sostenible com a la conservació i protecció del medi ambient i la millora de la qualitat de vida.

- ✓ Incorporar la programació de la política forestal balear al nou període de finançament FEADER de la Unió Europea, establint iniciatives i mesures de foment per a la millora de la productivitat i rendibilitat dels recursos forestals, la dinamització socioeconòmica de la forest i el sector forestal balear en el marc de l'aplicació del nou *Pla de Desenvolupament Rural* (PDR) a les Illes Balears per al període 2014-2020.

III.2.2. Objectius estratègics del Pla Forestal de les Illes Balears

D'acord amb la finalitat i objectius generals previstos per al desenvolupament del Pla Forestal de les Illes Balears, es plantegen uns objectius estratègics de caràcter programàtic que comprendran els *eixos d'intervenció* del Pla que articularan els reptes i accions necessàries per a la consecució d'aquests objectius.

Els *objectius estratègics* que s'enumeren a continuació responen a les necessitats del sector forestal balear i a les demandes de la societat que requereixen la qualitat ambiental que proporcionen els boscos, una garantia de seguretat davant dels riscos ambientals, la millora de la productivitat dels recursos forestals, la rendibilitat de la propietat forestal, la competitivitat del sector forestal, l'accés al coneixement i la cultura forestal, així com adequats criteris de govern per iniciativa de l'administració, en els següents termes:

1. Contribució dels ecosistemes forestals al manteniment de la *qualitat ambiental* i la protecció del medi ambient, a la conservació i millora del patrimoni natural, la biodiversitat i el paisatge forestal balear, així com a la fixació de carboni i l'adaptació dels boscos al canvi climàtic.
2. Establiment de sistemes de *seguretat ambiental* que garanteixin la protecció contra riscos ambientals, antròpics o naturals de manera que evitin processos erosius o de desertificació, procurant la prevenció i seguretat adequades davant d'avingudes, inundacions, incendis, plagues i malalties forestals.
3. Millora de la *competitivitat, rendibilitat i productivitat dels recursos forestals* amb la implantació d'un *model balear d'economia verda* que procuri la posada en valor de la forest i la reactivació socioeconòmica del sector forestal balear, mitjançant l'aprofitament i ús sostenible dels recursos forestals, per a la seva adequada producció i comercialització, incentivant l'emprenedoria empresarial i el desenvolupament de la tecnologia i innovació forestal.
4. Foment del *coneixement i la rellevància social del sector forestal* mitjançant l'establiment d'una *cultura renovada forestal* que fomenti l'associacionisme i la connectivitat del sector, a través de la sensibilització i la difusió social, de manera que es procuri una informació periòdica del panorama forestal balear accessible als ciutadans, així com una adequada estratègia de divulgació i comunicació, d'educació i extensió forestal pròxima al medi rural.

5. Desenvolupament de les normes, instruments i procediments per a la *governació* de la política forestal balear que estableixin l'adequat marc normatiu, administratiu i pressupostari que procuri els compromisos necessaris per a la consecució de les seves finalitats i permeti l'ordenació, regulació, administració i gestió sostenible dels espais i recursos forestals de les Illes Balears.

III.3.- DISSENY DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

El Pla Forestal es dissenya i configura d'acord amb altres documents de referència.

III.3.1. Estratègies i plans forestals de referència per a la configuració del Pla Forestal de les Illes Balears

Sense perjudici de la referència que suposen l'Estratègia (1999) i el Pla Forestal Espanyol (2002) que han de ser objecte de la seva preceptiva revisió conforme a la Llei Bàsica de Forests i la seva actualització per adaptar-se a les noves circumstàncies i demandes generades des de la seva aprovació, el Pla Forestal de les Illes Balears es fonamenta en les estratègies i plans forestals més recents formulats en l'àmbit europeu i mediterrani.

En l'àmbit europeu, partint de l'*Estratègia Forestal* (1998) i el *Pla d'Acció Forestal de la Unió Europea* (2006), les referències més recent són l'Informe Final sobre el desenvolupament de l'esmentat Pla, presentat el juny de 2012 pel Comitè Forestal Permanent de la Unió Europea i el Grup de Treball establert *ad hoc*, titulat "*Contribuint al desenvolupament d'una nova Estratègia Forestal de la Unió Europea*" que explica les raons que justifiquen la nova estratègia Forestal de la UE establerta per la Comissió el setembre de 2013 i la necessitat d'un nou marc per al desenvolupament del segon *Pla d'Acció Forestal de la Unió Europea* per al període 2014-2020.

La nova Estratègia Forestal de la Unió Europea (*bosc i perspectiva global*) planteja la necessitat d'un nou marc de política forestal per al conjunt dels estats membres a fi de:

- Garantir la gestió sostenible i equilibrada del potencial multifuncional dels boscos de la UE, de manera que els serveis ecosistèmics vitals que presten puguin funcionar correctament.
- Satisfer la creixent demanda de matèries primes per a productes nous o ja existents (per exemple, productes químics o fibres tèxtils ecològiques) i d'energia renovable. Malgrat aquesta demanda ofereixi l'oportunitat de diversificar els mercats, representa alhora un important repte per que fa a la gestió sostenible i al manteniment de l'equilibri entre distintes demandes. La demanda relacionada amb nous usos en el camp de la bioeconomia i la bioenergia s'ha de coordinar amb les demandes tradicionals i s'han de circumscriure a uns límits sostenibles.

- Respondre als reptes i a les oportunitats a les quals han de fer front les indústries basades en els boscos pel que fa als recursos i a l'eficiència energètica, les matèries primeres, la logística, l'adaptació estructural, la innovació, l'educació, la formació i capacitació, la competència internacional, la política en matèria del clima més enllà de 2020 i la informació i comunicació, amb la finalitat d'estimular el creixement.
- Protegir els boscos i la biodiversitat dels importants efectes derivats de les tempestes i els incendis, de la creixent escassetat de recursos hídrics i de les plagues. Aquestes amenaces no respecten les fronteres nacionals i són exacerbades pel canvi climàtic.
- Reconèixer que la UE no depèn exclusivament de la seva pròpia producció, i que els seu consum té una incidència en els boscos a escala planetària.
- Desenvolupar un sistema d'informació adequat per a fer el seguiment tots els punts anteriors.

Per això estableix tres principis rector:

- Gestió sostenible dels boscos i paper multifuncional dels mateixos, de manera que puguin prestar múltiples serveis i béns de forma equilibrada i es garanteixi, alhora, la seva protecció.
- Utilització eficient dels recursos, optimització de la contribució dels boscos i el sector forestal al desenvolupament rural, el creixement i la creació d'ocupació.
- Responsabilitat global envers els boscos, foment d'una producció i un consum sostenibles dels productes forestals.

I concreta el següent *objectiu estratègic per a l'horitzó 2020*:

Garantir i demostrar que tots els boscos de la UE es gestionen d'acord amb els principis de la gestió forestal sostenibles i que es reforça a la contribució de la UE a aquesta gestió, i a la reducció de la desforestació a nivell planetari, cosa que:

- Ajuda a equilibrar les diferents funcions desenvolupades pels boscos, a satisfer les diferents demandes i a prestar serveis ecosistèmics essencials.
- Assenta les bases per a que la silvicultura, i tota la cadena de valor derivada dels boscos, sigui competitiva i aporti una contribució viable a la bioeconomia.

La nova Estratègia Forestal de la UE (2013) preveu vuit àmbits d'actuació:

Els que contribueixen al desenvolupament social i a la conservació ambiental.

1. Recolzament a les comunitats rurals i urbanes.
2. Foment de la competitivitat i la sostenibilitat de les indústries forestals, la bioenergia i l'economia ecològica en la seva totalitat, dins la UE.

3. Els boscos enfront d'un clima en mutació.
4. Protecció dels boscos i potenciació dels serveis ecosistèmics.

Els que contribueixen a la millora de la base de coneixements.

5. Quins boscos tenim i quins canvis estan experimentant?
6. Productes forestal nous i innovadors i amb valor afegit.

Els que contribueixen al foment de la coordinació i la comunicació.

7. treballar conjuntament a fi de conèixer millor els nostres boscos i gestionar-los de forma coherent.
8. Els boscos des d'una perspectiva global.

La unió Europea es fixa, en resum, per als pròxims set anys, el següent quadre de prioritats (a revisar l'any 2018):

1. Contribució al *desenvolupament rural sostenible* i a la qualitat de vida en benefici de la societat i la salut humana, mitjançant la creació de cadenes *de valor afegit* entorn del bosc i al sector forestal, com a suport de les comunitats rurals.
2. Millora de la *protecció del medi ambient* mitjançant la conservació de la biodiversitat i el manteniment dels serveis ecosistèmics, la *protecció dels boscos* davant riscos i amenaces biòtiques i abiòtiques, així com la seva adaptació i mitigació del canvi climàtic (*boscos en un clima canviant*).
3. Contribució a un creixement intel·ligent i sostenible a través de *l'economia verda i la bioenergia* mitjançant l'ús responsable, la *productivitat, rendibilitat i competitivitat* dels recursos forestals, tant de la fusta i altres productes forestals, com de la biomassa forestal com a alternativa d'energia renovable.
4. Millora del *coneixement bàsic i comprensió dels boscos* tant mitjançant un sistema permanent *d'observació, informació i avaluació* periòdica dels boscos, com a través de *la investigació, innovació i transferència tecnològica* al sector forestal.
5. Establiment de *mecanismes de coordinació, cooperació i coordinació* en l'àmbit institucional i social, d'acord amb el context internacional de política forestal a nivell paneuropeu i global.

D'altra banda, també s'han pres com a referència les orientacions proporcionades pel *Marc Estratègic per als Boscos Mediterranis* (SFM, Tlemcen, Algèria, 17-21 de març de 2013) que proposen estructurar el desenvolupament de polítiques forestals a la conca mediterrània en *9 eixos estratègics d'intervenció*:

1. Millora sostinguda de la *producció dels múltiples béns i serveis* que proporcionen els boscos mediterranis.
2. Reforçar el paper del bosc mediterrani en el *desenvolupament rural sostenible*.

3. Promoure la *governació* dels boscos i les reformes necessàries a escala del territori.
4. Procurar la *prevenció dels incendis forestals* en el context dels canvis globals.
5. Preservar i administrar els *recursos genètics forestals i la biodiversitat* per reforçar l'adaptació dels boscos mediterranis al *canvi climàtic*.
6. *Restaurar els paisatges forestals mediterranis degradats* per contribuir a la lluita contra la desertificació i prevenir les alteracions climàtiques previsibles.
7. Desenvolupament del *coneixement, la formació i la comunicació* sobre els boscos mediterranis.
8. Reforçar la *cooperació internacional* a nivell institucional, la *col·laboració intersectorial* i dels agents socials implicats del sector forestal.
9. Adaptar els mecanismes financers existents per crear *fonts de finançament innovadores* que recolzin la posada en pràctica de les polítiques i programes forestals.

Finalment, el Pla s'inspira també en els documents i propostes plantejats des del Projecte Life+ Boscos, titulat *Gestió forestal sostenible a Menorca, en el context de canvi climàtic*.

Tals antecedents i referents europeus i mediterranis sobre estratègies de política forestal permeten enfocar els objectius, intervencions, reptes i accions que conformen el Pla Forestal de les Illes Balears d'acord amb les capacitats, necessitats i interessos de l'administració i el sector forestal balear, així com amb les característiques pròpies dels espais i recursos forestals de les Illes Balears.

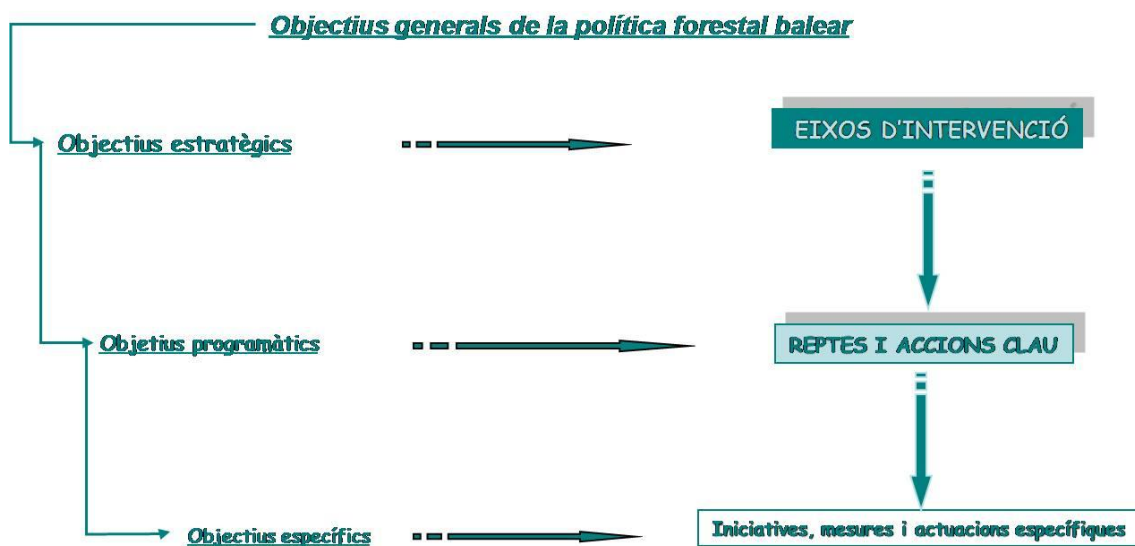
III.3.2. Configuració de l'estructura del Pla Forestal de les Illes Balears

El Pla Forestal de les Illes Balears es configura per procurar la consecució dels citats objectius generals de la política forestal balear. De forma escalonada se succeeixen per a cada tipologia d'objectiu (objectius estratègics, objectius programàtics i objectius específics), els corresponents nivells d'actuació, estructurats en 5 *eixos d'intervenció*, en els que s'emmarquen els 18 principals reptes als que s'enfronta el Pla.

A la vegada, amb un major nivell de detall, es presenta per a cada repte el conjunt d'actuacions que hauran de permetre assolir els objectius específics previstos.

L'estructura del *document dispositiu* del Pla Forestal de les Illes Balears es representa en l'esquema gràfic adjunt.

ESTRUCTURA DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

DIRECCIÓ GENERAL DE MEDI NATURAL, EDUCACIÓ AMBIENTAL I CANVI CLIMÀTIC

IV.- ACTUACIONS DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

Eixos i reptes de la política forestal balear

IV.1.- DISPOSICIONS DEL PLA FORESTAL DE LES ILLES BALEARS: descripció dels eixos d'intervenció, reptes i accions claus previstes

Conforme a l'estructura prevista, el Pla Forestal de les Illes Balears s'articula en 5 Eixos d'intervenció que comprenen 18 Reptes per al desenvolupament de 98 Accions, de conformitat amb el *diagnòstic tècnic-administratiu* proporcionat pels tècnics i agents de medi ambient de l'administració forestal balear i el *diagnòstic social* procurat pels agents socials que han intervingut en el procés de participació pública que es va efectuar durant l'elaboració del Pla Forestal Balear, així com d'acord amb els pronòstics, requeriments i propostes realitzat post ambdós col·lectius.

A continuació es relacionen i descriuen cada un dels Eixos d'intervenció que conformen el Pla Forestal de les Illes Balears a través dels Reptes proposats i de les Accions que comprenen, i que en conjunt constitueixen la programació d'actuacions proposades pel Pla.

Totes les actuacions que el Pla Forestal contempla i es prevegi en el moment de la seva programació, desenvolupament o aplicació un possible impacte paisatgístic, es realitzarà una valoració del mateix i s'establiran en el corresponent Pla o Projecte d'execució les mesures de control, minoració, correcció i restauració que s'estimin necessàries per garantir la preservació de la qualitat paisatgística i ambiental de l'entorn afectat, havent de quedar la seva aprovació, i corresponent autorització, condicionada al compliment de les mateixes (56).

EIXOS D'INTERVENCIÓ I REPTES DEL PLA FORESTAL BALEAR

Eix I.- Qualitat ambiental

- REPTE 1 Conservació de la biodiversitat i millora de la qualitat dels espais forestals de les Balears
- REPTE 2 Conservació i gestió activa d'hàbitats forestals inclosos en els espais naturals protegits i Xarxa Natura2000
- REPTE 3 Gestió d'àrees forestals en entorns residencials i paisatges d'interès turístic de les Balears

Eix II.- Seguretat ambiental

- REPTE 1 Prevenir, reduir el risc i limitar els efectes dels incendis forestals
- REPTE 2 Gestió forestal i silvicultura adaptativa dels boscos als efectes previsibles del canvi climàtic
- REPTE 3 Restauració i millora de les cobertes forestals per evitar la desertificació, laminar inundacions i facilitar la recàrrega d'aqüífers
- REPTE 4 Estratègia de sanitat forestal

Eix III.- Productivitat, rendibilitat i competitivitat dels recursos forestals

- REPTE 1 Revalorització de la forest, dinamització socioeconòmica del sector forestal i trasllat al mercat dels productes forestals i del pagament per serveis ambientals
- REPTE 2 Una estratègia per a la mobilització de recursos forestals i l'ús de la biomassa forestal com a font energètica renovable
- REPTE 3 Les explotacions agroforestals com a nuclis dinamitzadors del desenvolupament socioeconòmic en el medi rural
- REPTE 4 Potenciació dels recursos cinegètics i dels aprofitaments forestals no fusters

Eix IV.- Informació, comunicació, societat i cultura forestal

- REPTE 1 Impuls del coneixement forestal. Observatori Forestal de les Balears.
- REPTE 2 Xarxa forestal: un instrument d'educació, sensibilització i comunicació per divulgar el compromís amb el bosc
- REPTE 3 Un centre forestal balear (CEFOR) per investigar, innovar i formar. Foment de la ciència forestal mediterrània.

Eix V. - Governació forestal

- REPTE 1 Desenvolupament d'iniciatives legislatives: Llei Forestal Balear i normativa específica per a les forests de les Illes
- REPTE 2 Desenvolupament d'un sistema de normalització per al bon govern dels espais i recursos forestals de les Balears
- REPTE 3 Desenvolupament dels instruments preceptius de planificació i ordenació forestal
- REPTE 4 Desenvolupament d'un model eficient d'Administració Forestal. Mecanismes de coordinació i òrgans institucionals de representació i participació

EIX I: Qualitat ambiental

Aquest primer eix d'intervenció tracta de procurar el compliment d'un dels objectius estratègics que amb caràcter prioritari es pretenen assolir en el Pla Forestal de les Balears i que consisteix a garantir la contribució dels ecosistemes forestals al manteniment de la *qualitat i a la protecció del medi ambient*, a través d'accions per a la conservació i millora del patrimoni natural i la diversitat biològica que allotgen els espais forestals de les Illes Balears, així com per afavorir l'ús i gaudi de la naturalesa i del paisatge forestal balear. En els espais de rellevància ambiental, com a espais naturals protegits o integrats a la Xarxa Natura 2000, es mantindrà com a objectiu fonamental la conservació dels hàbitats naturals i de les espècies silvestres presents, compatibilitzant amb una planificació forestal sostenible que s'adeqüi a aquest objectiu els usos i aprofitaments propis de la gestió del lloc (20).

Per a això, es plantegen els següents *Reptes* que es descriuen a continuació, cada uns dels quals contenen *Accions principals i complementàries* que permeten programar diverses mesures i actuacions específiques per assolir els corresponents objectius, d'acord amb els diagnòstics i pronòstics efectuats sobre això. Aquest Eix s'articula d'aquesta manera en 3 *Reptes* que comprenen 18 *Accions*.

Repte I.1: Conservació de la biodiversitat i millora de la qualitat dels boscos de les Illes Balears

ACCIONS:

Principals

1. I.1.1. Integració de la conservació dels hàbitats i espècies amenaçades en la planificació i gestió forestal.
2. I.1.2. Actuacions de conservació i millora de la biodiversitat en les formacions forestals dominants.
3. I.1.3. Pla de conservació de poblacions forestals singulars o relictas.
4. I.1.4. Pla de conservació i restauració de boscos de ribera.
5. I.1.5. Control intensiu de la població de cabra assilvestrada.
6. I.1.6. Adequació de la producció de planta forestal autòctona a la legislació europea i nacional de Material Forestal de Reproducció (MFR).

Complementàries

7. I.1.7. Control de les espècies invasores per a la defensa dels espais forestals.
8. I.1.8. Recuperació d'ecotons en àrees de transició agrícola-forestal.

Repte 1.2: Conservació i gestió activa dels hàbitats forestals inclosos en els espais naturals protegits i Xarxa Natura2000

ACCIONS:

Principals

1. I.2.1. Creació al si del Comitè Forestal Balear d'un grup tècnic de treball per a la integració de la gestió forestal i la conservació de la naturalesa en espais naturals protegits i de Xarxa Natura 2000.
2. I.2.2. Definició de criteris per a la integració de la gestió forestal sostenible als instruments de planificació i gestió d'espais naturals protegits.

Complementàries

3. I.2.3. Elaboració de directrius per a l'ordenació d'usos i activitats forestals en espais naturals protegits.
4. I.2.4. Convenis ambientals amb propietaris de finques privades incloses en espais protegits per a la gestió sostenible dels recursos forestals.
5. I.2.5. Integració de la gestió forestal i de l'ordenació del territori en comarques forestals mitjançant l'ús de Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals.

Repte 1.3: Gestió d'àrees forestals en entorns residencials i en paisatges d'interès turístic de les Illes Balears

ACCIONS:

Principals

1. I.3.1. Ordenació de l'ús turístic i recreatiu a les forests periurbanes i en àrees d'especial interès paisatgístic.
2. I.3.2. Restauració de paisatges forestals i adequació recreativa en entorns d'interès turístic.

Complementàries

3. I.3.3. Foment de la qualitat de conques visuals i rutes escèniques per a la millora dels paisatges forestals d'interès turístic-recreatiu
4. I.3.4. Convenis específics entre administració forestal i propietaris per a la posada en valor de les forests d'interès paisatgístic.
5. I.3.5. Catalogació, regulació d'usos i accessos i senyalització de camins rurals a les forests d'àrees d'interès paisatgístic.

EIX II: Seguretat ambiental

En aquest Eix d'intervenció del Pla Forestal es plantegen alguns reptes per emprendre un conjunt de mesures de seguretat ambiental relacionades amb els espais forestal de manera que garanteixin la protecció contra riscos ambientals, antròpics o naturals.

Bona part de les mesures i actuacions de seguretat van dirigides a consolidar i millorar *l'efectivitat* del model *actual de combat contra el foc* i especialment per *prevenir i reduir* el risc d'incendis forestals, que constitueixen el principal problema dels boscos de les Illes Balears, i el més rellevant per a la societat.

A més, aquest eix d'intervenció també comprèn accions per *evitar el desenvolupament de processos erosius o de desertificació* que puguin provocar perilloses i fins i tot catastròfiques avingudes i inundacions. També es contemplen accions per *protegir i millorar la salut dels boscos*, incrementant la resistència dels mateixos enfront dels agents patògens generadors de plagues i malalties que disminueixen la seva vitalitat i resistència del medi.

Amb tals finalitats, es plantegen els següents 4 *Reptes* que es descriuen a continuació, amb un conjunt de 33 *Accions* per assolir els objectius que es pretenen, d'acord amb les anàlisis, diagnòstics i pronòstics efectuats sobre això.

Repte II.1: Prevenir i reduir el risc d'incendis forestals i optimitzar l'extinció

ACCIONS:

Principals

1. II.1.1. Desenvolupament del IV Pla General de Defensa contra Incendis Forestals.
2. II.1.2. Revisió i actualització del Pla INFOBAL d'emergències contra incendis forestals.
3. II.1.3. Desenvolupament de millores tecnològiques i operacionals de la Central d'Incendis Forestals i Operacions Ambientals (CIFOA).
4. II.1.4. Foment de Plans Locals de prevenció i autoprotecció d'incendis forestals en zones d'interfase urbana-forestal.
5. II.1.5. Establiment de la Xarxa de Bases operacionals per a la defensa contra incendis forestals.

Complementàries

6. II.1.6. Suport tècnic i econòmic per a l'execució d'intervencions silvícoles de prevenció en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal.
7. II.1.7. Actuacions de manteniment i conservació d'infraestructures de defensa per a la correcta execució d'operacions de prevenció i extinció d'incendis forestals.
8. II.1.8. Programa integral de promoció de la cultura del risc i l'autoprotecció en zones d'alt risc.
9. II.1.9. Establiment de convenis de col·laboració entre organismes, entitats i agents socials per al desenvolupament d'activitats preventives d'incendis forestals en Zones d'Alt Risc d'Incendi Forestal.
10. II.1.10. Foment per a la implantació d'un cànon municipal per a l'autoprotecció en zones d'interfase urbana-forestal.
11. II.1.11. Consolidació del Grup tècnic d'incendis forestals.
12. II.1.12. Control i foment de la seguretat i la professionalització dels integrants de l'operatiu d'extinció.
13. II.1.13. Capitalització d'accions preventives i centralització de la informació.

Repte II.2: Gestió forestal i silvicultura adaptativa dels boscos als efectes previsibles del canvi climàtic

ACCIONS:

Principals

1. II.2.1. Gestió forestal activa per a l'increment de la capacitat de fixació de carboni i la resiliència de les masses forestals al canvi climàtic.
2. II.2.2. Identificació, preservació i gestió de les zones refugi d'hàbitats forestals amb presència d'espècies sensibles a pertorbacions climàtiques.

Complementàries

3. II.2.3. Adaptació dels tipus de vegetació i del bosc balear a les condicions previsibles de nous escenaris climàtics i seguiment de la seva efectivitat.
4. II.2.4. Establiment d'indicadors de detecció precoç d'impactes del canvi climàtic.

Repte II.3: Restauració i millora de les cobertes forestals per evitar la desertificació, laminar avingudes i facilitar la recàrrega d'aqüífers

ACCIONS:

Principals

1. II.3.1. Identificació de zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació.
2. II.3.2. Restauració hidrològica-forestal en zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació.
3. II.3.3. Repoblació forestal o ajuda a la regeneració natural en terrenys forestals degradats o devastats per perturbacions ambientals (temporals, incendis, inundacions, etc.) o afectats per càrregues ramaderes excessives.

Complementàries

4. II.3.4. Pràctiques de conservació de sòls: manteniment i recuperació de marjades i construccions tradicionals associades.
5. II.3.5. Intervencions silvícoles de millora de les masses forestals per al control d'avingudes, la reducció de l'escolament superficial, l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aqüífers.
6. II.3.6. Actuacions de conservació o millora d'obres de correcció hidrològica-forestal.
7. II.3.7. Aprofitament d'aigües depurades en la gestió forestal per a la recàrrega d'aqüífers.
8. II.3.8. Establiments de criteris per a l'adaptació de la gestió forestal a les condicions de semiaridesa i elevat risc de desertificació present a certs terrenys forestals insulars.

Repte II.4: Estratègia de sanitat forestal

ACCIONS:

Principals

1. II.4.1. Aprovació i desenvolupament de l'Estratègia de Sanitat Forestal de les Illes Balears.
2. II.4.2. Consolidació de la Xarxa Balear d'Avaluació i Seguiment de Danys en Masses Forestals.
3. II.4.3. Manteniment de les condicions òptimes de conservació dels hàbitats forestals per garantir la presència de controladors naturals de les plagues forestals.

Complementàries

4. II.4.4. Creació de la Unitat tècnica d'especialització en la salut dels ecosistemes forestals al Laboratori de Sanitat Vegetal del Servei d'Agricultura.
5. II.4.5. Intervencions silvícoles de millora de les masses forestals per a la prevenció i el control de danys provocats per agents patògens.
6. II.4.6. Convenis ambientals de col·laboració entre Administració i propietaris de forests privades per garantir el manteniment del bon estat de salut de les masses forestals afectades per agents patògens.
7. II.4.7. Millorar el coneixement i seguiment dels cicles vitals de les principals plagues i malalties forestals a les Illes Balears.
8. II.4.8. Inspecció i control d'organismes exòtics declarats de quarantena, per evitar-ne la introducció al territori.

EIX III: Productivitat, rendibilitat i competitivitat dels recursos forestals

De conformitat amb la nova Estratègia Forestal de la Unió Europea, un dels principis del qual és "la gestió forestal sostenible, que garanteix la protecció dels boscos, com un dels pilars del desenvolupament rural" es requereix augmentar la competitivitat del sector forestal i generar ocupació protegint el medi ambient, amb la finalitat d'integrar alhora el valor mediambiental i el valor socioeconòmic dels boscos.

Aquest requisit implica la integració de la política forestal en la política agrària comuna de la Unió Europea i en els programes de desenvolupament rural, sense perjudici de la seva contribució al medi ambient i a l'ordenació del territori.

Per tant, en aquest Eix d'intervenció del Pla Forestal es plantegen alguns reptes per emprendre un conjunt de mesures i actuacions que permetin la millora de la productivitat dels recursos forestals, la rendibilitat de la propietat forestal i la competitivitat del sector forestal balear, mitjançant la implantació *d'un model d'economia* verda a les Illes Balears que afavoreixi la posada en valor de la forest i la seva reactivació socioeconòmica.

Es pretén promoure l'aprofitament ordenat i l'ús sostenible i eficient de recursos forestals immobilitzats, procurant activitats econòmiques productives que generin ocupació alternativa i afavoreixin l'emprenedoria empresarial. L'objectiu principal és la dinamització socioeconòmica de les àrees forestals, mitjançant el foment del desenvolupament sostenible i contribuint a la qualitat de vida del medi rural, sense deixar de banda la conservació dels boscos en un estat adequat de vitalitat i autoprotecció enfront riscos d'incendis forestals, agents nocius o alteracions climàtiques, de manera que es garanteixi així la seva persistència sostinguda.

Els Projectes que hagin d'elaborar per a la realització d'activitats que desenvolupin la productivitat, rendibilitat i competitivitat dels recursos forestals, hauran de complir les condicions establertes a l'annex II, grup 1.a) de la Llei 11/2006 i de l'annex III, quan així ho decideixi l'òrgan ambiental (55).

Per a això, es plantegen els següents 4 *Reptes* que es descriuen a continuació, que contenen 12 *Accions Clau* i permeten programar diverses mesures i actuacions específiques per assolir els corresponents objectius, d'acord amb els diagnòstics i pronòstics efectuats al respecte.

Repte III.1: Revalorització de la forest, dinamització socioeconòmica del sector forestal i trasllat al mercat dels productes forestals i del pagament per serveis ambientals

ACCIONS:

Principals

1. III.1.1. Delimitació i identificació de les pautes de desenvolupament de les Àrees Forestals d'Especial Interès Socioeconòmic.
2. III.1.2. Identificació i regulació de les externalitats susceptibles del Pagament per Serveis Ambientals.

Complementàries

3. III.1.3. Iniciatives jurídiques i administratives per incentivar la inversió privada al sector forestal i el mecenatge de forests.

Repte III.2: Una estratègia per a la mobilització de recursos forestals i l'ús de la biomassa forestal com a font energètica renovable

ACCIONS:

Principals

1. III.2.1. Elaboració, aprovació i desenvolupament d'una Estratègia de Biomassa Forestal, com a model d'eficiència ecològic, econòmic i social.

Complementàries

2. III.2.2. Promoció i desenvolupament d'una experiència pilot integral per a la mobilització i comercialització de biomassa forestal mitjançant l'ús de noves figures d'agrupació i gestió forestal compartida i fórmules contractuals de gestió pública que procurin mecanismes de corresponsabilitat.
3. III.2.3. Difusió i promoció d'iniciatives promogudes pel Decret Llei 7/2012 de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria i energia per a la mobilització, transformació, comercialització i industrialització de biomassa forestal amb finalitats energètiques.

Repte III.3: Les explotacions agroforestals com a nuclis dinamitzadors del desenvolupament socioeconòmic del medi rural

ACCIONS:

Principals

1. III.3.1. Incorporació en el Programa de Desenvolupament Rural de les Illes Balears 2014-2020 d'un subprograma específic per al desenvolupament del sector forestal mitjançant la conservació i posada en valor dels recursos forestals.

Complementàries

2. III.3.2. Establiment normatiu de condicions i requisits per a la percepció d'ajuts públics, preferentment a finques agroforestals situades en zones declarades d'especial interès forestal socioeconòmic o mediambiental.

Repte III.4: Potenciació dels recursos cinegètics i dels aprofitaments forestals no fusters

ACCIONS:

Principals

1. III.4.1. Plataforma de promoció del turisme cinegètic.
2. III.4.2. Compatibilització puntual de les forests públiques amb l'aprofitament cinegètic.
3. III.4.3. Foment i implicació dels gestors cinegètics en les millores silvícoles dels espais agroforestals.

Complementàries

4. III.4.4. Mesures de foment i regulació de l'aprofitament micològic i d'altres productes forestals no fusters.

EIX IV: Informació, comunicació, societat i cultura forestal

En aquest eix d'intervenció del Pla Forestal de les Illes Balears es pretén fomentar el coneixement de la forest procurant una observació i informació periòdica del panorama forestal de les illes accessible als ciutadans, la promoció d'una cultura renovada forestal que fomenti l'associacionisme i la connectivitat del sector forestal balear a través de l'educació, la sensibilització i la difusió social. Tot això, s'ha de desenvolupar mitjançant una adequada estratègia de divulgació i comunicació que amplii la presència i rellevància social dels temes forestals, així com el desenvolupament de la investigació la formació i la capacitació, tècnics, gestors, propietaris i usuaris interessats.

Amb tals finalitats, es plantegen els següents 3 *Reptes* que es descriuen a continuació, amb un total d'11 *Accions Clau* que permeten programar diverses mesures i actuacions específiques per assolir els corresponents objectius, d'acord amb els diagnòstics i pronòstics efectuats sobre això.

Repte IV.1: Impuls del coneixement forestal. Observatori Forestal de les Illes Balears

ACCIONS:

Principals

1. IV.1.1. Creació del Banc de Dades del Patrimoni Forestal i implantació d'un sistema d'informació interadministrativa i interinsular.
2. IV.1.2. Sistema integrat d'Informació Geogràfica Forestal i del Medi Natural Balear.

Complementàries

3. IV.1.3. Difusió d'informes, estadístiques i memòries periòdiques de les accions forestals.

Repte IV.2: Xarxa Forestal: un instrument d'informació, sensibilització i comunicació per aconseguir el compromís de la societat amb el bosc

ACCIONS:

Principals

1. IV.2.1. Plataforma per a la participació ciutadana en l'àmbit forestal.

Complementàries

2. IV.2.2. Estratègia de sensibilització, divulgació i comunicació forestal de les Illes Balears.

***Repte IV.3: Un centre forestal balear (CEFOR) per investigar, innovar i formar.
Foment de la ciència forestal mediterrània***

ACCIONS:

Principals

1. IV.3.1. Consolidació del CEFOR com a centre d'investigació, innovació i formació.
2. IV.3.2. Pla de consolidació d'infraestructures de l'administració forestal
3. IV.3.3. Desenvolupament d'un programa de formació i capacitatió forestal dirigit a tècnics forestals i agents de medi ambient de l'administració.

Complementàries

4. IV.3.4. Consolidació i ampliació de l'assistència tècnica i suport a la formació reglada d'universitaris, formació professional i treballadors forestals.
5. IV.3.5. Potenciació de la investigació, desenvolupament tecnològic i integració d'iniciatives i experiències en el sector forestal (I+D+I)
6. IV.3.6. Desenvolupament de línies d'investigació forestal prioritàries orientades a les necessitats de gestió i maneig dels hàbitats forestals de les Illes Balears.

EIX V. - Governació forestal

De conformitat amb les recomanacions de Nacions Unides, per implantar *un model de governació de la política forestal de les illes*, és necessari un desenvolupament de les capacitats pròpies, de manera que es procuri l'adequat marc normatiu forestal autonòmic, proporcionant l'empara legal suficient per garantir la conservació i ús sostenible dels espais i recursos forestals de les Illes Balears, una organització apropiada de l'administració forestal autonòmica competent, establint els mecanismes i òrgans adequats de coordinació institucional, de col·laboració i representació sectorial, així com la programació i disposició dels compromisos pressupostaris i recursos financers suficients per aconseguir la consecució de les finalitats que pretén el present Pla com a pla director de la política forestal balear.

En conseqüència, es desenvolupen en aquest Eix d'intervenció del Pla Forestal, les mesures i iniciatives legislatives i administratives per configurar un marc adequat per a un *bon govern dels boscos* d'acord amb les recomanacions internacionals i els requisits exigibles sobre això. Es tràfic d'establir normes, instruccions, instruments i procediments com a referents necessaris per procurar l'exercici d'una adequada ordenació, regulació, administració i gestió sostenible dels espais i recursos forestals de les Illes Balears.

Amb aquest objecte, es plantegen els següents *4 Reptes* que es descriuen a continuació, cada uns dels quals contenen *24 Accions Clau* i permeten programar diverses mesures i actuacions específiques per assolir els corresponents objectius, d'acord amb els diagnòstics i pronòstics efectuats sobre això.

Repte V.1: Desenvolupament d'iniciatives legislatives: Llei Forestal Balear i normativa específica per a les forests de les Illes

ACCIONS:

Principals

1. V.1.1. Elaboració i aprovació de la Llei Forestal Balear.
2. V.1.2. Desenvolupament reglamentari de normativa específica per a la defensa contra incendis forestals.

Complementàries

3. V.1.3. Regulació d'accessos i ordenació de l'ús públic recreatiu en forests i terrenys forestals.
4. V.1.4. Integració de normativa sectorial relativa a ordenació del territori, conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat i gestió forestal sostenible.
5. V.1.5. Aprovació de procediments simplificats per a la sol·licitud i concessió d'ajuts i subvencions a propietaris, gestors i usuaris de finques agroforestals
6. V.1.6. Mesures normatives i aprovació d'incentius per al foment d'energies renovables: aprofitament de biomassa forestal, cultius energètics i indústries relacionades
7. V.1.7. Desenvolupament d'un sistema de pagament compensatori a propietaris per serveis ambientals, paisatgístics i recreatius generats pels terrenys forestals

Repte V.2: Desenvolupament d'un sistema de normalització per al bon govern dels espais i recursos forestals de les Illes Balears

ACCIONS:

Principals

1. V.2.1. Desenvolupament d'un sistema de normalització forestal per a la garantia de qualitat d'actuacions en forests i aprofitaments de recursos forestals. Aplicació de la normativa europea de comercialització de la fusta (FLEGT).
2. V.2.2. Aprovació d'instruccions per a l'elaboració de plans i projectes d'ordenació i gestió sostenible dels terrenys forestals.
3. V.2.3. Aprovació de normativa que reguli les condicions requerides i dimensions exigibles per a la disposició preceptiva de plans d'ordenació de forests o instruments equivalents de gestió forestal.

Complementàries

4. V.2.4. Elaboració i aprovació de normes o instruccions per a la regulació dels aprofitaments forestals, especialment els micològics i de plantes silvestres.
5. V.2.5. Elaboració de directrius de gestió forestal sostenible en espais forestals inclosos en àrees protegides.

Repte V.3: Desenvolupament dels instruments preceptius de planificació i ordenació forestal

ACCIONS:

Principals

1. V.3.1. Elaboració i aprovació de projectes d'ordenació de forests de gestió pública.
2. V.3.2. Elaboració i aprovació de plans d'ordenació de recursos forestals (PORF) en comarques forestals o agrupacions de terrenys forestals.

Complementàries

3. V.3.3. Promoció i assistència tècnica per a l'elaboració de plans tècnics o instruments equivalents d'ordenació i gestió forestal sostenible en forests de propietat municipal o de particulars.
4. V.3.4. Directrius per a l'elaboració i aprovació de plans d'aprofitament de biomassa forestal amb finalitats energètiques.
5. V.3.5. Certificació de la gestió de forests públiques a càrrec de l'administració autonòmica. Promoció de la certificació forestal en forests o terrenys forestals privats.

Repte V.4: Desenvolupament d'un model eficient d'Administració. Mecanismes de coordinació i òrgans institucionals de representació i participació

ACCIONS:

Principals

1. V.4.1. Creació del Comitè Forestal Balear com a òrgan de normalització i coordinació administrativa de la política forestal insular.
2. V.4.2. Establiment de Junes d'Entitats Propietàries de Forests Públiques per a la coordinació i millora de la gestió amb participació de l'administració forestal autonòmica.
3. V.4.3. Representació i presència insular de l'administració forestal autonòmica.
4. V.4.4. Modernització de l'administració forestal per millorar la seva eficiència i l'atenció ciutadana.

Complementàries

5. V.4.5. Mecanismes de cooperació i acords de col·laboració amb altres administracions autonòmiques i insulars relacionades amb el sector forestal.
6. V.4.6. Desenvolupament d'un model eficient de corresponsabilitat en la gestió de la propietat forestal: contractes temporals de gestió pública, figures societàries i fórmules contractuals de gestió forestal compartida.
7. V.4.7. Consolidació del domini públic forestal: programa de delimitació de forests catalogades d'utilitat pública.

DIRECCIÓ GENERAL DE MEDI NATURAL, EDUCACIÓ AMBIENTAL I CANVI CLIMÀTIC

V.- VIGÈNCIA I PROGRAMACIÓ ECONÒMICA DEL PLA FORESTAL

*Eficàcia i prioritització en l'aplicació dels recursos públics
disponibles pel sector forestal*

V.1.- VIGÈNCIA, EXECUCIÓ I PROGRAMACIÓ ECONÒMICA DEL PLA FORESTAL: pressupostos, inversions i finançament del pla

V.1.1.- Períodes d'execució del Pla Forestal

El Pla Forestal Balear es projecta amb un horitzó a llarg termini, com correspon als sistemes forestals, de conformitat amb les recomanacions internacionals per formular instruments de planificació estratègica de la política forestal.

Amb la finalitat d'efectuar la programació econòmica del Pla Forestal es considera convenient ajustar la seva execució als períodes de finançament dels Programes de Desenvolupament Rural (PDR) en el marc de la Política Agrària Comuna de la Unió Europea, d'acord amb la nova Estratègia Forestal i el previst Pla d'Acció del Sector Forestal de la Unió Europea, i amb l'articulació periòdica del propi Pla Forestal Espanyol.

En conseqüència, la distribució pressupostària temporal del Pla Forestal de les Illes Balears planteja la seva execució a curt i mitjà termini per al període comprès entre els anys 2014 i 2020, i projecta la seva aplicació a llarg termini en els successius períodes previstos de cofinançament comunitari i estatal, compresos entre 2021 i 2027, i entre 2028 i 2034.

Per tant, la *vigència operativa* a efectes pressupostaris del Pla s'estableix durant el seu primer període d'aplicació (2014-2020) i les previsions estimades a llarg termini es projecten amb un horitzó a 20 anys.

V.1.2.- Distribució pressupostària del Pla Forestal durant el primer període d'execució (2014-2020)

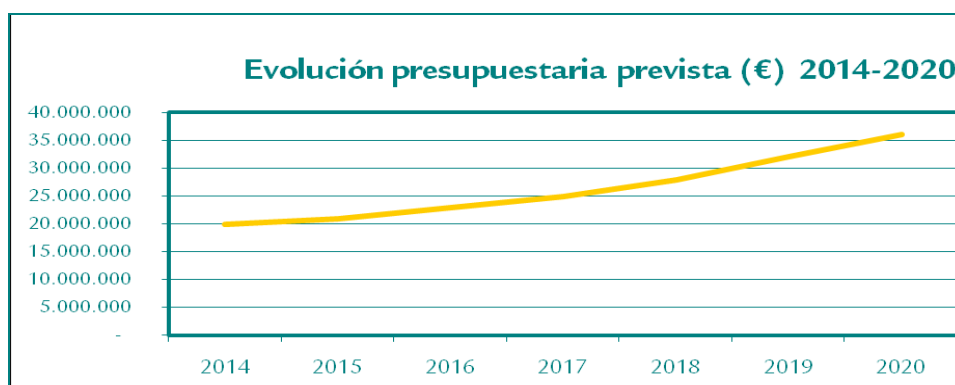
En funció de les partides pressupostàries d'inversions anteriorment assignades a mesures i actuacions forestals, es parteix d'una inversió inicial prevista de 20 milions d'euros per a 2014, primer any d'execució del Pla Forestal, en el que es consideren les inversions pròpies procedents del pressupost de la Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic i de fonts de finançament privat, que s'incrementa anualment en *un 5%*.

A més d'aquest criteri de variació temporal progressiva s'afegeixen les previsions de fons cofinançables (FEADER UE, Administració General de l'Estat Espanyol i Comunitat Autònoma de les Illes Balears) procedents del Programa de Desenvolupament Rural (PDR) previst a les Balears per a mesures i inversions forestals durant el període 2014-2020, que programen una inversió total en aquest període de 10.000.000 € que són distribuïts progressivament a partir de del tercer any (2017), cosa que eleva l'increment mig anual del període a una variació del 10%.

Aquesta consideració implica un pressupost *indicatiu* acumulat d'un total de 185 milions d'euros durant el primer període d'execució (2014-2020) del Pla Forestal de les Illes Balears, que en definitiva suposa la següent distribució pressupostària anual que amb *caràcter orientatiu* es reflecteix a la taula i gràfic adjunts.

DISTRIBUCIÓ PRESSUPOSTÀRIA DEL PLA DURANT EL PERÍODE 2014-2020

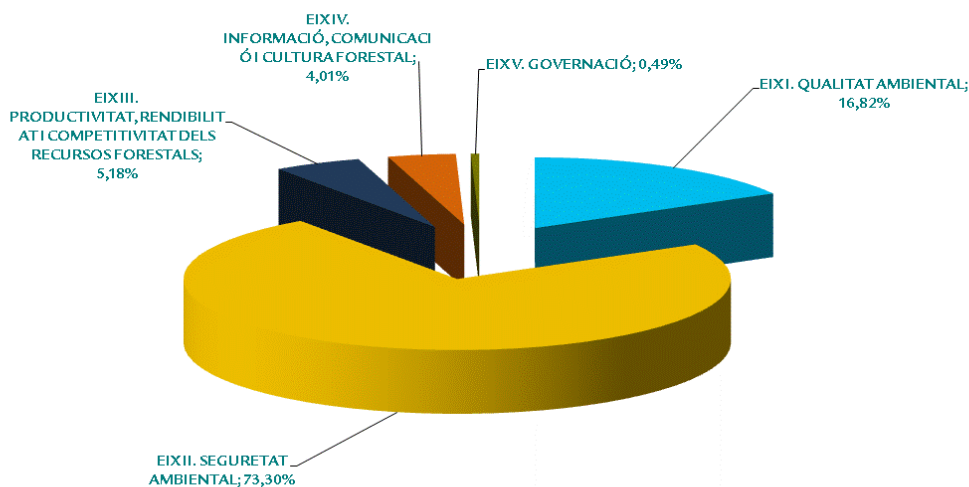
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Total 2014-2020
TOTAL	20.000.000	21.000.000	23.000.000	25.000.000	28.000.000	32.000.000	36.000.000	185.000.000

La distribució d'inversions entre els 5 Eixos d'intervenció i els 18 Reptes que reuneixen els diferents paquets *d'Accions Clau* previstes al Pla Forestal de les Illes Balears, s'efectua partint de la distribució percentual de les inversions mitjanes realitzades en els dos últims anys en partides similars, modificades i adequades conforme a les necessitats detectades, les propostes, previsions i prioritats identificades durant el procés de planificació de cadascun dels Reptes.

El criteri general de distribució implica que el Pla Forestal Balear aposta per la qualitat i la seguretat ambiental que acumulen gairebé les tres quartes parts del pressupost; sobretot, es pretén millorar la diversitat dels boscos, la prevenció i protecció contra incendis i la productivitat dels recursos forestals. El resultat de la distribució percentual per *eixos* es mostra en el següent gràfic:

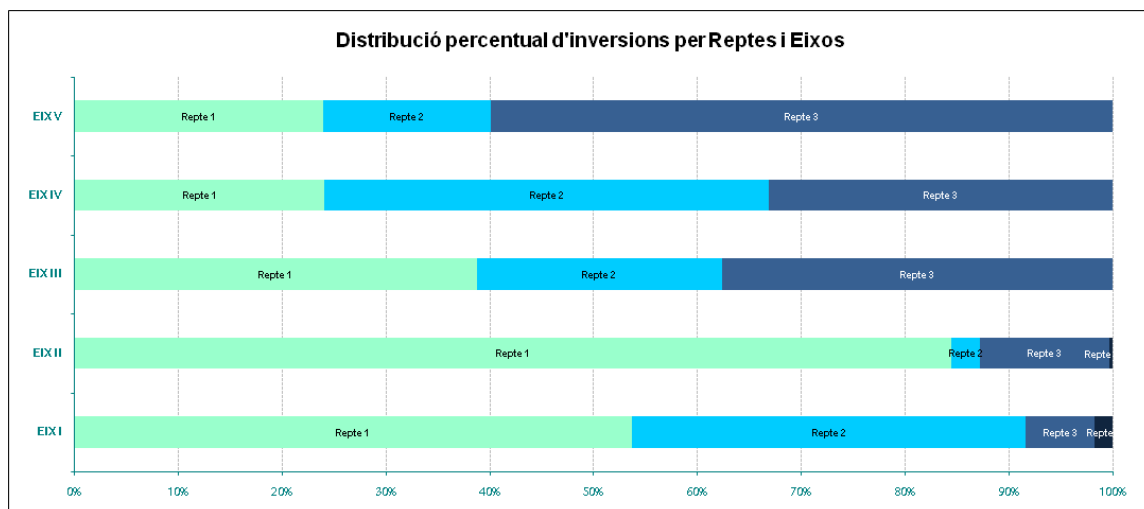
Distribució pressupostària per Eixos d'intervenció del Pla Forestal de les Illes Balears

Les inversions forestals cofinançables amb fons PDR durant el període 2014-2020 es distribueixen assignant les mesures previstes per a inversions no productives de conservació d'hàbitats forestals protegits i millora de biodiversitat forestal, de prevenció d'incendis i de reforestació en els Eixos I i II del Pla, així com les inversions productives en l'Eix III segons els següents percentatges per Reptes:

DISTRIBUCIÓ PERCENTUAL PREVISTA DE FONDS PDR (2014-2020)			
INVERSIONS NO PRODUCTIVES	EIX I Repte 1	Conservació de la biodiversitat i millora de la qualitat dels Boscos de les Balears	21%
	EIX I Repte 2	Conservació i gestió activa dels hàbitats forestals inclosos en els espais naturals protegits i Xarxa Natura 2000	
	EIX II Repte 1	Prevenir i reduir el risc d'incendis forestals i optimitzar l'extinció	52,5%
	EIX II Repte 3	Restauració i millora de les cobertes forestals per evitar la desertificació, laminar avingudes i facilitar la recàrrega d'aqüífers	12%
INVERSIONS PRODUCTIVES	EIX III Repte 1	Revalorització de la forest, dinamització socioeconòmica del sector forestal i trasllat al mercat dels productes forestals i del pagament per serveis ambientals	14,5%

La distribució percentual pressupostària orientativa dels diferents Reptes en cada Eix es mostra en el gràfic següent.

La taula adjunta -a la pàgina següent- mostra la distribució orientativa de pressupostos per cadascun dels 5 Eixos d'intervenció i del 18 Reptes del Pla Forestal de les Illes Balears durant el primer període d'execució (2014-2020), que implica un pressupost total de 185 milions d'euros amb una *mitjana anual de 26,4 milions d'euros*. La distribució esperada de les fonts de finançament és d'un 92,1% del pressupost estimat del Pla procedent de pressupostos autonòmics, un 5,4% de fons europeus i un 2,2% de fons de finançament privat.

DISTRIBUCIÓ PRESSUPOSTÀRIA PER EIXOS D'INTERVENCIÓ I REPTES DEL PLA FORESTAL

EIXOS I REPTES		MITJANA ANUAL (%)	TOTAL € (2014-2020)	MITJANA € (2014-2020)
EIX I Repte 1	Conservació de la biodiversitat i millora de la qualitat dels Boscos de les Balears	9,77%	17.204.500	2.457.786
EIX I Repte 2	Conservació i gestió activa dels hàbitats forestals inclosos en els espais naturals protegits i Xarxa Natura 2000	5,84%	12.162.000	1.737.429
EIX I Repte 3	Gestió d'àrees forestals en entorns residencials i paisatges d'interès turístic de les Illes Balears	1,21%	2.142.500	306.071
EIX I	QUALITAT AMBIENTAL	16,82%	31.509.000	4.501.286
EIX II Repte 1	Prevenir, reduir el risc i limitar els efectes dels incendis forestals	60,69%	111.573.500	15.939.071
EIX II Repte 2	Gestió forestal i silvicultura adaptativa dels boscos als efectes previsibles del canvi climàtic	2,02%	3.602.500	514.643
EIX II Repte 3	Restauració i millora de les cobertes forestals per evitar la desertificació, laminar inundacions i facilitar la recàrrega d'aqüífers	8,43%	16.515.000	2.359.286
EIX II Repte 4	Estratègia de sanitat forestal	2,17%	3.814.750	544.964
EIX II	SEGURETAT AMBIENTAL	73,30%	135.505.750	19.357.964
EIX III Repte 1	Revalorització de la forest, dinamització socioeconòmica del sector forestal i trasllat al mercat dels productes forestals i del pagament per serveis ambientals	1,45%	2.870.000	410.000
EIX III Repte 2	Una estratègia per a la mobilització de recursos forestals i l'ús de la biomassa forestal com a font energètica renovable	0,95%	1.750.000	250.000
EIX III Repte 3	Les explotacions agroforestals com nuclis dinamitzadors del desenvolupament socioeconòmic del medi rural	1,44%	2.792.000	398.857
EIX III Repte 4	Potenciació dels recursos cinegètics i dels aprofitaments forestals no fusters	1,34%	2.428.000	346.857
EIX III	MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS	5,18%	9.840.000	1.405.714
EIX IV Repte 1	Impuls del coneixement forestal. Observatori Forestal de les Illes Balears	0,96%	1.760.250	251.464
EIX IV Repte 2	Xarxa Forestal: un instrument d'informació, sensibilització i comunicació per aconseguir el compromís de la societat amb el bosc	1,72%	3.125.000	446.429
EIX IV Repte 3	Un centre forestal (CEFOR) balear per investigar, innovar i formar	1,34%	2.425.000	346.429
EIX IV	INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL	4,01%	7.310.250	1.044.321
EIX V Repte 1	Desenvolupament d'iniciatives legislatives: Llei Forestal Balear i normativa específica per a les forests de les Illes	0,12%	200.000	28.571
EIX V Repte 2	Desenvolupament d'un sistema de normalització per al bon govern dels espais i recursos forestals de les Illes Balears	0,08%	135.000	19.286
EIX V Repte 3	Desenvolupament dels instruments preceptius de planificació i ordenació forestal com a referents que garanteixin l'exercici d'una gestió forestal sostenible de qualitat a les forests de les Balears	0,29%	500.000	71.429
EIX V Repte 4	Desenvolupament d'un model eficient d'Administració. Mecanismes de coordinació i òrgans institucionals de representació i participació	0,00%	-	-
EIX V	GOVERNACIÓ	0,49%	835.000	119.286
TOTAL		100,00%	185.000.000	26.428.571

V.1.3.- Projectió pressupostària amb horitzó a llarg termini

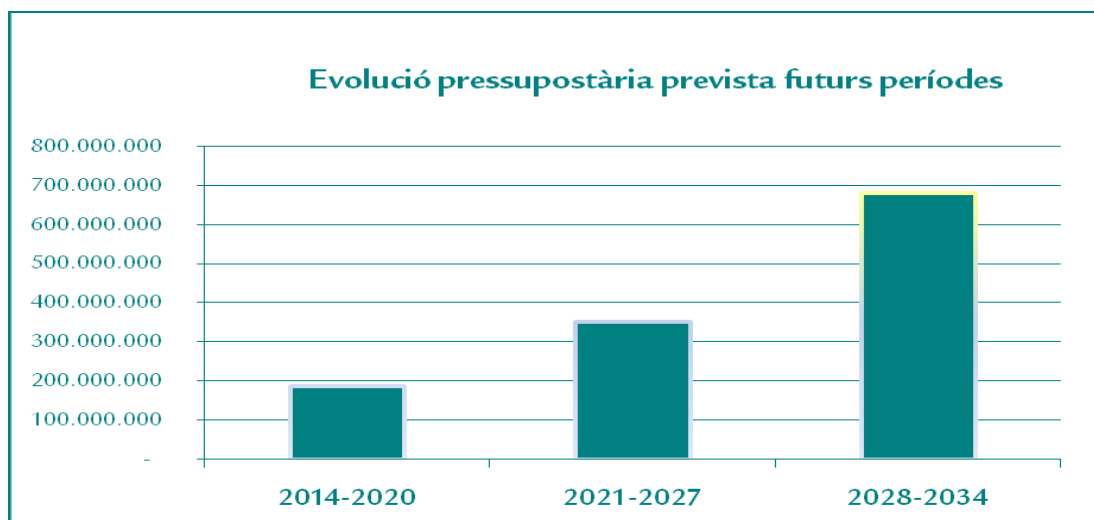
Les mesures i actuacions que no es consideren prioritàries o que no s'aconsegueixin durant el primer període d'aplicació del Pla Forestal s'hauran d'executar en els següents períodes si les noves circumstàncies ho permeten.

En un context de crisi econòmica, la projecció de pressupostos a mitjà i llarg termini es presenta sempre en un escenari d'incertesa, encara que amb caràcter orientatiu es pot mostrar una distribució temporal de pressupostos seguint la mateixa tendència que apunta el primer període d'execució del Pla.

En aquest sentit, mantenint un increment anual progressiu del 5% i afegint la incorporació progressiva dels fons cofinançables dels PDR de la mateixa forma que en el període anterior, el que implica una variació anual mitjana del 10%, s'obté la projecció pressupostària orientativa per als següents períodes d'aplicació del Pla que es reflecteix a la taula i gràfic següents.

EVOLUCIÓ PRESSUPOSTÀRIA PROJECTADA ALS PERÍODES D'APLICACIÓ DEL PLA

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2014-2020
20.000.000	21.000.000	23.000.000	25.000.000	28.000.000	32.000.000	36.000.000	185.000.000
2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2021-2027
39.600.000	43.560.000	47.916.000	52.707.600	57.978.360	63.776.196	70.153.816	375.691.972
2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2028-2034
77.169.197	84.886.117	93.374.729	102.712.201	112.983.422	124.281.764	136.709.940	732.117.369

En tot cas, cal tenir en compte que es tracta de distribucions de pressupostos indicatius, que són recomanables per efectuar les inversions previstes en el Pla, de manera que poden ser revisables en funció de les circumstàncies i de les disponibilitats pressupostàries en cada moment.

L'obtenció de recursos financers per al desenvolupament del Pla, podrà ampliar-se a través de mesures complementàries, d'iniciativa pública o privada, que permetin la col·laboració d'altres sectors com el turístic, l'energètic, l'agrari, etc., bé a través de la possible reglamentació de mesures impositives excepcionals o a través de figures aplicades a cànons derivats de serveis ambientals o altres figures compensatòries relatives a la posada en valor de les externalitats derivades de les superfícies forestals, que legalment puguin arribar a establir-se (28).

DIRECCIÓ GENERAL DE MEDI NATURAL, EDUCACIÓ AMBIENTAL I CANVI CLIMÀTIC

VI.- SEGUIMENT I AVALUACIÓ DEL PLA FORESTAL

*Plasmar els principis a la pràctica, avaluar els esforços
realitzats en benefici dels boscos i del sector forestal*

VI.1.- REVISIÓ, AVALUACIÓ I SEGUIMENT DEL PLA FORESTAL

En principi, el Pla Forestal de les Illes Balears haurà de ser actualitzat al final de cada un dels tres períodes d'aplicació, per procedir a les adequacions pressupostàries pertinents en funció del marc financer disponible, així com a les modificacions automàtiques que es deriven per equilibrar una gestió horitzontal. De qualsevol manera, es procedirà a una revisió formal del Pla en cas de necessitat o quan les circumstàncies així ho aconsellin.

En tot cas, es considera convenient procedir a una *avaluació interna del grau de desenvolupament* del Pla cap a la meitat del primer període d'execució com a referència per avaluar el seu nivell de compliment al final del mateix mitjançant un *Informe d'Avaluació*, de manera que permeti preparar la seva programació i la pugui adequar al següent període d'execució, de conformitat amb els pressupostos i fonts de finançament disponibles i d'acord amb les necessitats que s'esdevinguin.

Com a eina per a facilitar l'avaluació i el seguiment del Pla Forestal, es disposa d'una base de dades que conté *fitxes* corresponents a cada una de les *Accions Clau* dels diferents Reptes i Eixos d'Intervenció del Pla Forestal Balear, organitzada en diferents camps que inclouen la seva justificació, objecte i descripció, el seu àmbit territorial d'aplicació, el subjecte responsable i instrument per a la seva implantació, les *directrius i referents tècnics* per al seu desenvolupament, la seva vigència, horitzó i prioritat d'aplicació a curt, mitjà i llarg segons els períodes d'execució previstos, així com els *indicadors de seguiment* de la seva realització, incloent un camp que permet incorporar les mesures i actuacions que es vagin executant, els seus pressupostos i finançament.

A continuació es detallen els indicadors de seguiments proposats per cada una de les accions que contempla el present Pla:

Acció	Indicador de seguiment	Unitat
EIX I R1.01	Instruments d'ordenació forestal amb objectius específics de conservació d'hàbitats i espècies silvestres amenaçades	Núm. instruments d'ordenació forestal
EIX I R1.01	Hàbitat i espècies silvestres amenaçades amb objectius de conservació en instruments d'ordenació forestal	Núm. d'hàbitats i espècies silvestres amenaçades
EIX I R1.02	Superfície de formacions forestals dominants millorades - diversificació específica i estructural-	Hectàrees
EIX I R1.03	Elaboració del pla de conservació de formacions forestals singulars d'interès natural regressives o relictas	Document tècnic

EIX I R1.04	Densitat de cabra	Individus/ha
EIX I R1.05	Planta produïda amb certificació de traçabilitat	Núm. plantes
EIX I R1.07	Elaboració del pla de conservació i millora de la qualitat i la biodiversitat dels boscos de les Balears	Document tècnic
EIX I R1.07	Superfície de marges fluvials restaurada/millorada	Hectàrees
EIX I R1.08	Superfície d'àrees de transició agrícola-forestal millorades per a l'increment de la biodiversitat	Hectàrees
EIX I R2.01	Creació al si del Comitè Forestal Balear grup tècnic de treball per a la integració de la gestió forestal i la conservació de la naturalesa en espais naturals protegits	Grup de treball
EIX I R2.02	Definició de criteris per a la integració de la gestió forestal sostenible als instruments de planificació i gestió d'espais naturals protegits	Document tècnic
EIX I R2.03	Elaboració de directrius per a l'ordenació d'usos i activitats forestals en espais naturals protegits	Document tècnic
EIX I R2.04	Convenis ambientals subscrits amb propietaris de finques privades incloses en espais naturals protegits per a la gestió sostenible dels recursos forestals	Núm. convenis ambientals
EIX I R2.05	Plans d'ordenació dels recursos forestals de comarques forestals o instrument equivalent aprovats en el primer període d'aplicació del PFB	Núm. plans aprovats
EIX I R3.01	Plans d'ordenació de l'ús turístic i recreatiu en forests públiques i privades en entorns urbans i àrees d'especial interès paisatgístic	Núm. plans elaborats
EIX I R3.02	Actuacions de restauració de paisatges forestals i adequació recreativa en entorns d'interès turístic	Núm. actuacions/tipologia d'actuació
EIX I R3.03	Elaboració d'estudis previs de qualitat de conques visuals i rutes escèniques per a la protecció i restauració de paisatges forestals d'interès turístic-recreatiu	Núm. estudis
EIX I R3.04	Convenis específics entre administració forestal i propietaris per a l'ordenació de l'ús turístic-recreatiu en forests d'interès paisatgístic de particulars	Núm. convenis subscrits

EIX I R3.05	Catalogació i regulació d'usos i accessos de camins rurals d'interès paisatgístics en forests públiques i de particulars	Aprovació normativa
EIX II R1.01	Aprovació del IV Pla General de Defensa contra Incendis Forestals	Aprovació normativa
EIX II R1.01	Elaboració i aprovació de plans comarcals i insulars de defensa contra incendis forestals.	Núm. plans insulars/comarcals
EIX II R1.02	Revisió del Pla INFOBAL d'emergències contra incendis forestals	Document tècnic
EIX II R1.03	Disponibilitat d'equip especialitzat en tecnologia digital	Equip especialitzat
EIX II R1.04	Plans locals de prevenció i autoprotecció d'incendis forestals en zones d'interfície urbà-forestal	Núm. de plans
EIX II R1.05	Establiment de la Xarxa d'Instal·lacions Aeronàutiques per a les operacions de defensa contra incendis forestals	Xarxa d'Instal·lacions Aeronàutiques
EIX II R1.06	Inversions en ajuts a particulars per a l'execució d'intervencions silvícoles preventives en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal	Milers d'euros
EIX II R1.06	Superfície intervinguda mitjançant tractaments silvícoles per a ordenació del combustible per a la prevenció d'incendis forestals en forests de particulars ubicats en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal	Hectàrees
EIX II R1.07	Inversions en actuacions de manteniment i conservació d'infraestructures de defensa	Milers d'euros
EIX II R1.07	Intervencions silvícoles per a la conservació d'infraestructures de defensa contra incendis forestals.	Hectàrees
EIX II R1.08	Programa de gestió informativa i seguiment de compliment de la normativa de prevenció d'incendis i d'autoprotecció en zones d'alt risc en la interfície urbà-forestal.	Document tècnic
EIX II R1.09	Convenis de col·laboració entre entitats i agents socials relacionats amb la prevenció d'incendis forestals en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal	Núm. convenis
EIX II R2.01	Superfície millorada de masses forestals per a la seva millor adaptació a previsibles modificacions de les condicions climàtiques.	Hectàrees

EIX II R2.02	Projecte per a la identificació i preservació de les zones refugi d'hàbitats forestals amb presència d'espècies sensibles a pertorbacions climàtiques, localitzades en el límit de la seva estació tipus	Document tècnic
EIX II R2.03	Estudi bioclimàtic per a l'adaptació dels tipus de vegetació i del bosc balear a les condicions previsibles de nous escenaris climàtics.	Document tècnic
EIX II R3.01	Zones declarades d'actuació de prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu i/o de desertificació.	Núm. zones declarades
EIX II R3.02	Planificació d'actuacions de restauració hidrològica forestal en zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu i/o de desertificació	Document tècnic
EIX II R3.03	Superfícies amb cobertures forestals desaparegudes o fortament alterades per diferents pertorbacions d'origen natural o antròpic, com rompudes, incendis, temporals o càrregues ramaderes excessives recuperades.	Hectàrees
EIX II R3.04	Actuacions de conservació de terres mitjançant el manteniment de l'abancalamiento tradicional i la recuperació de marjades i construccions associades.	Núm. d'actuacions
EIX II R3.05	Intervencions silvícoles preferentment orientades a la millora de les masses forestals per al control d'avingudes, la reducció del vessament superficial, l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aqüífers	Núm. intervencions
EIX II R3.05	Superfície millorada mitjançant intervencions silvícoles per al control d'avingudes, la reducció de l'escolament superficial, l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aqüífers	Hectàrees
EIX II R3.06	Inventari d'obres de correcció hidrològic-forestal	Document tècnic
EIX II R3.07	Volum d'aigües depurades reutilitzades per a recàrrega d'aqüífers i en la gestió silvícola.	Mill. metres cúbics
EIX II R3.08	Definició de criteris per a l'adaptació de la gestió forestal a les condicions de semiaridesa i elevat risc de desertificació present a certs terrenys forestals insulars	Document tècnic
EIX II R4.01	Aprovació i desenvolupament de l'Estratègia de Sanitat Forestal de les Illes Balears.	Aprovació normativa

EIX II R4.02	Xarxa Balear d'Avaluació i Seguiment de Danys en Masses Forestals	Xarxa seguiment de danys
EIX II R4.03	Increment del personal especialitzat per al seguiment d'agents patògens que suposin un risc per a la salut de les masses forestals	Núm. tècnics/agents
EIX II R4.03	Consideració del personal tècnic de l'administració especialitzat en sanitat forestal com inspectors de l'administració pública	Aprovació normativa
EIX II R4.04	Protocols d'actuació entre serveis implicats en la gestió de la sanitat forestal	Núm. protocols elaborats
EIX II R4.05	Intervencions silvícoles de millora de les masses forestals per a la prevenció i el control de danys provocats per agents patògens.	Núm. hectàrees
EIX II R4.06	Convenis ambientals de col·laboració entre administració i propietaris de forests privades per garantir el manteniment del bon estat de salut de les masses forestals afectades per agents patògens	Núm. de convenis
EIX II R4.07	Estudis per a millora del coneixement i seguiment dels cicles vitals de les principals plagues i malalties forestals en les Illes Balears	Núm. d'estudis
EIX II R4.08	Inspecció i control (quarantenes) per a la prevenció de riscos de plagues i malalties provocades per organismes patògens al·loctons	Núm. inspeccions
EIX III R1.01	Identificació i delimitació d'Àrees Forestals d'Especial Interès Socioeconòmic	Document tècnic
EIX III R1.02	Desenvolupament balear de figura societària d'agrupació de propietaris de finques forestals i agroforestals	Figura agrupació
EIX III R1.02	Desenvolupament de fórmules contractuals de gestió compartida	Fórmula contractual
EIX III R1.03	Incentius preferents a emprenedors, promotors d'iniciatives vinculades a la posada en valor dels productes forestals, el desenvolupament tecnològic i la innovació al sector	Milers d'Euros
EIX III R1.03	Iniciatives recolzades per l'administració forestal vinculades a la posada en valor dels productes forestals, el desenvolupament tecnològic i la innovació al sector	Núm. d'iniciatives

EIX III R2.01	Estratègia Balear de Biomassa Forestal	Aprovació normativa
EIX III R2.02	Programa de mesures per a la difusió d'iniciatives promogudes pel Decret-Llei 7/2012 de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria i energia i altres activitats.	Programa de mesures
EIX III R2.03	Edificis públics amb instal·lacions per a l'aprofitament energètic de biomassa forestal.	Núm. edificis públics
EIX III R2.03	Biomassa forestal com a font d'energia en edificis públics.	Metres cúbics anuals
EIX III R3.01	Incorporació en el Programa de Desenvolupament Rural de les Illes Balears 2014-2020 d'un subprograma específic per al desenvolupament del sector forestal: conservació i posada en valor dels recursos forestals	Subprograma específic desenvolupament forestal en el PDR
EIX III R3.02	Normativa i instruments	Número
EIX III R4.01	Plans d'ordenació cinegètica comarcals que desenvolupen continguts per al control sever de la població de cabra assilvestrada híbrida i l'aprofitament de la cabra d'interès cinegètic (boc balear)	Núm. de plans
EIX III R4.02	Creació del Comitè Interinsular de Caza de las Illes Balears	Aprovació normativa
EIX III R4.03	Incentius a intervencions silvícoles en espais de transició agroforestal per a foment de la diversitat faunística	Milers d'euros
EIX III R4.04	Desenvolupament d'un model balear de planificació i ordenació cinegètica	Aprovació normativa
EIX IV R1.01	Sistema integrat d'Informació Forestal i del Medi Natural Balear	Sistema d'Informació Forestal
EIX IV R1.01	Oficina d'Informació Ambiental	Oficina d'Informació Ambiental
EIX IV R1.03	Informes tècnics interns sobre la gestió i l'estat forestal balear	Núm. informes
EIX IV R2.01	Variació del nombre de visites a la Web institucional de la Xarxa Forestal	Percentatge
EIX IV R2.02	Estratègia Balear d'Educació, Divulgació i Comunicació Forestal	Document estratègic
EIX IV R3.02	Oficines Rurals d'Extensió Forestal	Núm. d'oficines
EIX IV R3.03	Programa de formació i capacitat forestal dirigit a tècnics forestals i agents de medi ambient de l'administració balear	Document tècnic

EIX IV R3.04	Convenis de col·laboració per a l'intercanvi de coneixements i experiències	Núm. convenis
EIX IV R3.05	Impartició de seminaris i cursos formatius en matèria forestal dirigits a l'àmbit universitari i cicles de formació professional reglada i no reglada	Núm. d'iniciatives formatives
EIX IV R3.06	Línies d'investigació específiques relacionades amb la gestió i el desenvolupament del sector forestal	Núm. de línies d'investigació iniciades
EIX V R1.01	Elaboració i aprovació de la Llei Forestal Balear.	Aprovació normativa
EIX V R1.02	Establiment preceptiu de responsabilitats i obligacions per a un adequat manteniment i millora de les forests que garanteixi la seva conservació i autoprotecció.	Aprovació normativa
EIX V R1.02	Establiment de normativa relativa al contingut, abast i aprovació de plans de defensa contra incendis forestals..	Aprovació normativa
EIX V R1.03	Regulació normativa de l'accés públic i de l'ús recreatiu i esportiu en espais forestals públics i privats.	Aprovació normativa
EIX V R1.04	Integració de normativa sectorial: integració de la política i el sector forestal en la Llei Agrària i en la normativa d'ordenació del territori.	Aprovació normativa
EIX V R1.04	Integració de criteris d'ordenació i gestió forestal sostenible en la normativa de conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat.	Aprovació normativa
EIX V R1.05	Normativa i instruccions específiques simplificades per a la sol·licitud i concessió d'ajuts a propietaris, a gestors i a usuaris de finques agroforestals.	Aprovació normativa
EIX V R1.05	Subprograma d'ajuts per a la integració de les forests com zones agroforestals en el Programa Balear de Desenvolupament Rural (2014-2020)	Integració en PDR
EIX V R1.06	Mesures normatives i aprovació d'incentius per al foment d'energies renovables: aprofitament de biomassa forestal, cultius energètics i indústries relacionades	Aprovació normativa
EIX V R1.07	Sistema de pagament compensatori a propietaris per serveis ambientals, paisatgístics i recreatius generats pels terrenys forestals	Aprovació normativa
EIX V R2.01	Sistema de normalització forestal per a la garantia de qualitat d'actuacions en forests i aprofitaments de recursos forestals	Aprovació normativa

EIX V R2.02	Instruccions per a l'elaboració de plans i projectes d'ordenació i gestió sostenible dels terrenys forestals	Aprovació normativa
EIX V R2.03	Aprovació normativa de condicions per a la disposició preceptiva d'instruments d'ordenació i/o planificació per a la gestió de terrenys forestals	
EIX V R2.04	Prescripcions tècniques per a l'execució d'aprofitaments de recursos forestals	Aprovació normativa
EIX V R2.05	Directrius per a l'elaboració i aprovació de plans d'aprofitament de biomassa forestal	Aprovació normativa
EIX V R3.01	Elaboració i aprovació de projectes d'ordenació de forests de gestió pública	Núm. de forests de gestió pública amb projecte d'ordenació
EIX V R3.01	Superfície de forests de gestió pública amb projecte d'ordenació aprovat	Hectàrees
EIX V R3.02	Elaboració i aprovació de plans d'ordenació de recursos forestals (PORF) o altres instruments equivalents d'ordenació i gestió forestal sostenible	Núm. PORF aprovats
EIX V R3.02	Superfície de forests gestionades conforme a les disposicions de Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals o un altre instrument equivalent	Hectàrees
EIX V R3.03	Elaboració i aprovació de plans tècnics o instruments equivalents de gestió forestal en forests de propietat municipal o de particulars aprovats	Núm. de forests amb pla de gestió aprovat
EIX V R3.03	Superfície de forests de propietat municipal o de particulars amb pla tècnic o instrument de gestió forestal equivalent aprovat	Hectàrees
EIX V R3.04	Elaboració i aprovació de plans tècnics o instruments equivalents de gestió forestal en forests de propietat particular integrades a espais naturals protegits	Núm. de forests amb pla de gestió aprovat
EIX V R3.04	Superfície de forests de propietat particular integrades a espais naturals protegits amb pla tècnic o instrument de gestió forestal equivalent aprovat	Hectàrees
EIX V R3.05	Superfície de forests públiques certificades	Hectàrees
EIX V R4.01	Creació del Comitè Forestal Balear com a òrgan de normalització i coordinació administrativa de la política forestal insular	Comitè Forestal Balear
EIX V R4.02	Juntes d'Entitats Propietàries de Forests Públiques	Juntes d'Entitats Propietàries de Forests Públiques

EIX V R4.04	Xarxa Balear d'Oficines Rurals d'Extensió Forestal	Núm. oficines comarcals
EIX V R4.05	Acords adoptats entre l'administració forestal i altres administracions autonòmiques relacionades	Núm. acords
EIX V R4.06	Implementació de figures societàries i fórmules contractuals de gestió forestal compartida.	Figura contractual
EIX V R4.07	Forests catalogades separades	Núm. de forests
EIX V R4.07	Superfície de forests catalogades separades	Hectàrees

DIRECCIÓ GENERAL DE MEDI NATURAL, EDUCACIÓ AMBIENTAL I CANVI CLIMÀTIC

ANNEX I. DESCRIPCIÓ D'ACTUACIONS

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R1.01

01.- Integració de la conservació dels hàbitats i espècies amenaçades en la planificació i gestió forestal

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Garantir la conservació dels valors naturals amenaçats -hàbitats i espècies- presents a les forests, de forma compatible amb la gestió i aprofitament dels recursos forestals.

Justificació

Es precisa de la integració de criteris de conservació i millora de la qualitat i biodiversitat en la gestió forestal en les diferents intervencions de les forests, amb independència de la seva inclusió en àrees protegides. És necessari avançar, més enllà de l'estricta gestió dels estrats vegetals, cap a una gestió integral d'hàbitats forestals.

Descripció

Integració en els instruments de planificació i gestió forestal d'objectius específics directament relacionats amb la conservació, sobretot quan es tracti d'espècies i espais forestals protegits o d'especial interès natural.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals amb presència d'hàbitats i espècies silvestres amenaçades.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Instruments d'ordenació forestal amb objectius específics de conservació d'hàbitats i espècies silvestres amenaçades

Unidad

Nombre instruments d'ordenació forestal

Hàbitats i espècies silvestres amenaçades amb objectius de conservació en instruments d'ordenació forestal

Nombre d'hàbitats i
espècies silvestres
amenaçades

Evolució de la superfície (hi ha ocupades a l'inici i a l'acabament del primer període d'aplicació del PFIB) per hàbitats amenaçats en terreny forestal

Hectàrees (ha)

Evolució de la població (núm. individus a l'inici i a l'acabament del primer període d'aplicació del PFIB) per espècies amenaçades en terreny forestal

Nombre individus

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Incorporació de les mesures de protecció, directrius i disposicions contemplades en els plans de recuperació i conservació d'espècies amenaçades de flora i fauna silvestres, i d'actuacions de millora de la qualitat i diversitat específica dels hàbitats forestals als instruments i plans de gestió, així com en les actuacions de gestió dels esmentats espais.

Les esmentades mesures s'han d'aplicar amb caràcter preferent quan es tracti d'espècies amenaçades o espais forestals inclosos en àrees protegides, d'acord amb la normativa i els instruments d'ordenació i gestió aplicables, adoptant un enfocament ecosistèmic per a la gestió d'hàbitats forestals mitjançant una gestió forestal que apliqui una silvicultura pròxima a la natura (silvicultura de conservació, prevenció i autoprotecció) que garanteixi la seva regeneració, manteniment i millora.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R1.02

02.- Actuacions de conservació i millora de la biodiversitat en les formacions forestals dominants.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure des de la gestió forestal la conservació i l'increment de la biodiversitat dels hàbitats forestals dominants a les illes - pinars, savinars, alzinars i garrigues-, promovent una dinàmica evolutiva vegetal cap a formacions madures i diverses. Les administracions ambientals promouran la cooperació i participació dels titulars de finques particulars en la conservació i millora de la biodiversitat en les zones boscoses i altres terrenys forestals, fomentant la iniciativa privada en l'aplicació de plans de recuperació o restauració d'espècies o poblacions de flora i fauna singulars.

Atès que actualment la quarta part (25%) dels boscos de les Balears són mixtes (aproximadament 47 mil hectàrees), integrats per espècies arbòries principals de coníferes i / o frondoses, un repte a assolir en els successius períodes d'aplicació del Pla Forestal és que la tercera part dels boscos siguin mixtes, el que implicaria la millora i enriquiment específic d'aproximadament 15 mil hectàrees de boscos dominants amb una sola espècie arbòria principal. Això significaria aproximar-se a 62 mil hectàrees de boscos mixtes.

Justificació

Els diagnòstics desenvolupats mostren preocupació per l'absència d'objectius específics de conservació i millora de la biodiversitat en la gestió forestal.

La biodiversitat es relaciona directament amb la presència d'un sistema forestal complex, que es caracteritza per una major estabilitat i capacitat d'adaptació davant circumstàncies adverses. D'altra banda, si bé en el moment actual la frontera forestal no presenta a penes possibilitat d'extensió, les masses disposen d'un considerable marge per a la millora de la seva qualitat.

Tenint en compte que tres quartes parts de les masses forestals arbrada dominants a les Illes Balears presenten una estructura amb escassa diversitat d'espècies vegetals, principalment pinars, fins i tot alzinars, ullastrars o garrigues, mitjançant l'execució d'intervencions de millora amb finalitats d'enriquiment específic d'espècies arbòries i arbustives, així com de la resta d'espècies acompanyants de flora.

Descripció

Diversificació estructural i específica de masses forestals dominants mitjançant la creació de mosaics a partir de repoblacions, intervencions silvícoles i de restauració per a millora de l'estructura.

Enriquiment de la composició específica per a millora de l'estabilitat i resiliència i increment de la capacitat d'acollida d'espècies silvestres.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

Masses forestals dominants -pinars, alzinars, savinars i garrigues- en terrenys de gestió pública

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Superfície de formacions forestals dominants millorades -diversificació específica i estructural	Hectàrees
Variació percentual de superfície ocupada per espècies forestals considerades principals en formacions forestals dominants	Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Recomanacions per a la millora de la diversitat biològica de les formacions forestals dominants.

- Conservació i millora de l'estat silvícola de formacions amb alt nivell de maduresa o elevada diversitat estructural (alzinars, pinars, etc.).
- Protecció de les masses forestals considerades d'especial interès per al manteniment de la connectivitat, la conservació dels recursos genètics, etc.
- Diversificació estructural i específica de masses contínues i homogènies per a increment de la biodiversitat:
 - Intervencions sobre el patró espacial de distribució de la vegetació, organització vertical i/o sobre la composició específica en boscos monoespecífics -en particular els procedents de regenerat o repoblació després d'incendis-, i formacions degradades de garriga.
 - Diversificació específica de pinars de les Pitiüses promovent la presència de bosquets de savina mitjançant reforestacions en zones peridunars.
- Recomanacions per a la formació de masses forestals diverses estructuralment.
- Tendir a masses amb una distribució espacial de la vegetació heterogènia en la qual es distingeixin taques de vegetació diferenciada de la vegetació adjacent. Aquestes taques bé poden distribuir-se de forma intersticial a la massa o bé poden constituir un mosaic.
- Conservar les taques de vegetació diferenciada de la resta de la massa (conservar enclavaments agrícoles, conservar clarianes naturals, conservar vegetació azonal de tàlvegs o fonts, etc.). Així mateix, aprofitar les zones amb condicions microclimàtiques o edàfiques diferents de les de la resta del rodal o forests (tàlvegs, cims, bancals abandonats, etc.) per crear taques de vegetació diferenciades.
- Tendir a formacions mixtes i riques en espècies acompanyants.
- Fomentar la formació de diferents pisos i estrats.
- Fomentar el desenvolupament d'espècies estructurals, que determinin la fisonomia i l'ambient intern de la futura massa, i d'espècies d'interès funcional, bé per la seva interacció mutualista amb la fauna o perquè confereixen resiliència al sistema.
- Afavorir el desenvolupament de peus o exemplars que siguin particularment interessants per a l'alimentació i el refugi de la fauna.
- Realitzar podes de fructificació sobre arbres, arbusts i mates d'alt nivell nutricional.
- Complementàriament, eliminar els exemplars d'espècies exòtiques invasores.
- Conservar o, en el seu cas, millorar l'estat de conservació dels ecotons definits a les zones de transició entre formacions forestals.

- Crear vores sinuoses i progressives, particularment als límits artificials de les masses forestals (amb àrees tallafocs, amb cultius agrícoles, amb pastures, amb cultius forestals, límits de repoblacions, etc.), crear.
- Incorporació dels criteris i actuacions d'increment de la biodiversitat en els plans de gestió a escala comarcal i de forest.

Les mesures de diversificació que afectin hàbitats forestals els àmbits es trobin integrats en la Xarxa Natura 2000, han de ser informats prèviament pel servei ambiental corresponent segons el que disposa reglamentàriament per garantir la preservació d'aquests espais naturals de singular rellevància ambiental.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R1.03

03.- Pla de conservació de poblacions forestals singulars o relictos.

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Delimitar, protegir i, si escau, recuperar les formacions forestals considerades prioritàries atenent a el seu interès natural -protecció del sòl o del paisatge-, amenaça, valor botànic o caràcter relict.

Justificació

És important identificar, protegir, restaurar i estendre les formacions forestals singulars confinades en zones reduïdes, amenaçades o que presenten caràcter relict -presència de rotabocs, teixos, til·lers i roures a la Serra de Tramuntana i alzines sureres i pinastre a Menorca, així com savinars a Eivissa i Formentera- i altres amb distribució marginal en l'actualitat -boixedes, arboçars, coscollars, etc.

Aquestes formacions ocupen superfícies petites i formen bosquets poc extensos i fragmentats, sense que es conega de forma precisa la seva distribució i localització. En particular, la pressió de l'agricultura i l'acció dels herbívors limita la seva presència i condiona la seva conservació, mostrant els exemplars arboris en moltes ocasions signes d'envelliment i problemes fitosanitaris.

La seva recuperació constitueix un compromís ineludible pel seu paper ecològic i paisatgístic i, en particular, la seva relació directa amb la conservació d'hàbitats considerats prioritaris en el context europeu, d'espècies amenaçades, així com per la seva contribució al manteniment de processos ecològics essencials.

Descripció

Elaboració i aprovació del Pla de conservació de formacions forestals singulars d'interès natural, regressives o relictos per a la protecció dels hàbitats i tàxons forestals prioritaris declarats com a tals pel seu interès botànic, cultural, paisatgístic o altres que es considerin.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Formacions vegetals singulars

Descripció de l'àmbit territorial

Formacions forestals considerades singulars per la seva vinculació amb la presència d'espècies amenaçades, endèmiques i autòctones, o bé per presentar una àrea de distribució limitada o especialment vulnerable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Llarg termini: Execució completa posterior al primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Elaboració del pla de conservació de formacions forestals singulars d'interès natural regressives o relictos	Document tècnic
Variació de la superfície de zones o enclavaments protegits d'especial interès natural pel seu valor, singularitat, raresa o fragilitat -enclavaments naturals singulars, microreserves botàniques, reserves naturals concertades o altres figures anàlogues	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'objectiu de l'instrument de planificació previst és garantir la conservació i, en el seu cas, la recuperació de formacions forestals considerades singulars per la seva vinculació amb la presència d'espècies amenaçades, endèmiques i autòctones, o bé per presentar una àrea de distribució limitada o especialment vulnerable.

El pla requereix prèviament disposar mesures cautelars de protecció d'hàbitats potencials d'expansió i seleccionar aquells rodals, bosquets o boscos singulars d'especial interès natural que es troben en regressió o són espècies relictos més exigents i evolucionades.

Els rotabocs, teixos, til·lers, roures a la Serra de Tramuntana, les alzines sureres o el pinastre a Menorca i els savinars d'Eivissa i Formentera entre d'altres espècies arbustives o de matoll, així com aquelles altres formacions vegetals que han estat arraconades progressivament al paisatge forestal de les Illes Balears com les boxedes arbòries, els arboçars o els coscollars, són les formacions vegetals susceptibles de protecció i restauració o regeneració per aquesta acció.

Amb caràcter preliminar es proposa el desenvolupament dels següents continguts:

- Definició de criteris per a la determinació de formacions forestals singulars d'interès natural, regressives o relictos.
- Bones pràctiques, agrícoles, ramaderes, forestals i cinegètiques per a la conservació de la biodiversitat.
- Actuacions de maneig per a millora de la qualitat i extensió dels hàbitats amb presència d'espècies forestals singulars en les seves àrees de distribució actual i potencial i control d'espècies al·lòctones invasores.
- Determinació i ordenació de càrregues cinegètiques i ramaderes per a la conservació de les formacions vegetals singulars.
- Ordenació de l'ús públic recreatiu, turístic i educatiu en àrees amb presència de formacions vegetals singulars.
- Restauració d'àrees degradades, seguiment i suport a la regeneració natural.
- Seguiment de l'estat fitosanitari.
- Iniciatives de conservació ex situ d'espècies forestals singulars.
- Divulgació de línies d'ajuda, subvencions i incentius per a la realització d'actuacions de millora de formacions forestals singulars en forests privades.
- Sensibilització i conscienciació social sobre la importància de conservació del patrimoni forestal.
- Protecció de zones o enclavaments d'especial interès natural pel seu valor, singularitat, raresa o fragilitat
- Enclavaments naturals singulars, microreserves botàniques, reserves naturals concertades o altres figures anàlogues.
- Millora i recuperació del savinar, sense perjudici que pugui desenvolupar-se, per la seva singularitat en Pitiüses, d'un Pla de millora i recuperació específic.

Per a l'elaboració del document de planificació es proposa el desenvolupament dels següents estudis i treballs de suport:

- Inventari i cartografia detallada d'àrees forestals amb presència d'espècies i formacions singulars i relictos (Pinus pinaster, Pinus halepensis var. Ceciliae, Quercus faginea, sureres, teixars, boxedes, arboçars, coscollars, poblacions menorquines de Rhamnus ludovici-salvatoris i altres comunitats forestals d'interès).
- Estudis per a la determinació de l'estat de conservació i grau d'amenaça de formacions forestals singulars

d'interès natural, regressives o relictas, seguiment, tendència poblacions i identificació de factors d'amenaça.

- Seguiment de la incidència d'alteracions de les condicions climàtiques en formacions singulars.
- Revisió del Catàleg Balear d'Espècies Amenaçades i d'Especial Protecció, plans d'acció i identificació i protecció d'arbres singulars.
- Necessitats d'ordenació d'usos i activitats per a la conservació de formacions forestals singulars.
- Identificació d'actuacions per a protecció i millora d'hàbitats forestals singulars.
- Com a suport al coneixement i selecció d'iniciatives i prioritats es promourà la realització i desenvolupament de línies i projectes d'investigació directament relacionats amb la conservació de formacions forestals singulars.
- Caracterització i viabilitat genètica de poblacions reduïdes i estimacions de distància genètica entre nuclis poblacionals.
- Estudis sobre ecologia i fisiologia de les poblacions: estat fisiològic, cicle dels nutrients, factors limitants per a manteniment i expansió d'espècies i efectes de la competència interespecífica. Protocols de propagació i tècniques per a la reproducció en viver per a repoblació, relacions ecològiques entre micorrizes i formacions forestals singulars.
- Avaluació de l'estrès ambiental en les diverses comunitats objectiu del pla de recuperació.
- Incidència de l'herbivorisme i estudis per a determinació de càrregues ramaderes admissibles per a les poblacions.
- Estudis paleobotànics per a la interpretació de la dinàmica de les poblacions forestals singulars associada als canvis climàtics quaternaris i de distribució històrica de les espècies objecte del pla de recuperació.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R1.04

04.- Control intensiu de la població de cabra assilvestrada

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Increment i conservació de la biodiversitat mitjançant el control sever de la població de cabra assilvestrada, especialment.

Justificació

La sobrepoblació de cabres assilvestrades constitueix un greu problema per a la regeneració de la vegetació i la conservació de la biodiversitat. La sobrepoblació de cabres assilvestrades és un tema de profunda preocupació per gran part dels agents socials implicats, ja que impedeix la regeneració de les comunitats vegetals.

La solució a la disminució de l'excés de població caprina a la forest pot ser més viable mitjançant una adequada combinació de control ramader i cinegètic. Una ordenació silvopastoral que estableixi la càrrega ramadera admissible, els danys tolerables i una reducció poblacional de forma dràstica de la densitat de cabra assilvestrada per afavorir la població de cabra d'interès cinegètic controlant també la seva densitat.

Pel que es considera prioritari resoldre el problema de la superpoblació de cabres d'una manera multidisciplinària realitzant un programa integral de gestió de la cabra, que promogui una creixent posada en valor de les poblacions de cabra amb interès cinegètic a través d'una adequada selecció de les seves característiques genètiques i millora de les seves qualitats morfològiques, així com garanteixi la conservació de la biodiversitat i dels recursos genètics.

Descripció

És una actuació prioritària del present Pla resoldre el problema de la superpoblació de cabres d'una manera multidisciplinària, realitzant un programa integral de gestió de la cabra, tant des d'un punt de vista cinegètic o ramader, com de conservació de la biodiversitat i dels recursos genètics.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

Forests de gestió pública i particulars amb conveni amb l'administració

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Cabres abatudes	Nombre
Superfície amb regeneració natural òptima	Hectàrees
Densitat de cabra	Individus/ha

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La solució a la disminució de l'excés de població caprina a la forest pot ser més viable mitjançant una adequada combinació de control ramader i cinegètic. Cal una ordenació silvopastoral que estableixi la càrrega ramadera admissible i una reducció poblacional de forma dràstica de la densitat de cabra assilvestrada. El control cinegètic ha d'incloure plans d'ordenació cinegètica i certificació de qualitat que només haguessin obtenir aquelles finques que responguin tot pla específic de control poblacional que disposi l'eliminació o descastament de cabres híbrides, inclosa sanció al seu alliberament, i / o la incentivació a la caça controlada de les fines per adequar-se a les densitats estipulades.

Per a solucionar el problema de la superpoblació de cabres també és important la col·laboració amb l'administració i l'entesa entre els propietaris de finques forestals i agroforestals incloses en vedats cinegètics, qüestions en què les Societats de Caçadors i fonamentalment el Comitè Interinsular de Caça ha de jugar un paper essencial, ja que és aquest últim qui té atribuïdes les competències en la matèria. El Programa integral de gestió de la cabra, haurà d'elaborar-se amb la participació de tots els agents afectats fonamentant-se en el màxim rigor científic i tècnic i haurà de considerar la reglamentació específica que es trobi vigent respecte a la gestió i control d'espècies invasores en tot allò que pugui afectar les poblacions de cabra assilvestrada. El programa integral de gestió de la cabra, haurà d'avaluar el valor funcional de les poblacions de cabra assilvestrada en els ecosistemes forestals de les illes, així com de considerar la localització, distribució poblacional, gestió de l'aprofitament i control de densitat de les poblacions de cabra d'interès cinegètic en el conjunt dels espais forestals amb presència històrica de cabra assilvestrada. De la mateixa manera, aquest programa haurà de determinar la vigilància del compliment de les normes de gestió de les poblacions de cabra assilvestrada per part dels titulars dels vedats i la selecció de la cabra d'interès cinegètic per assegurar la protecció ambiental i incrementar el valor social i econòmic dels recursos disponibles. El Programa integral de gestió de la cabra, haurà de determinar i concretar l'aplicació de mesures específiques per assegurar el control poblacional de la cabra assilvestrada a totes les superfícies forestals, de caràcter públic o privat i es troben sotmeses a règim cinegètic especial o no.

Per reduir i mantenir els nivells poblacionals de la cabra en equilibri amb el medi, caldrà entre altres mesures:

- Pla anual de descastament en finques públiques i privades amb conveni de gestió amb l'administració.
- Establir propostes de gestió i aprofitament de la cabra en els terrenys cinegètics.
- Actualitzar censos i zonificar les actuacions
- Càlcul de la capacitat de càrrega en cada zona relacionant-lo amb el nombre d'exemplars, la seva estructura i la càrrega d'herbivoria total.
- Establir campanyes de formació a tècnics i agents de medi ambient, així com models d'actuació en vedats d'aprofitament cinegètic d'aquesta espècie, fomentant els plans integrats.
- Coordinar les mesures de gestió que s'establiran amb vedats cinegètics amb alta densitat de cabra.
- Actuacions, censos i estudis de seguiment de la població de cabra assilvestrada així com dels danys sobre el regenerat d'espècies vegetals.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R1.05

05.- Adequació de la producció de planta forestal autòctona a la legislació europea i nacional de Material Forestal de Reproducció (MFR).

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Adequació de la gestió a la normativa europea i nacional de Materials Forestals de Reproducció (MFR) per garantir la procedència genètica i la qualitat de la planta forestal autòctona.

Justificació

Segons els estudis realitzats, es precis consolidar els mitjans i recursos disponibles per al material de reproducció vegetal i la conservació dels recursos genètics forestals, tant el viver forestal de Menut com el banc de llavors. També es considera necessari realitzar una planificació a mitjà i llarg termini, així com garantir la traçabilitat dels materials que es produeixen al viver forestal de Menut. És necessari el desenvolupament del Reial Decret 289/2003 sobre comercialització del material forestal de reproducció per al control de les espècies foranes. És recomanable garantir la qualitat del material forestal de reproducció mitjançant planta certificada i procurar les degudes tècniques de conservació dels recursos genètics forestals de les illes (bancs de llavors, horts planters, rodals selectes, zones de procedència,...). A més a més, és precis realitzar estudis i assajos de micorizació o germinació de llavors, per donar suport als plans i a programes de conservació d'espècies forestals.

Descripció

Planificació i dimensionament de la producció de planta forestal en funció dels objectius i previsions de subministrament necessari per a les repoblacions forestals i plans de restauració de la coberta vegetal, així com garantir la traçabilitat de la producció de planta, certificant la procedència i la qualitat de la planta forestal autòctona, complint amb els requisits normatius existents..

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Vivers de gestió pública en Mallorca, Menorca i Eivissa

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Planta produïda amb certificació de traçabilitat	Nombre
Superfície repoblada amb garantia de compliment amb la normativa de MFR	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es considera necessària la creació d'una estratègia integral de conservació dels recursos genètics de les Illes Balears en què quedin integrats tots els aspectes referents al material forestal de reproducció i la seva conservació, des de la seva recollida a camp, la seva conservació en bancs de llavors o de germoplasma, fins a la producció de planta així com tots els protocols necessaris per a la seva fluida execució.

En aquesta estratègia s'integraran, a més dels objectius generals de conservació i ús sostenible dels recursos genètics forestals, la conservació del seu material genètic ex situ al banc de llavors del CEFOR o unitats de conservació ex situ en les modalitats d'horts planters i fins i tot, si es disposa del terreny suficient i adequat, de rodals sintètics de plançons, per evitar endogàmies.

L'estratègia de conservació dels recursos genètics integrarà també la conservació in situ de poblacions les unitats de conservació del qual hauran de tenir un origen conegut. En cas de poblacions d'espècies d'interès que només es trobin en terrenys privats se cercaran fórmules de col·laboració entre els propietaris i els gestors de la conservació genètica per a la consecució dels objectius de l'estratègia.

Es desenvoluparà un sistema de control, avaluació i seguiment dels recursos genètics mitjançant els laboratoris, registres i bases de dades pertinents, per a material vegetal; seria convenient disposar d'una xarxa de seguiment d'unes parcel·les propícies que permetin seleccionar un material genètic idoni.

Es valorarà la necessitat i l'oportunitat de creació d'un banc de germoplasma balear i la certificació o segells de qualitat de planta autòctona.

L'estratègia continuarà la necessitat d'una planificació de la producció de planta autòctona de procedència i qualitat garantida a mitjà termini per cobrir les necessitats d'ús que es requereixin per part de l'administració (restauracions, repoblacions forestals insulars, etc.) de manera que es pugui dimensionar eficientment les instal·lacions del viver forestal públic de Menut, així com l'adequació de la gestió dels materials forestals de reproducció de les Balears a la normativa específica de conservació i millora dels recursos genètics. Es protocol·litzarà la recol·lecció, maneig i producció de planta dels vivers forestals i s'elaboraran directrius per a la conservació dels recursos genètics com a referents tècnics que disposin les instruccions i prescripcions tècniques operatives per a això.

D'altra banda, es fomentaran i coordinaran els estudis d'investigació de manera que aflorin els coneixements sobre la distribució, estat de conservació i amenaces de les poblacions (principalment de les espècies forestals singulars), sobre la informació de la variabilitat genètica inter i intrapoblacional, etc.

Es fomentarà la coordinació entre els organismes autonòmics i centres d'investigació dedicats a la conservació genètica per incrementar l'intercanvi d'informació entre els investigadors i els gestors.

Les esmentades actuacions es realitzaran comptant amb un programa de sensibilització social així com un programa de formació de personal per a la seva especialització en el marc d'actuació de la Xarxa Forestal de les Illes Balears.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R1.06

06.- Control de les espècies invasores per a la defensa dels espais forestals.

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Regular i controlar l'expansió d'espècies invasores en espais forestals, mitjançant la inspecció, localització i seguiment d'espècies al·lòctones susceptibles de regenerar-se perillosament, així com l'elaboració i aprovació d'una normativa pròpia sobre espècies exòtiques i invasores a les Illes Balears.

Justificació

L'article 61.4 de la Llei 42/2007 de Patrimoni Natural i Biodiversitat insta les Comunitats Autònomes a dur a terme un seguiment de les espècies exòtiques amb potencial invasor, en especial de les que hagin demostrat aquest caràcter en altres països o regions; per a això, s'ha d'estudiar la seva presència, indicar la competitivitat o afeccions envers la vida silvestre i el medi natural, en particular amb les espècies autòctones de flora i fauna, adequant el seguiment actual a les noves tecnologies mitjançant la utilització de sistemes de radioseguiment, marques genètiques, sistemes d'informació geogràfica (SIG), etc.

Descripció

Actuacions per al control de l'expansió d'espècies invasores, especialment als terrenys forestals d'interès especial, en el marc d'un programa integral per al control d'espècies al·lòctones de caràcter invasor.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Llarg termini: Execució completa posterior al primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

S'identificaran les espècies exòtiques amb un comportament potencialment invasor i agressiu amb el medi natural, i s'elaboraran directrius d'avaluació, seguiment, control i fins i tot d'eradicació de les mateixes si procedeix, segons la legislació vigent en cada moment. En aquest sentit, la Comunitat Autònoma, podrà establir per al seu àmbit territorial, llistats o registres d'espècies exòtiques de comportament invasor o agressiu amb el medi natural, determinant el control, les prohibicions i actuacions necessàries segons el seu potencial invasor i, en el seu cas, proposar la seva inclusió en el Catàleg Espanyol d'Espècies Exòtiques Invasores, conforme a l'article 61 esmentat a l'apartat de justificació.

Així mateix, es confeccionarà un Programa balear per al control d'espècies al·lòctones de caràcter invasor (al marc coordinat de l'Estratègia de control amb el MAGRAMA) a fi d'identificar i conèixer la situació de les espècies exòtiques amb comportament invasor dins de les illes i, posteriorment, procedir al control o, si és possible, l'eradicació de les mateixes. El programa inclourà també la realització de campanyes de sensibilització i formació, dirigides a ciutadans i a altres agents implicats (viveristes, importadors i criadors de mascotes, tècnics d'administracions, etc.) per informar dels riscos ecològics i econòmics associats a l'expansió d'aquestes espècies així com la seva identificació per informar o actuar.

Es dissenyarà un pla d'eradicació de cada espècie potencialment invasora tenint en compte les implicacions que podria causar als ecosistemes, així com un seguiment a les localitats on s'ha actuat per evitar la recolonització i poder garantir la seva eradicació.

El programa inclourà una línia del seguiment i expansió de les espècies invasores així com una avaluació de les mesures adoptades per al seu control i eradicació.

De la llista d'espècies invasores presents en les Illes Balears, i que han de constituir el Catàleg Balear d'Espècies Invasores, el programa establirà prioritats d'actuació en funció de criteris de perillositat i caràcter invasor de cada espècie, fragilitat de l'hàbitat afectat, afectació a Espais Naturals protegits i espais Natura 2000, i viabilitat tècnica de l'actuació.

En la gestió de les espècies invasores s'atendran, genèricament, les directrius de gestió, control i possible eradicació incloses en les estratègies respectives consensuades entre el MAGRAMA i el Govern de les Illes Balears. Així mateix es realitzaran convenis entre les diferents administracions per unificar planificacions i criteris així com unir els esforços que a nivell individual es vénen realitzant (Agendes locals 21 i altres iniciatives locals, iniciatives dels Consells Insulars, etc.).

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX I R1.07

07.- Pla de conservació i restauració de boscos de ribera

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Conservar i recuperar les funcions ecològiques i paisatgístiques de les formacions de ribera en els marges de els cursos fluvials.

Justificació

En l'actualitat la vegetació de ribera insular ocupa petites superfícies en forma bosquets poc extensos i fragmentats. Es tracta, tanmateix, de formacions que presenten un elevat interès botànic i exerceixen un important paper en la singularització del paisatge. El seu paper com a àrees de transició, corredors ecològics i de connexió entre espais naturals és considerat especialment rellevant per a la conservació de la biodiversitat de les Illes. La recuperació de boscos galeria es fa imprescindible per garantir el compliment d'aquestes funcions; d'altra banda, la millora del seu estat i conservació contribueix a la diversificació d'ecosistemes que acullen en nombroses ocasions hàbitats considerats prioritaris i són refugi d'espècies amenaçades.

Descripció

Elaboració del pla de conservació i restauració de boscos de ribera, prèvia identificació de trams preferents d'intervenció per a la conservació i millora de boscos de ribera, programació i execució d'actuacions de recuperació prioritàries.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Formacions vegetals singulars

Descripció de l'àmbit territorial

Rambles i torrents identificats considerats prioritaris per al desenvolupament d'intervencions de conservació i recuperació.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Elaboració del pla de conservació i millora de la qualitat i la biodiversitat dels boscos de les Balears	Document tècnic
Superfície de marges fluvials restaurada/millorada	Hectàrees
Variació de la superfície ocupada per hàbitats considerats prioritaris (Directiva Hàbitats) lligats a cursos fluvials	Porcentaje

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Atenent la important longitud de la xarxa de torrents (1.100 km) i l'extensa superfície corresponent a marges i riberes (més de 5.000 ha), es determinaran prèviament els torrents i rambles considerats prioritaris per al desenvolupament d'intervencions de conservació i recuperació.

La conservació i restauració de la vegetació de ribera es realitzarà mitjançant tractaments silvícoles dirigits a l'assoliment dels següents objectius:

- Protegir, millorar i, en la mesura que sigui possible, estendre i connectar les petites taques de vegetació natural disperses.
- Millorar les condicions i necessitats de la fauna i flora silvestre associada a aquests terrenys, en especial en les zones amb presència d'espècies flora o fauna amenaçada o protegida.
- Establir criteris condicionants en els treballs o actuacions quan afectin la vegetació o qualitat de marges o llits de rambles o torrents.
- Controlar la presència i eradicar espècies al•lòctones invasores.

Les intervencions de restauració mitjançant plantació s'orientaran conforme a les següents línies prioritàries:

- Recuperació del bosc de ribera o galeria mitjançant la plantació d'espècies ripàries arbòries i arbustives en aquelles riberes degradades.
- Conservació i millora mitjançant densificació o tractaments culturals als boscos de ribera.
- En zones amb major densitat d'herbívors (càrrega ramadera o cinegètica) es recomana l'ocupació d'abatzerars o d'espècies espinoses (*Crataegus* sp, *Rubus* sp, *Rosa* sp, *Prunus* sp, etc.) per a la creació de tanques vives naturals.
- Es promourà la presència de mosaics vegetals com a mesura de prevenció d'incendis forestals, evitant l'acumulació de matolls i canyars en la vegetació de ribera que seran substituïts per la vegetació ripària autòctona característica.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 1.- CONSERVACIÓ DE LA BIODIVERSITAT I MILLORA DE LA QUALITAT DELS ESPAIS FORESTALS DE LES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX I R1.08

08.- Recuperació d'ecotons en àrees de transició agrícola-forestal.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Incrementar la diversitat biològica en ecotons i zones de transició agrícola-forestal per a l'increment de la riquesa i varietat de la flora i fauna silvestre i cinegètica.

Justificació

Els estudis previs realitzats i les consultes socials consideren de gran interès posar en valor les àrees de transició agrícola-forestal com intervinguda d'increment de la biodiversitat a causa de la seva condició d'ecotò, així com a generadora de paisatge en mosaic, més resistent als incendis forestals.

Les esmentades zones de transició es caracteritzen per una flora i fauna particular, que tradicionalment han estat usades per diversificar l'ús del forest (ramaderia extensiva, caça, productes complementaris del bosc, etc.).

Descripció

Afavorir la diversitat i alternança de biòtops i paisatges amb intervencions sobre la cobertura forestal que incrementin la biodiversitat principalment en àrees de transició agrícola-forestal. Es tracta de crear ecotons per afavorir la fauna silvestre i cinegètica en zones agroforestals limítrofes amb espais forestals, mitjançant tractaments silvícoles i culturals que afavoreixin la recuperació de cultius i l'activació d'elements tradicionals i etnològics del paisatge agrari. Aquestes superfícies constitueixen a més àrees estratègiques de lluita contra incendis forestals entre els espais forestals, agrícoles i urbans.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Àrees de transició agrícola-forestal

Descripció de l'àmbit territorial

Àrees de transició agrícola-forestal.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

EIX I R1.08

Indicador de seguiment

Variable

Superfície d'àrees de transició agrícola-forestal millorades per a l'increment de la biodiversitat

Unidad

Hectàrees

Variació percentual de la mida poblacional d'espècies indicadores pròpies de hàbitats de transició

Nombre individus

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Les intervencions en àrees de transició per a l'increment de la biodiversitat se centraran de forma preferent en terrenys de característiques agroforestals considerant els següents criteris generals:

- Procurar una distribució espacial de la vegetació heterogènia, en la qual es distingeixin taques diferenciades amb formacions en mosaic, o bé mitjançant l'obertura de clarianes en boscos densos als límits de la massa, perquè puguin ésser colonitzades per espècies herbàcies, de pastura o de matollar.
- Promoure un mosaic de vegetació diferenciada en masses contínues forestals i enclavaments agrícoles, clarianes naturals, tàlvegs, torrents, etc.- i aprofitar zones amb condicions microclimàtiques o edàfiques singulars (tàlvegs, cims, bancals abandonats, etc.) per a la seva implantació.
- Afavorir el desenvolupament i conservació de peus o exemplars singulars (vells, morts, etc.) per a l'alimentació o refugi de la fauna.
- Conservar i, en el seu cas, millorar l'estat de conservació dels àrees de transició preexistents corresponents a límits creats artificialment, com a àrees tallafocs, terrenys de transició agrícola-forestal, zones de pastures, etc.
- Procurar el disseny de vores toves i sinuoses evitant línies rectes i canvis radicals a fi d'aconseguir la integració paisatgística de les intervencions.
- Recuperació i millora preferent d'ullastrars en cultius abandonats d'olivera.
- Conservació en enclavaments agrícoles i cultius en zones d'interfície agrícola-forestal, d'un percentatge de la vegetació espontània present en marges i voreres de paret.
- En tractaments per a creació o millora, deixar bosquets dispersos de matollar sense eixermar, procurant crear contorns irregulars, arrodonits i graduals.
- Promoure usos tradicionals pecuaris i la seva adequada ordenació (principalment ramat boví a Menorca) per al manteniment de formacions de matoll en confrontes i voreres de paret en pastius inclosos en zones forestals, d'acord amb l'aprofitament ramader típic de determinades comarques i illes.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 2.- CONSERVACIÓ I GESTIÓ ACTIVA DELS HÀBITATS FORESTALS INCLOSOS EN ELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS I XARXA NATURA 2000

PRINCIPAL

EIX I R2.01

01.- Creació al si del Comitè Forestal Balear d'un grup tècnic de treball per a la integració de la gestió forestal i la conservació de la naturalesa en espais naturals protegits i de Xarxa Natura 2000.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure la màxima coordinació interna entre els diferents serveis tècnics del Govern de les Illes Balears responsables de la gestió forestal i de la conservació de la natura a fi d'integrar la protecció de els recursos naturals i la gestió activa de les forests incloses en espais naturals protegits.

Justificació

L'adequada coordinació i comunicació interna entre els diferents departaments i serveis de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori relacionats amb la gestió forestal i el medi ambient (gestió forestal, planificació, canvi climàtic, informació i educació ambiental), política agrària i desenvolupament rural (PAC/PDR), recursos hídrics (pla hidrològic, restauració de riberes i conques hidrològiques, etc.) i ordenació del territori és un factor clau per garantir el desenvolupament del sector forestal i la resposta als compromisos ambientals adquirits.

El Pla Forestal ofereix l'oportunitat de coordinar i normalitzar la presa de decisions i de procurar la gestió harmonitzada i conjunta dels espais protegits.

Descripció

Creació, al si del Comitè Forestal Balear, d'un grup tècnic de treball específic per a la coordinació interadministrativa dels serveis implicats en la conservació i gestió activa dels espais forestals protegits.

Establiment de criteris, procediments i protocols de coordinació.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Grup tècnic al si de l'administració autonòmica amb funcions relacionades amb el conjunt del territori balear.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Altres DG de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Creació al si del Comitè Forestal Balear grup tècnic de treball per a la integració de la gestió forestal i la conservació de la naturalesa en espais naturals protegits i Xarxa Natura 2000

Grup de treball

Nombre d'acords adoptats respecte al Nombre d'acords i temes proposats per a la recerca de consensos

Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

S'establiran mecanismes, instruments i procediments sistematitzats o protocols que arbitrin directrius i instruccions precises, i estableixin criteris de distribució de funcions, competències i encomandes, així com per a l'adequada planificació i programació en el temps de les actuacions.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 2.- CONSERVACIÓ I GESTIÓ ACTIVA DELS HÀBITATS FORESTALS INCLOSOS EN ELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS I XARXA NATURA 2000

PRINCIPAL

EIX I R2.02

02.- Definició de criteris per a la integració de la gestió forestal sostenible als instruments de planificació i gestió d'espais naturals protegits

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Integrar la gestió forestal sostenible als instruments de planificació i ordenació dels espais naturals protegits.

Justificació

El procés d'elaboració del Pla Forestal ha posat de manifest la necessitat ineludible promoure que les mesures actives de conservació en espais protegits integrin la gestió dels recursos forestals, sempre conforme als requisits de sostenibilitat exigibles, havent de superar l'actual marginació en les iniciatives i instruments de conservació d'àrees protegides.

Descripció

Elaboració i aprovació de directrius i instruccions per a la integració i coherència entre les disposicions i objectius dels instruments d'ordenació forestal i els de planificació i gestió d'espais protegits.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals en espais naturals protegits

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals inclosos en els espais protegits.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Definició de criteris per a la integració de la gestió forestal sostenible als instruments de planificació i gestió d'espais naturals protegits

Unidad

Document tècnic

Variació de la superfície de terreny forestal certificada inclosa en espais naturals protegits

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Les disposicions de diferents instruments de planificació, ordenació i gestió forestal hauran de ser coherents i compatibles amb les necessitats de conservació dels tipus d'hàbitats naturals i les espècies silvestres d'interès comunitari, assegurar la funcionalitat ecològica de les ZEC, LIC i ZEPA i vetllar per la conservació dels espais naturals protegits.

La gestió forestal sostenible es durà a terme a través dels diversos instruments d'ordenació forestal, que hauran de ser coherents amb els especificacions establertes en els Plans d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN) i en els Plans Rectors d'Ús i Gestió (PRUG) dels espais naturals protegits, aixícom en els plans de gestió dels espais protegits Xarxa Natura 2000.

Els usos i activitats forestals en l'àmbit dels espais protegits es desenvoluparan conforme als principis i requisits de sostenibilitat forestal, de manera que la gestió garanteixi la conservació dels valors ecològics, socials i culturals associats al medi natural.

En la gestió de les forests presents en els espais Xarxa Natura 2000, amb independència de la seva titularitat, els projectes d'ordenació forestal integraran entre els seus objectius aquells contemplats a les directives europees de aplicació.

En els espais protegits es promourà de forma prioritària la certificació forestal com a garant de la sostenibilitat de la gestió i de la conservació dels recursos naturals, contribuint a més a l'increment del valor afegit dels productes forestals obtinguts. A més es procurarà, d'acord amb els plans de gestió de cada espai, la posada en valor dels recursos forestals, en particular la caça, la mobilització de biomassa forestal amb finalitats energètiques o l'extracció de fusta com a motors de desenvolupament de les comunitats rurals en el marc de les mesures de protecció dels espais protegits.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 2.- CONSERVACIÓ I GESTIÓ ACTIVA DELS HÀBITATS FORESTALS INCLOSOS EN ELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS I XARXA NATURA 2000

COMPLEMENTARIA

EIX I R2.03

03.- Elaboració de directrius per a l'ordenació d'usos i activitats forestals en espais naturals protegits

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Disposar d'adequats criteris per a l'ordenació de la gestió dels usos i aprofitaments de recursos forestals en hàbitats forestals d'espais protegits i de la Xarxa Natura 2000.

Justificació

A les Illes Balears s'hi troben representats 49 dels hàbitats naturals considerats d'interès comunitari recollits per la Directiva Hàbitat. El 44% de la superfície insular és terreny forestal, i el 27% de l'esmentada superfície presenta alguna de les figures de protecció vigents.

Aquesta coincidència justifica plenament la disposició de criteris d'intervenció específics que garanteixin la compatibilitat entre els usos i aprofitaments forestals i la conservació dels recursos naturals

Descripció

Integració en la gestió forestal dels criteris i actuacions derivades dels diferents plans de gestió (PORN, PRUG, plans de recuperació, plans de gestió d'espais naturals protegits i de la Xarxa Natura 2000).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals en espais naturals protegits

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals inclosos en espais naturals protegits.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Elaboració de directrius per a l'ordenació d'usos i activitats forestals en espais naturals protegits

Document tècnic

Espais naturals protegits.

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Amb caràcter general s'enumeren algunes disposicions considerades clau a incorporar a les directrius la qual elaboració es proposa.

-A fi de limitar la penetrabilitat i fragmentació de les àrees amb presència d'hàbitats o espècies d'interès comunitari es promouran mètodes alternatius per a l'extracció de fusta que redueixin la necessitat de construcció de noves pistes forestals.

-En àrees amb presència d'espècies d'interès comunitari s'adequarà l'època de realització dels aprofitaments forestals a moments que no interfereixin amb el seu cicle biològic.

-Es consideren incompatibles les repoblacions amb espècies forestals al·lòctones en espais de la Xarxa Natura 2000 quan aquestes puguin suposar la desaparició d'hàbitats o afectar de forma significativa la conservació d'espècies forestals d'interès comunitari.

-Es promourà la lluita integrada per a la conservació de la salut de les masses forestals, evitant tractaments que poden provocar danys adversos en les espècies protegides.

-Es potenciarà la certificació forestal d'acord amb els programes de fixació de carboni, la producció de biomassa i l'explotació forestal sostenible.

-Es potenciaran mitjançant línies d'ajuda específiques les aclarides de millora tendents a incrementar la maduresa de les masses.

Una vegada es disposi de les directrius per a l'ordenació d'usos i aprofitaments forestals en espais naturals protegits es procedirà a revisar i actualitzar, en el seu cas, els instruments de gestió vigents amb la finalitat d'incorporar les esmentades disposicions.

Un cop es disposi de les directrius per a l'ordenació d'usos i aprofitaments forestals en espais naturals protegits es procedirà a revisar i actualitzar, si escau, els instruments de gestió vigents per tal d'incorporar aquestes disposicions.

S'elaborarà per a cada finca pública, a escala apropiada, la cartografia detallada dels hàbitats presents en aquest, amb especial cura de representar les superfícies ocupades per hàbitats d'interès prioritari.

En totes les actuacions ecològicament positives previstes en el Pla Forestal es prevegi en el moment de la seva programació, desenvolupament o aplicació un possible impacte negatiu temporal, es realitzarà una valoració del mateix i s'establiran en el corresponent Pla o Projecte d'execució les mesures de control, minoració, correcció i restauració que es considerin necessàries per garantir la preservació de la qualitat ambiental de l'hàbitat afectat durant la realització de la intervenció o en una primera etapa després de la seva execució.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 2.- CONSERVACIÓ I GESTIÓ ACTIVA DELS HÀBITATS FORESTALS INCLOSOS EN ELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS I XARXA NATURA 2000

COMPLEMENTARIA

EIX I R2.04

04.- Convenis ambientals amb propietaris de finques privades incloses en espais protegits per a la gestió sostenible dels recursos forestals

Convenis ambientals

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Incorporar objectius i criteris de conservació en la gestió de finques forestals de propietat particular incloses en àrees protegides mitjançant l'articulació de convenis ambientals.

Justificació

Els estudis previs a l'elaboració del present Pla, així com els interlocutors consultats coincideixen en la necessitat de proporcionar ajuts als propietaris forestals a fi de promoure la gestió i el manteniment de les forests i finques forestals, en particular quan aquestes formen part d'espais naturals protegits, aspectes sobre els quals cada vegada és possible observar una major conscienciació social i política.

Descripció

Establiment de convenis ambientals específics (custòdia del territori, contractes territorials) amb propietaris particulars de finques forestals incloses en àrees protegides amb el compromís d'incorporació de criteris i objectius de conservació i gestió forestal sostenible.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

Finques forestals de propietat particular incloses en espais naturals protegits.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acords / Convenis

Responsable

Empreses

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Convenis ambientals subscrits amb propietaris de finques privades incloses en espais naturals protegits per a la gestió sostenible dels recursos forestals	Nombre convenis ambientals
--	----------------------------

Variació de la superfície forestal de propietat particular en àrees protegides gestionada conforme als principis i criteris de la gestió forestal sostenible	Percentatge
--	-------------

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 2.- CONSERVACIÓ I GESTIÓ ACTIVA DELS HÀBITATS FORESTALS INCLOSOS EN ELS ESPAIS NATURALS PROTEGITS I XARXA NATURA 2000

COMPLEMENTARIA

EIX I R2.05

05.- Integració de la gestió forestal i de l'ordenació del territori en comarques forestals mitjançant l'ús de Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Garantir una gestió sostenible dels recursos forestals en territoris de singular interès i integrar les normes i instruments de gestió forestal en l'ordenació territorial, consolidant els Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals (PORF), o documents de planificació equivalents, com a instruments d'ordenació del territori. Així mateix, es precisa la integració dels Plans de Gestió dels espais Xarxa Natura 200 als PORF i viceversa.

Justificació

D'acord amb la llei bàsica de forests (LBF), una vegada que s'estableixin els terrenys rústics que a les Balears tinguin la condició legal de forest, el Pla Forestal Balear podrà desenvolupar-se mitjançant Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals (PORF) l'àmbit d'aplicació dels quals, comarcal o insular, haurà de ser definit preceptivament d'especial interès conforme a criteris tècnics en terrenys forestals proposats per iniciativa de l'administració o dels agents socials. Els PORF són instruments de planificació forestal d'extensió comarcal o equivalent, i es constitueixen com una eina en el marc de l'ordenació del territori. Tenen caràcter indicatiu respecte qualssevol de les altres actuacions, plans o programes sectorials.

Descripció

Elaboració de Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals en territoris o comarques de singular interès forestal.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Comarques forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Comarques forestals de singular interès pel seu valor, potencialitat, presència de recursos, fragilitat, etc.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Plans d'ordenació dels recursos forestals de comarques forestals o instrument equivalent aprovats en el primer període d'aplicació del PFB

Nombre plans aprovats

Superfície territorial ordenada conforme a les disposicions d'un PORF o instrument equivalent d'ordenación forestal.

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La disposició de plans d'ordenació dels recursos forestals no serà obligatòria per al conjunt de la superfície forestal balear. S'elaboraran i aprovaran per a aquells territoris proposats per la administració forestal, agents socials o agrupacions de propietaris (plans forestals comarcals) atenent el seu interès forestal excepcional.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 3.- GESTIÓ D'ÀREES FORESTALS EN ENTORNS RESIDENCIALS I EN PAISATGES D'INTERÈS TURÍSTIC DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R3.01

01.- Ordenació de l'ús turístic i recreatiu a les forests periurbanes i en àrees d'especial interès paisatgístic

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure un aprofitament turístic i recreatiu ordenat en forests pròximes a entorns urbans i àrees de especial interès paisatgístics, públics o privats, d'acord amb la propietat.

Justificació

La històrica concentració de la població en entorns urbans o periurbans, unida a les facilitats desplaçament i millora dels transports, han suposat l'increment de demanda per a l'ús turístic i recreatiu d'espais verds, activitats promogudes en moltes ocasions per la iniciativa privada.

Aquestes activitats, que contribueixen a desestacionalitzar l'activitat, quan no es troben degudament ordenades amenacen la conservació dels valors que acullen aquests espais. Al contrari, correctament organitzades poden suposar una font d'ingressos important per als propietaris de les finques forestals i promoure una major implicació en la seva conservació, protecció i millora.

Complementàriament, l'ús i ordenació per al turisme i l'esbarjo dels espais forestals periurbans suposa una oportunitat per a professionals i empreses de jardineria, obra forestal, obra civil, consultoria i serveis.

D'aquesta forma, factors globals com les característiques de la demanda turística, l'increment de l'ús del espai rural com a element de consum turístic o altres factors vinculats a la necessitat d'introduir elements de renovació en la base econòmica dels municipis rurals com a estratègia per al manteniment i rejuveniment de la seva població, aconsellen l'elaboració d'instruments d'ordenació i planificació dels usos turístics i recreatius en espais forestals destinats preferentment al lleure, esbarjo i gaudi públic.

Descripció

Elaboració de plans o projectes d'ordenació de l'ús turístic i recreatiu en forests públics i privats ubicats en entorns urbans.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals d'especial interès paisatgístic

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals pròxims a zones urbanes i àrees d'especial interès paisatgístic

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

EIX I R3.01

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Plans d'ordenació de l'ús turístic i recreatiu en muntanyes públics i privades en entorns urbans i àrees d'especial interès paisatgístic	Nombre plans elaborats
Variació de la superfície forestal pública i privada en entorns urbans i àrees d'especial interès paisatgístic amb instrument d'ordenació dels usos turístics i recreatius aprovats	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'ordenació i regulació de l'activitat turística i recreativa en zones forestals es desenvoluparà d'acord amb els principis de conservació, protecció i manteniment de la qualitat i biodiversitat, permetent el gaudi i la sensibilització dels visitants, així com la generació d'alternatives sostenibles per al desenvolupament socioeconòmic de les poblacions pròximes.

L'ordenació i planificació de les activitats d'ús públic del medi forestal permetrà dirigir la demanda cap a les infraestructures recreatives existents o de nova creació. Això aconsella l'elaboració d'estudis previs per millorar el coneixement sobre l'adequació de les infraestructures actuals en funció de la demanda (senders, àrees recreatives, etc.).

S'establiran els criteris per a la normalització d'usos associats a aprofitaments turístics generadors de rendes que incideixin de manera directa en el desenvolupament d'activitats privades.

Es determinaran els objectius, línies d'acció i continguts mínims que hauran de contemplar els plans i projectes d'ordenació de l'ús turístic i recreatiu en terrenys forestals ubicats en entorns periurbans i àrees d'especial interès paisatgístic.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 3.- GESTIÓ D'ÀREES FORESTALS EN ENTORNS RESIDENCIALS I EN PAISATGES D'INTERÈS TURÍSTIC DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX I R3.02

02.- Restauració de paisatges forestals i adequació recreativa en entorns d'interès turístic

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Millorar la qualitat paisatgística i recreativa de terrenys forestals ubicats en l'entorn d'itineraris i nuclis turístics.

Justificació

Els valors estètics del medi natural són preferits als generats pels entorns artificials per a la majoria de la població (Millennium Ecosystem Assessment, 2005), sent els terrenys forestals i el mosaic agroforestal els principals espais que fins i tot gaudeixen d'aquesta naturalitat.

El turisme, com a motor principal i gairebé exclusiu de l'economia balear, demanda la presència d'espais naturals ben conservats i paisatgísticament atractius, tant per a la contemplació, com per a la pràctica de diferents activitats -senderisme, ciclisme de muntanya, esports d'aventura-, per tal que contribueixin a la diversificació del sector i constitueixin una oportunitat per a propietaris i gestors.

És preferible abordar actuacions per a la millora del paisatge, la qualitat ambiental i la naturalitat de la vegetació en espais forestals periurbans i pròxims a entorns turístics i rutes escèniques, així com la seva adequació per a usos recreatius. Per això és precís delimitar i declarar els paratges forestals d'especial interès turístic recreatiu per a la seva adequada protecció i restauració, en funció de la qualitat i fragilitat del paisatge, de les conques visuals i per presència de rutes escèniques.

Descripció

Actuacions de restauració paisatgística i adequació recreativa en forests públiques o privades a càrrec de la administració forestal -convenis ambientals específics-, localitzats en l'entorn d'itineraris, rutes

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals d'especial interès paisatgístic

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals ubicats en rutes i entorns d'interès turístic

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Actuacions de restauració de paisatges forestals i adequació recreativa en entorns d'interès turístic	Nombre actuacions/tipologia d'actuació
Superfície de terreny forestal ubicada en rutes i entorns d'interès turístic intervinguda per a la seva millora paisatgística	Hectàrees

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Les recomanacions generals per a aquesta actuació es basessin a integrar les activitats antròpiques lligades al turisme i potenciar els característiques particulars de la conca visual principal. S'haurà de realitzar un estudi de la percepció i qualitat del paisatge en els entorns turístics i les actuacions procuraran, com a norma general:

- Evitar grans superfícies d'actuació, especialment a les zones d'alta fragilitat visual.
- Evitar els límits geomètrics, rectilinis i artificials i afavorir els límits mes naturals i sinuosos.
- Evitar les masses monoespecífiques i monocromàtiques, afavorint la diversitat d'espècies creant masses mixtes o amb espècie secundària.
- Reforçar la visió dels punts elevats o que sobresurtin, arbres monumentals, elements geològics elevats, presència d'aigua, etc., aclarint-ne la massa forestal per aconseguir dirigir la visió de l'observador cap a ells.
- Diversificar l'estructura vertical de les masses forestals.

Es considera oportú plantejar la conveniència d'establir mecanismes concrets mitjançant els quals puguin arbitrar mesures de participació del sector turístic a la recuperació, conservació i defensa davant del foc del paisatge forestal dels entorns turístics.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 3.- GESTIÓ D'ÀREES FORESTALS EN ENTORNS RESIDENCIALS I EN PAISATGES D'INTERÈS TURÍSTIC DE LES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX I R3.03

03.- Foment de la qualitat de conques visuals i rutes escèniques per a la millora dels paisatges forestals d'interès turístic-recreatiu

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Identificar els paratges forestals insulars de major interès paisatgístic mitjançant l'anàlisi de la qualitat de les conques visuals en àrees d'interès turístic recreatiu i rutes escèniques.

Justificació

És recomanable emprendre actuacions per a la millora paisatgística de terrenys forestals en entorns turístics, així com la seva adequació per a usos recreatius.

Per aquesta finalitat, és precís la identificació i declaració de paratges forestals d'especial interès turístic-recreatiu per a la seva adequada protecció i restauració, en funció de la qualitat i fragilitat de les conques visuals i rutes escèniques.

Descripció

Estudis previs de qualitat de conques visuals i rutes escèniques per a la determinació de paratges forestals de especial interès paisatgístic i turístic-recreatiu.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals d'especial interès paisatgístic

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals en entorns d'interès paisatgístic i rutes escèniques.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Elaboració d'estudis previs de qualitat de conques visuals i rutes escèniques per a la protecció i restauració de paisatges forestals d'interès turístic-recreatiu

Nombre estudis

Superfície identificada com d'especial interès turístic-recreatiu per a la seva adequada protecció i restauració en funció de la qualitat i fragilitat de les conques visuals i rutes escèniques.

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

A fi de promoure la posada en valor del paisatge natural resulta clau identificar les masses forestals amb major potencial a fi de conservar o millorar, en la mesura possible, els seus atractius visuals. La majoria de les rutes escèniques -itineraris d'observació escènica- transiten per entorns forestals i exerceixen un paper fonamental per potenciar el valor visual del territori.

La identificació de paisatges prioritaris se centrarà en els següents entorns:

-Terrenys forestals localitzats en zones d'alta freqüència de visitants, elevada visibilitat o molt transitats - àrees d'ús públic, interfase urbana-forestal, principals vies de comunicació-, per la seva elevada sensibilitat a canvis visuals dràstics.

-Potenciació de les zones verdes d'interès públic recreatiu en els entorns urbano-forestal, generant una xarxa verda d'espais forestals a l'abast de la població de grans nuclis urbans.

- Seleccionar paratges que integren zones d'interès natural amb monuments d'interès històric i / o artístic (harmonitzar patrimoni natural o cultural)

Cal destacar i s'haurà de tenir en compte la competència específica del Consell Insular de Mallorca pel que fa a l'aplicació del punt 2.2.5.7 del PTIM, Norma 50 ja la plena capacitat de les entitats locals per desenvolupar altres rutes i aquells plans especials vinculats que es considerin necessaris.

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 3.- GESTIÓ D'ÀREES FORESTALS EN ENTORNS RESIDENCIALS I EN PAISATGES D'INTERÈS TURÍSTIC DE LES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX I R3.04

04.- Convenis específics entre administració forestal i propietaris per a la posada en valor de les forests d'interès paisatgístic

Convenis ambientals

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Fomentar la participació dels propietaris de forests en la posada en valor de terrenys forestals particulars d'interès paisatgístic, promovent la seva contribució al gaudi públic i a un desenvolupament turístic sostenible.

Justificació

Els recursos naturals presents a les Illes Balears suposen un important atractiu per al desenvolupament de activitats turístiques i recreatives, cada dia més demandades pels habitants locals i turistes nacionals i estrangers. En general, els propietaris i gestors particulars que suporten aquests costos, no veuen compensades les seves inversions, de manera que la rendibilitat escassa o nul•la es reflecteix finalment en l'absència i abandonament de la gestió.

L'organització d'aquests usos ha de ser una de les prioritats del Pla Forestal; només així es podrà garantir la conservació dels recursos, procurant que els beneficis derivats d'aquestes activitats reverteixin en els propietaris dels terrenys.

Descripció

Suport per a la posada en valor de terrenys forestals d'interès paisatgístic i turístic-recreatiu mitjançant convenis específics de col•laboració de l'administració forestal amb propietaris particulars.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals d'interès paisatgístic propietat de particulars

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

EIX I R3.04

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Convenis específics entre administració forestal i propietaris per a l'ordenació de l'ús turístic-recreatiu en muntanyes d'interès paisatgístic de particulars

Nombre convenis
subscrits

Superfície forestal d'interès paisatgístic millorada mitjançant convenis específics amb l'administració forestal

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Implementació de mecanismes econòmics compensatoris que permetin que les rendes generades per l'ús gaudi del paisatge forestal i l'ús turístic dels espais forestals reverteixin en els seus propietaris i gestors (internalització econòmica de l'ús recreatiu mitjançant taxes o carnets d'accés a la forest en paga per serveis recreatius).

EIX I.- QUALITAT AMBIENTAL

REpte 3.- GESTIÓ D'ÀREES FORESTALS EN ENTORNS RESIDENCIALS I EN PAISATGES D'INTERÈS TURÍSTIC DE LES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX I R3.05

05.- Catalogació, regulació d'usos i accessos i senyalització de camins rurals a les forests d'àrees d'interès paisatgístics de àreas de interés paisajístico

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Ordenar i posar en valor camins rurals, tant públics com privats, localitzats en àrees forestals de interès paisatgístic i promoure la seva contribució al desenvolupament del turisme d'interior.

Justificació

Ordenació i regulació de l'accés públic als espais forestals amb l'objectiu preferent de contribuir al desenvolupament rural.

Descripció

Catalogació, regulació d'usos i accessos i senyalització de camins rurals en forests públiques i de particulars en àrees d'interès paisatgístic, turístic i recreatiu.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals d'especial interès paisatgístic

Descripció de l'àmbit territorial

Camins i vies de comunicació situades en terrenys forestals d'interès paisatgístic, tant públics com de particulars.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Catalogació i regulació d'usos i accessos de camins rurals d'interès paisatgístics en muntanyes públiques i de particulars

Unidad

Aprovació normativa

Longitud de camins localitzats en àrees d'interès paisatgístic catalogats Quilòmetres

Longitud de camins senyalitzats respecte a la longitud total de camins rurals de interès paisatgístic catalogats Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Cal destacar que s'haurà de tenir en compte la competència específica dels ajuntaments i de les altres entitats locals pel que fa a la conservació dels camins i vies rurals en l'àmbit de les seves competències i normes subsidiàries.

De la mateixa manera, s'ha de tenir en compte per al desenvolupament d'aquesta activitat, l'amplitud de camins, rutes senderistes i vies rurals que manté i senyalitza el Consell Insular de Mallorca en el conjunt de les finques de la seva propietat, així com la catalogació realitzada fins a la data, així com el nou programa de catalogació proposat per al període 2014-2017. S'ha de donar continuïtat preferentment a les intervencions que realitza el CIM per a la conservació de les infraestructures en les finques públiques de la seva titularitat, que es continuaran executant de conformitat amb les previsions establertes al respecte.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

PRINCIPAL

EIX II R1.01

01.- Desenvolupament del IV Pla General de Defensa contra Incendis Forestals

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

El IV Pla General de Defensa contra incendis forestals de les Illes Balears, té per objectiu general disminuir la incidència dels incendis (en nombre, freqüència, gravetat, superfície cremada, etc.) al territori de les Illes Balears en un escenari en el qual es preveu que hi haurà incendis cada vegada més extensos, intensos i perillosos.

Justificació

És necessari treballar en la gestió del risc d'incendis forestals, per la qual cosa s'està redactant el IV Pla General de Defensa contra incendis forestals de les Illes Balears amb els següents objectius específics:

- Conèixer i analitzar els incendis històrics per a:
 - o Localitzar les zones amb major nombre, així com les principals causes que els van originar
 - o Utilitzar aquestes dades per definir incendis de disseny i millorar el coneixement sobre el comportament potencial del foc
- Conèixer l'eficàcia de l'actual dispositiu a través de:
 - o Analitzar l'accessibilitat i transibilitat del territori
 - o Avaluar la ubicació i operativitat dels mitjans
 - o Quantificar la disponibilitat d'aigua
- Identificar la dinàmica natural i la interacció antròpica sobre els diferents sistemes forestals:
 - o Localitzar i qualificar les situacions d'interfase urbà forestal
 - o Zonificar el territori en funció dels diferents models de combustible per a diferents situacions sinòptiques
- Analitzar la vulnerabilitat del territori davant d'un possible incendi
- Relacionar els anteriors paràmetres per a:
 - o Quantificar el nivell de risc
 - o Zonificar el territori en funció del nivell de risc
- Plantejar accions a partir d'aquestes anàlisis per a:
 - o Proposar directrius bàsiques per a les accions de prevenció
 - o Definir i quantificar les actuacions de protecció
 - o Quantificar-les, planificar-les i programar-les
 - o Fomentar les mesures d'autoprotecció a les zones urbanes limítrofes
 - o Dissenyar un SIG com a eina de gestió preventiva i operativa
 - o Estudiar iniciatives de I+D
 - o Avaluar la rendibilitat del Pla General
 - o Tipificar l'abast i contingut dels Plans de Prevenció Comarcals vinculats i integrats a aquest Pla General

Descripció

El IV Pla General de Defensa Contra Incendis Forestals, de pròxima aprovació, estableix els fonaments, abast i contingut dels Plans comarcals de prevenció contra incendis forestals, i inclou la prevenció en zones d'interfase urbana-forestal. A més, actualitza el mapa de risc d'incendis forestals de les Illes Balears, redefinint les zones d'alt risc (TSAR), i estableix les bases del nou Pla especial d'emergències davant el risc d'incendis forestals (INFOBAL).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Àmbit d'aplicació de plans insulars i comarcals de defensa.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Aprovació del IV Pla General de Defensa contra Incendis Forestals	Aprovació normativa
Elaboració i aprovació de plans comarcals i insulars de defensa contra incendis forestals	Nombre plans insulars/comarcals
Compliment objectius establerts en seguiment del IV Pla de Defensa contra Incendis Forestals	Per determinar
Declaració de Zones d'Alt Risc (TSAR).	Aprovació normativa

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'avaluació i seguiment del desenvolupament dels plans comarcals o insulars haurà d'adequar, a curt i mitjà termini, una sistemàtica normalitzada per a la seva aprovació.

Es mantindrà un registre degudament actualitzat dels plans de defensa i de l'execució de les seves disposicions que permeti la inspecció i seguiment de la planificació i de l'execució de les actuacions previstes, els seus períodes de vigència i les seves revisions.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

PRINCIPAL

EIX II R1.02

02.- Revisió i actualització del Pla INFOBAL d'emergències contra incendis forestals

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Adequar l'actual Pla especial d'emergències davant el risc d'incendis forestals (INFOBAL), incorporant-li totes aquelles novetats que puguin afectar al desenvolupament correcte de l'organització, coordinació i operativitat que en ell s'estableix.

Justificació

Transcorreguts uns anys des de l'homologació i aprovació del vigent Pla especial d'emergències davant el risc d'incendis forestals (INFOBAL) i aprovada la modificació de la Directriu bàsica de Planificació de Protecció Civil d'Emergència per Incendis Forestals, és aconsellable afrontar l'adaptació de l'actual Pla INFOBAL d'emergències per incendis forestals pretenent aconseguir la seva adequació i millora de les condicions d'aplicació per a una major eficàcia i eficiència en la lluita contra els incendis forestals, així com contribuir a disminuir les conseqüències que els incendis forestals provoquen sobre la població, els béns i el medi ambient.

Es tracta de capitalitzar l'experiència adquirida de l'aplicació de l'INFOBAL actual, especialment dels grans incendis forestals dels últims anys (els quals han ocasionat una profunda avaluació i reflexió del funcionament de la coordinació i operativitat), amb el desenvolupament del marc organitzatiu i funcional que ha anat adoptant l'Administració General de l'Estat per fer front als incendis forestals i dels mitjans que s'han anat dotant, i amb la incorporació de totes les novetats tecnològiques i de radiocomunicacions escomeses.

Descripció

Actualització del Pla INFOBAL per consolidar i adaptar l'estructura organitzativa i els procediments per a la intervenció en incendis forestals a la modificació de la Directriu bàsica d'Emergències per incendis forestals, actualitzar les referències del Pla als actuals mitjans i recursos dedicats a la lluita contra els incendis forestals, i procurar així una resposta adequada davant d'aquests sinistres a tot el territori de la Comunitat Autònoma.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorialitzable

Descripció de l'àmbit territorial

Pla INFOBAL d'àmbit autonòmic

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General d'Interior, Emergències i Justícia

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Revisió del Pla INFOBAL d'emergències contra incendis forestals

Unidad

Document tècnic

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

A través de la revisió, actualització i consolidació del Pla INFOBAL es pretén regular la utilització, coordinació i la mobilització dels mitjans i recursos dels organismes públics i privats en les situacions d'emergència derivada del risc per incendi forestal.

A continuació es detallen els aspectes clau a desenvolupar en la renovació de l'INFOBAL:

- Disseny de l'estructura organitzativa i procediments per a la intervenció en emergències per incendi forestal en el conjunt del territori Balear.
- Preveure els mecanismes i procediments de coordinació amb el Pla Estatal de Protecció Civil per a emergències per incendis forestals, així com l'articulació de sistemes de col·laboració amb les Administracions locals (consells insulars i ajuntaments).
- Desenvolupament de directrius per a l'elaboració de plans d'actuació d'àmbit local .
- Zonificació en funció del risc i previsibles conseqüències dels incendis forestals i delimitació d'àrees segons possibles requeriments d'intervenció i desplegament de mitjans i recursos, així com localització de infraestructures a emprar en operacions d'emergència.
- Determinació d'èpoques de perill relacionades amb el risc d'incendis forestals en funció de les previsions generals i dels diferents paràmetres locals i insulars que ho defineixen.
- Especificar els procediments d'informació i alerta a la població davant del risc i ocurrència d'incendi forestal.
- Catalogació de mitjans i recursos de les Balears en coordinació amb el Pla Territorial de Protecció Civil de la Comunitat Autònoma i la seva disponibilitat en cas d'emergència.
- Previsió de sistemes organitzatius del personal voluntari.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

PRINCIPAL

EIX II R1.03

03.- Desenvolupament de millores tecnològiques i operacionals de la Central d'Incendis Forestals i Operacions Ambientals (CIFOA).

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Proveir a la Central d'Incendis Forestals i Operacions Ambientals (CIFOA) de nous equipaments tecnològics que facilitin la realització de les tasques de coordinació i control de mitjans assignats a les tasques d'extinció d'incendis forestals i desenvolupar l'aplicació de procediments d'actuació estandarditzats que permetin realitzar de forma eficaç la coordinació i seguiment de la seguretat del conjunt de l'operatiu mobilitzat per a l'extinció d'incendis forestals.

Justificació

Donada la importància de les tasques de coordinació, control de mitjans i transmissió de la informació que es realitzen des de la CIFOA aquesta es constitueix com a eina operativa imprescindible per garantir l'eficàcia de l'actual model de defensa contra incendis forestals de la comunitat autònoma.

Per al desenvolupament d'aquest transcendent paper, es necessita la sostinguda modernització dels mitjans tecnològics amb què està equipada aquesta instal·lació que optimitzi la capacitat de resposta de l'operatiu d'extinció d'incendis.

Descripció

Aplicació de millores operacionals mitjançant establiment de procediments estandarditzats recolzats en l'ús i incorporació de les noves tecnologies.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic. IBANAT

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Procediments operatius estandarditzats i normalitzats

Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Per millorar l'eficàcia de la CIFOA resulta imprescindible disposar de capacitat apropiada del sistema de comunicacions i dels sistemes de gestió operativa per mantenir actualitzada la informació sobre la mobilització de recursos i de la situació de l'emergència.

L'adaptació de la CIFOA a les noves tecnologies en comunicació i amb aplicació de procediments operatius estandarditzats, pretén proporcionar noves eines per a la millora en la gestió especialitzada d'aquest tipus d'emergències, permetent millorar la seva funcionalitat a fi d'aconseguir una major eficàcia en l'actuació de les unitats desplaçades sobre el terreny i en els centres de comandament i de control remots.

Entre les actuacions previstes es consideren les següents:

- Elaboració i implantació de procediments operatius per a personal de la CIFOA
- Redistribució física d'equips i modernització dels mateixos

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

PRINCIPAL

EIX II R1.04

04.- Foment de Plans Locals de prevenció i autoprotecció d'incendis forestals en zones d'interfase urbana-forestal

Convenis ambientals

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure la implantació i execució de plans locals de prevenció i autoprotecció davant incendis forestals en entorns d'interfase urbana-forestal a fi de prevenir danys i garantir una defensa eficaç en cas de sinistre.

Justificació

El risc d'inici i propagació d'incendis forestals a les Balears és especialment important a causa de les condicions climàtiques, a les característiques orogràfiques, a l'estat de les masses forestals, abandonament d'aprofitaments i l'agricultura i a la forta presència humana, especialment en període estival.

L'increment creixent de la superfície d'interfase urbana-forestal, la manca de normativa adequada per prevenir els incendis forestals en aquestes àrees, l'escàs compliment de l'existent i la insuficient conscienciació social incrementen l'esmentat risc i les possibles conseqüències en cas de sinistre. En aquest sentit, és necessari l'establiment de mesures de foment d'accions preventives d'autoprotecció contra incendis destinades a col·lectivitats i particulars.

Descripció

Promoció i implementació de la normativa de Plans Locals de Prevenció i autoprotecció, així com establir mesures de suport tècnic i econòmic per a l'elaboració i execució dels mateixos.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Àrees de transició urbà-forestal

Descripció de l'àmbit territorial

Àrees d'interfase urbana-forestal de les Illes Balears i municipis prioritaris segons les valoracions de prioritat de defensa de l'INFOBAL.

Terrenys forestals classificats com a zones d'alt risc d'incendi, situats en zones d'interfase urbana-forestal.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió mixta privada-administrativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

EIX II R1.04

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Plans locals de prevenció i autoprotecció d'incendis forestals en zones d'interfície urbà-forestal	Nombre de plans
Variació del nombre d'edificacions afectades en cas d'incendis en terreny d'interfase urbana-forestal	Percentatge edificacions afectades en relació amb la superfície de l'incendi

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es presenten els següents criteris i línies d'actuació per a l'elaboració plans locals de prevenció i d'autoprotecció.

-Els plans d'autoprotecció han de ser elaborats per les comunitats, urbanitzacions, nuclis de població, càmping i altres instal·lacions ubicades en zones d'alt risc d'incendi forestal. Els municipis, en col·laboració amb la Direcció General d'Emergències i la Direcció General de Biodiversitat, han de fomentar la redacció i l'execució d'aquests plans d'autoprotecció. El planejament municipal (plans generals d'ordenació urbana, normes subsidiàries, etc.) han de preveure l'exigència de redactar i implantar les actuacions previstes en el desenvolupament d'aquests plans. (*)

-Els plans locals de prevenció d'incendis forestals han de ser elaborats per les entitats locals, municipis o consells insulars i ha de ser impulsada pel Govern de les Illes Balears.*

-s'establiran mesures de foment, acords de col·laboració i incentius a entitats públiques, entitats locals, associacions i particulars per desenvolupar els corresponents instruments preventius i d'autoprotecció.

-Es fomentarà la col·laboració entre particulars per a l'adopció de mesures d'autoprotecció i, en particular la constitució d'associacions amb aquestes finalitats.

- S'haurà d'establir la previsió, si escau, de la cartografia de camins rurals i pistes forestals en zones de risc d'incendis.

(*) Segons estableixin l'INFOBAL, PLATERBAL i la Directriu Bàsica de Protecció Civil d'emergència per incendis forestals.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

PRINCIPAL

EIX II R1.05

05.- Establiment de la Xarxa de Bases operacionals per a la defensa contra incendis forestals

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Consolidar l'operatiu de vigilància i extinció d'incendis forestals insular disposant de les instal·lacions aeronàutiques adequades, degudament equipades i adaptades a la normativa aeronàutica vigent que des d'elles es permetin efectuar amb la màxima eficàcia les operacions necessàries per a la defensa davant els incendis forestals.

Justificació

El Govern de les Illes Balears, a través de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori, estableix durant períodes variables en funció del nivell de risc, un dispositiu de defensa contra incendis forestals que es desplega especialment durant l'època de perill estival mitjançant la disposició de mitjans aeris d'extinció, els quals necessiten de bases operacionals estratègicament localitzades per donar una cobertura adequada d'intervenció a les zones d'alt risc d'incendi.

En aquestes infraestructures s'hi situen, a més de les tripulacions, les brigades especialitzades per a l'extinció d'incendis, de tal manera que s'hi disposa d'un helicòpter habilitat per al transport del personal fins als punts on es produeixen les alertes.

Resulta precís l'establiment permanent d'aquestes instal·lacions i infraestructures, adequant-les o equipant-les d'acord a l'establert en la normativa aeronàutica vigent per al desenvolupament dels serveis assignats a aquestes bases.

Descripció

Establiment de la Xarxa de Bases Operacionals per a les operacions de defensa contra incendis forestals, en les quals s'estableix la permanència dels mitjans aeris o terrestres junt amb el seu personal per a la seva mobilització a tasques de prevenció i extinció d'incendis forestals. Es constitueixen també com a centre de formació i ensinistrament per al personal que hi està destacat i com a instal·lació per a l'emmagatzemament de materials i mitjans dels equips terrestres i aeris.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Les bases operacionals s'ubicaran en llocs estratègics de cada àmbit insular tals que permetin donar cobertura màxima a les zones d'alt risc d'incendi forestal i disposin d'una bona i ràpida accessibilitat per carretera.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Establiment de la Xarxa d'Instal·lacions Aeronàutiques per a les operacions de defensa contra incendis forestals	Xarxa d'Instal·lacions Aeronàutiques
Bases Operacionals d'Incendis Forestals	Nombre Bases Operacionals

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Les bases operacionals s'ubicaran en llocs estratègics de cada àmbit insular i pròximes a vies de comunicació per garantir un fàcil i ràpid accés a elles, i de tal manera, que quedin adequadament cobertes les grans zones d'alt risc d'incendi forestal.

Entre les principals missions a escometre en les Bases Operacionals d'Incendis Forestals es poden citar les següents:

- Constituiran els centres de treball del personal que participa en la prevenció i lluita contra els incendis forestals.
- Allotjament o permanència durant la jornada de treball del personal adscrit al mateix: tècnics de operacions, especialistes en extinció, pilots i mecànics.
- Despatx automàtic d'helicòpter amb brigada.
- Formació i ensinistrament del personal.
- Desenvolupament de tasques d'extensió per a la prevenció d'incendis forestals: conscienciació i formació pròxima al territori.
- Control i supervisió de tasques de vigilància, detecció i extinció d'incendis forestals en la unitat territorial assignada i prestació de suport a altres unitats quan així el requereixin.
- Centre de catalogació, registre i inventari dels mitjans materials assignats a la unitat territorial.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.06

06.- Suport tècnic i econòmic per a l'execució d'intervencions silvícoles de prevenció en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal

Convenis ambientals

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure l'execució d'intervencions silvícoles de caràcter preventiu per a la gestió del combustible en forests de particulars ubicats en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal.

Justificació

Les consultes i estudis realitzats coincideixen en la necessitat d'adopció preceptiva per part dels propietaris de mesures preventives i de seguretat contra incendis forestals en zones d'alt risc. L'administració forestal hauria de prestar la necessària assistència, tant tècnica com econòmica, a fi de garantir el compliment de les esmentades obligacions. Aquestes accions complementarien aquelles que realitzi directament l'administració a través dels Plans Comarcals, per tant s'hauran de realitzar de manera que s'optimitzin les actuacions de prevenció de manera integral a tot el territori.

Descripció

Suport tècnic i econòmic per a l'execució d'intervencions silvícoles de prevenció en terrenys forestals ubicats en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal propietat de particulars.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

Forests de particulars ubicats en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió mixta privada-administrativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Inversions en ajuts a particulars per a l'execució d'intervencions silvícoles preventives en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal Milers d'euros

Superfície intervinguda mitjançant tractaments silvícoles per a ordenació del combustible per a la prevenció d'incendis forestals en muntanyes de particulars ubicats en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Normativament s'establiran les condicions i requisits tècnics per a la concessió d'ajuts i subvencions destinades a la millora silvícola amb finalitats preventives davant incendis en terrenys forestals a les zones declarades d'alt risc, especialment en zones d'interfase urbana-forestal.

Les accions subvencionables seran totes aquelles orientades a la prevenció d'incendis forestals com són l'ordenació i gestió del combustible vegetal, manteniment d'àrees tallafocs i faixes auxiliars, així com les accions d'autoprotecció d'habitatges en zones d'interfase urbana-forestal o declarades d'alt risc. També seran prioritàries les actuacions contemplades en els plans Locals de Prevenció contra Incendis Forestals.

Es promociónarà l'associacionisme que tingui per objecte l'execució de les accions silvícoles preventives, tals com associacions de defensa forestal o de propietaris d'habitatges en zones d'interfase

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.07

07.- Actuacions de manteniment i conservació d'infraestructures de defensa per a la correcta execució d'operacions de prevenció i extinció d'incendis forestals

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Conservar en un estat adequat les infraestructures imprescindibles per garantir un sistema de defensa eficaç per a la prevenció i extinció d'incendis forestals.

Justificació

L'estratègia per a la defensa contra incendis forestals de l'administració balear integra un conjunt d'infraestructures ubicades a les diferents comarques i illes per al desenvolupament d'una prevenció eficient. Els treballs de prevenció realitzats fins a la data es basen preferentment en treballs lineals, com tallafocs, faixes auxiliars de pista i autoprotecció, punts d'aigua i infraestructura viària, i s'emmarquen en els sis Plans Comarcals de Defensa Contra Incendis Forestals, pendents d'actualització una vegada aprovat el IV Pla General de Defensa Contra Incendis Forestals de les Balears i de manera que se segueixin les directrius marcades per aquest. Aquesta circumstància, junt l'actual escenari pressupostari, aconsella el desenvolupament d'un adequat programa de manteniment i conservació d'infraestructures d'interès per a les operacions d'extinció d'incendis forestals.

Descripció

Programació i desenvolupament d'actuacions de manteniment i conservació d'infraestructures de defensa per a la correcta execució d'operacions de prevenció i extinció d'incendis forestals (àrees tallafocs, punts d'aigua i infraestructura viària) en què, a més de les tècniques habituals, podran ser utilitzades experiències de pasturatge amb races autòctones de vaca, ase, cabra, etc. de manera que es disminueixi el combustible vegetal i el risc d'incendis en determinades zones sensibles mantenint les actuacions silvícoles executades tant lineals com perimetrals en zones estratègiques.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Elements territorials, lineals i puntuals per a la prevenció i extinció d'incendis forestals.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Inversions en actuacions de manteniment i conservació d'infraestructures de defensa	Milers d'euros
Intervencions silvícoles per a la conservació d'infraestructures de defensa contra incendis forestals	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Se seguiran les directrius marcades pel IV Pla de Defensa contra Incendis Forestals de les Balears i dels 6 plans comarcals de Defensa Contra Incendis Forestals, on es valoraran totes les actuacions silvícoles de manteniment i conservació de les infraestructures i es fomentarà prioritàriament el pasturatge amb races autòctones per a la prevenció d'incendis forestals.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.08

08.- Programa integral de promoció de la cultura del risc i l'autoprotecció en zones d'alt risc

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure el desenvolupament d'actuacions d'autoprotecció i conèixer el grau de compliment de la normativa per a la prevenció d'incendis forestals vigent, relativa a l'obligatorietat d'adopció de mesures d'autoprotecció en àrees d'interfase urbana-forestal.

Promoció de la cultura del risc entre la societat en general, especialment a les zones d'interfase.

Justificació

Després dels greus incendis ocorreguts a les Illes en els últims quatre anys que van posar en evidència la situació de vulnerabilitat que presenten les nombroses zones d'interfase urbana-forestal i el repte que suposen per a l'operatiu d'extinció en cas d'incendis en aquestes zones es va posar en marxa un programa d'informació i promoció de la cultura del risc i de seguiment del compliment de la normativa de prevenció d'incendis i d'autoprotecció.

La dimensió de la problemàtica d'incendis forestals i les zones d'interfase i, el marcat caràcter turístic de les Illes posen de manifest la necessitat d'abordar la promoció de la cultura del risc i l'autoprotecció des d'un punt de vista integral i planificat que permeti treballar amb els diferents actors implicats i de forma transversal, aconseguir un canvi en la conscienciació social i de comportament davant l'ús del foc i la protecció davant aquest.

Descripció

Desenvolupament del programa integral de promoció de la cultura del risc i de gestió informativa, per al seguiment i suport al compliment de la normativa de prevenció d'incendis i d'autoprotecció en zones d'alt risc d'incendi en interfase urbana- forestal.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Societat en general i en especial els habitants/usuaris de les zones d'interfase urbana-forestal

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Programa de gestió informativa i seguiment de compliment de la normativa de prevenció d'incendis i d'autoprotecció en zones d'alt risc en la interfície urbà-forestal.	Document tècnic
Variació del grau de compliment de la normativa de prevenció d'incendis i d'autoprotecció en zones d'alt risc en la interfase urbana-forestal.	Percentatge

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

S'estendran al conjunt insular les iniciatives desenvolupades a l'illa d'Eivissa mitjançant la dotació de materials específics i disposició personal tècnic per al desenvolupament de les següents tasques:

- Foment d'iniciatives i mesures d'autoprotecció preceptives i suport en camp a propietaris per al seu desenvolupament i seguiment.
- Difusió de campanyes divulgatives: tasques de conscienciació i sensibilització amb el suport de la Xarxa Forestal (reforçada en les jornades prèvies a l'inici de la corresponent campanya anual).
- Consolidació de les campanyes de promoció de la cultura del risc en zones d'interfase promogudes per la Xarxa Forestal, reforçant i ampliant les mesures i campanyes de conscienciació i sensibilització ciutadana.
- Desenvolupament i actualització dels documents, guies i material divulgatiu de prevenció d'incendis i autoprotecció.
- Seguiment del compliment de la normativa en matèria d'incendis forestals a les zones d'interfase urbana-forestal a través dels Agents de Medi Ambient.
- Estudi de desenvolupament de normatives més adequades i eficaces.
- Difusió de normativa d'ús del foc i de bones pràctiques de l'ús del foc o d'elements que puguin generar un incendi forestal.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.09

09.- Establiment de convenis de col·laboració entre organismes, entitats i agents socials per al desenvolupament d'activitats preventives d'incendis forestals en Zones d'Alt Risc d'Incendi Forestal

Convenis ambientals

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure la participació i implicació dels diferents agents vinculats i amb responsabilitat directa o indirecta en la prevenció dels incendis forestals per a l'adopció de mesures i execució de programes per a la prevenció d'incendis en Zones d'Alt Risc d'Incendi Forestal.

Justificació

Per a l'aplicació de mesures efectives i execució d'accions directes dissenyades per a la defensa del territori davant el risc de patir incendis forestals, és precís adoptar per part de les administracions públiques mecanismes de corresponsabilitat establint acords de col·laboració entre institucions i agents implicats en la prevenció d'incendis.

Descripció

Desenvolupament de mecanismes de corresponsabilitat establint acords de col·laboració entre les institucions i agents implicats, ja siguin administracions autonòmiques, insulars i locals (ajuntaments), comunitats de propietaris d'urbanitzacions limítrofs o propietaris d'edificacions immerses en espais forestals i, en general, amb propietaris de finques forestals o agroforestals, així com amb altres entitats de transport viari, ferroviari i de subministrament d'energia (xarxes elèctriques i gasolineres) les infraestructures del qual suposin un perill d'incendi en les proximitats de la zona forestal.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Zones d'Alt Risc d'Incendi Forestal

Descripció de l'àmbit territorial

Zones d'Alt Risc d'Incendi Forestal

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acords / Convenis

Responsable

No aplica

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Convenis de col·laboració entre entitats i agents socials relacionats amb la prevenció d'incendis forestals en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi Forestal

Unidad

Nombre Convenis

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

S'establiran mecanismes de corresponsabilitat equilibrats i convenis de col·laboració entre els organismes, entitats i agents socials implicats en Zones Estratègiques d'Alt Risc d'Incendi: administracions implicades, autonòmiques, insulars i locals (ajuntaments), propietaris de finques forestals o agroforestals, així com amb entitats de transport viari, ferroviari i de subministrament d'energia (xarxes elèctriques i gasolineres) les infraestructures del qual suposin perill d'incendi en les immediateses de la forest.

En particular en zones d'interfase urbana-forestal amb comunitats de propietaris d'urbanitzacions limítrofs o propietaris d'edificacions immerses en espais forestals.

Es valorarà la implantació del pagament de quotes de serveis de gestió, manteniment, prevenció i autoprotecció en aquelles zones prioritàries on no s'executin les mesures necessàries a instàncies dels responsables i es requereixi de la intervenció subsidiària de l'administració.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.10

10.- Foment per a la implantació d'un cànon municipal per a l'autoprotecció en zones d'interfase urbana-forestal.

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Autoprotecció efectiva i real de totes i cadascuna de les urbanitzacions i cases unifamiliars aïllades que estiguin en zona forestal a les Illes Balears. Execució de les accions de silvicultura preventiva d'autoprotecció.

Justificació

En els últims anys l'expansió urbanística en terreny forestal ha comportat un problema de nova índole, com són els escenaris d'incendi forestal a prop o dins d'assentaments urbans. A les tècniques i protocols d'extinció d'incendis forestals, moltes vegades limitades en aquests entorns, és necessari afegir-hi les pròpies de protecció civil, ja que tant persones, propietats i infraestructures es veuen amenaçades i afectades pel foc i el fum. Per això, és fonamental que es desenvolupin i materialitzin les actuacions sobre els combustibles i les infraestructures que redueixin el risc per foc forestal. Les esmentades actuacions són responsabilitat de la pròpia població que viu en els espais d'interfase.

Descripció

Desenvolupar mecanismes de corresponsabilitat i convenis de col·laboració entre organismes, entitats i agents socials relacionats amb la prevenció d'incendis forestals, instant a la implantació d'un cànon municipal per a l'autoprotecció en zones d'interfase urbana-forestal. La finalitat d'aquest cànon municipal és el finançament de les mesures d'autoprotecció de vivendes en zones d'interfase.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Faixes d'autoprotecció realitzades

Nombre

Urbanitzacions autoprotegides

Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

És necessari establir acords i mecanismes de col·laboració que afavoreixin la deguda corresponsabilitat entre les institucions i agents implicats, ja siguin administracions autonòmiques, insulars i locals (ajuntaments), comunitats de propietaris d'urbanitzacions limítrofes o propietaris d'edificacions immerses en espais forestals i, en general, amb propietaris de finques forestals o agroforestals, així com amb altres entitats de transport viari, ferroviari i de subministrament d'energia (xarxes elèctriques i gasolineres) les infraestructures de les quals suposin un perill d'incendi en les immediateses de la forest. Els esmentats mecanismes i acords de col·laboració entre administracions han de potenciar i fomentar la sensibilització de la cultura del risc i l'autoprotecció a les zones d'interfase, així com instar a les administracions competents en la implantació d'un cànon per finançar la realització d'infraestructures preventives contra incendis forestals (faixes, àrees tallafoc, recuperacions de cultiu, modificacions i reducció del combustible forestal, etc.), així com del seu manteniment continuat i periòdic.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.11

11.- Consolidació del Grup tècnic d'incendis forestals

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Garantir la consolidació del grup tècnic d'incendis forestals per capitalitzar les seves experiències, així com millorar la formació, capacitat i professionalització dels integrants de l'operatiu d'extinció, especialment en matèria de seguretat.

Justificació

Conformat el Grup tècnic d'incendis forestals per l'equip humà que tenen encomanats els serveis de responsabilitat intrínsecs al sistema d'extinció d'incendis forestals, com són la pròpia direcció de l'extinció, la coordinació aèria, la gestió de serveis des de la CIFOA, d'anàlisi del comportament del foc, etc., precisa d'una permanent posada en comú d'experiències, sincronitzar dinàmiques de treball i d'una formació altament especialitzada per garantir aptituds i capacitats per al desenvolupament de les competències assignades a aquest col·lectiu.

Descripció

Consolidació del Grup Tècnic d'incendis forestals mitjançant la formalització de la seva creació, i establint el seu rang d'actuació, objectius i integrants com a eina per capitalitzar experiències i coneixements

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Normativa creació i reconeixement

Nombre

Actuacions realitzades

Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Garantir la consolidació del grup tècnic d'incendis forestals per capitalitzar les seves experiències, així com millorar la formació, capacitació i professionalització dels integrants de l'operatiu d'extinció, especialment en matèria de seguretat. Regulació de les seves competències, actuacions, integrants i objectius en la futura llei forestal autonòmica.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.12

12.- Control i foment de la seguretat i la professionalització dels integrants de l'operatiu d'extinció

Formativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Garantir la seguretat dels integrants de l'operatiu en els treballs d'extinció d'incendis forestals.

Justificació

La duresa dels treballs i les situacions d'estrès i de perillositat a què està sotmès el personal d'extinció d'incendis és significativament elevada. En qualsevol maniobra d'extinció, el prioritari és garantir la seguretat del personal combatent, d'aquí la necessitat d'establir protocols de seguretat en les tasques d'extinció, així com fomentar la professionalització dels integrants de l'operatiu i la investigació d'incidents i accidents amb l'objecte d'implementar els canvis necessaris per minimitzar-los.

Descripció

Pla integral de formació del personal especialitzat en incendis forestals que formen part de l'operatiu d'incendis forestals amb l'objectiu de fomentar la seguretat en les actuacions d'extinció.

Gestionar la informació sobre incidents i accidents en tasques d'extinció (incloent aquells que es donin en les bases, entrenaments, in itinere...) per obtenir la informació que permeti eliminar-los o minimitzar-los. Aquesta informació sobre incidents i accidents es recollirà i remetrà així mateix al Comitè de Lluita Contra Incendis Forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Cursos realitzats	Nombre
Plans de formació	Nombre
Personal assignat a la seguretat (oficial de seguretat)	Persones

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Establir un programa o pla integral específic per a la formació del personal especialitzat en l'extinció d'incendis forestals i que formen part de l'operatiu, des del personal tècnic, passant pels agents de medi ambient i pel personal de les brigades i guàrdies d'extinció (capatassos, treballadors especialistes, peons forestals, etc.). El pla de formació contemplarà a títol orientatiu cursos especialitzats per a tècnics (de direcció tècnica, coordinació aèria, logística, analista i comportament del foc, etc.), per a agents de medi ambient (investigació de causes, dret ambiental, actes i informes...) i per a les brigades i guàrdies d'extinció (evolució d'incendis, eines i material d'extinció, bones pràctiques, comunicacions, protocols, detecció de situacions compromeses, primers auxilis, etc.). Dites programes formatius contemplessin col·laboracions amb altres administracions de la pròpia Comunitat Autònoma (bombers i emergències) i d'altres comunitats autònomes, amb la intenció de capitalitzar experiències i formació.

Es tracta de realitzar un programa integral i periòdic, especialment intens abans de cada campanya d'extinció. Es reserva l'oportunitat de crear la figura de l'oficial de seguretat com a persona encarregada de la seguretat del personal en les tasques d'extinció.

L'estudi d'incidents i accidents es realitzarà amb l'objectiu d'aprendre de les accions errònies que els generin i canviar tot aquells que sigui possible perquè no tornin a ocórrer. Per a això es realitzarà una difusió adequada de la informació, deixant fora en la mesura possible les dades personals de les persones implicades.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 1.- PREVENIR, REDUIR EL RISC I LIMITAR ELS EFECTES DELS INCENDIS FORESTALS

COMPLEMENTARIA

EIX II R1.13

13.- Capitalització d'accions preventives i centralització de la informació

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Creació de procediments per a la recollida de la informació relacionada amb les actuacions preventives d'incendis forestals realitzades per altres administracions (locals i autonòmiques), associacions i particulars. Centralització i organització en una base de dades i un SIG que contingui l'esmentada informació i que faciliti la interrelació i coordinació de la mateixa amb els treballs preventius realitzats per la Direcció General.

La informació global de les accions preventives es remetrà així mateix al Comitè de Lluita Contra Incendis Forestals segons estableixin les seves directives.

Justificació

La creixent vulnerabilitat de les infraestructures a les zones d'interfase urbà forestal i el risc exposat per les persones que viuen en aquests entorns fa que s'hagin desenvolupat algunes actuacions de prevenció, especialment infraestructures, de les quals l'òrgan forestal de la comunitat autònoma no en té constància. L'esmentada informació és fonamental per definir i planificar les actuacions de prevenció en els plans comarcals, així com per capitalitzar experiències i corregir errors.

Descripció

Pla de recollida d'informació de manera sistematitzada i periòdica, i posterior incorporació en la base de dades d'incendis forestals per a la seva centralització, organització i ús tècnic.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acords / Convenis

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Actuacions detectades

Nombre

Col • laboracions amb administracions

Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Creació de procediments per a la recollida de la informació referent a actuacions de prevenció d'incendis promogudes per altres administracions, associacions, societats i particulars, per tal de capitalitzar experiències, i incorporació en els futurs plans comarcals i insulars de prevenció. L'esmentada informació s'haurà d'incorporar en una base de dades centralitzada per a l'ús tècnic de la informació i per al foment i capitalització d'experiències. Alguns dels procediments de recollida d'informació podrien ser la subscripció de convenis entre diferents administracions per al traspàs d'informació o la creació d'un portal virtual per a la recollida d'informació a través de Xarxa Forestal o de la web de l'òrgan forestal, entre altres.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 2.- GESTIÓ FORESTAL I SILVICULTURA ADAPTATIVA DELS BOSCOS ALS EFECTES PREVISIBLES DEL CANVI CLIMÀTIC

PRINCIPAL

EIX II R2.01

01.- Gestió forestal activa per a l'increment de la capacitat de fixació de carboni i la resiliència de les masses forestals al canvi climàtic.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Contribuir a la fixació de carboni atmosfèric mitjançant la millora i increment de la capacitat d'absorció dels boscos insulars i la seva adaptació davant el canvi climàtic.

Justificació

Els boscos són el major embornal de carboni a les Illes Balears; s'estima en més de cinc milions de tones el carboni fixat per les formacions forestals poblades d'arbres, en particular pinedes i alzinars. La conservació d'aquestes funcions és considerada clau, havent de promoure simultàniament l'increment de les taxes de creixement de les masses forestals, la seva adaptació davant el canvi climàtic i la mitigació dels seus possibles efectes sobre l'estat sanitari i vigor.

En particular, tal com els diagnòstics han determinat, s'ha d'apostar més per la qualitat dels boscos que per la seva quantitat, procurant dinàmiques cap a formacions més evolucionades, madures, riques i diverses. Es tracta de garantir la seva autoprotecció davant de riscos ambientals, mantenint condicions adequades que permetin la seva resposta davant possibles alteracions climàtiques mitjançant una silvicultura adaptativa adequada a tal finalitat.

Descripció

Gestió forestal activa per a l'increment de la capacitat de fixació de carboni i adaptació al canvi climàtic de les forests de les Balears: intervencions silvícoles per a l'augment de captura de CO₂, actuacions de recuperació, reforestació i restauració dels ecosistemes degradats per a l'increment de superfície, incentivació de tasques de millora i restauració de masses forestals en finques privades i defensa contra incendis forestals; totes aquestes actuacions amb l'objectiu de limitar emissions i millorar el paper dels terrenys forestals com a embornal de CO₂.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenos forestales de gestión pública.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les

Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Superfície millorada de masses forestals per a la seva millor adaptació a previsibles modificacions de les condicions climàtiques

Hectàrees

Variació de tones de carboni fixades pels sistemes forestals balears

Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La gestió forestal per a l'adaptació de les formacions al canvi climàtic i l'increment de captura de carboni es desenvolupés en el marc de les següents línies generals:

- Accions d'increment de la biodiversitat intra i interespecífica per a la resistència a pertorbacions climàtiques, tals com la reservació (resalveo), conversió a bosc de llavor, diversificació d'estrats, augment del nombre d'espècies i diversitat d'ecosistemes, etc.

- Incrementar la productivitat mitjançant intervencions silvícoles que afavoreixin el creixement anual dels masses forestals i, conseqüentment, la captura de CO₂ tals com aclarides i aclarides de plançonedes i selecció dels millors arbres de les masses.

- En el cas de pèrdua o disminució de masses forestals ocasionada per pertorbacions (incendis forestals, temporals de vent, etc.) es procurarà garantir la coberta vegetal d'immediat. Per a això es realitzaran estudis tècnics i de seguiment del procés natural de regeneració i, si escau, de reforestació amb espècies autòctones.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 2.- GESTIÓ FORESTAL I SILVICULTURA ADAPTATIVA DELS BOSCOS ALS EFECTES PREVISIBLES DEL CANVI CLIMÀTIC

PRINCIPAL

EIX II R2.02

02.- Identificació, preservació i gestió de les zones refugi d'hàbitats forestals amb presència d'espècies sensibles a pertorbacions climàtiques.

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Preservar les espècies i formacions forestals més sensibles i amb majors dificultats adaptatives, en particular les localitzades en el límit de la seva estació, davant els efectes previsibles del canvi climàtic.

Justificació

Certes masses forestals presents a les Illes es troben especialment amenaçades com a conseqüència dels efectes del canvi climàtic. Es tracta de les formacions localitzades generalment en el límit de la seva àrea de distribució.

Descripció

Identificació, preservació de les zones refugi i mesures de conservació i millora d'hàbitats forestals amb presència d'espècies o formacions forestals sensibles a pertorbacions climàtiques per localitzar-se en el límit de la seva estació tipus.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

Forests de forestals gestió pública amb presència d'espècies de muntanya, umbròfiles o amb poblacions escasses i fragmentades sense possibilitat d'intercanvi genètic localitzades en límit de la seva estació tipus.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Projecte per a la identificació i preservació de les zones refugi d'hàbitats forestals amb presència d'espècies sensibles a pertorbacions climàtiques, localitzades en el límit de

Unidad

Document tècnic

la seva estació tipus

Superfície protegida per a la preservació de zones refugi d'hàbitats forestals amb Hectàrees
presència d'espècies sensibles a perturbacions climàtiques, localitzades en el límit de
la seva estació tipus

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

S'elaborarà un inventari per a la identificació d'espècies, masses forestals i localitzacions especialment sensibles a diversos factors d'alteració per situar-se en estacions límit: espècies de muntanya, umbròfiles o amb poblacions escasses i fragmentades sense possibilitat d'intercanvi genètic entre poblacions, etc.

Es determinaran els factors d'alteració, tals com l'increment de temperatures, la prolongació de les sequeres, l'augment de la torrencialitat de les precipitacions, l'increment de la intensitat dels fenòmens meteorològics extraordinaris, etc.

Algunes de les eines per a la identificació són els hàbitats d'Interès Comunitari de distribució reduïda, Catàleg Balear d'Espècies Amenaçades, Llistes i llibres vermells, Catàlegs insulars de Flora Vascular, Catàleg Nacional d'Espècies Amenaçades, Directiva d'Hàbitats, Conveni de Berna, etc.

Es modelitzarà per cada illa les previsions del canvi climàtic amb la finalitat d'identificar els possibles escenaris i a fi d'identificar la distribució d'espècies sensibles; això permetrà la previsió d'ambients futurs i la selecció de zones a protegir. A partir dels resultats s'elaborarà la corresponent cartografia.

S'elaborarà un pla de conservació de les espècies sensibles en zones refugi d'hàbitats forestals que puguin acollir actuacions in situ (reforestacions, protecció davant herbívors, ajuts a la reproducció, etc.) o fora del lloc (conservació i preservació genètica en el bancs de germoplasma, reproducció en captivitat, acords i convenis entre administració i propietaris, etc.).

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 2.- GESTIÓ FORESTAL I SILVICULTURA ADAPTATIVA DELS BOSCOS ALS EFECTES PREVISIBLES DEL CANVI CLIMÀTIC

COMPLEMENTARIA

EIX II R2.03

03.- Adaptació dels tipus de vegetació i del bosc balear a les condicions previsibles de nous escenaris climàtics i seguiment de la seva efectivitat.

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Fer actuacions d'adaptació la vegetació i de les masses forestals als nous escenaris climàtics previsibles. També és preferible conèixer i valorar el resultat i el nivell d'eficàcia de les diverses iniciatives empreses per a l'adaptació de les masses forestals de les Illes als nous escenaris climàtics previstos a curt i mitjà termini, i identificar precoçment possibles defectes, amb la finalitat d'adoptar les mesures correctores necessàries.

Justificació

La gestió de les cobertures forestals amb finalitats de conservació i increment de la seva vitalitat es considera clau per garantir la necessària adaptació davant pertorbacions climàtiques. En aquest sentit, és important identificar els riscos potencials i abordar l'adaptació dels boscos de les Balears als efectes previstos de canvi climàtic.

Per la seva part, el Plan Nacional de Adaptación al Cambio Climático del Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente estableix, entre les seves línies d'actuació en el sector forestal, l'establiment d'un sistema d'indicadors forestals del canvi climàtic i la posada a punt d'un sistema de vigilància i primera alerta.

Descripció

Estudi bioclimàtic i empresa d'accions per l'adaptació dels tipus de vegetació i de bosc a les esmentades previsions climàtiques, així com la definició i el càlcul d'indicadors de detecció precoç d'impactes sobre la vegetació, per a suport a la presa de decisions i selecció d'alternatives en la gestió forestal.

Així mateix, es contemplarà el seguiment de l'efectivitat de les mesures empreses per a l'adaptació de les masses forestals als canvis de temperatura i precipitació previsibles, mitjançant l'establiment d'indicadors i estudis periòdics.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Masses forestals amenaçades per previsibles alteracions ambientals derivades del canvi climàtic.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Estudi bioclimàtic per a l'adaptació dels tipus de vegetació i del bosc balear a les condicions previsibles de nous escenaris climàtics.	Document tècnic
Actuacions d'adaptació	Hectàrees executades
Indicadors d'execució	Nombre i evolució

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

En el context del desenvolupament de la investigació forestal a les illes Balears i en el marc d'intervenció establert en l'Eix IV del Pla Forestal, s'han de promoure estudis sobre l'adaptació al canvi climàtic de la vegetació de les illes. Per a la seva elaboració podran establir-se convenis amb universitats, centres d'investigació, empreses, etc.

Aquests estudis s'hauran de coordinar amb els programes de generació d'escenaris de regionalització del Pla Nacional d'Acció contra el Canvi Climàtic (PNACC) per al desenvolupament de les avaluacions sectorials d'impactes, vulnerabilitat i adaptació (Eix del 2n programa de treball del PNACC).

El desenvolupament d'un sistema d'indicadors de flora i fauna pel coneixement de l'adaptació i la resposta als canvis de temperatura i precipitació previsibles per efectes del canvi climàtic abordarà les següents línies principals:

- Identificació de les zones pilot de seguiment
- Selecció dels indicadors o bioindicadors representatius i sensibles a:
 - Canvis fenològics en las poblacions, amb avançaments o endarreriments en l'inici de l'activitat, arribada de la migració o de l'època de reproducció.
 - Desajustaments en las interaccions dels predadors i les seves preses deguts a respostes diferenciades al clima.
 - Desplaçament en la distribució d'espècies terrestres.
 - Major virulència de paràsits i canvis de comportament.
 - Augment de poblacions de espècies invasores
- Recopilació de las sèries de dades associades a cadascun dels indicadors.
- Ponderació dels distints indicadors per aconseguir resultats representatius del grau d'afecció pel canvi climàtic.
- Validació dels indicadors mitjançant el seguiment de les sèries de dades associades als mateixos.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 2.- GESTIÓ FORESTAL I SILVICULTURA ADAPTATIVA DELS BOSCOS ALS EFECTES PREVISIBLES DEL CANVI CLIMÀTIC

COMPLEMENTARIA

EIX II R2.04

04.- Establiment d'indicadors de detecció precoç d'impactes del canvi climàtic.

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Establir un sistema d'indicadors de detecció precoç d'impactes del canvi climàtic en les estructures forestals.

Justificació

El Pla Nacional d'Adaptació al Canvi Climàtic del Ministeri d'Agricultura, Alimentació i Medi Ambient estableix entre les seves línies d'actuació al sector forestal la identificació d'un sistema d'indicadors forestals del canvi climàtic i posada al punt de sistema de vigilància i alerta primerenca.

Descripció

El desenvolupament del sistema d'indicadors es realitzarà en base a les següents etapes:

- Identificació de les zones pilot on s'estudiaran els indicadors. Aquestes zones estaran incloses en les identificades a l'acció complementària II.R2.02 "Identificacions i preservacions de les zones refugi d'espècies sensibles al canvi climàtic".
- Selecció dels indicadors més representatius de l'evolució de l'estat de les esmentades espècies sensibles al canvi climàtic.
- Recopilació de les sèries de dades associades a cadascun dels indicadors.
- Ponderació dels diferents indicadors per aconseguir resultats representatius del grau d'afecció pel canvi climàtic.
- Validació dels indicadors mitjançant el seguiment de les sèries de dades associades als mateixos.
- Els indicadors seran tant en espècies animals com vegetals.

Respecte a les característiques dels bioindicadors, els diferents autors coincideixen en un perfil idoni: un bon indicador de canvi climàtic ha de subministrar informació desvinculada dels efectes d'altres components del canvi global, per a la qual cosa és molt útil poder:

- 1) Aportar a curt o a mitjà termini valors indicatius de la magnitud dels efectes del canvi climàtic
 - 2) Presentar resultats fàcilment interpretables i que siguin validables i comparables amb un esforç moderat.
- Finalment, s'aconsella que l'indicador compti amb sèries de dades prèvies amb què establir referències i projeccions (Erhard et al., 2002).

S'espera que el canvi climàtic produeixi:

- Canvis fenològics en les poblacions, amb avenços (o retards) en l'inici d'activitat, arribada de migració o reproducció.
- Desajustos en les interaccions dels predadors i les seves preses deguts a respostes diferencials al clima.
- Desplaçament en la distribució d'espècies terrestres cap al nord o cap a majors altituds, en alguns casos amb una clara reducció de les seves àrees de distribució; en rius, desplaçament d'espècies termòfiles aigües amunt i disminució de la proporció d'espècies d'aigües fredes; en llacunes i llacs, l'altitud, la latitud i la profunditat tenen efectes similars sobre les comunitats en relació amb la temperatura.
- Major virulència de paràsits.
- Augment de poblacions d'espècies invasores (Moreno et al., 2003).

Per la qual cosa els indicadors hauran de ser sensibles a una o algunes d'aquestes característiques per a la seva quantificació, comparació i interpretació.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Masses forestals amenaçades per la variació de condicionants provocada pel canvi climàtic.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

No aplica

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

PRINCIPAL

EIX II R3.01

01.- Identificació de zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Identificar les zones sensibles amb major risc d'avinguda, erosiu i de desertificació a fi de prioritzar les actuacions de restauració hidrològica i d'adequació de la cobertura forestal.

Justificació

A Espanya el Programa d'Acció Nacional contra la Desertificació (PNAD, 2008) té per objectiu el desenvolupament sostenible de les zones afectades per la desertificació i, en particular, la prevenció de la degradació i la recuperació de terres desertificades. Entre els seus principis incorpora l'aplicació de mesures preventives en terres encara no desertificades però que es troben sotmeses a riscos potencials de desertificació.

El PNAD estableix una primera determinació d'àrees amb risc de desertificació a partir del Mapa d'Estats Erosius (MEE). A les Balears s'estima que un 20% de la seva superfície presenta risc de desertificació mitjà, alt o molt alt, sent Eivissa l'illa amb majors riscos potencials.

Els principals factors que a les Illes Balears indueixen a la desertificació són els reiterats incendis forestals, la sobrepastura (cabra), les alteracions importants del paisatge, la sobreexplotació i salinització dels aqüífers i els efectes que es deriven del canvi climàtic.

A fi de centrar els esforços sobre els territoris més vulnerables convé determinar aquelles zones potencialment sensibles, amb perill evident de veure's afectades per processos de desertificació en àrees amb alts riscos erosius, i aquelles altres amb elevat risc hidrològic en les quals l'absència de cobertura vegetal pot provocar fortes avingudes i inundacions greus.

Descripció

Desenvolupament dels estudis i projectes precisos per a la identificació, a escala adequada, de les zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació i declaració de les actuacions i correcció d'utilitat pública o interès general quan procedeixi.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Zones potencialment sensibles, amb perill evident de sofrir processos de desertificació: àrees amb alts riscos erosius i aquelles altres amb elevat risc hidrològic en les quals l'absència de cobertura vegetal pot provocar fortes avingudes i inundacions greus.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Instrucció tècnica

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Zones declarades d'actuació de prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu i/o de desertificació	Nombre zones declarades
Superfície identificada com a zona sensible per risc d'avinguda, erosiu i de desertificació	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es determinaran les zones d'actuació prioritària utilitzant les fonts d'informació disponibles, tals com ara informació històrica d'episodis d'inundació, estadístiques d'avingudes hidrològiques, localització i identificació de les infraestructures hidràuliques i dels processos erosius, inventari de cursos, etc. utilitzant les últimes eines d'informació geogràfica (SIG) disponible i amb el suport bàsic de noves tecnologies LIDAR de teledetecció.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

PRINCIPAL

EIX II R3.02

02.- Restauració hidrològica-forestal en zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupar les actuacions de restauració hidrològica forestal precises en zones identificades com a prioritàries per minimitzar els riscos erosius i hidrològics i reduir els processos de desertificació

Justificació

A les Illes Balears, el risc d'erosió en lleres per unitats hidrològiques, segons les dades de l'INES (Inventari Nacional d'Erosió de Terres), és molt variable depenent del territori; s'estimen més de 100 km de torrents que presenten risc d'avinguda.

Segons el Pla Nacional d'Actuacions Prioritàries (PNAP) en matèria de restauració hidrològica-forestal, control de l'erosió i lluita contra la desertificació, la quarta part del territori de l'arxipèlag balear es localitza entre les prioritats d'intervenció per a la seva restauració hidrològica-forestal; d'aquesta superfície el 87% es localitza a Mallorca i el 13% restant a Eivissa.

Les actuacions prioritàries dependran de dos elements: la disposició de fonts de finançament, ja que esdesenvoluparan principalment aquelles a executar en el marc del PNAP mitjançant subvencions cofinançades i, en segon lloc, de la disponibilitat i propietat dels terrenys, ja que s'executaran amb caràcter preferent en aquells de propietat pública, o bé mitjançant la implementació de convenis de col·laboració per a repoblació forestal amb els propietaris dels terrenys.

La prioritat, en qualsevol cas, se centrarà en repoblacions o l'ajuda a la regeneració natural de masses forestals devastades per perturbacions ambientals o antròpiques que, en el seu cas, podran ser declarades de interès general.

Descripció

Planificació i execució d'actuacions prioritàries de restauració hidrològica-forestal per minimitzar riscos erosius i hidrològics: reforestació, obres de correcció hidrològica per a la reducció de l'impacte territorial associat al risc d'inundació i laminació d'avingudes, recuperació de marjades i adequació de la vegetació de torrents i cursos preferents d'aigua.

Actuacions preferents en muntanyes públiques o a càrrec de l'administració i finques privades mitjançant convenis de repoblació forestal o subvencionades pel programa de reforestació de terres agràries.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Zones d'Actuació Prioritària per Elevat Risc Hidrològic, Erosiu i/o de Desertificació

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals identificats com a Zones d'Actuació Prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu i/o de desertificació.

IMPLEMENTACIÓ

EIX II R3.02

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Planificació d'actuacions de restauració hidrològica forestal en zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu i/o de desertificació	Document tècnic
Núm. d'actuacions de restauració hidrològica forestal en zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu i/o de desertificació	Nombre d'actuacions
Superfície intervinguda mitjançant actuacions de restauració hidrològica forestal en zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu i/o de desertificació	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La planificació i ordenació de la restauració agrohidrològica es realitzarà mitjançant l'elaboració d'un Pla d'Actuacions Prioritàries en matèria de Restauració Hidrològica-Forestal o agrohidrològica, (segons els terrenys cap als quals vagi dirigit aquest pla), control de l'erosió i defensa contra la desertificació que identifiqui les conques més greument afectades. Les actuacions a considerar en cada cas vindran donades per l'estat de degradació i de risc de la conca encara que majoritàriament consistiran en la millora de la coberta forestal per potenciar la funció protectora, restauració i rehabilitació dels cursos i boscos de ribera amb la finalitat de restablir i potenciar els corredors biològics així com la realització i el manteniment de les obres transversals i longitudinals de correcció hidrològica.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

PRINCIPAL

EIX II R3.03

03.- Repoblació forestal o ajuda a la regeneració natural en terrenys forestals degradats o devastats per perturbacions ambientals (temporals, incendis, inundacions, etc.) o afectats per càrregues ramaderes excessives.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Recuperar les cobertures forestals desaparegudes o fortament alterades per diferents perturbacions de origen natural o antròpic, com ara rompudes, incendis, temporals, inundacions o els efectes en àrees puntuals de la presència de càrregues ramaderes excessives.

Justificació

A les illes les Balears es produeixen amb certa regularitat fortes perturbacions, en particular incendis, temporals de vent i els cap de fibló, causa de tombades massives d'arbres a les forests de l'arxipèlag; la conseqüència és la desaparició de la cobertura forestal i l'inici de processos erosius i de desertificació. Per exemple, la major part de les extraccions de fusta durant els anys posteriors al temporal de vent ocorregut el novembre de 2001 va procedir de les forests afectades pel mateix.

Les actuacions de restauració ambiental després d'aquestes perturbacions són fonamentals per minimitzar lesafeccions: la rapidesa en la intervenció redueix l'inici de fenòmens erosius, vessaments, plagues i pèrdua de valor paisatgístic. Les actuacions a mitjà i llarg termini consoliden els treballs inicials i contribueixen a accelerar el retorn dels terrenys a l'estat previ a l'incendi.

Descripció

Actuacions de repoblació i restauració forestal o ajuda a la regeneració natural en terrenys forestals devastats per perturbacions ambientals (temporals, incendis o rompudes) o afectats per càrregues ramaderes excessives.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals devastats per perturbacions ambientals (temporals, incendis o rompudes) o afectats per càrregues ramaderes excessives.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Superfícies amb cobertures forestals desaparegudes o fortament alterades per diferents pertorbacions d'origen natural o antròpic, com rompudes, incendis, temporals o càrregues ramaderes excessives recuperades.

Hectàrees

Variació de la superfície de terrenys forestals devastats per causes diverses

Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La restauració ambiental contemplarà, amb caràcter general:

- Actuacions urgents que garanteixin la seguretat de persones i béns, especialment a prop de les infraestructures, així com la prevenció de possibles desprendiments a la xarxa viària.
- Actuacions per al control dels processos de desertificació, com ara feixines, micro-preses, aportament de material vegetal, matèria orgànica, control i prospecció de plagues, etc.
- Regeneració i restauració vegetal de la zona afectada, mitjançant actuacions de reforestació i de suport a la regeneració natural.
- Accions de recuperació d'hàbitats, paisatges i de poblacions singulars de flora i fauna, especialment de les espais protegides i dels hàbitats de conservació prioritària.
- Accions de sensibilització i de cultura forestal, orientades a la prevenció i autoprotecció d'incendis forestals i a la correcció de falsos mites forestals.

Per poder realitzar aquestes actuacions s'hauran establir, si escau, les zones d'emergència cinegètica amb càrregues ramaderes excessives i que poden comprometre les actuacions plantejades.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

COMPLEMENTARIA

EIX II R3.04

04.- Pràctiques de conservació de sòls: manteniment i recuperació de marjades i construccions tradicionals associades.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Conservar els sòls degradats que presenten elevat risc de desertificació, de forma prevalent els situats a les zones d'actuació prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació, mitjançant l'aplicació de pràctiques de conservació de sòls, en particular, el manteniment i recuperació de les marjades i construccions de caràcter tradicional associades.

Justificació

Tradicionalment en el medi rural insular s'han desenvolupat diferents pràctiques de conservació de terres, com els típics marges, feixes o bancals, per evitar l'erosió i permetre el cultiu arbori generalment de secà. Exemples de les construccions tradicionals de pedra són els torrents canalitzats, parats, ralles i albellons que conforma un sistema complex que busca la solució més adequada en funció de les característiques del pendent i on cada element contribueix al funcionament eficaç del conjunt. Aquest sistema tradicional es complementa amb els aljubs que recuperen l'aigua d'escolament i els abeuradors que conserven l'aigua recuperada per a la seva utilització en períodes de sequera i abeurada del bestiar en zones altes.

Actualment s'han de considerar els beneficis que aporten les marjades de pedra seca i les construccions tradicionals, com els valors agraris (valor afegit a cultius regionals i locals de qualitat), constructius, culturals i etnològics (identitaris), turístics, de reposició, i com a servei ambiental, regulant el règim hídric de les vessants de muntanya, afavorint la conservació del sòl, disminuint l'erosió, reduint l'escolament superficial, afavorint la infiltració de l'aigua i la recàrrega dels aquífers. A més, la recuperació de les zones abancalades aporten un important valor paisatgístic, ja que generen discontinuïtats conformant el mosaic agroforestal, proporcionant zones d'ecotò de gran valor ambiental i incrementant significativament la biodiversitat. Un altre valor afegit a la recuperació de zones abancalades és la prevenció d'incendis forestals, en generar discontinuïtats en el combustible forestal i facilitar les actuacions extinció en el cas d'incendi.

El descens de la pràctica agrícola i els canvis d'ús suposen l'abandonament de les tasques de manteniment dels marges i les estructures tradicionals associades, conseqüència de l'elevat cost i l'escassa rendibilitat dels cultius, circumstància que ha accelerat el procés de degradació. Aquest procés, condicionat també per factors litològics i geomorfològics, posa en perill a mitjà termini la conservació d'aquest patrimoni. La necessitat d'emprendre accions per conservar-lo és més rellevant si es valora l'esforç econòmic que suposaria la reposició en cas de pèrdua.

Els bancals suposen un gran percentatge de la superfície de la Serra de Tramuntana, declarada recentment per la UNESCO com a Patrimoni de la Humanitat, segons el catàleg provisional d'espais abancalats de la Serra de Tramuntana elaborat pel Consell Insular de Mallorca. En el cas d'alguns municipis de Mallorca, com Sóller o Alaró, l'esmentat percentatge s'incrementa substancialment.

Descripció

Actuacions de conservació de terres mitjançant el manteniment i recuperació de les marjades i construccions associades.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys rústics amb presència d'elements per a la protecció de terres mitjançant pràctiques d'abancament de caràcter tradicional o altres construccions de caràcter tradicional per a la defensa davant l'erosió.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Actuacions de conservació de terres mitjançant el manteniment de l'abancament tradicional i la recuperació de marjades i construccions associades.

Unidad

Nombre d'actuacions

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La conservació del patrimoni associat a la conservació de sòls en el medi rural insular s'ha de centrar en la preservació del sòl enfront el risc d'erosió, que s'incrementa després de l'abandonament de l'activitat i en la potenciació de la viabilitat econòmica de les explotacions agrícoles, compaginant-les amb les noves oportunitats que ofereixen el turisme cultural, esportiu i de naturalesa.

Per a això és fonamental definir les àrees prioritàries de recuperació de bancals des del principi de la multifuncionalitat que ofereixen. Prioritàriament es recuperaran aquells bancals que, per les seves característiques aporten un valor afegit al paisatge rural i que, per la seva situació estratègica generen un mosaic agroforestal propici per a la prevenció d'incendis forestals en connectar amb les infraestructures proposades en els Plans Comarcals i trencar la continuïtat de propagació en cas d'incendi. En segon ordre de prioritat, es fomentarà la recuperació de marjades en aquelles zones en què es requereixi potenciar la generació d'ecotons per a l'increment de la biodiversitat. L'últim lloc, seran d'interès de recuperació aquells bancals que per la seva situació contribueixin al desenvolupament econòmic rural, a la desestacionalització del turisme i a la generació de lleure com la caça.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

COMPLEMENTARIA

EIX II R3.05

05.- Intervencions silvícoles de millora de les masses forestals per al control d'avingudes, la reducció de l'escolament superficial, l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aquífers.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Millorar el règim hídric i la regulació de cabals, afavorir el control de l'erosió així com el manteniment i millora de la funció protectora dels boscos sobre el sòl i l'aigua, mitjançant intervencions silvícoles específicament dirigides a l'abast d'aquests finals.

Justificació

Les anàlisis desenvolupades mostren la necessitat de procedir a la restauració i millora de la qualitat i biodiversitat de les cobertures forestals, procurant el desenvolupament de dinàmiques vegetals cap a formacions més evolucionades, madures i diverses. Això implica l'execució de pràctiques silvícoles apropiades que promoguin un maneig intel·ligent dels boscos i bardisses, en aquest cas a fi de reduir el vessament superficial i facilitar l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aquífers.

Les dades proporcionades pel IV Inventari Nacional Forestal mostren una absència significativa d'intervencions silvícoles a les forests insulars. Per la seva part, el Pla Nacional d'Actuacions Prioritàries en matèria de restauració hidrològica-forestal, control de l'erosió i lluita contra la desertificació (PNAP) estima una superfície d'actuació prioritària a Illes Balears de 39.660 ha, de les quals 17.827 ha (el 45%) corresponen a subconques considerades prioritat 1 i 2.

Descripció

Actuacions silvícoles destinades a la millora de la funció de les masses forestals en el control d'avingudes, l'augment de la infiltració, la reducció de l'escolament superficial i la recàrrega d'aquífers.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals identificats i formalment declarats com a Zones d'Actuació Prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Plans i projectes de millora silvícola de les masses forestals en zones d'interès prioritari per al control d'avingudes, la reducció de l'escolament superficial, l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aqüífers

Nombre plans i projectes

Intervencions silvícoles per al control d'avingudes, la reducció de l'escolament superficial, l'augment de la infiltració i la recàrrega d'aqüífers

Hectàrees

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Els tractaments silvícoles aniran orientats a la millora de la massa forestal, tals com tals de regeneració de selecció per bosquets orientades a la generació de masses irregulars, prevenció d'incendis aplicant plans de clares de rotació talla i pes moderat/feble, estassades selectives per frega, podes de penetració i adequats tractament de restes, preferiblement estellat. Les esmentades intervencions es realitzessin als terrenys prioritaris per a la millora de l'escolament i augment de la infiltració del sòl.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

COMPLEMENTARIA

EIX II R3.06

06.- Actuacions de conservació o millora d'obres de correcció hidrològica-forestal.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Conservar o millorar les obres de correcció hidrològica-forestal existents a fi de garantir el compliment de les funcions per a les quals van ser dissenyades i van executades.

Justificació

S'entén per correcció hidrològica-forestal al conjunt de tècniques aplicades a la conca vessant encaminades al control de l'erosió mitjançant dues actuacions primordials: la restauració de la coberta vegetal i la correcció de les lleres.

Els treballs de correcció varien, atenent la seva ubicació: a la conca de recepció solen desenvolupar-se intervencions de bioenginyeria (consistents en la recuperació i millora de la de la coberta forestal existent, reforestació en zones degradades), pràctiques mecàniques o obres transversals i estabilització de llits i pendents. Els realitzats al coll solen consistir en obres transversals, principalment dics, o obres longitudinals mitjançant murs de defensa. Si es realitzen en el con de dejecció les actuacions consisteixen en obres longitudinals, com esculleres, esculleres, murs de protecció i cobertes vegetals, etc.

En el context insular aquestes intervencions s'han realitzat tradicionalment mitjançant manufactures en pedra asseca per a la laminació d'avingudes, control de vessament i erosió - marjades, parets, etc. -. L'abandonament de les arts rurals tradicionals els ha suposat un progressiu deteriorament i una amenaça de destrucció.

Recentment des del Servei de Gestió Forestal s'ha dut a terme un important projecte de restauració hidrològica-forestal "Restauració hidrològica-forestal en conques prioritàries de l'Illa de Mallorca (2009-2010) ".

Es preferible disposar d'estudis que proporcionin informació sobre estats erosius i, en particular, l'efectivitat de les iniciatives empreses per la minimització dels seus efectes.

Descripció

Inventari d'obres de correcció hidrològica-forestal, actuacions de conservació i seguiment de intervencions. Es durà a terme l'estudi per el control i seguiment de processos erosius, de funcionalitat del sòl i la coberta forestal protectora, de l'efectivitat de les infraestructures de restauració hidrològica existents i les demés actuacions i treballs forestals (replantacions, tractament silvícoles i aprofitaments forestals, etc.).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals identificats com a Zones d'Actuació Prioritària per elevat risc hidrològic, erosiu o de desertificació.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Inventari d'obres de correcció hidrològic-forestal	Document tècnic
Actuacions de conservació i/o millora d'obres de correcció hidrològica-forestal considerades prioritàries realitzades	Nombre Actuacions
Estudi pel seguiment de l'efectivitat de les actuacions per la minimització de riscos hidrològics, erosius i de desertificació	Document tècnic

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es considera prioritària l'elaboració d'un inventari que permeti establir l'estat de conservació de les infraestructures i obres de correcció hidrològica-forestal. A partir d'aquesta informació, i en diferents fases, s'abordaran les intervencions considerades urgents sobre aquelles infraestructures més deteriorades o que no compleixen adequadament les seves funcions. Les accions proposades amb caràcter general són les obres de reconstrucció, millora i conservació de les infraestructures amb criteris integradors al paisatge, prevalent les estructures en pedra seca a mida del possible, sense perjudici d'utilització de tècniques més modernes i avançades en funció dels requeriments.

Es proposa el monitoratge per a controlar l'erosió mitjançant la instal·lació d'estacions d'aforament pel seguiment de la càrrega de fons i de sediment fi en suspensió, la conductivitat de l'aigua en les avingudes, el cabal, etc. A més a més, es proposa l'estudi de la mobilització de les partícules del sòl en les vessants de les conques prioritàries mitjançant la utilització de radioisòtops, la instal·lació de càmeres NDVI pel seguiment de l'estrés hídric i de la desertificació, així com actuacions de seguiment de les intervencions de restauració de la coberta vegetal després de catàstrofes naturals (incendis, temporals, plagues, etc.).

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

COMPLEMENTARIA

EIX II R3.07

07.- Aprofitament d'aigües depurades en la gestió forestal per a la recàrrega d'aquífers.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Incrementar la disponibilitat de recurs hídric subterrani mitjançant la reutilització d'aigües depurades i promoure la seva ocupació en actuacions i treballs forestals.

Justificació

A les Illes Balears el 50% dels aquífers presenten una qualitat deficient a causa de la disminució significativa dels nivells naturals i a les elevades concentracions de clorurs i nitrats.

El Reial Decret 1620/2007, de 7 de Desembre, pel qual s'estableix el règim jurídic de la reutilització d'aigües depurades, estableix que aquestes poden ser usades per a la recàrrega d'aquífers, tant per percolació localitzada a través del terreny, com per injecció directa; així mateix poden ser utilitzades en tasques i treballs silvícoles.

Descripció

Aprofitament de les aigües depurades en la gestió forestal per a la recàrrega d'aquífers.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals amb aquífers accessibles.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Volum d'aigües depurades reutilitzades per a recàrrega d'aquífers i en la gestió silvícola

Unidad

Mill. metres cúbics

Variació dels nivells piezomètrics

Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'acció s'organitzarà en les següents fases i amb els següents continguts.

1. Caracterització hidrogeològica del medi receptor, mitjançant la recopilació de la informació necessària sobre:
 - a. Geologia i la hidrogeologia.
 - b. Anàlisi, determinacions i obtenció de dades específiques sobre el medi receptor, dels sòls, del substrat rocós, i de l'aqüífer en general.
2. Estudi de la interacció amb el medi i requeriments de qualitat de l'aigua, conforme als requisits contemplats en el RD 1620/2007, garantint que no es generaran afeccions negatives a l'aqüífer (tant en el seu comportament hidràulic com en la qualitat de les seves aigües), en els ecosistemes hidrodepenents d'aquest, així com en els usos que se li donin a les aigües que s'extreguin de l'aqüífer. En aquest sentit, l'article 4.4.a del RD 1620/2007 prohibeix la reutilització d'aigües per al consum humà. En conseqüència, no serà d'aplicació la recàrrega artificial amb aquestes aigües en masses d'aigua subterrània que siguin utilitzades per a captació d'aigua destinada al consum humà o les que poguessin ser destinades a tal ús en el futur dins de la demarcació hidrogràfica de Balears. Aquestes circumstàncies limiten a 26 les masses d'aigua subterrànies en les quals es pot actuar (segons el Pla Hidrològic de les Illes Balears en revisió).
3. Disseny i planificació del sistema de recàrrega artificial i del sistema de control que inclourà com a norma general l'elecció del mètode i dels dispositius de recàrrega, disseny del sistema de recàrrega i del sistema de control, planificació de la recàrrega i la planificació del control i monitoratge.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 3.- RESTAURACIÓ I MILLORA DE LES COBERTES FORESTALS PER EVITAR LA DESERTIFICACIÓ, LAMINAR INUNDACIONS I FACILITAR LA RECÀRREGA D'AQUÍFERS

COMPLEMENTARIA

EIX II R3.08

08.- Establiments de criteris per a l'adaptació de la gestió forestal a les condicions de semiaridesa i elevat risc de desertificació present a certs terrenys forestals insulars.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Minimitzar el risc de desertificació en zones àrides i semiàrides insulars permetent de forma paral·lela el aprofitament dels recursos forestals.

Justificació

A les Illes Balears, tant Eivissa com la zona sud-oriental de Mallorca presenten condicions de semiaridesa. Unit a aquesta circumstància, els fortes pendents presents situen a la desertificació com un dels problemes de major incidència ambiental i econòmica que en l'actualitat amenacen als ecosistemes forestals presents a les Illes.

Descripció

Adaptació de la gestió i dels aprofitaments forestals a condicions puntuals de semiaridesa i elevat risc de desertificació.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Zones àrides i semiàrides insulars amb elevat risc de desertificació.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Definició de criteris per a l'adaptació de la gestió forestal a les condicions de semiaridesa i elevat risc de desertificació present a certs terrenys forestals insulars

Unidad

Document tècnic

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Amb caràcter previ a l'execució de qualsevol aprofitament forestal de masses localitzades en zones semiàrides de deурà:

1. Identificació a escala adequada i anàlisi de compatibilitat dels aprofitaments amb l'objectiu protector prevalent.
2. Preferentment es promocionarà l'ordenació de la massa a través de projecte, pla dasocràtic o instrument de gestió forestal adequat en el qual s'estableixi el seu caràcter protector i es determinin els possibles aprofitaments que garanteixin en qualsevol cas la preservació dels serveis que aporten (regulació hídrica, control de l'erosió, fixació de CO₂ atmosfèric, conservació de la biodiversitat, paisatge, etc.). En el cas de no existir pla dasocràtic o equivalent, s'indicaran els condicionants necessaris per a la realització de l'aprofitament per tal que es garanteixin els esmentats serveis, sense obviar les limitacions edafoclimàtiques de cada zona.

Es procurarà orientar la massa forestal cap al desenvolupament d'arbratge en aquelles àrees on les característiques edafoclimàtiques permetin la seva existència en condicions adequades de vigor, afavorint la vegetació herbàcia i de matollar del major nivell evolutiu en la resta de zones.

En aquestes zones és fonamental el manteniment dels ecosistemes forestals arboris i la gestió orientada a millorar la seva estabilitat i diversitat, l'autoprotecció davant incendis forestals, així com la restauració de les àrees degradades mitjançant pràctiques de conservació del sòl i millora de la coberta vegetal.

Es procurarà determinar unes recomanacions tècniques, o bones pràctiques forestals, per als aprofitaments de pastures, caça, apicultura, productes micològics, plantes medicinals i qualsevol altre tipus d'aprofitament forestal que pugui ser d'interès a fi de garantir els serveis ambientals dels espais forestals en aquestes zones.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

PRINCIPAL

EIX II R4.01

01.- Aprovació i desenvolupament de l'Estratègia de Sanitat Forestal de les Illes Balears.

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Disposar els mitjans i recursos tècnics, administratius i pressupostaris precisos per a garantir, tal i com proposa l'Estratègia de Sanitat Forestal, la persistència de les masses forestals en estat òptim de conservació, evitant el seu deteriorament per l'actuació de factors abiòtics o biòtics.

Justificació

L'Estratègia Balear de Sanitat Forestal ja elaborada és un document pioner a Espanya que recull el conjunt d'actuacions precises per a la correcta planificació i conservació de la salut de les masses forestals de les Illes Balears.

El Pla Forestal ofereix l'oportunitat d'emprendre el seu desenvolupament, proporcionant la dotació dels mitjans i recursos necessaris com a repte de futur i, en particular, establir els mecanismes de coordinació interadministrativa per millorar la col·laboració entre els diferents serveis implicats i incrementar els mitjans humans, ambdues prioritats identificades en el procés de consultes.

Descripció

Aprovació i posada en marxa de l'Estratègia Balear de Sanitat Forestal, programant les actuacions previstes per al seu desenvolupament i proporcionant els mitjans i recursos tècnics, administratius i pressupostaris per assolir els reptes proposats.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Conjunt del territori forestal balear.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Aprovació i desenvolupament de l'Estratègia de Sanitat Forestal de les Illes Balears.	Aprovació normativa
Desenvolupament de mecanismes de coordinació interadministrativa previstos en la Estratègia de Sanitat Forestal de les Illes Balears.	Mecanismes de coordinació
Variació dels pressupostos destinats a la conservació de la salut dels boscos d'Illes Balears.	Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

En l'Estratègia Balear de Sanitat Forestal s'estableixen els criteris per al control fitosanitari dels patògens detectats a les Illes Balears, i es determinen tècnicament i de forma justificada les mesures precises per al mateix. Així mateix es prioritza l'ús de sistemes selectius i d'ajuda al control biològic.

En el marc de l'estratègia es desenvoluparan les següents iniciatives.

- Establiment de mecanismes de coordinació administrativa per millorar la col·laboració entre els diferents serveis implicats en la gestió de la sanitat forestal -administració autonòmica, insular forestal i agrícola-, de manera que s'aclareixin i organitzin les competències i responsabilitats, es potenciïn possibles sinergies i es minimitzin o eliminin aquells aspectes que originen de situacions d'ineficàcia, duplicitat o conflictivitat.
- Consolidació i increment del pressupost destinat al servei de Sanitat Forestal d'acord amb les seves necessitats reals i fonament de dret, els llargs períodes d'execució de les actuacions i iniciatives, i la necessitat, per això, de garantir la seva continuïtat.
- En el marc de l'Estratègia Balear de Sanitat Forestal s'ha d'implantar una metodologia comunicativa dels estudis, articles, notes de premsa, conclusions de Jornades Tècniques, etc., que es realitzin i que siguin d'interès per a la seva difusió. Es fomentarà la pàgina web especialitzada en Sanitat Forestal com a eina de difusió, així com els altres canals virtuals que es considerin convenients (Xarxa Forestal).

Amb la programació i desenvolupament de l'Estratègia Balear de Sanitat Forestal es consolidaran actuacions com el desenvolupament de les tasques integrades a la Xarxa Europea de Seguiment de Danys, el control de les poblacions de *Thaumetopoea pytiocampa* (processionària del pi) i *Lymantria dispar* (eruga peluda).

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

PRINCIPAL

EIX II R4.02

02.- Consolidació de la Xarxa Balear d'Avaluació i Seguiment de Danys en Masses Forestals.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Conèixer amb caràcter periòdic la variació espacial i temporal de l'estat de salut dels boscos identificant, en el seu cas, problemes de gran extensió mitjançant l'avaluació en camp de paràmetres fàcilment ponderables i homogenis que permetin el seguiment de la seva evolució en el temps

Justificació

Les xarxes europees aporten informació periòdica de la salut dels boscos i la seva variació al llarg dels anys; aquesta xarxes són vàlides per a una gran superfície com és Europa però inadequades a nivell local; per aquest motiu, s'intensifiquen els mostrejos a nivell regional, mitjançant la creació de la Xarxa Balear a partir del mateix patró que la Xarxa Europea de Nivell I.

El Pla Forestal ofereix l'oportunitat de consolidar la seva implantació.

Descripció

Desenvolupament al territori balear una xarxa per a l'avaluació i el seguiment de danys en masses forestals que permeti, atenent a la freqüència d'obtenció de dades i la seva uniformitat, conèixer i valorar la seva evolució en el temps.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Conjunt del territori forestal balear

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

EIX II R4.02

Xarxa Balear d'Avaluació i Seguiment de Danys en Masses Forestals

Xarxa seguiment de
danys

Nombre de parcel·les inventariades anualment per al seguiment de danys en masses
forestals

Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

PRINCIPAL

EIX II R4.03

03.- Manteniment de les condicions òptimes de conservació dels hàbitats forestals per garantir la presència de controladors naturals de les plagues forestals.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure la presència d'enemics naturals de les plagues i malalties mitjançant el manteniment de les condicions òptimes d'estat de conservació dels hàbitats forestals.

Justificació

Diversos factors, ambientals o antròpics, són responsables de la ruptura de l'equilibri dels ecosistemes forestals i tenen com a conseqüència l'aparició o increment de la presència d'organismes fitòfags.

La regulació natural de plagues i malalties, basada en la capacitat dels ecosistemes de mantenir les seves poblacions i repercussions per sota de certs llindars, es troba directament associada a la conservació d'unes condicions ecològiques òptimes que, alhora, es relaciona amb la seva correcta gestió.

El manteniment d'aquestes condicions afavoreix així la presència d'enemics naturals: depredadors, parasitoides, i patògens. Per contra, en alguns casos, la falta de gestió pot suposar el creixement desequilibrat de poblacions de fitòfags.

Descripció

Gestió forestal orientada a la conservació òptima de l'estat dels hàbitats amb la finalitat de garantir els equilibris biològics, l'absència de malalties i la presència de controladors naturals de plagues forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Conjunt del territori forestal balear.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

EIX II R4.03

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Estimació de la superfície de forests afectada per les principals plagues i malalties que afecten a les masses forestals

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Pel manteniment de condicions òptimes que garanteixin la salut de les masses forestals i la conservació de l'equilibri biològic, serà necessari desenvolupar les actuacions silvícoles contemplades en l'acció 5 d'aquest repte, a més de:

- Instal·lar caixes niu per a aus insectívores i caixes refugi per a ratapinyades. Revisions periòdiques i manteniment.
- Crear o mantenir nínxols adequats pel desenvolupament de depredadors o paràsits, com ara soques o troncs vells.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX II R4.04

04.- Creació de la Unitat tècnica d'especialització en la salut dels ecosistemes forestals al Laboratori de Sanitat Vegetal del Servei d'Agricultura

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure la col·laboració i coordinació necessària entre els diferents agents de l'administració implicats en la conservació de la salut de les masses forestals a fi de potenciar sinergies, evitar duplicitats i resoldre possibles conflictes competencials.

Justificació

Els tècnics especialitzats en sanitat forestal consideren imprescindible disposar d'adequats mecanismes de coordinació administrativa a fi de millorar la col·laboració entre els serveis implicats en diferent mesura en la gestió de la sanitat forestal.

Descripció

Establiment de mecanismes de coordinació administrativa i col·laboració, i protocols d'actuació entre els diferents serveis implicats en la gestió de la sanitat forestal.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorialitzable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorialitzable

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acords / Convenis

Responsable

Altres DG de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Protocols d'actuació entre serveis implicats en la gestió de la sanitat forestal

Unidad

Nombre protocols elaborats

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Els mecanismes de coordinació administrativa i protocols previstos es desenvoluparan entre els diferents serveis implicats en la gestió de la sanitat forestal, tant entre l'àmbit autonòmic i insular (consells insulars) o local (Ajuntaments), com en matèria forestal (Servei de Sanitat Forestal) i agrícola (Servei d'Agricultura, Secció de Sanitat Vegetal), de manera que s'aclareixin i organitzin les competències, funcions i les tasques de cada un, es potenciïn les possibles sinergies i es minimitzin o eliminin aquells aspectes que provoquen situacions d'ineficàcia, duplicitat o conflictivitat, implicant activament la participació de l'IBANAT.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX II R4.05

05.- Intervencions silvícoles de millora de les masses forestals per a la prevenció i el control de danys provocats per agents patògens

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Prevenir o controlar mitjançant intervencions silvícoles de caràcter específic la difusió d'agents patògens en les masses forestals.

Justificació

Es pretén adoptar les mesures i emprendre les accions precises per combatre els agents nocius, tant actuals com a potencials, mantenint els equilibris biològics a les masses forestals.

S'insisteix en la importància del maneig de la cobertura forestal per al seu manteniment en un adequat estat de salut i vitalitat, de manera que sigui possible garantir el suficient grau de protecció contra agents nocius i la prevenció davant possibles agents, en particular les perturbacions climàtiques. En aquest sentit, i amb caràcter general, l'aplicació d'una silvicultura adequada afavorirà l'increment de la fixació de carboni y, en particular, l'adaptació de les masses davant les esmentades alteracions.

La silvicultura preventiva és considerada eina clau per al control de danys provocats per les poblacions de banyarriquer (*Cerambyx cerdo*). A les Illes Balears, en particular a Mallorca, la major part dels alzinars presenten una elevada densitat de peus, molts procedents de soca o arrel, danyats per agents climàtics, i una pràcticament nul·la regeneració deguda a l'excés de pasturatge. Aquesta circumstància, junt amb els antics aprofitaments de carbó, ha donat lloc a una especial virulència d'aquest patògen, molt freqüent en aquests alzinars

Descripció

Intervencions silvícoles per a la prevenció i millora de les masses forestals davant possibles danys provocats per la presència d'agents patògens: talla d'arbres debilitats o malalts, per al control poblacional en alzinars afectats per *Cerambyx cerdo* (banyarriquer), i de *Lymantria dispar* (eruga peluda) especialment a Menorca, i en pinars afectats per *Thaumetopea pytiocampa* (processionària).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Alzinars afectats per *Cerambyx cerdo* i per *Lymantria dispar*.
Pinars afectades per *Thaumetopea pytiocampa* (processionària).

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Intervencions silvícoles de millora de les masses forestals per a la prevenció i el control de danys provocats per agents patògens.	Núm. Hectàrees
Variació de danys (superfície afectada) per presència de <i>Thaumetopea pytiocampa</i> (processionària) als pinars.	Percentatge
Variació de danys (superfície afectada) per presència per <i>Cerambyx cerdo</i> i <i>Lymantria</i> dispar als alzinars.	Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

En el cas particular de la prevenció de plagues en alzinars és necessària l'aplicació d'una silvicultura destinada a afavorir el vigor de l'estrat arbori i l'eliminació de residus i peus secs. Si bé no existeix un tractament curatiu per als arbres afectats, resulta imprescindible la realització d'intervencions i adopció de mesures de caràcter preventiu, mantenint a la massa una bones condicions fitosanitàries mitjançant tècniques silvícoles correctes.

Entre les possibles mesures preventives es recomanen les següents:

- L'ús de trampes d'intercepció de vol (tipus finestra amb atraient sintetitzat) instal·lades en situacions pròximes als exemplars més afectats, es mostra actualment com la metodologia més eficient per a la captura i possible reducció de poblacions.
- Entre les més eficaces se cita l'eliminació d'alzines afectades per les larves. Els troncs s'hauran de trossejar en mides petites a fi d'evitar el seu desenvolupament.
- Es procedirà al seguiment sistemàtic i control de poblacions de *Cerambyx cerdo* mitjançant la tala d'arbres afectats, l'abonat i el reg d'arbres per a enfortiment i millora del vigor i tractament. La reduïda efectivitat, necessitat de repetició i elevat cost fan recomanables aquests tractaments, únicament, en àrees petites d'especial interès.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX II R4.06

06.- Convenis ambientals de col·laboració entre Administració i propietaris de forests privades per garantir el manteniment del bon estat de salut de les masses forestals afectades per agents patògens

Convenis ambientals

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Garantir la salut de les masses forestals en forests particulars mitjançant el suport tècnic i econòmic per part de l'administració forestal per a la identificació d'agents patògens i l'execució de tractaments preventius i d'eradicació de plagues i malalties.

Justificació

És necessari fomentar convenis atractius i eficients de col·laboració entre administració i propietaris forestals, proporcionant els suports adequats mitjançant la implementació de noves fórmules contractuals emparades en la legislació vigent que animin els propietaris de finques forestals privades a emprendre les accions precises per mantenir un adequat estat de salut i vitalitat de les masses forestals.

Es considera així mateix molt convenient l'articulació d'ajuts econòmics als propietaris, bé de caràcter públic, especialment justificats per al control de plagues i malalties, bé procedents d'aportacions particulars proporcionades per beneficiaris dels serveis ambientals i recreatius que proporcionen els boscos (agències turístiques, empreses hoteleres, fundacions, etc.).

Descripció

Convenis de col·laboració fitosanitària entre administració i particulars (consorcis, contractes territorials, custòdia del territori) emparats en la legislació vigent i ajuts econòmics per a l'execució de les accions precises que garanteixin l'adequat estat de salut i vigor de les masses forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

Forests i finques propietat de particulars afectats per plagues i malalties forestals.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Convenis ambientals de col·laboració entre administració i propietaris de muntanyes privades per garantir el manteniment del bon estat de salut de les masses forestals afectades per agents patògens

.....

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX II R4.07

07.- Millorar el coneixement i seguiment dels cicles vitals de les principals plagues i malalties forestals a les Illes Balears.

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Millorar el coneixement i seguiment dels cicles vitals dels agents patògens causants de les principals plagues i malalties que afecten les masses forestals a Illes Balears. Així mateix, es pretén també incrementar el nivell de coneixement i professionalització del personal que s'encarrega de la gestió de la sanitat forestal.

Justificació

La gestió de les masses forestals ha de garantir la seva vitalitat i capacitat de resistència davant els danys ocasionats per la presència d'eventuals plagues i malalties, sent precís per a això avançar en el coneixement dels seus cicles vitals.

Descripció

Para un millor coneixement i seguiment dels cicles vitals dels agents patògens que causen les principals plagues i malalties forestals o possible origen d'altres noves, és imprescindible la realització d'estudis i assajos, així com la participació en grups d'experts, grups de treball o congressos entre altres.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorialitzable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorialitzable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Estudis per a millora del coneixement i seguiment dels cicles vitals de les principals plagues i malalties forestals en les Illes Balears

Unidad

Nombre d'estudis

EIX II R4.07

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

En el marc del desenvolupament de la investigació forestal a les Illes Balears i en coordinació amb les accions descrites en l'Eix IV, s'han de promoure estudis de coneixement i seguiment dels cicles vitals dels agents patògens que causen les principals plagues i malalties forestals.

Per a això es podran establir convenis amb universitats, centres d'investigació, empreses del sector, etc., o bé abordar-se directament des de l'administració forestal, així com la participació en grups de treball, conferències, cursos, jornades i activitats formatives sobre sanitat forestal.

S'ha de continuar treballant en els estudis que es realitzen periòdicament sobre l'evolució de plaga, realitzant els mapes de nivell d'afectació, intensitat i evolució de plaga al llarg el temps. També és imprescindible continuar treballant en la instal·lació de trampes per a la captura massiva d'insectes, els tractaments fitosanitaris i les actuacions mecàniques com a destrucció de bosses de processionària.

EIX II.- SEGURETAT AMBIENTAL

REpte 4.- UNA ESTRATÈGIA DE SANITAT FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX II R4.08

08.- Inspecció i control d'organismes exòtics declarats de quarantena, per evitar-ne la introducció al territori.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Les inspeccions i controls es basen en la detecció, l'alerta primerenca i els processos d'eradicació dels possibles focus d'organismes de quarantena que puguin afectar les nostres masses forestals.

Justificació

La normativa europea i nacional estableix per als diferents estats membres l'obligació de realitzar inspeccions i controls de determinats organismes nocius considerats de quarantena. És essencial realitzar-ne les esmentades inspeccions, tant per donar compliment a la legislació, com per prevenir la introducció i dispersió de plagues i malalties a les masses forestals de les Illes.

Com a precedent, la presència des de 2002 de la papallona procedent d'Amèrica del Sud *Paysandisia archon* suposa en l'actualitat una greu amenaça per a les poblacions insulars de garballó (*Chamaerops humilis*), per això és imprescindible la realització dels controls proposats, claus per impedir l'entrada i expansió de plagues o malalties al •lòctones.

Descripció

Inspecció i control per a la prevenció de riscos de plagues i malalties provocades per organismes patògens al •lòctones

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Les prospeccions es realitzen a partir de punts de prospecció equidistants a tot el territori, així com als llocs de major probabilitat d'introducció i dispersió del patògen en un territori, com a duanes, ports, aeroports, carreteres, serradores, etc.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Nombre d'organismes de quarantena inspeccionats

Unidad

Nombre inspeccions

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Els organismes de quarantena que en l'actualitat s'han de prospectar a les masses forestals de les Illes Balears són: El nematode de la fusta del pi (*Bursaphelenchus xylophilus*), el xancre resinós del pi (*Fusarium circinatum*), el foc bacterià (*Erwinia amylovora*), el perforador *Anophlophora chinensis* i el fong *Phytophthora ramorum*. Aquest llistat serà variable i dependrà de les exigències comunitàries i legislatives.

S'establiran, si escau, programes específics per a la prevenció i control fitosanitari dels organismes de quarantena, de manera que després de la declaració de presència d'una nova plaga de quarantena se n'estableixin les àrees prioritàries d'actuació, així com les mesures preventives i de control més adequades.

S'establirà un protocol en el qual es concretin els passos i tasques a escometre en la gestió general dels organismes de quarantena. Aquest procediment, ha d'estructurar la seqüència d'actuacions necessàries de detecció, prospecció, redacció de pla de contingència, comunicació a les autoritats competents, divulgació, investigació i mecanismes de control.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 1.- REVALORITZACIÓ DE LA MUNTANYA, DINAMITZACIÓ SOCIOECONÒMICA DEL SECTOR FORESTAL I TRASLLAT AL MERCAT DELS PRODUCTES FORESTALS I DEL PAGAMENT PER SERVEIS AMBIENTALS

PRINCIPAL

EIX III R1.01

01.- Delimitació i identificació de les pautes de desenvolupament de les Àrees Forestals d' Especial Interès Socioeconòmic.

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Identificar i delimitar al territori insular les àrees forestals que reuneixin condicions òptimes per a l'aprofitament dels seus recursos, i que no es trobin subjectes a restriccions per motius diversos (en particular riscos o prevalences ambientals o de conservació), i proporcionar, posteriorment, unes pautes per optimitzar el desenvolupament de les esmentades àrees.

Justificació

A fi de promoure la revalorització dels recursos forestals i la dinamització del sector, es fa precís facilitar condicions idònies per als aprofitaments forestals (ja siguin fusters o no), especialment en aquelles zones més productives no sotmeses a restriccions significatives d' índole ambiental. En definitiva, definir terrenys forestals que puguin ser compatibles, o fins i tot veure's beneficiats, pel desenvolupament al seu territori d'una gestió forestal sostenible.

Descripció

Delimitació d'Àrees Forestals d'Especial Interès Socioeconòmic (AFIS) que reuneixin d'una banda la compatibilitat dels aprofitaments forestals amb la normativa ambiental vigent i per un altre, que siguin zones especialment adequades a un nivell de productivitat i rendibilitat forestal. Proporcionar pautes per emprendre un desenvolupament socioeconòmic integrat de les mateixes.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Comarques forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Territoris o comarques que reuneixin condicions òptimes per a l'aprofitament dels recursos forestals, no trobant-se subjectes a restriccions per motius diversos, en particular riscos i/o prevalences ambientals o de conservació.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Identificació i delimitació d'Àrees Forestals d'Especial Interès Socioeconòmic

Document tècnic

Superfície d'Àrees Forestals d'Especial Interès Socioeconòmic (AFIS)

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es tracta de definir les àrees forestals d'interès socioeconòmic (AFIS) i posteriorment proporcionar pautes per emprendre i millorar la productivitat i rendibilitat forestal. Les esmentades pautes propiciaran una organització econòmica i logística eficient que procuri optimitzar l'aprofitament ordenat i sostenible de múltiples recursos forestals, i crearan cadenes endògenes locals de valor afegit i incentivaran l'emprenedoria empresarial per a la seva adequada producció.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 1.- REVALORITZACIÓ DE LA MUNTANYA, DINAMITZACIÓ SOCIOECONÒMICA DEL SECTOR FORESTAL I TRASLLAT AL MERCAT DELS PRODUCTES FORESTALS I DEL PAGAMENT PER SERVEIS AMBIENTALS

PRINCIPAL

EIX III R1.02

02.- Identificació i regulació de les externalitats susceptibles del Pagament per Serveis Ambientals.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure el coneixement i valoració de la capacitat d'implantació de la figura del Pagament per Serveis Ambientals (PSA) al sector forestal insular, com a eina compensatòria pels serveis ambientals que generen els espais forestals.

Justificació

Com a eina innovadora a llarg termini de millora de la inversió en els terrenys forestals insulars, es planteja la necessitat d'activar i promoure la investigació i coneixement en el desenvolupament de la figura del Pagament per Serveis Ambientals (PSA), per tal d'obtenir informació sobre el seu funcionament i la seva capacitat per generar una oportunitat al sector.

El sistema de pagament per serveis silvoambientals és un mecanisme voluntari i continuat de compensació econòmica als proveïdors d'un o diversos serveis ambientals, ja sigui per situar-se dins d'àrees protegides per preservar valors naturals o de biodiversitat, conservació i millora del paisatge, prestació de serveis recreatius, etc.

Descripció

Definir, valorar i determinar les àrees òptimes susceptibles d'obtenir PSA, i identificar els possibles compradors i proveïdors, els seus beneficis, mecanismes i costos de la prestació. Avaluar el context normatiu i les capacitats administratives disponibles, així com valorar la implementació de l'esquema.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Superfície beneficiada de PSA	Hectàrees
Superfície identificada per a PSA	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es treballarà per al desenvolupament d'un programa de pagament per serveis ambientals destinat a atreure finançament pública i privada. La compensació econòmica estarà condicionada a l'adopció per part del proveïdor dels serveis de determinades pràctiques de gestió forestal sostenible que mantinguin o incrementin els serveis proporcionats i que no s'haguessin adoptat en absència del mecanisme compensatori, així com a les condicions i requisits de valoració dels pagaments en funció dels serveis generats.

Les zones diana per establir un major coneixement en el desenvolupament del PSA s'han de prioritzar en zones de risc o de servei ambiental elevat (paisatge, regulació hidrològica, etc.).

Els costos de provisió dels mateixos s'han d'estudiar de cara a que siguin coherents, equitatius i raonables, tenint en compte tots els factors intrínsecs a la realitat forestal del sector.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 1.- REVALORITZACIÓ DE LA MUNTANYA, DINAMITZACIÓ SOCIOECONÒMICA DEL SECTOR FORESTAL I TRASLLAT AL MERCAT DELS PRODUCTES FORESTALS I DEL PAGAMENT PER SERVEIS AMBIENTALS

PRINCIPAL

EIX III R1.03

03.- Iniciatives jurídiques i administratives per incentivar la inversió privada al sector forestal i el mecenatge de forests.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Procurar les condicions jurídiques, administratives, fiscals i econòmiques que afavoreixin la inversió privada en el sector forestal i promoguin el mecenatge.

Justificació

L'anàlisi de la situació pressupostària al sector forestal mostra la necessitat d'increment d'inversions, tant públiques com privades a fi de garantir la persistència dels espais i recursos forestals de les Illes Balears.

Per a això s'han de desenvolupar iniciatives i actuacions per atreure inversions i afavorir la reactivació econòmica del sector. En particular, el mecenatge o apadrinament de forests afavoreix notablement l'atracció de la inversió privada en l'àmbit forestal. Aquestes iniciatives presenten per a eventuais mecenes interessants atractius, com la millora de la imatge corporativa en aspectes com la lluita contra el canvi climàtic, el manteniment de la qualitat ambiental i paisatgística insular o la contribució al desenvolupament sostenible de zones rurals; tot això en el context de la projecció associada a una destinació turística d'importància internacional.

Descripció

Articulació d'iniciatives per incentivar la inversió privada al sector forestal i el mecenatge de forests, atenent la consideració de la gestió forestal sostenible, de conformitat amb la normativa aplicable a l'efecte. Canalització de les iniciatives de Responsabilitat Social Corporativa (RSC) en l'àmbit agroforestal d'empreses locals o extra-insulars cap a necessitats, objectius, processos i actuacions prioritàries.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Incentius preferents sobre terrenys forestals

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Iniciatives fiscals per promoure la inversió privada en gestió forestal sostenible.

Iniciativa fiscal

Mecenatge de forests i RSC

Milers d'euros

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Una de les possibles estratègies per promoure la inversió privada al sector forestal és la utilització d'eines fiscals. Actualment la normativa estatal i autonòmica contempla alguns beneficis fiscals (exempcions i desgravacions) com les aplicables en l'impost de béns immobles, el de la renda de les persones físiques, el de transmissions patrimonials i actes jurídics documentats, el de transmissions o el de societats.

Respecte a les iniciatives per incentivar la inversió privada al sector, seria recomanable l'articulació d'ajuts preferents a agrupacions de propietaris de finques forestals o agroforestals amb dimensions eficients per a la seva adequada gestió forestal compartida, de manera que es faciliti l'emprenedoria d'iniciatives empresarials innovadores.

Les iniciatives i incentius previstos es divulgaran mitjançant canals adequats que en permetin la màxima difusió, en particular a través del lloc web oficial de l'administració regional.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 2.- UNA ESTRATÈGIA PER A LA MOBILITZACIÓ DE RECURSOS FORESTALS I L'ÚS DE LA BIOMASSA FORESTAL COM A FONT ENERGÈTICA RENOVABLE

PRINCIPAL

EIX III R2.01

01.- Elaboració, aprovació i desenvolupament d'una Estratègia de Biomassa Forestal, com a model d'eficiència ecològica, econòmic i social

Planificació

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Fomentar l'aprofitament de la biomassa forestal primària de les forests de les Balears com a font d'energia renovable, i plantejar fórmules que aquest sigui rendible i pugui de contribuir de manera sensible al desenvolupament rural sostenible, la qualitat i millora de les masses forestals i l'eficiència energètica i ambiental.

Justificació

Segons les dades dels inventaris forestals, a causa de l'increment progressiu de la superfície forestal en les últimes dècades, el nombre d'arbres i de les existències de biomassa d'arbres adults ha augmentat fins a acumular nou milions de metres cúbics, amb un creixement anual de gairebé un quart de milió de metres cúbics. Del conjunt d'aquestes existències, cada any es tallen amb prou feines una mitjana anual de 7.500 metres cúbics, (un 5% del creixement de fusta en volum), pel que any a any augmenta l'acumulació de biomassa forestal a la forest. Aquesta biomassa forestal acumulada incrementa considerablement el risc d'incendi, pel qual la seva valorització energètica pot erigir-se com a alternativa viable de futur per a la mobilització de recursos forestals inerts o infrutilitzats i obté beneficis econòmics de les forests.

D'altra banda, els principals actors interessats del sector forestal balear, com són els col·lectius professionals, propietaris i empresaris forestals, coincideixen igualment en que les actuals existències als boscos de les Illes Balears permeten l'aprofitament de biomassa amb finalitats energètiques, i constitueixen una oportunitat irrenunciable amb importància estratègica, pel seu paper com a font renovable d'energia, increment de la rendibilitat de les forests i finques forestals, generació d'ocupació rural i contribució general a la dinamització.

No obstant això, les característiques de bona part de les forests de les Balears, (elevada pendent, rocósitat, petites propietats, dificultat d'accés, etc.), dificulten freqüentment els aprofitaments forestals i exigeixen una adequada planificació dels treballs. Aquest escenari fa necessari l'establiment d'unes directrius que permetin superar aquestes dificultats i accedir a la biomassa disponible a la forest d'una manera eficient.

Descripció

Elaboració, aprovació i desenvolupament d'una Estratègia Balear de Biomassa Forestal com a model d'eficiència ecològica, econòmic i social, per a l'aprofitament amb finalitats energètiques i la mobilització de recursos forestals infrutilitzats.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals amb alta potencialitat per a l'aprofitament de biomassa.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Estratègia Balear de Biomassa Forestal

Unidad

Aprovació normativa

Conversió de la biomassa extreta a tones equivalents de petroli.

Tones anuals

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'estratègia proposada haurà de considerar de manera prioritària l'anàlisi de disponibilitat, viabilitat i rendibilitat de biomassa forestal, determinar les àrees forestals potencials i seleccionar una zona pilot amb les condicions requerides: disponibilitat de superfície forestal arbrada d'extensió adequada (superfície mínima), amb existències de biomassa (fusta i llenyes) apropiades, amb característiques silvícoles adequades (densitats mitges o altes, tipus i recobriment del sotabosc) i operativament òptimes (terrenys sense excessives pendents, infraestructura d'accessos per a apilat i transport).

Es proposa el desenvolupament de les següents línies i continguts.

- Selecció, identificació i localització de zones forestals d'interès socioeconòmic amb dimensions eficients de gestió. Estudis de viabilitat de l'aprofitament de biomassa forestal primària a cada una de les zones delimitades.
- Càlcul d'existències i estimació de creixements de les masses forestals disponibles a cada una de les zones seleccionades, quantificant les dimensions i la possibilitat de subministrament de diferents productes.
- Ordenació multifuncional de les àrees forestals delimitades, organització econòmica i logística de la forest per a l'aprofitament ordenat, orientat en particular a la posterior valorització energètica de la biomassa forestal. Integració dels aprofitaments de biomassa amb els de fusta i altres recursos forestals i cinegètics.
- Anàlisi de costos i beneficis de la producció de fustes i llenyes. Disseny de la traçabilitat del procés, començant per la definició específica dels diferents productes, la seva quantia, preus i destinataris.
- Organització de la producció, extracció, apilat, transport, processat, comercialització i industrialització (cadena endògena locals de la forest a la indústria).
- Integració com a zones agroforestals en el Programa de Desenvolupament Rural (2014-2020) amb accés a subvencions sobre mesures per a la millora de la competitivitat i la productivitat agrària, preferentment per a agrupacions de propietaris que constitueixin superfícies eficients per a la seva gestió compartida sota figures societàries apropiades i contractes territorials de col·laboració amb l'administració.
- Desenvolupament de normativa sobre mesures de foment i incentius per a l'aprofitament de biomassa forestal i el desenvolupament de cultius energètics renovables.
- Promoció de la certificació forestal, així com suport i estímuls a la producció i el consum responsable de productes ecològics procedents de recursos naturals renovables gestionats i aprofitats de forma sostenible, preferentment aquells la destinació final dels quals sigui l'energètica, com a estímul a la demanda de productes forestals de les Illes Balears. Es plantejarà, si cal, establir una entitat, amb participació pública-privada, que a nivell de cada illa estableixi les mesures de promoció i foment de la producció, tractament, comercialització i distribució de biomassa forestal per a usos energètics.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 2.- UNA ESTRATÈGIA PER A LA MOBILITZACIÓ DE RECURSOS FORESTALS I L'ÚS DE LA BIOMASSA FORESTAL COM A FONT ENERGÈTICA RENOVABLE

COMPLEMENTARIA

EIX III R2.02

02.- Promoció i desenvolupament d'una experiència pilot integral per a la mobilització i comercialització de biomassa forestal mitjançant l'ús de noves figures d'agrupació i gestió forestal compartida i fórmules contractuals de gestió pública que procurin mecanismes de corresponsabilitat.

Difusió

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure el desenvolupament de les iniciatives previstes en el Decret Llei 7/2012, de 15 de juny, relacionades amb la potenciació de l'ús de biomassa forestal com a font d'energia renovable, generació d'ingressos als propietaris forestals i ocupació en el medi rural. Actuació demostrativa d'eficiència en l'aprofitament de biomassa preferentment en agrupacions de finques particulars.

Justificació

El Decret Llei 7/2012 de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria i energia i altres activitats va ser aprovat pel Govern de les Illes Balears el 15 de juny de 2012 amb l'objectiu, entre d'altres, de fomentar l'ús de biomassa com a font d'energia.

Actualment existeix un desconeixement entre la societat rural de les pràctiques d'aprofitament de biomassa forestal i de la seva viabilitat al mercat. És necessari sensibilitzar i difondre bones pràctiques d'aprofitament del recurs forestal així com els principals condicionants ambientals i legals per al seu desenvolupament.

Descripció

Selecció d'una àrea forestal experimental idònia per al desenvolupament d'una experiència pilot demostrativa sobre una superfície amb condicions i recursos forestals suficients per a l'aprofitament ordenat de biomassa forestal, segons pla de gestió prèviament aprovat, que procuri l'organització econòmica logística de la seva producció i subministrament, fixant quantitat, preu i destinatari, i optimitzant la seva extracció, transport, comercialització i industrialització amb finalitats energètiques, facilitant la certificació de la gestió en origen i de la cadena de custòdia.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals amb alta potencialitat per a l'aprofitament de biomassa.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Parcel•les desenvolupades

Unidad

Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Selecció d'un o diverses parcel•les demostratives que compleixin condicions idònies per a l'aprofitament de biomassa forestal. Es podria aprofitar l'experiència amb un caràcter integral de manera que es procuri l'agrupació de finques amb dimensions eficients per a una gestió forestal compartida, mitjançant figures societàries o comunitàries com a entitats gestores apropiades per a la cessió de la gestió, a ser possible establint mecanismes de corresponsabilitat mitjançant la subscripció de contractes temporals de gestió pública o de col•laboració amb l'administració, fins i tot arbitrants mecanismes de concentració d'inversions i subvencions. Així mateix, podrien servir com a parcel•les demostratives i de sensibilització i divulgació forestal en el marc de la Xarxa Forestal de les Illes Balears.

A més de la biomassa, l'experiència podria ampliar-se conjuntament a la producció i comercialització d'altres recursos forestals alternatius (enfusta, bolets, pastures, caça, etc.) i de serveis ambientals, recreatius i cinegètics com a model d'economia verda i desenvolupament rural sostenible en una zona d'importància forestal que proporcioni una cadena endògena de valor afegit tant socioeconòmic com mediambiental.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 2.- UNA ESTRATÈGIA PER A LA MOBILITZACIÓ DE RECURSOS FORESTALS I L'ÚS DE LA BIOMASSA FORESTAL COM A FONT ENERGÈTICA RENOVABLE

COMPLEMENTARIA

EIX III R2.03

03.- Difusió i promoció d'iniciatives promogudes pel Decret Llei 7/2012 de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria i energia per a la mobilització, transformació, comercialització i industrialització de biomassa forestal amb finalitats energètiques.

Difusió

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure el desenvolupament de les iniciatives previstes en el Decret Llei 7/2012, de 15 de juny, relacionades amb la potenciació de l'ús de biomassa forestal com a font d'energia renovable, generació d'ingressos als propietaris forestals i ocupació en el medi rural.

Justificació

El Decret Llei 7/2012 de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria i energia i altres activitats va ser aprovat pel Govern de les Illes Balears el 15 de juny de 2012 amb l'objectiu, entre d'altres, de fomentar l'ús de biomassa com a font d'energia.

L'aprofitament ordenat i sostenible de fustes i llenyes amb finalitats energètiques a través de plans d'aprofitament de biomassa forestal és una de les possibles vies per a la mobilització de l'excés de biomassa forestal acumulada, un seriós problema de risc d'incendis i plagues forestals. L'adequada gestió d'aquests recursos forestals i la seva posada en valor contribueix a garantir la seva persistència i sostenibilitat, generant activitat productiva i ocupació.

Els sectors consultats opinen que les iniciatives que s'emprenguin amb aquests objectius haurien de procurar un escenari propici i un impuls inicial dels poders públics i, en particular, dinamitzar l'oferta i promoure la demanda i el consum de biomassa forestal.

La mobilització de recursos forestals inerts, la revalorització de la forest i la dinamització del sector forestal han de contribuir al desenvolupament socioeconòmic del medi rural, sense perjudici de la conservació dels recursos naturals ni de la protecció del medi ambient.

Descripció

Programació d'iniciatives per a la màxima difusió d'activitats promogudes pel Decret Llei 7/2012 de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria i energia i altres activitats.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Programa de mesures per a la difusió d'iniciatives promogudes pel Decret Llei 7/2012 de mesures urgents per a l'activació econòmica en matèria d'indústria i energia i altres activitats

Unidad

Programa de mesures

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La difusió de les iniciatives promogudes pel Decret Llei 7/2012 es desenvoluparà en les següents fases.

- Difusió i publicitat a través dels mitjans d'informació autonòmics, tant audiovisuals com premsa escrita.
- Publicació de material divulgatiu i distribució a associacions sectorials interessades.
- Organització de jornades de presentació i tallers amb participació d'associacions d'empresaris dels sectors primari, industrial, residencial i terciari.
- Organització de jornades de presentació i tallers amb associacions d'empresaris dels sectors energètic i forestal.

Els continguts a difondre ser relacionen amb els següents aspectes.

- Potenciació de la biomassa forestal i agrícola com a font d'energia renovable, generadora d'ingressos als propietaris forestals i creadora d'ocupació rural.
- Possibilitat de declaració d'utilitat pública mitjançant mètode simplificat de projectes energètics d'interès per al compliment dels criteris de la Unió Europea en matèria d'emissions (instal·lacions de biomassa forestal primària, per exemple).
- Simplificació de procediments administratius per impulsar l'activitat privada, en especial la implantació de noves empreses i reserva de necessitat de permís d'instal·lació únicament per a activitats permanents majors, en coherència amb el Real decret Llei 19/2012, de 25 de maig, de mesures urgents de liberalització del comerç i de determinats serveis.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 3.- LES EXPLOTACIONS AGROFORESTALS COM A NUCLIS DINAMITZADORS DEL DESENVOLUPAMENT SOCIOECONÒMIC EN EL MEDI RURAL

PRINCIPAL

EIX III R3.01

01.- Incorporació en el Programa de Desenvolupament Rural de les Illes Balears 2014-2020 d'un subprograma específic per al desenvolupament del sector forestal mitjançant la conservació i posada en valor dels recursos forestals.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Incentivar la gestió dels recursos forestals mitjançant la implementació de paquets de mesures combinades i coherents, d'aplicació en finques agroforestals.

Justificació

Fins al moment les subvencions per a mesures forestals en el marc dels programes de desenvolupament rural de les Balears pràcticament es limiten a inversions no productives, amb destinació principalment a mesures preventives contra incendis forestals i a la conservació de valors naturals en espais forestals protegits (inclosos a la xarxa balear d'espais naturals protegits i Xarxa Natura 2000).

És precís integrar com correspongui la política forestal a la política agrària, per la qual cosa és convenient la incorporació d'explotacions agroforestals com a nuclis dinamitzadors del desenvolupament rural a les Illes Balears.

Se suggereixen mesures d'intervenció forestal apropiades per a la millora de la rendibilitat dels recursos forestals, en suport del desenvolupament i manteniment productiu de les finques forestals o agroforestals, per exemple mitjançant el foment de l'agrupació de finques i l'incentivació d'activitats productives que generin ocupació, així com iniciatives empresarials i d'innovació que millorin la competitivitat del sector forestal balear.

La consideració d'explotacions agroforestals en el marc del règim d'ajuts de la Política Agrària Comuna de la Unió Europea afavorirà tals objectius. A aquesta finalitat es requereix la integració en la Llei Agrària i l'adequació de les intervencions previstes al nou Reglament de Desenvolupament Rural de la Unió Europea per a l'apropiada i efectiva aplicació al sector forestal de les mesures agràries incorporades en els Programes de Desenvolupament Rural (PDR) per al període 2014-2020.

Descripció

Incorporació en el Programa de Desenvolupament Rural de les Illes Balears 2014-2020 d'un subprograma específic per al desenvolupament del sector forestal: conservació i posada en valor dels recursos forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

No aplica

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Incorporació en el Programa de Desenvolupament Rural de les Illes Balears 2014-2020 un subprograma específic per al desenvolupament del sector forestal: conservació i posada en valor dels recursos forestals

Unidad

Subprograma específic desenvolupament forestal en el PDR

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Desenvolupar el Programa de Desenvolupament Rural (PDR) previst per al període 2014-2020 per a la seva aplicació a les Illes Balears incorporant un subprograma específic de mesures forestals i de silvicultura que disposi subvencions i incentius per a explotacions agroforestals.

Amb aquests objectius s'articularan paquets coherents de mesures combinades que, segons les característiques i condicions dels terrenys agroforestals, permetin reunir:

- Mesures de conservació (espais forestals en Xarxa Natura 2000, pagament per serveis i valors ambientals) prevenció i protecció ambiental (prevenció i reparació de danys per incendis i catàstrofes naturals, silvicultura preventiva i adaptativa de resiliència i autoprotecció), o de restauració forestal (reforestació i establiment de sistemes agroforestals)
- Mesures en inversions productives en explotacions agroforestals (promoció d'agrupacions de propietaris, augment del valor econòmic dels boscos i del valor afegit, la mobilització, transformació i comercialització de recursos i productes forestals)
- Millora d'infraestructures i cooperació per al desenvolupament de nous productes, processos i tecnologies al sector forestal.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 3.- LES EXPLOTACIONS AGROFORESTALS COM A NUCLIS DINAMITZADORS DEL DESENVOLUPAMENT SOCIOECONÒMIC EN EL MEDI RURAL

COMPLEMENTARIA

EIX III R3.02

02.- Establiment normatiu de condicions i requisits per a la percepció d'ajuts públics, preferentment a finques agroforestals situades en zones declarades d'especial interès forestal socioeconòmic o mediambiental

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoció del cooperativisme, la innovació, les noves tecnologies i les iniciatives empresarials al sector forestal.

Justificació

Els interlocutors consultats, així com els estudis previs al present Pla, coincideixen a considerar la propietat forestal privada balear excessivament fragmentada en finques forestals o agroforestals de petita mida, la qual cosa impedeix una gestió forestal eficient, així com el compliment adequat de les seves funcions.

Per a això és imprescindible articular una determinada normativa, o establir instruments de base jurídica que facilitin les iniciatives empresarials al sector forestal, basades especialment en el cooperativisme i en la innovació.

A més a més, es considera que la gestió conjunta d'àmplies superfícies forestals de mida suficient és la forma més convenient i eficient d'ordenar i gestionar les forests, pel que resulta imprescindible promoure l'agrupació de propietats forestals de dimensió suficient per a la seva adequada gestió. Per això convé promoure noves figures societàries de gestió forestal col·lectiva, a ser possible cedida, o compartida amb l'administració forestal.

Descripció

Establir normes, requisits i condicions preferents per a la concessió d'ajuts públics a les zones agroforestals d'especial interès per tal de promocionar el cooperativisme, la innovació, les noves tecnologies i les iniciatives empresarials al sector forestal.

És preferible la implantació d'un sistema de subvenció preferent a sol·licituds conjuntes presentades per agrupacions de propietaris de finques agroforestals amb dimensions que en permetin una adequada gestió.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les

EIX III R3.02

Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Ajuts públics preferents per a la gestió compartida de finques agroforestals i Agrupacions de dimensió mínima variable	Milers d'euros
Normativa i instruments	Nombre
Ajuts públics a agrupacions respecte al total d'ajuts públics al sector Forestal	Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es tracta de definir i articular normativa específica per a la concessió d'ajuts públics en innovació empresarial al sector forestal. Aquesta normativa hauria de definir la mida mínima que proporcionï dimensions suficients per a una gestió forestal eficient i la disposició de plans d'ordenació i gestió forestal o instruments equivalents. Es proposa sobre això:

- Delimitar zones agroforestals d'especial interès tant des d'un punt de vista socioeconòmic com a ambiental, paisatgístic o recreatiu on concentrar els ajuts i inversions i afavorir subvencions preferents a sol•licituds conjuntes d'agrupacions de propietaris de finques agroforestals, fins i tot als qui disposin de contractes o convenis de col•laboració amb l'administració.
- Promocionar la cooperació, les iniciatives empresarials, la innovació i les noves tecnologies al sector forestal balear que permetin fomentar activitats i inversions productives en explotacions agroforestals com a centres vertebradors de desenvolupament socioeconòmic sostenible enmig rural balear.
- Incentivar la planificació, ordenació i gestió forestal sostenible, a través de l'assessorament i l'assistència tècnica, així com la formació i capacitació de propietaris, gestors, empresaris i usuaris de finques forestals i agroforestals.

La xarxa social del sector forestal a les Illes Balears és dèbil i dispersa. Aquesta situació dificulta els processos de negociació i consens, la transmissió de necessitats comunes a l'administració o el desenvolupament de plans i actuacions conjuntes; tot això en un territori caracteritzat per l'atomització de la propietat.

Es proposen a continuació un conjunt de mesures destinades a fomentar l'associacionisme des de l'administració forestal:

- La redacció i publicació a la xarxa Forestal d'una guia d'associacions relacionades amb el sector forestal, en què es recullin els objectius principals, dades de contacte i altra informació d'interès.
- Informació des de les delegacions insulars i oficines comarcals d'oportunitats i formes d'associacionisme agroforestal, tràmits, ajudes, etc.
- Participació d'associacions en esdeveniments públics d'àmbit forestal, promovent l'encontre i l'intercanvi d'experiències, etc.
- Promoure i dinamitzar punts de trobada locals, entre l'administració forestal i associacions.

Establir una categoria específica en el registre d'associacions per a les de tipus forestal, subvencionar-ne la creació i dotar-les de major representativitat als òrgans de participació, etc.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 4.- POTENCIACIÓ DELS RECURSOS CINEGÈTICS I DELS APROFITAMENTS FORESTALS NO FUSTANERS

PRINCIPAL

EIX III R4.01

01.- Plataforma de promoció del turisme cinegètic.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupar un canal de promoció de l'oferta cinegètica local, per tal d'augmentar la seva competitivitat i el seu nivell de qualitat. Establir la creació d'un segell d'excel·lència en vedats de caça, i promoure l'aprofitament del trofeu de Boc Balear de forma compatible amb la capacitat de càrrega existent.

Justificació

En l'actualitat, existeix tota una oferta cinegètica en terrenys forestals, tant de caça major com de caça menor, que en la majoria de casos manca de vies per poder-se promocionar fora de l'àmbit local (a excepció d'algun vedat intensiu o de caça major). Per afavorir un augment de la qualitat, un potencial increment de la competitivitat d'aquesta oferta, un major grau de desestacionalització turística insular, i al seu torn, assegurar l'entrada econòmica que suposa aquest aprofitament per a moltes explotacions agroforestals, és prioritari establir una plataforma de nexa entre l'oferta existent i la demanda, especialment a nivell insular.

D'altra banda, resulta d'interès la creació d'una marca d'excel·lència als vedats, que acrediti un major grau de qualitat en la gestió cinegètica del mateix i, per tant, un producte de major valor afegit d'interès per al caçador. A més, s'han de promoure els vedats de caça major que comercialitzen l'aprofitament de trofeus de Boc Balear i que al seu torn, mantenen les seves poblacions caprines per sota del llindar tolerable de danys sobre la vegetació forestal.

Descripció

Desenvolupament i implantació d'una plataforma de promoció del turisme cinegètic. Creació d'un segell de qualitat que acrediti una excel·lència en la gestió cinegètica dels vedats, i promoció de l'aprofitament del trofeu de Boc Balear de forma coherent amb el llindar tolerable de danys.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Vedats de caça major i menor

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Consells Insulars

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Nombre de vedats de caça inclosos a la plataforma de promoció	Nombre
Grau de desenvolupament i implantació del segell de qualitat cinegètica	Nombre

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Per al desenvolupament de la plataforma de promoció, s'hi han d'incloure, a més dels consells insulars, a organismes com la Federació Balear de Caça i altres representants i associacions de l'àmbit cinegètic, així com de l'àmbit turístic.

Per tal de promoure l'aprofitament del trofeu de Boc Balear, l'organisme competent en matèria de control d'espècies, haurà d'acreditar que l'aprofitament es fa amb garanties de gestió òptimes que assegurin que les poblacions existents en la forest o vedat no superen el llindar de danys tolerable.

Per a la implantació del segell de qualitat, aquest s'ha d'establir i regular de forma concorde a altres segells existents en l'àmbit turístic, agrícola, etc.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 4.- POTENCIACIÓ DELS RECURSOS CINEGÈTICS I DELS APROFITAMENTS FORESTALS NO FUSTANERS

PRINCIPAL

EIX III R4.02

02.- Compatibilització puntual de les forests públiques amb l'aprofitament cinegètic.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Incorporar l'aprofitament cinegètic, com a eina de gestió, a les forests públiques, i regular els aprofitaments ja existents en aquest àmbit.

Justificació

La major part de finques públiques ubicades, de manera total o parcialment en l'àmbit forestal, no tenen cap tipus d'aprofitament cinegètic en l'actualitat, a excepció del control poblacional recurrent de poblacions caprines exercit per l'administració (el qual no és pròpiament un aprofitament). Així mateix, algunes finques exerceixen aprofitament cinegètic sense regulació concreta per part del seu titular i menys encara, per part de l'organisme competent en la seva gestió.

En aquest sentit, incorporar la caça, ja sigui menor o major, a la seva matriu d'usos, aprofitaments i millores, resulta una via que pot revertir en una major capacitat de gestió agroforestal, sempre de forma coherent i compatible amb la resta d'usos, especialment el públic.

Es pot ressaltar que l'esmentada compatibilització es refereix a caça menor (i en menor mesura a la caça major) com a aprofitament, i no com a control d'espècies invasores o al •lòctones.

Descripció

Inclusió de l'aprofitament cinegètic, ja sigui menor o major, i exclusivament en modalitats sense arma de foc o tradicionals, en els plans de gestió de les forests públiques. Regulació dels aprofitaments ja existents.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

Forests públiques amb capacitat per a aprofitament cinegètic

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Superfície total gestionada cinegèticament	Hectàrees
Nombre de forests públiques amb aprofitament cinegètic	Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La inclusió de l'aprofitament en aquestes finques ha de ser coherent amb el seu pla d'ús, aprofitament o millores, especialment en referència a l'ús públic. Igualment, el seu desenvolupament ha d'anar canalitzat amb la redacció i aprovació d'un Pla Tècnic de Caça, segons la legislació vigent.

Aquest pla, previ diagnòstic del potencial ecològic, cinegètic i de compatibilitat d'usos de la finca, realitzarà una previsió de les captures realitzables. Posteriorment, es definirà la intensitat de caça màxima, en termes de quotes per espècie, nombre màxim de caçadors simultanis, jornades de caça màximes anuals, modalitats permeses, etc.

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 4.- POTENCIACIÓ DELS RECURSOS CINEGÈTICS I DELS APROFITAMENTS FORESTALS NO FUSTANERS

PRINCIPAL

EIX III R4.03

03.- Foment i implicació dels gestors cinegètics en les millores silvícoles dels espais agroforestals.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Fomentar l'adaptació dels hàbitats forestals i agroforestals de transició mitjançant intervencions silvícoles que permetin l'alternança d'usos agrosilvopastorals i afavoreixin de forma simultània la pràctica de la caça menor compatible amb la conservació de la biodiversitat i la defensa de la vegetació davant els incendis forestals.

Justificació

Es considera que una gestió forestal que disposi tractaments silvícoles de millora (podes i aclarides selectives), i procuri un adequada gestió de la coberta forestal, especialment a través de recuperacions de cultiu, resultaria clarament beneficiosa per al desenvolupament de poblacions de fauna, tant cinegètica com silvestre.

Una mesura de gestió cinegètica compatible amb la conservació dels recursos naturals és la creació d'ecotons mitjançant l'obertura de clars en la vegetació que activin la interrelació dels diferents ecosistemes per afavorir la fauna cinegètica i silvestre, maximitzant una òptima relació entre àrees per campejar, per alimentació i refugi.

Aquestes actuacions convindria realitzar-les preferentment en zones agroforestals limítrofes amb espais forestals, zones d'alternança d'erms, pastius i cultius marginals o abandonats, intervencions complementàries a l'obertura de clars en pinars, alzinars o savinars i actuacions de manteniment de marjades i partions que afavoreixin la recuperació de cultius i l'activació d'elements tradicionals.

Descripció

Incentius a intervencions silvícoles en espais agroforestals de transició per al foment de la diversitat faunística: recuperació de cultius abandonats, tractaments culturals de millora d'oliverars en finques privades i tractaments silvícoles de millora de masses forestals limítrofes amb espais agroforestals per a facilitar la creació de tallafocs i àrees de transició, especialment en punts estratègics de gestió.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Àrees de transició agrícola-forestal

Descripció de l'àmbit territorial

Espais de transició agroforestal.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Incentius a intervencions silvícoles en espais de transició agroforestal per a foment de la diversitat faunística	Milers d'euros
Superfície d'espais de transició agroforestal millorada per a foment de la diversitat faunística	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori establirà les condicions per a l'accés als incentius previstos. Les intervencions culturals i silvícoles que es promoguin permetran l'alternança d'usos agrosilvopastorals, afavorint simultàniament, tant la pràctica de la caça menor, com la conservació de la biodiversitat, a més de contribuir a la creació de tallafocs i al manteniment del paisatge tradicional de les illes. Les zones prioritàries per incentivar la implicació dels gestors cinegètics en la seva gestió seran d'una banda, les de major interès agrosilvopastoral i per un altre, les que siguin estratègiques a efectes de prevenció d'incendis forestals, en coherència amb el IV Pla de Defensa contra Incendis Forestals i el desenvolupament dels plans comarcals vigents.

- Haver superat un mínim de 20 anys, o el termini que normativament s'estableixi, des de l'abandonament del cultiu fins a la data de sol·licitud dels incentius.
 - Consideració com a terrenys agrícoles en la Base de Dades de Cadastre.
 - Preferència de terrenys la localització o altres característiques del qual afavoreixin la prevenció d'incendis forestals, inclosos en zones estratègiques d'alt risc d'incendis forestals o bé localitzats en àrees d'ecotò d'interès per a la conservació de la fauna silvestre.
 - No s'autoritzaran aquestes intervencions en terrenys amb pendent superior al 15% o amb riscos erosius per eliminació de la coberta vegetal.
 - Si la superfície a transformar supera les 5 ha el procés de canvi del cultiu s'executarà en fases anuals que seran establertes per l'administració competent en gestió forestal.
 - En extensions superiors a les 10 ha (5 ha en cas d'alzinars) la transformació haurà de ser objecte d'avaluació d'impacte ambiental en les condicions que s'estableixin per l'administració competent en medi ambient.
- Els incentius per a tractaments culturals de millora d'oliverars en finques privades podran aplicar-se a la recuperació d'altres espècies, atenent a la peculiaritats insulars (figueres a Formentera, vinyes, etc.).

EIX III.- MILLORA DE LA PRODUCTIVITAT, RENDIBILITAT I COMPETITIVITAT DELS RECURSOS FORESTALS

REpte 4.- POTENCIACIÓ DELS RECURSOS CINEGÈTICS I DELS APROFITAMENTS FORESTALS NO FUSTANERS

COMPLEMENTARIA

EIX III R4.04

04.- Mesures de foment i regulació de l'aprofitament micològic i d'altres productes forestals no fusters.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Promoure la posada en valor i l'aprofitament sostenible de productes forestals no fusters, especialment referent al micològic. Desenvolupament experimental de la figura del vedat de bolets en l'àmbit públic i posada en marxa de normativa que reguli l'aprofitament micològic, entre d'altres.

Justificació

Actualment, existeix un potencial significatiu dels productes forestals no fusters (caça, lleure i serveis ambientals a part), que suposa una oportunitat per al sector, tant internament (rendibilitat i competitivitat de finques privades o públiques) com a nivell turístic insular.

L'aprofitament micològic, actualment no regulat excepte a nivell de règim de la propietat i drets de pas, suposa una oportunitat per a la posada en valor d'un producte no fuster. A més de l'exposat anteriorment, la seva regulació pot suposar un augment en la qualitat i volum de l'aprofitament, el qual, amb un bon consens, divulgació i arran d'antecedents existents en altres comunitats autònomes, suposa una via a desenvolupar. D'altra banda, es pot posar en valor altres aprofitaments no fusters com a oportunitat del sector rural en el medi forestal com a la mel, plantes aromàtiques i medicinals (salvatges o plantades), plantes per a la fabricació d'estris, etc.

Descripció

Gestió forestal orientada a la producció micològica i valorització del recurs a través de la seva regulació consensuada, aprofitament sostenible i posada en relleu del seu potencial com a element turístic.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals en general i, en particular, forests públiques.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Forests amb l'aprofitament micològic regulat

Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Com primer pas per a la posada en valor dels productes micològics, ja sigui en l'àmbit públic o privat, es pot integrar els criteris micosilvícoles a la gestió forestal, de cara a orientar aquesta a la producció i qualitat des del punt de vista micològic.

Un altre aspecte clau és consensuar a l'aprofitament regulat, especialment en l'àmbit públic, amb l'actual, fora de regulació.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 1.- IMPULS DEL CONEIXEMENT FORESTAL. OBSERVATORI FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

PRINCIPAL

EIX IV R1.01

01.- Creació del Banc de Dades del Patrimoni Forestal i implantació d'un sistema d'informació interadministrativa i interinsular.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Disposar els mitjans i mecanismes de coordinació interadministrativa i interinsular -instruccions operatives i protocols normalitzats d'actuació-, que permetin la implantació d'un sistema integrat per a la recollida, tractament, edició i subministrament d'informació i estadístiques forestals centralitzat a l'òrgan competent per a la seva posterior difusió.

Justificació

Sense perjudici de la informació específica sobre la biodiversitat i les àrees protegides, als efectes del Pla Forestal Balear es considera recomanable el desenvolupament d'una sistemàtica de recollida, tractament, edició i subministrament de la informació i estadístiques forestals, per atendre les necessitats pròpies de l'àmbit balear tant internes (Servei forestal, DGMNEACC) com externes (IBESTAT), a més d'atendre a les demandes institucionals sol·licitades per a l'àmbit estatal.

En principi, aquesta sistemàtica de recollida, tractament, edició i subministrament d'informació i estadístiques forestals requereix la implantació d'un sistema adequat de fluxos d'informació interadministrativa i interinsular, mitjançant els mecanismes de coordinació administrativa, instruccions operatives i protocols d'actuació que es considerin pertinents, fins i tot a través de convenis de col·laboració amb altres administracions i organismes implicats per unificar i homogeneïtzar formats, sistemes de referència i presentació de dades, així com categories de classificació, criteris d'informació i indicadors de avaluació i seguiment.

Descripció

Creació d'un Banc de Dades del Patrimoni Forestal per a la integració d'informació i de dades estadístiques

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Banc de Dades del Patrimoni Forestal

Unidad

Banc de Dades

Consultes públiques i privades al Banc de Dades

Nombre de consultes

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Aquesta sistemàtica de recollida, tractament, edició i subministrament d'informació i estadístiques forestals requereix la implantació d'un adequat sistema de fluxos d'informació interadministrativa i interinsular.

L'objectiu de l'acció és el de procurar un flux informatiu permanent que organitzi el subministrament d'informació accessible a l'opinió pública, així com la difusió de missatges, temàtica i materials didàctics o divulgatius a diversos destinataris. Per a això es recomanen les següents accions orientatives:

- Establir els mecanismes, instruments i acords per a l'organització i coordinació administrativa que garanteixi l'adequat tractament i transferència d'informació del medi forestal.
- Instruccions o protocols per a la transferència d'informació i estadístiques amb altres serveis administratius.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 1.- IMPULS DEL CONEIXEMENT FORESTAL. OBSERVATORI FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

PRINCIPAL

EIX IV R1.02

02.- Sistema integrat d'Informació Geogràfica Forestal i del Medi Natural Balear.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupament integrat de la cartografia forestal i del medi natural, amb la cartografia cadastral a més d'una aplicació informàtica de gestió forestal per a propietaris, gestors i usuaris.

Justificació

Balears actualment manca d'una cartografia específica forestal completa, ja que la informació geogràfica disponible està fragmentada entre diversos organismes i no sempre es troba en el mateix format. Per tot això és necessari crear un SIG forestal consolidat i permanentment actualitzat que serveixi com a eina informàtica de suport per a la gestió dels recursos ambientals i el medi natural i forestal. Es compta amb organismes que mantenen i desenvolupen el projecte d'infraestructures de dades espacials de les Illes Balears, IDEIB, que s'engloba en el marc de la Directiva europea INSPIRE i la Infraestructura de Dades Espacials d'Espanya (IDEE), per a la integració d'informació espacial.

Descripció

Es realitzarà un desenvolupament integrat de cartografia forestal i cadastral per a la delimitació d'informació forestal. Per a la correcta execució d'aquesta acció serà necessari:

- Recopilació de dades (Imatges digitals aèries o de satèl·lit, cobertures vectorials). Entre les fonts bàsiques d'informació hi ha les dades de titularitat cadastral de cada parcel·la, que serà facilitada per la Direcció General del Cadastre i la cartografia del Sòl Forestal, i es basarà en les dades del IFN4 i en la cartografia del SIOSE.
- Disseny del contingut necessari per a la cartografia digital.
- Implantar la cartografia sobre un visor SIG sobre el qual es podrà consultar diferent informació. Aquesta aplicació permetrà visualitzar les diferents capes temàtiques, com pot ser la distribució de les masses naturals i no naturals, regions de procedència, materials de base catalogats, etc.
- Actualització permanent mitjançant la col·laboració amb les diferents administracions implicades.
- A més del desenvolupament de la cartografia es realitzarà una aplicació informàtica de gestió per a propietaris, gestors i usuaris, on s'establiran recomanacions i suggeriments sobre temes forestals, aquesta aplicació informàtica haurà d'incloure un visor amb diferents eines de recerca que facilitin un accés ràpid, senzill i intuïtiu a les diferents fonts d'informació.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 1.- IMPULS DEL CONEIXEMENT FORESTAL. OBSERVATORI FORESTAL DE LES ILLES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX IV R1.03

03.- Difusió d'informes, estadístiques i memòries periòdiques de les accions forestals.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Difusió d'informes, estadístiques i memòries periòdiques de l'estat forestal

Justificació

Es considera necessària l'elaboració, edició i publicació d'informació de l'Estat Forestal i de la Biodiversitat de les Illes Balears per a la seva divulgació entre els interessats del sector forestal, grups conservacionistes de la natura i a l'opinió pública.

Descripció

Elaboració d'Informes anuals tècnics, estadístiques i memòries periòdiques de l'estat i gestió del sector forestal balear amb finalitats de difusió.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Informes tècnics sobre la gestió i l'estat forestal balear

Memòries periòdiques per a informació pública

Unidad

Nombre informes

Memòries periòdiques
per a informació pública

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La documentació i avaluació periòdica de la informació sobre les forests i el medi natural s'ha d'efectuar mitjançant informes i memòries de caràcter tècnic i administratiu que s'han d'elaborar periòdicament, dirigits principalment al coneixement de les administracions implicades i interessades, de forma que el coneixement de l'estat, dinàmica i tendències de les forests, la biodiversitat i el patrimoni natural regional, contribueixi a l'adequada presa de decisions.

D'altra banda, l'administració haurà d'informar els ciutadans sobre l'estat, dinàmica i tendències de les forests de les Balears. Per això s'han de publicar memòries amb el suficient caràcter informatiu i divulgatiu per a la seva difusió a l'opinió pública.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 2.- LA XARXA FORESTAL: UN INSTRUMENT DE SENSIBILITZACIÓ I PARTICIPACIÓ SOCIAL PER A LA CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI FORESTAL INSULAR

PRINCIPAL

EIX IV R2.01

01.- Plataforma per a la participació ciutadana en l'àmbit forestal.

Difusió

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Consolidar el paper de la Xarxa Forestal com a plataforma de la participació ciutadana en activitats de conservació del patrimoni forestal amb la finalitat del foment de la sensibilització forestal.

Justificació

La Xarxa Forestal és l'eina ideal per fomentar i facilitar la participació dels agents socials implicats, i de la societat en general, en les accions de conservació i gestió del patrimoni forestal dutes a terme per l'administració competent. La Xarxa Forestal actua de manera àgil i fomenta la relació entre treballadors forestals (tècnics, agents de medi ambient i personal de brigades i del CEFOR) i la societat.

Descripció

Consolidació i millora de la Xarxa Forestal com a plataforma de participació ciutadana en temàtica forestal, mitjançant l'organització d'activitats educatives, demostratives, divulgatives i participatives

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Mesura de caràcter administratiu per afavorir l'accés públic al conjunt de la població balear.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Activitats organitzades i realitzades per la Xarxa Forestal

Unidad

Nombre

Participants

Nombre

Grups d'acció i líders locals

Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Per a la consolidació de la Xarxa Forestal es necessària la col·laboració de tot el grup tècnic i dels mitjans de l'empresa pública IBANAT, a més de dotar dels mitjans humans i materials necessaris per a augmentar el seu camp d'acció. A més es recomana:

- Continuar amb l'organització d'activitats de sensibilització per a habitants del medi rural i urbà continuant amb la interacció amb els escolars i grups d'acció local (col·lectius i grups d'interès).
- Expansió de la Xarxa Forestal a totes les illes com a canal de difusió i divulgació del sector forestal.
- Desenvolupament de mecanismes de participació i coordinació, tendents a una major horitzontalitat i a una major proximitat al territori dels diferents àmbits de decisió, que sigui capaç d'apropar la realitat forestal al conjunt de la societat, alhora que es fomenta una major corresponsabilitat sobre la gestió forestal sostenible.
- Organització d'accions de conscienciació ciutadana enfocades a la conservació dels boscos i a la defensa davant incendis forestals.
- Increment de les accions d'autoprotecció davant incendis dels habitatges en zones forestals o d'interfase urbana-forestal.
- Divulgació a través de portals digitals de les accions empreses i organitzades per la Xarxa Forestal.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 2.- LA XARXA FORESTAL: UN INSTRUMENT DE SENSIBILITZACIÓ I PARTICIPACIÓ SOCIAL PER A LA CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI FORESTAL INSULAR

COMPLEMENTARIA

EIX IV R2.02

02.- Estratègia de sensibilització, divulgació i comunicació forestal de les Illes Balears

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Difondre de manera adequada informació i coneixement forestal disposant per a això d'una eina que permeti la interacció entre l'administració, agents socials i la població en general.

Justificació

Les anàlisis del diagnòstic forestal de les Illes Balears mostren la necessitat d'elaborar i desenvolupar una estratègia de difusió i comunicació forestal mitjançant la disposició dels materials, instruments, procediments i mecanismes que es consideri convenients per a això.

Descripció

Elaboració i desenvolupament de l'Estratègia de sensibilització, Divulgació i Comunicació Forestal de les Illes Balears.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Estratègia Balear de Sensibilització, Divulgació i Comunicació Forestal

Unidad

Document estratègic

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

EIX IV R2.02

En el marc de l'Estratègia Balear de Sensibilització, Divulgació i Comunicació Forestal s'elaboraran materials temàtics de manera que siguin pedagògics, formatius i educatius.

La Xarxa Forestal ha de ser una eina de suport per als gestors i treballadors del sector forestal a fi de facilitar la comprensió de les actuacions de gestió forestal a la societat en general.

Convé mantenir contacte i relació directa amb els mitjans de comunicació amb l'objectiu de la detecció de rumors infundats, tòpics i desinformacions. Els materials seran elaborats per tècnics interns que seleccionaran el material rellevant, tant de formació i educació, com d'assumptes interessants o noticiables per a la seva difusió. Aquests tècnics interns podran preparar respostes formals que permetin desarticular tòpics o informacions errònies.

És precís efectuar un seguiment permanent de mitjans de comunicació i xarxes socials per temes, incidències i prioritats estratègiques.

Els tècnics podran acordar l'estratègia que considerin convenient, d'acord amb el gabinet de premsa i el model comunicatiu dissenyat.

Es recomanen les següents línies d'acció:

- Definir els temes forestals a comunicar de certa rellevància social, econòmica i mediambiental.
- Seleccionar les actuacions realitzades en terreny forestal.
- Participar en les campanyes oficials de comunicació.
- Destinar una zona virtual d'informació i recepció de suggeriments.
- Establir canals de comunicació i col·laboració amb les diferents administracions locals per facilitar la informació forestal.
- Elaborar i publicar estudis sociològics periòdics que permetin analitzar i comprendre l'evolució de la percepció i valoració de les forests de les Balears.
- Intensificar per part del gabinet de comunicació de la Conselleria d'Agricultura Medi Ambient i Territori, la publicació en els mitjans de comunicació de notícies proactives que es duguin a terme al sector forestal.
- Mantenir i fomentar mecanismes i canals de transmissió amb periodistes i col·laboradors especialitzats de la premsa escrita, a través de revistes especialitzades o diaris locals, així com a través dels diferents canals de ràdio i televisió local, per subministrar-los la informació pertinent des de l'administració.
- Registre actualitzat d'associacions de caràcter forestal, tant de propietaris, com empreses o usuaris de la forest, facilitant la seva comunicació i visibilitat.
- Disposar d'informació actualitzada sobre instruments i oportunitats de finançament a la gestió forestal.
- Divulgar experiències, coneixements tècnics i bones pràctiques forestals.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 3.- UN CENTRE FORESTAL (CEFOR) BALEAR PER INVESTIGAR, INNOVAR I FORMAR. FOMENT DE LA CIÈNCIA FORESTAL MEDITERRÀNIA

PRINCIPAL

EIX IV R3.01

01.- Consolidació del CEFOR com a centre d'investigació, innovació i formació

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Consolidar el Centre Forestal de les Illes Balears (CEFOR) com a lloc de trobada i desenvolupament de formació, investigació, innovació, transferència tecnològica i capacitació forestal, ampliant les seves expectatives en diversos camps relacionats amb la documentació, divulgació, educació, formació, capacitació i investigació forestal.

Justificació

El Centre Forestal de les Illes Balears (CEFOR) de Menut (que també disposa de 2 vivers auxiliars ubicats a les illes de Menorca i Eivissa) es va iniciar com un viver forestal el 1933 amb l'objectiu principal de la producció de planta forestal. Actualment, així continua sent, encara que en els últims temps ve ampliant les seves expectatives en el camp de la documentació, investigació, formació, educació i interpretació de temàtica forestal.

Les instal·lacions del viver, el banc de llavors forestals i la caseta del bosc com a espai expositiu, així com la pròpia forest d'utilitat pública núm. 2, serveixen d'escenaris per al desenvolupament d'activitats educatives i interpretatives en la pròpia naturalesa que proporciona la muntanya. Així s'ha produït el lliurament de planta per a activitats de centres escolars, per exemple per efectuar 19 repoblacions didàctiques el 2012 en què han participat més de 1.500 alumnes a través de les activitats de la Xarxa Forestal. L'any 2012 també s'han celebrat en el CEFOR 7 esdeveniments relacionats amb el món forestal. La divulgació forestal és una altra expectativa de futur del CEFOR.

També el CEFOR ha expandit les seves activitats al camp de la formació professional ja que, com s'ha esmentat, ve donant suport al servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) realitzant tallers d'ocupació i donant pràctiques formatives a estudiants de formació professional i universitaris. A més el CEFOR està funcionant també com centre de documentació forestal, principalment en aspecte històrics, culturals i etnològics relacionats amb l'àmbit forestal, que podria expandir els seus objectius a documentació tècnica i científica (biblioteca), així com gràfica (fototeca, videoteca, etc.).

El CEFOR també ha anat exercint experiències de coneixement de mètodes de conservació, manipulació i germinació de llavors i de producció de material forestal de reproducció que s'han vingut ampliant altres projectes de silvicultura i protecció forestal.

Convindria expandir aquestes experiències per al desenvolupament de noves línies d'investigació forestal per a noves empreses que impulsin la innovació i transferència tecnològica, segons les línies prioritàries d'investigació relacionades amb la gestió dels sistemes forestals de les Illes Balears.

Descripció

Consolidació i ampliació del CEFOR com a centre balear de referència en intervenció forestal que consolidi la seva experiència en la conservació i tractament de recursos genètics forestals i amplii les seves expectatives en diversos camps relacionats amb la documentació, divulgació, educació, formació, capacitació i investigació forestal, així com a centre de seguiment i avaluació d'actuacions forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic. IBANAT

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Per a la consolidació del CEFOR com a centre forestal i amb un compromís cap a l'experimentació i formació forestal a les Balears es proposa el següent conjunt de mesures:

Línia de producció

- Mantenir l'objectiu de cobrir les necessitats bàsiques anuals de producció de planta forestal per a Illes Balears, actualment xifrada en 200.000 unitats per campanya.
- Mantenir l'objectiu de producció de la planta necessària per a les necessitats dels Espais Naturals Protegits de les Illes Balears. (Plans sectorials)
- Mantenir l'objectiu de producció de la planta necessària per a les necessitats dels plans d'espècies amenaçades de les Illes Balears. (Plans de conservació)
- Dotar i consolidar la xarxa de vivers auxiliars de Menorca i Eivissa

Línia de conservació

- Subministrar el MFR necessari per emprendre la producció de planta forestal anual.
- Mantenir reserves estratègiques de llavors forestals per a tres anys com a mínim d'una producció sostinguda de 200.000 unitats / campanya.

Línia de sensibilització

(aquesta línia es desenvolupa en un altre eix)

Línia d'experimentació

- Potenciar l'ús de les instal·lacions del CEFOR a la finca de Menut, com a centre d'investigació forestal, aprofitant la seva ubicació en el municipi d'Escorca, ja que representa una oportunitat excel·lent per desenvolupar iniciatives i projectes d'investigació en el camp forestal.
- Fomentar la col·laboració entre l'Administració, la Universitat i els principals centres investigadors de la Regió. Es fomentarà la coordinació entre organismes i entitats investigadores per dur a terme de la forma més eficient possible les actuacions incloses en les línies d'investigació proposades. Haurà de definir doncs línies prioritàries d'actuació en investigació forestal, alhora que es fomenta la coordinació entre Centres d'Investigació i organismes. A més es revisaran i avaluaran els projectes executats de manera habitual, que s'aporti informació

sobre l'evolució dels treballs i que constitueixi un important fons documental, cosa que milloraria la qualitat en la planificació de futures actuacions.

- Incrementar el desenvolupament de projectes pilot i impulsar la creació d'una xarxa d'experiències que els englobi. Es proposa la creació d'una xarxa de parcel·les d'experimentació en forests de la comunitat, que serveixin de suport complement a la xarxa de parcel·les permanents d'alguns centres d'investigació.

- Foment de línies d'investigació i experimentació interessants per al territori balear, algunes podrien ser les següents:

- o Posada en valor de la fusta Balear.
- o Determinació de la capacitat de càrrega turística en espais forestals. Investigació de la relació entre paisatge i turisme.
- o Anàlisi de la capacitat de càrrega ramadera en espais forestals
- o Millores genètiques i conservació de recursos forestals.
- o Silvicultura d'espècies forestals singulars.
- o Ús de residus forestals com a matèria primera per obtenir energia.
- o Gestió i maneig dels alzinars

Línia de formació

- Consolidar el CEFOR com a centre de formació forestal en els següents aspectes:

- o Tallers d'ocupació del sector forestal (subvencionats pel SOIB).
- o Pràctiques d'empresa dels estudiants de Cicles Formatius agraris o forestals
- o Pràctiques d'empreses d'estudiants de formació forestal universitària.
- o Pràctiques d'empreses d'estudiants universitaris de la UIB, especialment de les titulacions de Grau en Biologia, Enginyeria Agroalimentària, Geografia i similars.

- Establiment de protocols de transferència tecnològica i impulsar la seva difusió, per facilitar l'accessibilitat als coneixements desenvolupats pels diferents grups i centres d'investigació, a més de desenvolupar activitats formatives sectorials a través de fòrums, congressos, xerrades o tallers.

- Protocols de revisió i avaluació dels projectes d'obra forestal executats per establir indicadors fiables de la resposta del mitjà a l'actuació i l'evolució de les mateixes, per calibrar els efectes i la idoneïtat dels treballs.

- Fomentar i facilitar l'increment de la capacitat innovadora de les empreses del sector forestal i del medi natural.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 3.- UN CENTRE FORESTAL (CEFOR) BALEAR PER INVESTIGAR, INNOVAR I FORMAR. FOMENT DE LA CIÈNCIA FORESTAL MEDITERRÀNIA

PRINCIPAL

EIX IV R3.02

02.- Pla de consolidació d'infraestructures de l'administració forestal

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Dotar l'administració forestal d'una xarxa d'infraestructures forestals (XIF), necessàries per poder emprendre els seus objectius.

Justificació

La baixa qualitat de les infraestructures de les quals disposa l'administració forestal (desplegada actualment a 5 illes), o sovint la seva manca, per escometre les seves funcions són totalment insuficients. Les principals comeses necessitades d'infraestructures són:

- Lluita contra incendis forestals (bases de brigades helitransportades, aeròdroms, CIFO, etc.)
- Gestió del patrimoni públic (CEFOR, cases forestals, etc.)
- Espais d'ús públic (aules de naturalesa, centres d'interpretació, etc.)
- Espais d'ús recreatiu (àrees recreatives, refugis de muntanya, etc.)
- Espais naturals protegits
- Oficines comarcals (agents de medi ambient)
- Aspecte logístic
- Oficines (atenció administrativa, capacitació, assistència tècnica i assessorament)

Descripció

Creació de la Xarxa d'Infraestructures Forestals (XIF) en l'àmbit de les Illes Balears partint d'una comarcalització del territori forestal.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Comarques forestals

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic. IBANAT

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Nombre d'infraestructures que han entrat en funcionament per a l'ús al qual s'havia destinat	Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Els principals grups d'infraestructures a cobrir són:

- lluita contra incendis forestals
- gestió del patrimoni públic forestal
- ús públic i recreatiu
- oficines comarcals (agents de medi ambient)
- logístic i oficines

S'ha d'intentar al màxim usar les infraestructures disponibles i evitar aquelles de nova construcció, sempre que això sigui possible.

A nivell descriptiu i orientatiu, es proposa el següent quadre d'infraestructures:

- Logístic i oficines:

MALLORCA

- Pol. Son Rossinyol (Oficines-Palma)
- Son Tous (Oficines i Logística-Palma)
- Pol. Can Matzarí (Logística-Inca)
- Son Real (Logística-Santa Margalida)

MENORCA

- POIMA (Oficines-Maó)
- Pol. Mercadal (Oficines i logística-Mercadal)

EIVISSA

- C/ Múrcia (Oficines-Eivissa)
- Sa Coma (Oficines i logística-Eivissa)

FORMENTERA

- Can Marroig (Logística-Formentera)

- Lluita contra incendis forestals

MALLORCA

- Son Tous (HELO-Palma)
- Son Bonet (ACT/ACO-Palma)
- Son Tous (Terrestres-Palma)
- Pol. Can Matzarí (terrestres-Inca)
- Andratx (Terrestres-Andratx)
- Punts de vigilància (varis)S'Arangí (HELO-Mercadal)

MENORCA

- Pol. Mercadal (terrestres-Mercadal)

EIVISSA

- Punts de vigilància (varis)Sa Coma (HELO-Eivissa)
- Aeroport (ACT-Eivissa)
- Sa Coma (Terrestres-Eivissa)
- Punts de vigilància (varis)

FORMENTERA

- Can Marroig (Terrestres-Formentera)

- Gestió del patrimoni públic forestal

MALLORCA

- CEFOR-Menut (Escorca)

Binifaldó (Escorca)
Planícia (Banyalbufar)
Son Real (Santa Margalida)
Aubarca/s'alqueria Vella (Artà)

- Ús públic i recreatiu

MALLORCA

Els propis de cada ENP

Xarxa de refugis del Govern

MENORCA

Els propis de cada ENP

EIVISSA

Els propis de cada ENP

FORMENTERA

Els propis de cada ENP

- Oficines comarcals

MALLORCA

Pol. Són Rossinyol

Pol. Can Matzarí

Son Real

MENORCA

Pol. Mercadal

EIVISSA

Sa Coma

FORMENTERA

Can Marroig

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 3.- UN CENTRE FORESTAL (CEFOR) BALEAR PER INVESTIGAR, INNOVAR I FORMAR. FOMENT DE LA CIÈNCIA FORESTAL MEDITERRÀNIA

PRINCIPAL

EIX IV R3.03

03.- Desenvolupament d'un programa de formació i capacitació forestal dirigit a tècnics forestals i agents de medi ambient de l'administració

Formativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Millorar la capacitació de tècnics forestals i de agents de medi ambient (AMA) mitjançant el desenvolupament de programes de formació relacionats amb els principals temes d'interès i l'intercanvi d'experiències formatives amb altres comunitats autònomes de caràcter mediterrani.

Justificació

Des de fa temps es realitzen tallers, seminaris i cursos de formació per a tècnics i agents de medi ambientals, principalment sobre temes relacionats amb els d'incendis forestals, la capacitació dels quals s'estén al personal de les brigades, sent menor la centrada en altres disciplines relacionades amb aspectes de l'administració, ordenació i gestió forestal. D'altra banda, la majoria de seminaris i cursos de formació se solen centrar a l'illa de Mallorca, de manera que la insularitat afavoreixi una formació dispar entre illes.

El diagnòstic efectuat demostra la importància de posar en marxa un pla intern de formació i capacitació forestal per al personal de l'Administració, dirigit a tècnics i agents de medi ambient (AMA) que, juntament amb la formació en aspectes relacionats amb la prevenció i extinció d'incendis forestals, abordin altres iniciatives que afavoreixin l'adequada especialització tècnica relacionada amb diversos aspectes de la gestió forestal, en particular la silvicultura d'espècies forestals mediterrànies, la sanitat forestal o els aprofitaments de recursos forestals i cinegètics. També es recomana la promoció de l'intercanvi d'experiències formatives amb altres comunitats autònomes, especialment amb aquelles més relacionades amb l'àmbit forestal mediterrani.

Descripció

Desenvolupament d'un pla intern de formació i capacitació forestal dirigida a tècnics forestals i agents de medi ambient de l'administració balear per a l'organització i impartició de cursos i seminaris que desenvolupin programes i iniciatives formatives que afavoreixin l'adequada especialització tècnica i facilitin intercanvi d'aquest tipus d'experiències amb altres comunitats autònomes.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Programa de formació i capacitació forestal dirigit a tècnics forestals i agents de medi ambient de l'administració balear	Document tècnic
Activitats formatives desenvolupades en el marc del programa de formació i capacitació forestal dirigit a tècnics forestals i agents de medi ambient de l'administració balear	Nombre d'activitats formatives

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'actualització de la formació del personal a través d'un pla de formació continu i adaptat a les necessitats del personal i que faci èmfasi en certs aspectes que s'han anat incorporant a les seves funcions, ha de contribuir a l'increment de l'eficiència de l'Administració.

En aquest sentit, es proposen les següents línies prioritàries:

- Programa de formació contínua dirigit al conjunt de tècnics de l'administració forestal. Desenvoluparà continguts relacionats tant amb aspectes administratius (procediments, criteris a considerar en la tramitació dels expedients, eines per a gestió administrativa, etc.), com amb aspectes tècnics (defensa de la propietat forestal, tècniques de restauració de zones degradades, hidrologia forestal, conservació d'espècies amenaçades, introducció a l'adaptació al canvi global, etc.).
- En particular, el programa desenvoluparà accions formatives per a la millora de la gestió forestal i relacionades amb l'ordenació d'usos, la silvicultura d'espècies forestals mediterrànies, la sanitat forestal o els aprofitaments de recursos forestals i cinegètics.
- En particular i per la seva especial importància, es desenvoluparà un programa de formació en sanitat forestal i control d'espècies al•lòctones de caràcter invasor per a la detecció precoç de danys.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 3.- UN CENTRE FORESTAL (CEFOR) BALEAR PER INVESTIGAR, INNOVAR I FORMAR. FOMENT DE LA CIÈNCIA FORESTAL MEDITERRÀNIA

COMPLEMENTARIA

EIX IV R3.04

04.- Consolidació i ampliació de l'assistència tècnica i suport a la formació reglada d'universitaris, formació professional i treballadors forestals.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupar la investigació forestal a les Balears mitjançant l'intercanvi de coneixements i experiències entre Administració Forestal, Universitat, Centres Tecnològics i empreses a través de convenis de col·laboració i altres fórmules similars.

Justificació

Les necessitats específiques de gestió i maneig dels hàbitats forestals de les Illes Balears presenten determinades llacunes de coneixement que és precís resoldre establint algunes línies prioritàries d'investigació forestal, per al que es requereix la dotació suficient de mitjans, infraestructura i professionals investigadors adequats. El Centre Forestal de les Illes Balears (CEFOR) de Menut és el lloc ideal per ampliar les expectatives d'investigació, innovació i transferència tecnològica que es requereixen en matèria forestal.

Per afavorir el desenvolupament de la investigació forestal a les Illes Balears els tècnics recomanen afavorir la coordinació i integració d'iniciatives i experiències mitjançant convenis de col·laboració entre Administració, Universitat, Centres Tecnològics i empreses, promovent la innovació i transferència tecnològica a través d'establir i fomentar nexes entre investigadors, empreses i gestors públics i privats, mitjançant experiències pilot i programes conjunts d'investigació amb els suports econòmic pertinents (INTERREG, LIFE, etc.).

Descripció

Promoció del desenvolupament de convenis de col·laboració entre Administració, Universitat, Centres Tecnològics i Empreses per integrar la formació forestal i del medi natural d'estudis Universitaris, i afavorir el desenvolupament de la investigació, la coordinació i integració d'iniciatives i experiències, promovent la innovació i transferència tecnològica a través de l'establiment i foment de nexes entre investigadors, empreses i gestors públics i privats mitjançant experiències pilots i programes conjunts d'investigació amb els suports econòmics pertinents (INTERREG, LIFE, etc.).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acords / Convenis

Responsable

Centres d'investigació

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Convenis de col•laboració per a l'intercanvi de coneixements i experiències convenis	Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

A fi de desenvolupar tasques d'investigació es necessita la integració dels diversos agents generadors de coneixement, universitats, instituts d'investigació i centres tecnològics, etc.

L'aplicació d'innovació i noves tecnologies a partir del coneixement generat contribueix a la millora de la competitivitat empresarial; en aquest context les administracions públiques han de centrar la seva tasca en l'impuls del sistema mitjançant inversió en infraestructures i equipaments científics i tecnològics.

Per desenvolupar el model proposat cal establir convenis amb universitats i altres institucions relacionades amb el sector forestal i de conservació de la naturalesa. Aquests convenis de col•laboració entre universitats i Administració hauran d'establir els criteris d'actuació conjunta a fi d'estrènyer les relacions, sumar esforços en matèria d'investigació i desenvolupament forestal, i establir les línies d'investigació preferents per a la millora sector.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 3.- UN CENTRE FORESTAL (CEFOR) BALEAR PER INVESTIGAR, INNOVAR I FORMAR. FOMENT DE LA CIÈNCIA FORESTAL MEDITERRÀNIA

COMPLEMENTARIA

EIX IV R3.05

05.- Potenciació de la investigació, desenvolupament tecnològic i integració d'iniciatives i experiències en el sector forestal (I+D+I)

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupar projectes d'investigació I+D+I que afavoreixin la coordinació i integració d'iniciatives i experiències al sector forestal.

Justificació

Els estudis previs per a l'elaboració d'aquest Pla, mostren la falta de concordança entre les línies d'investigació dels centres tecnològics i les universitats amb les necessitats reals del sector forestal. Una causa probable d'aquesta situació és la poca vinculació entre els centres d'investigació i de desenvolupament i el sector susceptible d'implantar aquestes necessitats.

Descripció

Concessió d'ajuts per desenvolupar projectes d'investigació I+D+I que afavoreixin la coordinació i integració d'iniciatives i experiències entre Administració, Universitat, Centres Tecnològics i empreses.

Per a això és imprescindible establir convenis de col·laboració per promoure la innovació i transferència tecnològica a través de l'establiment i foment de nexes entre investigadors, empreses i gestors públics i privats que duguin a terme experiències pilot i programes conjunts.

De la mateixa manera, és vital comptar amb els suports econòmics i financers pertinents, públics (INTERREG, LIFE,...) o privats que promoguin noves tecnologies i empreses per a la gestió sostenible d'espais i recursos forestals de manera que incrementin el seu valor mediambiental i socioeconòmic o procurin el desenvolupament de fonts alternatives d'energies renovables.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorialitzable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorialitzable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Línies d'investigació

Nombre

Col•laboració amb projectes d'investigació

Nombre

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Establir convenis, acords, encàrrecs o altres mecanismes de col•laboració amb les universitats i centres d'investigació i innovació per a adequar i millorar la I+D+I al sector forestal. Canalitzar la informació investigadora generada cap als professionals implicats a través dels canals de difusió adequats. Així mateix, es procurarà el foment de la participació del sector, ja sigui en l'àmbit investigador així com en el desenvolupament i implantació, en activitats, congressos, jornades o altres esdeveniments d'intercanvi i comunicació de coneixements.

EIX IV.- INFORMACIÓ, COMUNICACIÓ I CULTURA FORESTAL

REpte 3.- UN CENTRE FORESTAL (CEFOR) BALEAR PER INVESTIGAR, INNOVAR I FORMAR. FOMENT DE LA CIÈNCIA FORESTAL MEDITERRÀNIA

COMPLEMENTARIA

EIX IV R3.06

06.- Desenvolupament de línies d'investigació forestal prioritàries orientades a les necessitats de gestió i maneig dels hàbitats forestals de les Illes Balears

Estudis tècnics

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Cobrir les actuals llacunes de coneixement relacionades amb necessitats específiques de gestió dels hàbitats forestals mitjançant el desenvolupament de línies prioritàries d'investigació forestal destinades a cobrir les esmentades mancances.

Justificació

La investigació forestal necessita ocupar nombrosos nínxols específics en el context forestal de les Illes Balears, actualment buits. Es requereix desenvolupar un programa d'investigació, innovació i transferència tecnològica en matèria forestal pròpia i adaptada a la realitat insular.

Per al desenvolupament d'aquestes noves línies d'investigació forestal es requereix una dotació suficient de mitjans, infraestructura i professionals investigadors adequats. El Centre Forestal de les Illes Balears a Menut és el lloc ideal per ampliar les expectatives d'investigació, innovació i transferència tecnològica que es requereixen en matèria forestal.

Descripció

Desenvolupament de projectes i línies prioritàries d'investigació forestal en funció de les necessitats específiques de gestió i maneig dels hàbitats forestals de les Illes Balears que resolguin determinades llacunes de coneixement.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

Acció de caràcter organitzatiu i de gestió no territorializable.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

EIX IV R3.06

Indicador de seguiment

Variable

Línies d'investigació específiques relacionades amb la gestió i el desenvolupament del sector forestal iniciades

Unidad

Nombre de línies d'investigació

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Algunes línies prioritàries d'investigació forestal:

- L'ordenació del territori i la compatibilitat d'usos múltiples en els espais naturals i forestals.
- La valoració dels pagaments compensatoris per serveis ambientals dels ecosistemes forestals: biodiversitat, paisatge, fixació de carboni i serveis hidrològics i de protecció de terres.
- La conservació i millora de recursos genètics forestals i material de reproducció.
- La determinació de la fragilitat dels paisatges forestals i de la capacitat de càrrega de l'ús recreatiu i turístic dels espais forestals de les Illes Balears.
- L'anàlisi de la capacitat de càrrega ramadera de la forest balear.
- Prevenció d'agents patògens potencialment nocius o danyosos per a les masses forestals.
- La silvicultura d'espècies forestals mediterrànies. Tractaments d'espècies singulars, regressives o relictos d'interès natural.
- La silvicultura adaptativa a les previsions d'alteracions bioclimàtiques. Estudis d'escenaris bioclimàtiques potencials.
- La silvicultura hidrològica d'adaptació de les masses forestals per afavorir la retenció i infiltració d'aigua i recàrrega d'aqüífers.
- La posada en valor de matèries primeres i recurs forestals, en particular de les fustes pròpies de les Illes Balears.
- L'aprofitament i ús de biomassa i residus forestals com a matèria primera per obtenir energia renovable alternativa.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 1.- DESENVOLUPAMENT D'INICIATIVES LEGISLATIVES: LLEI FORESTAL BALEAR I NORMATIVA ESPECÍFICA PER LES MUNTANYES DE LES ILLES

PRINCIPAL

EIX VR1.01

01.- Elaboració i aprovació de la Llei Forestal Balear.

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Establir el marc normatiu general per a la regulació del sector forestal insular amb la participació de tècnics de l'administració i agents socials interessats.

Justificació

Tant el diagnòstic efectuat del panorama forestal com el diagnòstic tècnic i social es considera l'elaboració d'una llei forestal balear com una assignatura pendent. Es conclou que el Pla Forestal i la Llei Forestal de les Illes Balears han de ser els pilars fonamentals que organitzin i articulïn, respectivament, la política forestal balear per a aquest segle XXI.

Descripció

Redacció i aprovació d'una Llei Forestal Balear que desenvolupi les disposicions de la normativa bàsica estatal sobre forests (Llei 43/2003 de Forests modificada per la Llei 10/2006).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Elaboració i aprovació de la Llei Forestal Balear

Unidad

Aprovació normativa

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Sense perjudici del seu desenvolupament reglamentari, la Llei 43/2003 insta a les comunitats autònomes al seu desenvolupament normatiu en el context de les corresponents competències en matèria forestal, de manera que es proporcioni un marc jurídic de rang normatiu superior a nivell autonòmic.

Com a mesura de suport, per a l'execució dels treballs de redacció es crearà una comissió que integri els diferents sectors i agents implicats, en resposta a la inquietud manifestada pels agents socials, interessats econòmics i ambientals, i els propis tècnics de l'administració forestal balear, que esperen ser consultats en el procés d'elaboració i formulació de la llei forestal balear.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 1.- DESENVOLUPAMENT D'INICIATIVES LEGISLATIVES: LLEI FORESTAL BALEAR I NORMATIVA ESPECÍFICA PER LES MUNTANYES DE LES ILLES

PRINCIPAL

EIX VR1.02

02.- Desenvolupament reglamentari de normativa específica per a la defensa contra incendis forestals

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupament reglamentari que estableixi, en particular les diferents responsabilitats i obligacions de administració i propietaris per a un adequat manteniment i millora de les forests que garanteixi seu conservació i autoprotecció, així com l'empara legal per al desenvolupament de la planificació de defensa contra incendis: normativa de contingut, abast i aprovació de plans.

Justificació

El diagnòstic efectuat conclou en la necessitat del desenvolupament normatiu precís específic per regular la prevenció i extinció d'incendis forestals. Aquest desenvolupament podria incloure's de forma integrada dins d'una llei forestal balear per afavorir-ne l'aprovació, donada la transcendència social i política dels incendis forestals.

Sense perjudici de l'extinció, existeix preocupació per regular la prevenció, així com els instruments de planificació necessaris, particularment els plans de defensa en zones d'alt risc. Especialment s'insisteix en regular mesures per a l'autoprotecció de la coberta forestal (plans locals d'emergència i autoprotecció) en zones d'interfície urbà forestal per al que s'estima convenient establir franges com zones d'influència en l'entorn d'àrees forestals que hagi de ser objecte del manteniment preventiu.

Descripció

Desenvolupament de la normativa balear per a la regulació de les mesures i actuacions destinades a la prevenció i extinció d'incendis forestals, en particular la relacionada amb l'adopció de mesures d'autoprotecció en zones d'interfase urbana-forestal i establiment de responsabilitats.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Establiment de normativa relativa al contingut, abast i aprovació de plans de defensa contra incendis forestals.

Aprovació normativa

Establiment preceptiu de responsabilitats i obligacions per a un adequat manteniment i millora de les forests que garanteixi la seva conservació i autoprotecció.

Aprovació normativa

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

El desenvolupament normatiu de la comunitat autònoma de les Illes Balears en matèria forestal és molt escàs, en contrast amb les disposicions legals relatives a la conservació del medi natural. Per això es fa imprescindible el desenvolupament normatiu en matèria específica d'incendis forestals, que inclogui els aspectes més rellevants com ara:

- L'autoprotecció de les zones d'interfície urbà forestal. A les Àrees de Prevenció de Riscos per perill alt d'incendi forestal les infraestructures existents hauran de comptar amb un perímetre mínim de seguretat mitjançant l'establiment de distàncies mínimes de seguretat al límit forestal i el manteniment de franges de reducció del combustible vegetal.
- Establir els instruments de planificació necessaris, en particular en zones d'alt risc.
- Definició de les competències i responsabilitats, tant de les administracions públiques, com dels particulars, així com la determinació en cada cas del caràcter oneros o gratuït de l'execució subsidiària per l'Administració i, en el seu cas, els incentius precisos.
- Regulació de les infraestructures associades a l'ús del foc, com són els cremadors agrícoles, barbacoes, etc.
- Proporcionar el fonament normatiu de l'operatiu tècnic d'extinció d'incendis forestals.
- Instruccions per establir els continguts i desenvolupament de documents de planificació i redacció de projectes.
- Condicions per a l'execució d'infraestructures de prevenció d'incendis (xarxa viària, àrees tallafocs, xarxa hídrica, etc.).

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 1.- DESENVOLUPAMENT D'INICIATIVES LEGISLATIVES: LLEI FORESTAL BALEAR I NORMATIVA ESPECÍFICA PER LES MUNTANYES DE LES ILLES

COMPLEMENTARIA

EIX VR1.03

03.- Regulació d'accessos i ordenació de l'ús públic recreatiu en forests i terrenys forestals.

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Compatibilitzar l'ús i gaudi del medi natural amb la conservació i els drets de propietaris de terrenys forestals. Es tracta de garantir l'ús públic dels camins de titularitat pública, incorporar a les finques forestals conveniades les previsions d'ús públic sobre els seus camins i superfícies forestals i desenvolupar la reglamentació necessària per a regular aquelles activitats en el medi natural, especialment les esportives i comercials que ho precisin.

Justificació

En conjunt, els agents socials implicats coincideixen pràcticament sense excepcions en que és urgent regular l'accés i l'ús recreatiu de les forests públiques i privades per evitar conflictes entre la propietat i els usuaris.

La necessitat d'aquesta regulació es justifica tant per les molèsties que es generen a la propietat privada, com per l'impacte ambiental que suposa sobre la flora i la fauna silvestres. També es demanda una regulació rigorosa de l'accés de vehicles a motor pel seu notable impacte visual, sonor i potencialment erosiu.

Així, han de concretar-se fórmules que aportin un cert equilibri entre el respecte a la propietat privada i el dret de gaudi dels espais forestals, evitant conflictes i enfrontaments

Descripció

Elaboració i aprovació d'una adequada normativa reguladora de l'accés públic i de l'ús recreatiu i esportiu en espais forestals públics i privats, tenint en compte la planificació forestal i ambiental vigent

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Terrenys forestals de propietat pública o particular, de singular interès pel seu atractiu per a l'ús públic recreatiu.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Regulació normativa de l'accés públic i de l'ús recreatiu i esportiu en espais forestals públics i privats.

Unidad

Aprovació normativa

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Donada l'àmplia demanda social, es requereix una normativa específica per regular l'accés públic i l'ús recreatiu a les forests públiques i privades amb la finalitat, entre altres objectius, d'evitar conflictes entre la propietat i els usuaris.

Aquesta necessitat es justifica a més per la importància de limitar possibles impactes sobre la flora i fauna silvestres i minimitzar possibles riscos ambientals, en particular incendis forestals. Es requereix la regulació rigorosa de l'accés de vehicles a motor pel seu notable impacte visual, sonor i potencialment erosiu.

Es concretaran fórmules que permetin establir equilibri entre el respecte als drets de la propietat privada i el gaudi del medi natural evitant conflictes i enfrontaments.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 1.- DESENVOLUPAMENT D'INICIATIVES LEGISLATIVES: LLEI FORESTAL BALEAR I NORMATIVA ESPECÍFICA PER LES MUNTANYES DE LES ILLES

COMPLEMENTARIA

EIX VR1.04

04.- Integració de normativa sectorial relativa a ordenació del territori, conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat i gestió forestal sostenible.

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Integrar les iniciatives i actuacions empreses en el context de la gestió forestal amb la resta de normatives autonòmiques relacionades, en particular l'agrària i la relacionada amb la conservació del patrimoni natural i la biodiversitat.

Justificació

Es necessari i oportú incorporar la política forestal en la política agrària i el desenvolupament rural sostenible, sense perjudici de la seva integració en la política mediambiental.

Atenent la integració en el territori i la interconnexió indivisible dels sectors agrícola, forestal i ambiental, es considera necessari incorporar la política forestal en la política agrària i el desenvolupament rural sostenible, sense perjudici de la seva integració en la política mediambiental. En aquest sentit, es considera una bona oportunitat la integració del sector forestal en la Llei Agrària autonòmica. La prevista llei permet la possibilitat per a la integració del sector forestal com li correspon amb el sector agrícola i ramader a l'ampli marc del sector agrari per a la seva integració en la política de desenvolupament rural. D'aquesta forma, la consideració de finques agroforestals i la incorporació d'accions forestals en els programes de desenvolupament rural, constitueix un altre repte i una oportunitat de futur per al sector forestal, sempre que es disposi una adequada normativa d'ajuts per a això.

Descripció

Integració de normativa sectorial: integració de la política i el sector forestal en la Llei Agrària i en la normativa d'ordenació del territori: criteris d'ordenació i gestió forestal sostenible en la normativa de conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorialitzable

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Permanent

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Integració de criteris d'ordenació i gestió forestal sostenible en la normativa de conservació del patrimoni natural i de la biodiversitat.

Aprovació normativa

Integració de normativa sectorial: integració de la política i el sector forestal en la Llei Agrària i en la normativa d'ordenació del territori.

Aprovació normativa

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La prevista Llei Agrària ofereix l'oportunitat d'integrar el subsector forestal al costat de l'agrícola i ramader en l'ampli context del sector agrari i la política de desenvolupament rural.

La consideració de les finques de caràcter agroforestal i la incorporació d'accions forestals en els programes de desenvolupament rural constitueix un repte i una oportunitat de futur que ha de comportar l'articulació de les inversions econòmiques necessàries.

Donada la indivisible relació entre el sector forestal i la conservació del patrimoni natural, es fa indispensable la integració de les normatives que s'encavalquen entre ambdós àmbits de manera que la gestió destinada a la conservació del patrimoni natural permeti simultàniament l'ús i aprofitament dels recursos i la seva contribució al desenvolupament de les zones rurals en les quals s'ubiquen aquests espais; per la seva part, la gestió dels recursos forestals ha d'integrar, en el marc de les seves iniciatives i normatives, les disposicions que correspongui a fi de garantir la conservació del patrimoni natural.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 1.- DESENVOLUPAMENT D'INICIATIVES LEGISLATIVES: LLEI FORESTAL BALEAR I NORMATIVA ESPECÍFICA PER LES MUNTANYES DE LES ILLES

COMPLEMENTARIA

EIX VR1.05

05.- Aprovació de procediments simplificats per a la sol·licitud i concessió d'ajuts i subvencions a propietaris, gestors i usuaris de finques agroforestals

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupar normativa i instruccions específiques senzilles per a la sol·licitud i concessió d'ajuts a propietaris, gestors i usuaris de finques agroforestals i forestals.

Justificació

Les anàlisis tècniques i socials del present pla, conclouen que és necessari que l'administració competent estableixi mecanismes que simplifiquin els tràmits administratius i burocràtics per a la concessió d'ajuts i subvencions de l'àmbit rural, unificant i englobant escala de finca agroforestal.

Descripció

Desenvolupament de normativa i instruccions específiques simplificades per a la sol·licitud i concessió d'ajuts a propietaris, gestors i usuaris de finques agroforestals. Els esmentats ajuts i subvencions es destinaran preferentment a agrupacions de propietaris que constitueixin superfícies eficients per a la seva gestió forestal compartida sota figures societàries apropiades i mitjançant contractes territorials de col·laboració amb l'administració.

En aquest context, i amb caràcter previ, s'haurà d'establir un subprograma d'ajuts i un paquet de mesures forestals coherents que permetin la integració de les forests com a zones agroforestals en el Programa de Desenvolupament Rural de les Illes Balears (2014-2020), de manera que permeti l'accés a subvencions per a la millora de la competitivitat i la productivitat agrària del sector.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

Finques agroforestals de propietat particular, preferentment agrupades.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Normativa i instruccions específiques simplificades per a la sol·licitud i concessió de ajuts a propietaris, gestors i usuaris de finques agroforestals

Aprovació normativa

Subprograma d'ajuts per a la integració de les forests com a zones agroforestals en el Programa de Desenvolupament Rural de les Illes Balears (2014-2020)

Integració en PDR

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Si bé en els últims 20 anys s'han subscrit més de 300 convenis de col·laboració entre Administració i propietaris de finques rústiques de naturalesa forestal o agroforestal, no es consideren suficients per a la adequada defensa, conservació i gestió de la gran quantitat de superfície forestal privada existent a les Illes Balears.

És per això que es considera precís el desenvolupament d'una norma i unes instruccions específiques per a la sol·licitud dels incentius que ofereix l'administració als propietaris, gestors i usuaris a fi de millorar l'eficiència en el desenvolupament dels tràmits administratius, escurçant terminis resolutoris i millorant la relació administració-administrat.

Ahora, s'han de potenciar els convenis de col·laboració entre els propietaris privats i l'administració forestal en la gestió compartida de les masses forestals per facilitar als gestors, per una part, la assistència necessària, tant econòmica com tècnica per a la correcta gestió de la seva propietat, i per altra a l'administració, facilitar-li el desenvolupament de les seves funcions de supervisió i control de la gestió. L'objectiu prioritari d'aquests convenis serà el manteniment i la millora de la qualitat de les forests, evitar l'abandonament de la gestió dels terrenys forestals.

D'altra banda, donat l'escàs patrimoni forestal públic balear, i davant de la dificultat d'adquisició de forests o finques rústiques privades, l'ampliació de la superfície forestal a càrrec o tutelada per la administració forestal autònoma ha de ser un dels principals objectius del pla forestal balear, mitjançant noves fórmules contractuals adequades tant a forests municipals com a les particulars.

Per a aquesta finalitat, l'ordenació jurídica vigent proporciona diferents models de contractes administratius amb finques rústiques de característiques forestals o agroforestals segons les seves finalitats i objectius de gestió, bé mitjançant consorcis o convenis com a instruments per a implementar l'ordenació i gestió forestal sostenible que contempla la llei bàsica de forests, o bé mitjançant el tipus de contractes territorials que arbitra la vigent llei de desenvolupament rural sostenible per a la seva millor incorporació a les mesures de pagament per serveis ambientals.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 1.- DESENVOLUPAMENT D'INICIATIVES LEGISLATIVES: LLEI FORESTAL BALEAR I NORMATIVA ESPECÍFICA PER LES MUNTANYES DE LES ILLES

COMPLEMENTARIA

EIX VR1.06

06.- Mesures normatives i aprovació d'incentius per al foment d'energies renovables: aprofitament de biomassa forestal, cultius energètics i indústries relacionades

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Fomentar el desenvolupament del sector forestal mitjançant la posada en valor i aprofitament de biomassa, fomentant de manera simultània el desenvolupament de les energies renovables.

Justificació

Segons les dades del IV Inventari Forestal Nacional (MAGRAMA, 2012) el creixement anual del bosc de les Illes Balears és proper als 225.000 m³ de volum fuster a peus majors, que en conjunt planteja un marge suficient d'aprofitament de biomassa forestal per a finalitats energètiques. Aquesta acumulació de biomassa forestal implica en molts casos un excés de combustible vegetal que eleva el risc d'incendis forestals. La pèrdua dels ecosistemes forestals pel pas del foc implica un elevat cost ambiental, energètic i econòmic. Això no obstant, constitueix un recurs infrautilitzat amb un elevat potencial per al seu aprofitament en la generació d'energia renovable.

Si bé existeixen certes discrepàncies i desconfiances entre alguns agents socials implicats, la majoria de els tècnics i representants del sector forestal consideren viable l'ús de la biomassa forestal amb finalitats energètiques.

Per aquesta raó, es considera una altra oportunitat i un repte per al futur l'establiment de normativa i mesures de suport a la mobilització de biomassa forestal, instal·lació de cultius energètics i altres activitats relacionades amb indústries i energies renovables.

Descripció

Desenvolupament de normativa i mesures de foment específiques amb incentius per a l'aprofitament de biomassa forestal i el desenvolupament de cultius energètics, indústries i energies renovables.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorialitzable

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Mesures normatives i aprovació d'incentius per al foment d'energies renovables: aprofitament de biomassa forestal, cultius energètics i indústries relacionades

Unidad

Aprovació normativa

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es considera imprescindible fomentar l'aprofitament d'aquests recursos mitjançant un sistema apropiat d'ajuts que, a través de l'adequat control i supervisió de l'administració forestal, permeti l'activació del sector. Serà precís involucrar en aquest procés, tant les empreses de transformació de fusta com a la indústria energètica.

Per a això es proposa el desenvolupament de mesures i incentius que s'assignin de forma eficaç i transparent, en terminis adequats i mitjançant procediments senzills de tramitació. Complementàriament, un marc normatiu específic ha de proporcionar una major seguretat jurídica als propietaris i empresaris, amb normes menys restrictives per a l'execució dels treballs forestals que garanteixin la continuïtat necessària en l'aportament de biomassa a les plantes energètiques, així com major facilitat per a la implantació de cultius amb destinació energètica. La implantació i aprofitament de cultius energètics es desenvoluparà de conformitat amb la reglamentació sectorial específica i contemplarà la seva compatibilitat amb la protecció dels recursos genètics i ambientals presents en les àrees on es prevegin desenvolupar.

Donades les característiques minifundistes de la majoria de les finques forestals de les Illes, s'ha de fomentar i incentivar l'agrupació de propietats amb dimensions eficients per al seu adequat aprofitament de biomassa.

Convé també la revisió dels procediments d'autorització de tractaments i aprofitaments forestals, de manera que es proporcioni major flexibilitat i agilitat en la tramitació d'expedients administratius, així com per a la resolució d'ajuts i incentius destinats als aprofitaments de biomassa, principalment els mecanitzats, atenent la seva major eficiència. En aquest sentit s'hauran de coordinar les diferents administracions relacionades -forestal, indústria, energia- a fi de garantir-ne una col·laboració fluida.

Es necessita, finalment, superar l'escassa demanda de fustes pròpies, afavorint el consum intern, i millorar els seus baixos preus, per a la qual cosa es proposa la creació d'un observatori de preus de productes forestals. Alguns col·lectius professionals del sector forestal balear proposen la creació d'una plataforma intersectorial que serveixi de nus d'enllaç per facilitar la promoció i dinamització de l'aprofitament de la biomassa forestal com a font d'energia renovable alternativa, de manera que reuneixi propietaris i gestors forestals, empreses forestals i energètiques, indústries de transformació, diferents administracions implicades (desenvolupament rural, medi ambient, indústria i energia) comercialitzadors i consumidors.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 1.- DESENVOLUPAMENT D'INICIATIVES LEGISLATIVES: LLEI FORESTAL BALEAR I NORMATIVA ESPECÍFICA PER LES MUNTANYES DE LES ILLES

COMPLEMENTARIA

EIX VR1.07

07.- Desenvolupament d'un sistema de pagament compensatori a propietaris per serveis ambientals, paisatgístics i recreatius generats pels terrenys forestals

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Reconèixer els serveis ambientals, paisatgístics, recreatius i econòmics proporcionats pels terrenys forestals al conjunt de la societat i compensar adequadament als seus propietaris.

Justificació

El pagament per serveis ambientals (PSA) constitueix un mecanisme d'incentius cada vegada més popular. Els propietaris i gestors de les finques reben un pagament per la provisió de certs serveis ambientals, o per a l'adopció d'estratègies de gestió forestal que generin serveis ambientals requerits pels usuaris o beneficiaris (societat en general). Actualment la propietat forestal de les Illes Balears presta serveis ambientals de manera gratuïta, sense rebre cap recompensa econòmica per al manteniment dels espais forestals.

Existeix una coincidència generalitzada entre la majoria dels tècnics i agents socials implicats en què els propietaris privats de la majoria de la superfície forestal balear i dels espais naturals protegits han de ser ajudats econòmicament en el manteniment i millora de les seves forests o finques forestals, sobretot en àrees protegides, o almenys ser recompensats econòmicament pels serveis ambientals que presten en benefici de la societat.

Així, a fi de garantir el manteniment de les prestacions dels espais forestals a la qualitat ambiental es considera precís la seva incorporació a l'escenari socioeconòmic balear, en particular mitjançant la valoració econòmica i compensació de tals serveis ambientals (hidrològics, de biodiversitat, paisatgístics o turístics) als qui els proporcionen.

Descripció

Desenvolupament d'una normativa específica per a l'establiment d'un sistema de pagament compensatori pels serveis ambientals, hidrològics, de biodiversitat, paisatgístics i recreatius que generen els espais forestals de les Illes Balears al conjunt de la societat.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Sistema de pagament compensatori a propietaris per serveis ambientals, paisatgístics i recreatius generats pels terrenys forestals	Aprovació normativa

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

El denominat pagament per serveis ambientals és un mecanisme voluntari i continuat de compensació econòmica als proveïdors d'un o diversos serveis ambientals que no tenen un valor de mercat, per part d'un o diversos compradors.

La compensació econòmica estarà condicionada a l'adopció per part del proveïdor de determinades pràctiques de gestió forestal sostenible que mantinguin o incrementin els serveis proporcionats i que no es haurien adoptat en absència del mecanisme compensatori. L'objectiu és promoure en la mesura en què sigui possible el finançament privat dels fons de responsabilitat empresarial de les corporacions o dels beneficiaris directes d'aquests serveis ambientals que proporcionen les forests.

S'establirà un programa de pagament per serveis ambientals destinat a atreure finançament privat als forests, mitjançant una adequada gestió contribueixin a la captura de carboni, la recàrrega d'aqüífers, el control d'inundacions o la disminució del risc d'incendis, l'esbarjo o la millora del paisatge.

El programa determinarà les condicions generals d'accés: línies base, condicions de valoració dels pagaments en funció dels serveis generats, requisits per al seu cobrament, periodicitat, quanties mínimes o màximes a percebre, durada dels contractes, el contingut dels mateixos, etc.

Es realitzaran estudis per a la definició de les línies base i per a la valoració dels serveis ambientals, de manera que permeti establir els preus. L'administració forestal recolzarà econòmicament la posada en marxa de projectes pilot, així com el desenvolupament dels estudis precisos per a la seva implementació, proposant els tipus de projectes forestals objecte d'aquestes compensacions.

S'haurà de conformar un òrgan gestor del programa, entitat pública o privada participada per la conselleria competent en matèria forestal amb autonomia de gestió i plena capacitat jurídica d'obrar.

El programa haurà de ser autofinançat, de manera que els costos d'administració i seguiment, se sufraguin amb un percentatge dels fons aportats al mateix. L'esmentat percentatge s'establirà, per part de la conselleria competent en matèria forestal, en la normativa que reguli el funcionament del programa.

Es determinaran les funcions de l'òrgan gestor als seus estatuts de creació, sempre amb l'objectiu de garantir la correcta implantació del sistema de pagament per serveis ambientals, i se'n durà a terme el control i verificació del compliment de les condicions per a la realització dels pagaments, així com certificar als compradors la inversió realitzada i la seva destinació.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 2.- DESENVOLUPAMENT D'UN SISTEMA DE NORMALITZACIÓ PER AL BON GOVERN DELS ESPAIS I RECURSOS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX VR2.01

01.- Desenvolupament d'un sistema de normalització forestal per a la garantia de qualitat d'actuacions en forests i aprofitaments de recursos forestals. Aplicació de la normativa europea de comercialització de la fusta (FLEGT).

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Garantir la qualitat de les actuacions i intervencions en les forests amb diverses finalitats i, en particular, el aprofitament dels recursos forestals.

Justificació

Es planteja el procés de normalització de l'ús i gestió dels recursos forestals com un autèntic repte de futur. Es considera precís el desenvolupament progressiu de normes, instruccions, prescripcions i plecs de condicions tècniques i administratives per a l'adequada normalització de l'administració i gestió de les forests i el desenvolupament d'actuacions, obres i infraestructures, activitats, usos i aprofitaments dels espais i recursos forestals.

El personal de l'administració forestal estima que el caràcter supletori d'aquests referents tècnics i administratius enfront de l'absència de plans d'ordenació i gestió forestal poden reduir considerablement els terminis requerits per a la tramitació d'autoritzacions administratives o de concessió d'ajuts i subvencions.

Descripció

Establiment d'un Sistema de Normalització Forestal, referents tècnics i facultatius mitjançant normes, instruccions, plecs de condicions tècniques i administratives per a l'adequada gestió forestal, de manera que ordenin i regulin les actuacions en forests públiques a càrrec de l'administració i en les forests privades que requereixin autorització administrativa: obres i infraestructures, activitats i treballs forestals, usos i aprofitaments dels espais i recursos forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Sistema de normalització forestal per a la garantia de qualitat d'actuacions en forests i aprofitaments de recursos forestals

Unidad

Aprovació normativa

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es tracta de prescriure les condicions tècniques d'actuació a les forests (tot el que no té fonament científic o rigor tècnic pot ser opinable) mitjançant el desenvolupament d'un procés de normalització (norma és la solució que es dona a un problema que es repeteix) dels usos, aprofitaments, treballs i activitats a realitzar en forests públiques o a càrrec de l'administració autonòmica, i particularment per a aquelles actuacions en forests o finques forestals que requereixin autorització administrativa o sol·licitin subvenció pública.

El model de normalització que es proposa de desenvolupar suggereix la necessitat d'establir una classificació d'activitats a les forests de manera que diferenciï els usos, gaudis i aprofitaments de recursos forestals, les infraestructures, obres i treballs o serveis forestals a executar a les forests objecte de regulació, així com els censos, inventaris, projectes, plans d'ordenació i gestió d'espais i recursos forestals. Així mateix, per regular les actuacions a la forest i el medi natural, el Pla Forestal suggereix establir una Comissió Tècnica de Normalització, encarregada de disposar les prescripcions, normes o instruccions pertinents.

Per al desenvolupament del procés de normalització de les actuacions a les forests es proporciona una estructura jeràrquica general que serveixi de referència per classificar els plecs de condicions o prescripcions en categories diferents, segons les seves característiques i objectius. Es distingeixen així entre:

- Prescripcions de caràcter facultatiu que constitueixen preceptes administratius que delimiten les afeccions i regulen les intervencions que faculta l'administració forestal a l'exercici de les seves competències en forests al seu càrrec.
- Prescripcions de caràcter tècnic que constitueixen normes, instruccions o especificacions tècniques que regulen l'exercici de gaudis i aprofitaments de recursos forestals, o bé d'una obra, infraestructura, ús o actuació a la forest, per garantir el rigor tècnic necessari per a la seva correcta execució.

En conseqüència, l'administració forestal autonòmica podrà establir plecs de prescripcions tècniques i facultatives o documents administratius equivalents que disposin preceptes i normes amb ambdues característiques alhora (plecs de condicions tècniques-facultatives) i establir diferents rangs jeràrquics i operatius segons l'especificitat de les actuacions que es pretenguin regular.

Es conforma així una estructura jerarquizada des dels Plecs Generals o Especials, a partir dels quals descendeixen plecs cada vegada més tècnics que facultatius, fins a arribar a les instruccions o especificacions exclusivament tècniques.

- Els Plecs Generals de Condicions Tècnic Facultatives constitueixen documents administratius que delimiten les condicions facultatives competents de l'administració forestal per a la seva intervenció preceptiva en forests municipals o particulars, i especifiquen algunes prescripcions tècniques generals a l'exercici d'algun tipus genèric d'operació o actuació.

Es tracta per tant de plecs de condicions amb un caràcter més facultatiu que tècnic, la finalitat principal del qual és delimitar les competències d'intervenció de l'administració forestal a l'exercici de determinat tipus d'aprofitament o actuació en forests al seu càrrec, sense perjudici que incloguin també normes tècniques específiques per a la seva execució.

- Els Plecs Especials de Condicions Tècnic Facultatives: constitueixen documents administratius que determinen prescripcions tècniques específiques per a l'execució d'actuacions concretes a la forest, segons les condicions facultatives establertes pel Plec General per al tipus d'actuació genèrica a què correspongui.

Es tracta, per tant, de plecs de condicions amb un caràcter més tècnic que facultatiu, la finalitat principal dels quals és establir les normes tècniques específiques per a l'exercici d'un determinat tipus d'aprofitament, operació o actuació a la forest, sense perjudici d'especificar algunes prescripcions facultatives de l'administració forestal per a la seva execució.

D'aquesta manera, el funcionament jeràrquic del sistema permet que els Plecs Especials estableixin prescripcions tècniques específiques per a un determinat tipus d'activitat concreta inclosa en alguna de les actuacions

genèriques regulades pels seus respectius Plecs Generals. Així, es pot formular un plec general de condicions per a tots els aprofitaments forestals i un plec especial per a aprofitaments de fusta o bé de recursos micològics o de pastures.

Els plecs generals i especials de condicions tècniques i facultatives s'han d'establir amb un caràcter genèric per a l'àmbit territorial del conjunt de les Illes Balears, per a la seva aplicació preferent a totes les forests tutelades o gestionades per l'administració forestal competent, sense perjudici de la seva aplicació en forests municipals o de particulars que el requereixin per a sol·licitar una autorització administrativa o percebre una subvenció pública. Ambdós plecs estableixen, per tant, normes i prescripcions tècniques i facultatives comunes d'aplicació a la resta de plecs de condicions que en el seu cas es derivin d'aquells.

En conseqüència, els altres plecs derivats subjectes a les condicions tècniques facultatives establertes als plecs generals i especials, podran establir preferentment prescripcions tècniques en condicions específiques, ja sigui per a una espècie forestal determinada (aprofitaments de fusta de pi blanc), o bé per a una situació o ubicació concreta (a l'illa d'Eivissa o a la Serra de Tramuntana), fins i tot instruccions i especificacions no facultatives (normes o solucions tècniques específiques no preceptives), sense perjudici de les quals es puguin establir prescripcions facultatives de l'administració forestal per a la seva execució.

També es poden formular prescripcions al plec de condicions tècniques i administratives particulars que permetin a aquells propietaris de forests o finques forestals de mida inferior al mínim que reglamentàriament s'estableixi, quedar exempts de l'obligació de disposar de plans preceptius, de manera que simplement els serveixi firmar un compromís de compliment de tals condicions per sol·licitar ajuts o autoritzacions que permetin executar treballs i operacions sistematitzades, principalment de repoblacions, tractaments i aprofitaments forestals.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 2.- DESENVOLUPAMENT D'UN SISTEMA DE NORMALITZACIÓ PER AL BON GOVERN DELS ESPAIS I RECURSOS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX VR2.02

02.- Aprovació d'instruccions per a l'elaboració de plans i projectes d'ordenació i gestió sostenible dels terrenys forestals.

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Elaboració de prescripcions, instruccions i instruments d'ordenació i gestió de les forests públiques de les Illes Balears.

Justificació

La Comunitat Autònoma de les Illes Balears no ha elaborat instruccions pròpies d'ordenació i aprofitament de forests de conformitat amb la llei forestal estatal.

Així mateix, tampoc no es disposa d'altres normes, prescripcions o plecs de condicions tècniques i administratives que serveixin de referents per a l'adequada normalització de la gestió forestal en seus diversos aspectes, de manera que regulin el desenvolupament d'actuacions (obres i infraestructures), activitats, usos i aprofitaments a les forests.

Descripció

Elaboració i aprovació d'instruccions sobre el contingut i abast dels instruments d'ordenació i gestió forestal sostenible de les forests públiques (catalogades d'utilitat pública i d'altres a càrrec de la administració forestal subjectes a contractes administratius).

Les esmentades instruccions contindran, en particular, especificacions per a l'elaboració de projectes de ordenació i plans gestió d'espais forestals inclosos en àrees protegides (Espais Naturals Protegits i Xarxa Natura 2000).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Instruccions per a l'elaboració de plans i projectes d'ordenació i gestió sostenible dels terrenys forestals

Aprovació normativa

Superfície amb pla/projecte d'ordenació vigent, elaborat conforme a les instruccions

Hectàrees (ha)

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

A fi de garantir el compliment dels objectius establerts en el Pla Forestal, es fa necessària la disposició de normes o instruccions que estableixin la tipologia i els continguts dels instruments de gestió forestal (projectes d'ordenació forestal o plans tècnics de gestió més o menys simplificats) en funció de les característiques, mida de les forests, així com dels seus objectius de gestió. L'objectiu és disposar d'instruccions per a l'ordenació de forests tals que permetin normalitzar aspectes com la forma de determinar els usos, tractaments i aprofitaments dels recursos forestals, l'execució d'obres i infraestructures o la prestació de serveis.

L'òrgan forestal competent redactarà i aprovarà les instruccions autonòmiques generals per a l'ordenació de forests de conformitat amb l'article 32 de la Llei 43/2003, de 21 de novembre, de Forests. Les esmentades instruccions regularan els projectes d'ordenació i els plans tècnics de gestió forestal i els plans tècnics de gestió forestal simplificats.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 2.- DESENVOLUPAMENT D'UN SISTEMA DE NORMALITZACIÓ PER AL BON GOVERN DELS ESPAIS I RECURSOS FORESTALS DE LES BALEARS

PRINCIPAL

EIX VR2.03

03.- Aprovació de normativa que reguli les condicions requerides i dimensions exigibles per a la disposició preceptiva de plans d'ordenació de forests o instruments equivalents de gestió forestal.

Normativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Definició dels requeriments d'instruments de gestió forestal en propietats agroforestals de titularitat privada adequats a la seva situació i mida, foment i assistència per a la seva elaboració.

Justificació

No s'han establert preceptivament, tal i com estableix la llei estatal de forests, les condicions i mides mínimes perquè les forests tinguin l'obligació de disposar d'un pla d'ordenació o instrument equivalent de gestió forestal sostenible.

Convé fomentar la disposició obligatòria de plans d'ordenació i gestió forestal sostenible en propietats agroforestals de titularitat privada de dimensió superior a la mida mínima que reglamentàriament s'estableixi. Referent a això convé recordar que gairebé tres quartes parts de la superfície forestal balear el constitueixen finques que superen les 20 hectàrees. Així mateix convé reiterar la possibilitat d'establir diferents tipus de plans, més o menys simplificats, en funció de la mida de la superfície a ordenar, del règim administratiu de la propietat forestal i dels objectius de gestió que es pretenguin.

S'ha d'establir la superfície mínima exigible de les agrupacions de finques forestals o agroforestals per a les que sigui preceptiva la disposició de plans d'ordenació de forests o plans tècnics de gestió forestal; també es recomana la subscripció de contractes temporals de gestió pública o fórmules contractuals similars, per a la gestió d'aquestes finques agroforestals agrupades.

Descripció

Establiment de les condicions i característiques dels terrenys forestals de titularitat privada que requeriran amb caràcter obligatori la disposició de plans d'ordenació de forests o instruments equivalents de gestió forestal sostenible (situació, mida, règim administratiu, objectius de gestió o d'altres).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Disposició normativa

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

EIX V R2.03

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Aprovació normativa de condicions per a la disposició preceptiva de instruments d'ordenació o planificació per a la gestió de terrenys forestals

Variació percentual de la superfície de terrenys forestals de titularitat privada amb instrument d'ordenació/planificació vigent

Percentatge

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

S'establirà la superfície mínima de forest o agrupacions que requereixi la disposició de pla tècnic de gestió forestal simplificat. En terrenys forestals amb superfície major s'utilitzarà el projecte d'ordenació de forests o els plans tècnics de gestió forestal.

El pla tècnic de gestió forestal simplificat serà elaborat pel propietari dels terrenys forestals. Amb format de formulari simplificat, recollirà la programació de les actuacions: detall de la situació legal i administrativa, descripció de la finca, definició d'objectius, llistat d'actuacions i programació, resum econòmic.

Els plans tècnics de gestió forestal simplificats seran aprovats per l'òrgan forestal competent de la Conselleria responsable en matèria forestal i s'elaboraran amb una vigència mínima de cinc anys i màxima de deu.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 2.- DESENVOLUPAMENT D'UN SISTEMA DE NORMALITZACIÓ PER AL BON GOVERN DELS ESPAIS I RECURSOS FORESTALS DE LES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX VR2.04

04.- Elaboració i aprovació de normes o instruccions per a la regulació dels aprofitaments forestals, especialment els micològics i de plantes silvestres.

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Normalitzar l'aprofitament de fongs i plantes silvestres amb finalitats comercials en forests de particulars.

Justificació

La Llei Bàsica de Forests estatal insta a les comunitats autònomes a la regulació dels aprofitaments dels recursos forestals.

Agents socials i representants del sector forestal entenen que a les finques privades correspon en propietari la gestió dels aprofitaments de bolets i altres productes, com les plantes silvestres, així com les condicions d'accés a la propietat, en el seu cas, respectant els corresponents serveis públics de passada. Els participants proposen que s'explorin fórmules aplicades en altres comunitats autònomes per regular el control de la recol·lecció tant de bolets com d'altres plantes aromàtiques o medicinals, sobre tot amb finalitats comercials, potser mitjançant llicències, en terrenys delimitats sota la vigilància dels agents de medi ambient.

Descripció

Elaboració d'instruccions i prescripcions tècniques per a l'aprofitament de recursos forestals, principalment aprofitaments micològics i de plantes silvestres, especialment amb finalitats comercials.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

EIX V R2.04

Indicador de seguiment

Variable

Prescripcions tècniques per a l'execució d'aprofitaments de recursos

Unidad

Aprovació normativa

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Regulació de la recol·lecció tant de bolets com de plantes aromàtiques o medicinals, en particular amb finalitats comercials mitjançant llicències o altres fórmules a aplicar en terrenys delimitats sota la vigilància dels Agents de Medi Ambient.

Es pot disposar de referents de caràcter orientatiu fins i tot documents tècnics de referència, els criteris orientadors dels quals no tenen efectes legals, ja que no són necessàriament de compliment obligat, sinó que constitueixen directrius indicatives que proporcionen recomanacions o especificacions tècniques o facultatives per a la seva posada en pràctica amb caràcter voluntari, el seguiment del qual i aplicació queda a discreció del destinatari. A aquesta categoria pertanyen directrius, guies metodològiques, codis o manuals de bones pràctiques forestals, amb recomanacions tècniques en tots els aspectes de conservació, protecció, defensa, restauració, ordenació d'usos i aprofitaments. En general, tenen un caràcter didàctic o divulgatiu, sense perjudici que incloguin o facin referència a prescripcions, normes o instruccions tècniques preceptives regulades per l'administració.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 2.- DESENVOLUPAMENT D'UN SISTEMA DE NORMALITZACIÓ PER AL BON GOVERN DELS ESPAIS I RECURSOS FORESTALS DE LES BALEARS

COMPLEMENTARIA

EIX VR2.05

05.- Elaboració de directrius de gestió forestal sostenible en espais forestals inclosos en àrees protegides.

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Establir els continguts i requisits que han de complir els documents de planificació forestal en terrenys inclosos en les àrees protegides de les Illes Balears a fi de garantir-ne l'adequació ambiental i la persistència de la massa forestal.

Justificació

Els sectors consultats consideren que hi ha discrepàncies en els criteris a seguir per a les actuacions que es realitzin en els espais forestals inclosos en les àrees protegides, especialment els aprofitaments forestals. Per a això, és fonamental definir el marc de realització dels esmentats aprofitaments i actuacions per garantir-ne la viabilitat i la inexistència d'efectes ambientals negatius per a l'àrea protegida.

Descripció

Directrius per a l'elaboració de plans de gestió forestal, especialment dels aprofitaments forestals: criteris i continguts dels plans d'aprofitament, procediments per a minimitzar els impactes/efectes ambientals en els treballs forestals així com establir els protocols d'actuació per al seu seguiment, sobretot en àrees protegides.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Curt termini: Execució completa durant els tres primers anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2014-2016)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Directrius per a l'elaboració i aprovació de plans d'aprofitament de biomassa forestal Aprovació normativa

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La millora del rendiment econòmic així com els reptes per al futur del sector forestal de les Illes Balears, requereixen mobilitzar els recursos presents a la forest actualment infrautilitzats.

Per a això convé establir directrius que garanteixin un aprofitament ordenat, racional i sostenible dels recursos forestals en els espais i àrees protegides de les Illes Balears i que permetin potenciar les energies renovables, reduir la dependència exterior, contribuir a la disminució global de l'acumulació de carboni atmosfèric, així com a la reducció de les seves emissions, en coherència amb els objectius europeus (triple 20) i internacionals, al que s'afegeixen l'estalvi en el consum energètic pel menor cost del combustible.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 3.- DESENVOLUPAMENT DELS INSTRUMENTS PRECEPTIUS DE PLANIFICACIÓ I ORDENACIÓ FORESTAL

PRINCIPAL

EIX VR3.01

01.- Elaboració i aprovació de projectes d'ordenació de forests de gestió pública.

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Ordenació multicriteri de forests de referència, de manera que la propietat forestal pública es constitueixi com a model de gestió sostenible a imitar pels propietaris forestals privats.

Justificació

En compliment dels requisits legals exigibles en la referida llei estatal de forests i atenent les recomanacions al respecte dels tècnics de l'administració forestal balear, és un objectiu del Pla Forestal procurar que totes les forests públiques disposin d'un projecte d'ordenació aprovat. També seria convenient que totes les forests a càrrec de l'administració disposessin d'un pla d'ordenació o instrument de gestió equivalent, principalment aquells que actualment disposen de conveni de col·laboració amb l'administració forestal (gairebé 24.000 hectàrees).

Descripció

Ordenació de totes les forests a càrrec de l'administració forestal balear, prioritzant les forests catalogats d'utilitat pública i altres forests públiques i privats subjectes a contractes administratius. L'objectiu 2020 ha de procurar que totes les forests públiques disposin de projecte d'ordenació aprovat.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Elaboració i aprovació de projectes d'ordenació de forests de gestió pública

Nombre de forests de
gestió pública amb
projecte d'ordenació

Superfície de forests de gestió pública amb projecte d'ordenació aprovat

Hectàrees (ha)

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'objectiu d'ordenació de forests s'ha d'ampliar a les forests o finques forestals a càrrec de la administració.

La firma convenis de col·laboració o contractes de gestió pública exigirà la disposició de plans de ordenació de forests o plans tècnics de gestió forestal que contemplin els treballs necessaris per al manteniment i millora de la forest.

Els esmentats treballs hauran de garantir la prestació de serveis ambientals i seleccionar i organitzar els usos i aprofitaments dels múltiples recursos forestals (fusta, biomassa, bolets i plantes silvestres, usos recreatius, silvopastorals i cinegètics) mitjançant plans especials i plans anuals de millores que disposin les actuacions necessàries.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 3.- DESENVOLUPAMENT DELS INSTRUMENTS PRECEPTIUS DE PLANIFICACIÓ I ORDENACIÓ FORESTAL

PRINCIPAL

EIX VR3.02

02.- Elaboració i aprovació de plans d'ordenació de recursos forestals (PORF) en comarques forestals o agrupacions de terrenys forestals.

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

La planificació forestal a escala comarcal així com el foment i desenvolupament de l'ordenació de les forests Balears amb vista a una possible certificació forestal.

Justificació

Es considera necessari procedir al desenvolupament de la planificació i ordenació forestal en forests públiques i privats conforme als instruments que disposa la legislació forestal vigent.

D'acord amb la llei bàsica de forests, una vegada que s'estableixin els terrenys rústics que a les Illes Balears tinguin la condició legal de forest, el Pla Forestal Balear pot desenvolupar-se mitjançant Plans de Ordenació dels Recursos Forestals (PORF), l'àmbit d'aplicació dels quals, comarcal o insular, haurà de ser definit preceptivament.

Aquests plans no han de ser obligatoris per a tota la superfície forestal balear, sinó més aviat per a aquells territoris seleccionats per iniciativa o interès de l'administració, o bé dels agents socials interessats. L'elaboració d'aquests PORF també pot ser interessant com a plans forestals comarcals o d'agrupacions de propietats forestals de gestió compartida.

Descripció

Desenvolupament de plans d'ordenació de recursos forestals o d'instruments equivalents de ordenació i gestió forestal sostenible d'àmbit insular, comarcal o bé per a agrupacions de terrenys forestals. Delimitació dels àmbits territorials objecte d'aquests plans i instruccions per a la definició de el seu contingut i abast.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Comarques forestals

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Llarg termini: Execució completa posterior al primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable	Unidad
Elaboració i aprovació de plans d'ordenació de recursos forestals o altres instruments equivalents d'ordenació i gestió forestal sostenible	Nombre PORF aprovats
Superfície de forests gestionades conforme a les disposicions de Plans de Ordenació dels Recursos Forestals o un altre instrument equivalent	Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

D'acord amb la llei bàsica de forests, una vegada que s'estableixin els terrenys rústics que a les Balears tinguin la condició legal de forest, el Pla Forestal Balear podrà desenvolupar-se mitjançant Plans de Ordenació dels Recursos Forestals l'àmbit d'aplicació dels quals, comarcal o insular, haurà de ser definit preceptivament.

Aquests instruments tindran caràcter obligatori i executiu en les matèries regulades en la pròpia llei bàsica de forests i la futura llei forestal balear, i indicatiu respecte de qualssevol altres actuacions, plans o programes sectorials sent, en aquest cas sol desenvolupats en aquells territoris que procedeixin per iniciativa o interès de l'administració o bé dels agents socials interessats.

Els PORF es redactaran una vegada aprovat el pla forestal de les Illes Balears i la llei forestal balear, i seran elaborats de forma participada.

Els documents desenvoluparan l'anàlisi i diagnòstic dels serveis de les forests, incloent el mercat dels seus productes, i establirà l'ordenació d'usos en el seu àmbit territorial, delimitant les zones d'actuació per a la conservació i millora dels esmentats serveis.

Així mateix s'establiran directrius de gestió dels diferents serveis ambientals i s'integraran, de forma coordinada, els plans de prevenció d'incendis forestals, així com els estudis de viabilitat d'aprofitament de biomassa amb finalitats energètiques. Contemplarà possibles escenaris futurs de canvi climàtic i les seves repercussions sobre els sistemes forestals de les Illes.

Per a la delimitació dels àmbits d'aplicació dels PORF se seleccionaran comarques forestals d'especial interès a partir de l'anàlisi del mosaic agroforestal balear i les seves característiques particulars, infraestructures, zones prioritàries de restauració de riberes i correcció de lleres de torrents, zones de risc d'incendi greu per perillositat, recurrència i necessitat de protecció, zones d'actuació prioritària enfront de plagues, presència espais naturals protegits, espècies amenaçades de flora i fauna, etc.

Els PORF podran desenvolupar-se com a plans forestals comarcals o d'agrupacions de propietats forestals de gestió compartida, de manera que s'afavoreixi la gestió d'aquests territoris reduint costos i generant sinergies entre els diferents actors implicats, a través de la col·laboració i la facilitació de l'obtenció dels recursos.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 3.- DESENVOLUPAMENT DELS INSTRUMENTS PRECEPTIUS DE PLANIFICACIÓ I ORDENACIÓ FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX VR3.03

03.- Promoció i assistència tècnica per a l'elaboració de plans tècnics o instruments equivalents d'ordenació i gestió forestal sostenible en forests de propietat municipal o de particulars.

Convenis ambientals

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Procurar el màxim de superfície forestal municipal i privada ordenada, prioritàriament en els terrenys forestals de major importància ambiental, social o econòmica.

Justificació

La planificació en terrenys forestals de propietat municipal o privada és pràcticament inexistent en l'actualitat. Fomentar i assessorar tècnicament la disposició de plans d'ordenació i de gestió forestal sostenible en aquestes propietats constitueix una prioritat per assegurar la gestió forestal sostenible i la simplificació administrativa.

Descripció

Foment i assessorament o assistència tècnica per a la redacció d'aquells plans tècnics d'ordenació o instruments equivalents de gestió forestal sostenible que siguin exigibles preceptivament en forests de propietat municipal o finques forestals de propietat privada, per a l'autorització administrativa d'actuacions, treballs o aprofitaments forestals, o bé per a la percepció de subvencions, ajuts o incentius.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Llarg termini: Execució completa posterior al primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Elaboració i aprovació de plans tècnics o instruments equivalents de gestió forestal en forests de propietat municipal o de particulars aprovats

Unidad

Nombre de forests amb pla de gestió aprovat

EIX V R3.03

Superfície de forests de propietat municipal o de particulars amb pla tècnic o instrument de gestió forestal equivalent aprovat

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Els instruments d'ordenació en forests privades han de garantir el compliment dels objectius de multifuncionalitat i sostenibilitat.

L'elaboració de projectes d'ordenació, plans dasocràtics o instruments de gestió forestal en finques de particulars s'incentivarà mitjançant el suport tècnic i econòmic als seus propietaris, a fi de garantir la sostenibilitat de la gestió forestal i promoure la multifuncionalitat dels ecosistemes forestals.

L'establiment de compromisos financers a mitjà termini per a la disposició d'incentius públics, condicionats a l'adopció d'instruments tècnics de gestió degudament aprovats, contribuirà a garantir la conservació dels recursos naturals.

Finalment, la legislació autonòmica regularà la concessió d'ajuts i compensacions tenint en compte les previsions contingudes en els plans d'ordenació i en els programes tècnics, que podran adoptar alguna de les següents fórmules: subvencions, bestretes reintegrables, crèdits bonificats, assessoraments i ajuts tècnics, i tots els altres que es determinin reglamentàriament.

Amb caràcter general es prioritzaran els ajuts destinats a associacions de propietaris de terrenys forestals.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 3.- DESENVOLUPAMENT DELS INSTRUMENTS PRECEPTIUS DE PLANIFICACIÓ I ORDENACIÓ FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX VR3.04

04.- Directrius per a l'elaboració i aprovació de plans d'aprofitament de biomassa forestal amb finalitats energètiques

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Establir directrius sobre els continguts i requisits que han de complir els documents de planificació per a la mobilització de recursos forestals i l'aprofitament de biomassa forestal amb finalitats energètiques.

Justificació

Garantir la viabilitat i l'adequació ambiental dels plans i actuacions d'aprofitament de biomassa forestal, minimitzant possibles afeccions i establint protocols d'actuació per al seu seguiment.

Descripció

Redacció i aprovació de directrius, criteris i protocols per a l'aprofitament energètic dels recursos forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Forests de gestió particular i pública

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Llarg termini: Execució completa posterior al primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Elaboració i aprovació criteris i directrius

Unidad

Nombre

REFERENT TÉCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Elaboració i aprovació d'unes directrius i/o instruccions de contingut mínim dels documents de planificació i aprofitament energètic dels recursos forestals. Les esmentades instruccions hauran de definir l'estructura i el

EIX V R3.04

contingut mínim dels plans i instruments d'ordenació forestal, així com el procediment i els tràmits administratius inherents per a la seva aprovació per part de l'òrgan forestal i ambiental competent. Es determinaran així mateix les actuacions de seguiment de es derivin de l'aplicació dels esmentats instruments i es contemplarà la gestió forestal conjunta.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 3.- DESENVOLUPAMENT DELS INSTRUMENTS PRECEPTIUS DE PLANIFICACIÓ I ORDENACIÓ FORESTAL

COMPLEMENTARIA

EIX VR3.05

05.- Certificació de la gestió de forests públiques a càrrec de l'administració autonòmica. Promoció de la certificació forestal en forests o terrenys forestals privats.

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Certificació dels productes i serveis forestals de les forests públiques i foment de la certificació en els forests privades, en especial els aprofitaments de biomassa i la seva cadena de custòdia.

Justificació

Tant a les forests públiques o a càrrec de l'administració forestal, com a les finques agroforestals, sobretot en les agrupades, es considera convenient promocionar la certificació forestal, tant de la gestió en origen de recursos forestals com, en el seu cas, de la cadena de custòdia dels productes que es deriven de la forest com a garantia que es practica una gestió forestal sostenible i responsable, tant en la seva orientació com en la seva definició tècnica.

Descripció

Implantació de mecanismes i procediments de control de qualitat en l'administració i gestió forestal de les forests públiques, així com foment de sistemes de certificació en origen de la gestió de la forest i, en especial, de l'aprofitament de recursos forestals, així com de la cadena de custòdia dels productes i serveis forestals procedents de forests públiques o privats.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Superfície de forests públiques certificades

Hectàrees

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

L'objectiu prioritari de la certificació forestal és verificar que la gestió forestal es realitza conforme a els criteris de sostenibilitat internacionalment adoptats.

Per tant, la certificació forestal és garantia d'adequació de la gestió practicada, tant en la seva orientació, com en la seva definició tècnica. Addicionalment, el sistema contribueix a la millora contínua dels processos.

La certificació forestal consta de dues fases. En primer lloc la garantia d'una gestió forestal responsable i, en segon lloc, la certificació de la cadena de custòdia, que permet certificar la traçabilitat del producte des que surt de la forest certificada fins que és lliurat al comprador. En el procés, una tercera part proporciona una acreditació escrita en la qual s'assegura la qualitat de la gestió forestal practicada per un determinat gestor, públic o privat, conforme a certes normes i principis.

El procés pot continuar amb la verificació de la cadena de transformació i comercialització dels productes amb origen en els boscos certificats (l'anomenada cadena de custòdia), i el seu posterior etiquetatge.

Complementàriament es planteja l'oportunitat de creació d'una marca de qualitat dels productes, similar a una denominació d'origen.

Les diferents modalitats de certificació forestal són:

- Individual: Un sol gestor o propietari sol·licita la certificació de les seves unitats de gestió forestal.
- En grup: Diversos gestors/propietaris s'uneixen en una entitat legalment constituïda per certificar totes les seves unitats de gestió forestal alhora i així aconseguir un certificat comú. L'associació serà l'encarregada de la gestió de la superfície forestal.
- Regional: Similar a la de grup però amb caràcter regional, integra la totalitat del sector forestal de la regió. Es tracta d'una certificació més complexa però que implica major rendiment econòmic i optimització dels recursos
- Certificació específica per a petits propietaris i forests amb gestió de baixa intensitat. A aquesta modalitat de certificació es poden acollir aquelles forests de petita extensió (<100 ha), així com aquells que presentin una intensitat de gestió baixa o dels quals s'obtinguin principalment productes forestals no fusters.

L'administració s'ha de constituir en model, procurant l'ordenació, disposició de plans de gestió i de certificats de sostenibilitat.

Complementàriament, les anomenades compres verdes, l'adquisició de productes que contribueixen a la conservació dels recursos naturals i a l'estalvi d'energia, havent d'indicar-se que els béns i serveis adquirits per les administracions públiques equivalen al 16% del PIB del conjunt de la UE.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 4.- DESENVOLUPAMENT D'UN MODEL EFICIENT D'ADMINISTRACIÓ. MECANISMES DE COORDINACIÓ I ÒRGANS INSTITUCIONALS DE REPRESENTACIÓ I PARTICIPACIÓ

PRINCIPAL

EIX VR4.01

01.- Creació del Comitè Forestal Balear com a òrgan de normalització i coordinació administrativa de la política forestal insular.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Dotar a la Comunitat Autònoma d'un òrgan institucional com a eina de normalització, cohesió i coordinació administrativa de la política forestal amb la suficient empara legal.

Justificació

El diagnòstic efectuat determina la necessitat de crear un Comitè Forestal Balear com a òrgan de normalització, cohesió i coordinació interadministrativa, tant a nivell de l'administració autonòmica com a nivell de l'administració insular, que pot organitzar-se en grups de treball específics conforme a les seves finalitats, i fins i tot poden dedicar-se la coordinació externa amb altres administracions implicades.

Descripció

Creació del Comitè Forestal Balear com a òrgan de normalització i coordinació administrativa de la política forestal, que integri grups de treball així com la creació d'una eina d'interlocució, consulta i representació intersectorial insularitzada.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Autonòmic

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Creació de grups temàtics de treball

Nombre de grups de treball

Creació del Comitè Forestal Balear com a òrgan de normalització i coordinació administrativa de la política forestal insular

Comitè Forestal Balear

Creació de consells insulars de boscos

Nombre de grups de treball

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Constitució del Comitè Forestal Balear com a òrgan institucional de consulta i representació dels actors implicats en la política forestal. En el seu si es podrà articular una Comissió Tècnica de Normalització d'actuacions forestals i altres Grups Tècnics de Coordinació especialitzats en diferents aspectes temàtics de la gestió del medi natural i forestal, com per exemple el Comitè de Defensa de la Qualitat del Paisatge per a la integració d'actors del sector turístic balear i altres agents relacionats, en la presa de decisions per a la conservació, millora i posada en valor del paisatge forestal.

A més, es proposa que el propi Comitè desenvolupi iniciatives per a la creació d'una Plataforma Intersectorial que procuri dinamitzar les entitats i agents implicats per a la promoció de la oferta i la demanda de biomassa forestal com a font d'energia renovable alternativa.

El Comitè Forestal Balear es podrà desenvolupar a nivell insular, mitjançant la creació de Consells Insulars de Boscos, com a plataforma intersectorial insularitzada del sector forestal i òrgan d'interlocució, consulta, representació i participació social dels agents implicats en la presa de decisions de la política forestal balear. Els Consells també podran servir de vehicles d'agrupació i cooperació en la gestió forestal dels propietaris, usuaris, empresaria i gestors forestals.

La seva composició, responsabilitats i funcionament es regularan reglamentàriament en el marc de la futura llei forestal balear.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 4.- DESENVOLUPAMENT D'UN MODEL EFICIENT D'ADMINISTRACIÓ. MECANISMES DE COORDINACIÓ I ÒRGANS INSTITUCIONALS DE REPRESENTACIÓ I PARTICIPACIÓ

PRINCIPAL

EIX VR4.02

02.- Establiment de Junes d'Entitats Propietàries de Forests Públiques per a la coordinació i millora de la gestió amb participació de l'administració forestal autonòmica.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Establiment de Junes d'Entitats Propietàries de Forests Públiques que facilitin la corresponsabilitat de gestió amb l'administració forestal autonòmica balear.

Justificació

Es precisa la creació de Junes d'Entitats Propietàries de Forests Públiques, principalment dirigides a la col·laboració amb ajuntaments propietaris i especialment amb forests municipals catalogats d'utilitat pública. En aquests casos de forests municipals, catalogats o no, es requereix implementar fórmules de gestió forestal compartida, de manera que afavoreixin la corresponsabilitat entre les administracions públiques implicades.

Descripció

Creació de les Junes de Forests Públiques i acords de col·laboració amb entitats locals propietàries de forests catalogades d'utilitat pública que facilitin la corresponsabilitat de gestió entre les administracions públiques implicades, fins i tot d'altres forests de propietat municipal que subscriguin convenis de col·laboració amb l'administració autonòmica.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Terrenys forestals

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Juntes d'Entitats Propietàries de Forests Públiques

Juntes d'Entitats
Propietàries de Forests
Públics

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Creació de les Juntes d'Entitats de Forests Públiques com a instrument que faciliti la corresponsabilitat de gestió entre les administracions públiques implicades. Aquest òrgan estarà estretament lligat al Comitè Forestal Balear. La seva composició, responsabilitats i funcionament es regularan reglamentàriament en el marc de la futura llei forestal balear.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 4.- DESENVOLUPAMENT D'UN MODEL EFICIENT D'ADMINISTRACIÓ. MECANISMES DE COORDINACIÓ I ÒRGANS INSTITUCIONALS DE REPRESENTACIÓ I PARTICIPACIÓ

PRINCIPAL

EIX VR4.03

03.- Representació i presència insular de l'administració forestal autonòmica

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Reforçar i consolidar la representació tècnica de l'administració forestal del govern autonòmic a Menorca, Eivissa i Formentera. Reforçar l'organització de l'òrgan forestal de la CAIB amb el suport tècnic i administratiu suficient a les illes menors que permeti consolidar l'estructura institucional del sector forestal a la CAIB.

Justificació

El desenvolupament d'un model més eficient ofereix l'oportunitat d'organitzar una administració forestal moderna i eficaç.

Els estudis realitzats i l'anàlisi del diagnòstic conclouen que és necessari el reforç i consolidació de la presència i representació de l'administració forestal autonòmica a Menorca, Eivissa i Formentera, principalment de tècnics i agents forestals especialitzats en incendis i sanitat forestal.

Descripció

Organització d'una administració forestal moderna i eficaç mitjançant el reforç i consolidació de la seva presència a Menorca, Eivissa i Formentera.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Insular

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient i Territori

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Es procedirà a la reorganització de l'administració forestal autonòmica, amb l'increment de la presència de personal tècnic a a Menorca, Eivissa i Formentera, a fi de reforçar i consolidar la seva presència amb l'objectiu d'aproximar la gestió al territori, així com de millorar la comunicació amb els diferents representants del sector.

Per a això és precís procedir a una adequada organització, reestructuració i modernització de l'administració i gestió forestal pública amb la dotació del personal i els recursos necessaris, en especial per prestar l'adequada vigilància, inspecció i control dels espais i recursos forestals, així com per proporcionar la capacitat deguda i la formació forestal especialitzada de tècnics i agents de medi ambient.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 4.- DESENVOLUPAMENT D'UN MODEL EFICIENT D'ADMINISTRACIÓ. MECANISMES DE COORDINACIÓ I ÒRGANS INSTITUCIONALS DE REPRESENTACIÓ I PARTICIPACIÓ

PRINCIPAL

EIX VR4.04

04.- Modernització de l'administració forestal per millorar la seva eficiència i l'atenció ciutadana.

Administrativa

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Simplificar els procediments de l'administració en matèria forestal per facilitar els tràmits als usuaris. Fomentar l'accés telemàtic.

Justificació

Els propietaris, gestors i usuaris de les forests demanden una simplificació dels tràmits i procediments administratius reglats en matèria forestal, disposant mitjans i mecanismes més àgils i efectius que millorin l'atenció al públic interessat d'una forma més propera, incloent la tramitació telemàtica i l'assessorament adequat, fins i tot alguns proposen el desenvolupament de serveis d'extensió forestal i oficines comarcals a certes zones forestals.

Descripció

Desenvolupament d'un model administratiu eficient d'atenció ciutadana, que prioritzi la simplificació dels procediments administratius en matèria forestal, disposant mitjans i mecanismes més àgils i efectius per a l'execució dels tràmits administratius que millorin l'atenció al públic interessat d'una forma més propera, incloent la tramitació i accés telemàtic i l'assessorament adequat. S'ha de contemplar, si escau, la possibilitat de proporcionar serveis d'extensió forestal i atenció ciutadana mitjançant oficines comarcals en el medi rural (Xarxa Balear d'Oficines Rurals d'Extensió Forestal).

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Comarques forestals

Descripció de l'àmbit territorial

Serveis d'extensió forestal i atenció ciutadana mitjançant oficines comarcals en el medi rural.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Llarg termini: Execució completa posterior al primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Xarxa Balear d'Oficines Rurals d'Extensió Forestal

Unidad

Nombre oficines
comarcals

Procediments tramitació telemàtica

Nombre Procediments

Simplificació de tràmits

Nombre Tràmits
simplificats

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La creació d'un marc administratiu simplificat ha de facilitar tràmits i procediments, incorporar instruments de coordinació entre departaments i establir clarament els àmbits competencials.

Es disposaran procediments àgils i efectius, així com els mitjans precisos que millorin l'atenció al públic i la resolució de qüestions de caràcter tècnic i administratiu mitjançant una finestra única, sense perjudici que aquesta pugui ser d'accés telemàtic. S'estudiarà, en funció de la possibilitat d'oficines rurals disponibles i en funció de la disponibilitat pressupostària i de personal, la millora dels serveis d'extensió forestal i les oficines insulars i comarcals.

La millora de l'eficiència de l'administració forestal i l'atenció ciutadana se centrarà en la següents línies clau, amb l'objectiu prioritari d'agilitar i simplificar tràmits i gestions:

- Informació adequada a agents interessats (propietaris, gestors forestals, empreses, usuaris, etc.).
- Establir models senzills d'oficis adaptats a cada procediment (models de sol·licitud d'ocupacions, d'aprofitaments, etc.).
- Desenvolupar els serveis telemàtics per a aquells procediments en els quals sigui possible la seva aplicació.
- Fomentar la declaració responsable i la comunicació prèvia.
- Facilitar a empreses i a particulars l'exercici de les seves activitats econòmiques mitjançant la reducció o supressió de càrregues administratives, per eliminar d'aquesta manera costos innecessaris que influeixen negativament en els seus nivells de productivitat.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 4.- DESENVOLUPAMENT D'UN MODEL EFICIENT D'ADMINISTRACIÓ. MECANISMES DE COORDINACIÓ I ÒRGANS INSTITUCIONALS DE REPRESENTACIÓ I PARTICIPACIÓ

COMPLEMENTARIA

EIX VR4.05

05.- Mecanismes de cooperació i acords de col·laboració amb altres administracions autonòmiques i insulars relacionades amb el sector forestal

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Creació i desenvolupament de mecanismes de coordinació externa i acords de col·laboració amb altres administracions autonòmiques, insulars i locals implicades en matèria forestal i de gestió territorial.

Justificació

Es considera convenient procedir al desenvolupament i establiment de mecanismes de cooperació externa, sistemes de comunicació i acords de col·laboració amb altres administracions autonòmiques relacionades amb la política forestal, principalment en matèria d'emergències i protecció civil, educació, turisme, indústria i energia.

Descripció

Disposar mecanismes externs de cooperació institucional i convenis de col·laboració amb altres administracions implicades d'altres conselleries i departaments autonòmics relacionats (educació, turisme, indústria i energia), fins i tot amb altres entitats locals implicades (consells insulars i ajuntaments) que es podran arbitrar a través del Comitè Forestal.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Acció no territorializable

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Directrius i recomanacions

Responsable

Altres conselleries del Gobierno Balear

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Periòdica

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Unidad

Acords adoptats entre l'administració forestal i altres administracions autonòmiques Nombre Acords relacionades

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

La coordinació entre administracions mitjançant acords, convenis, etc. contribueix a generar sinèrgies i incrementa l'eficàcia de l'acció pública. L'objectiu és optimitzar recursos, unificar criteris i aclarir competències.

L'àmbit en el qual s'han realitzat més esforços de coordinació amb altres administracions és el de la prevenció i extinció d'incendis, considerant prioritària en el futur la col·laboració en les següents línies:

- Agricultura, consells insulars i entitats locals en el context agroforestal relacionada amb la gestió fitosanitària, camins rurals, recuperació de cultius, etc. Es fomentarà una especial col·laboració tècnica i interadministrativa entre els òrgans forestals i de patrimoni a l'efecte de facilitar la defensa, catalogació i protecció de tots els elements culturals i patrimonials es localitzen en els terrenys forestals.
- Agricultura, indústria, energia, entitats locals i Administració General de l'Estat en el marc dels aprofitaments de biomassa forestal i la promoció del sector, que haurà de ser definida adequadament en l'Estratègia Balear de Biomassa.
- Turisme, en el marc de la generació de noves oportunitats de desenvolupament en el món rural, millorant l'oferta de serveis relacionats amb la natura i acostant els beneficis als propietaris forestals.
- Altres línies de col·laboració que es considerin convenients en funció dels objectius i de les noves oportunitats del sector.

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 4.- DESENVOLUPAMENT D'UN MODEL EFICIENT D'ADMINISTRACIÓ. MECANISMES DE COORDINACIÓ I ÒRGANS INSTITUCIONALS DE REPRESENTACIÓ I PARTICIPACIÓ

COMPLEMENTARIA

EIX VR4.06

06.- Desenvolupament d'un model eficient de corresponsabilitat en la gestió de la propietat forestal: contractes temporals de gestió pública, figures societàries i fórmules contractuals de gestió forestal compartida

Directrius i criteris

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Desenvolupament d'un model eficient de corresponsabilitat en la gestió de les forests amb la propietat forestal.

Justificació

Entre les oportunitats i solucions possibles davant de la fragmentació de la propietat forestal privada, la majoria de petites dimensions, es proposa l'agrupació de propietats forestals amb mides eficients per a la seva adequada conservació, defensa, aprofitament i ús sostenible en comú, mitjançant figures societàries apropiades de gestió forestal compartida que per acord poden cedir la seva gestió a entitats públiques o privades tal com estableix a l'efecte la Llei bàsica forestal.

Per això és fonamental el foment del cooperativisme, imprescindible per procurar agrupacions de propietaris forestals amb aspiracions comunes, així com l'associacionisme per afavorir la interlocució, representació i participació dels diferents àmbits implicats al sector forestal. En especial, amb aquesta finalitat, seria desitjable alguna associació de propietaris de finques forestals per defensar en comú els seus interessos i objectius tant a nivell insular com en el conjunt de les Illes Balears.

Descripció

Constitució d'entitats societàries o comunitàries de gestió forestal compartida que possibilitin la cessió de la gestió conjunta de propietats forestals aquestes entitats gestores.

Si és possible, aquestes entitats societàries o comunitàries de gestió han d'estar vinculades amb noves fórmules contractuals de col·laboració amb l'administració que regulin les responsabilitats i obligacions de les parts, de manera que garanteixin la conservació, manteniment i millora de les forests, així com un adequat aprofitament i ús sostenible dels recursos forestals.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió particular

Descripció de l'àmbit territorial

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Acte administratiu

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Mig termini: Execució completa durant els tres últims anys del primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears (2017-2020)

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Implementació de figures societàries i fórmules contractuals de gestió forestal compartida

Unidad

Figura contractual

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

Desenvolupament d'un model eficient de corresponsabilitat en la gestió de la propietat forestal mitjançant noves figures societàries i fórmules contractuals atractives i eficients que permetin la gestió forestal compartida i l'increment de la disponibilitat de forests a càrrec de l'administració, principalment d'aquells que suposin un especial interès forestal.

S'establiran o actualitzaran fórmules contractuals que regulin els drets i obligacions de les parts, disposant nous contractes, convenis o acords de gestió compartida mitjançant figures similars als consorcis, encomandes de gestió o custòdia del territori, contractes de disponibilitat per a la prestació de serveis forestals (convenis de repoblacions, de gestió forestal sostenible...) i ambientals (contractes territorials...).

EIX V.- GOBERNANÇA

REpte 4.- DESENVOLUPAMENT D'UN MODEL EFICIENT D'ADMINISTRACIÓ. MECANISMES DE COORDINACIÓ I ÒRGANS INSTITUCIONALS DE REPRESENTACIÓ I PARTICIPACIÓ

COMPLEMENTARIA

EIX VR4.07

07.- Consolidació del domini públic forestal: programa de delimitació de forests catalogades d'utilitat pública.

Intervenció tècnica

DESCRIPCIÓ GENERAL

Objecte

Consolidació del domini públic forestal mitjançant un pla de delimitació de les forests catalogades d'utilitat pública de les Illes Balears.

Justificació

Està pendent el desenvolupament d'un adequat programa de delimitació de forests catalogades d'Utilitat Pública com a pas imprescindible per consolidar el domini públic forestal balear i garantir-ne la defensa

Descripció

Consolidació del domini públic forestal: programa de delimitació de forests públiques, preferentment de forests catalogades d'Utilitat Pública.

ÀMBIT TERRITORIAL

Àmbit territorial d'aplicació

Monts de gestió pública

Descripció de l'àmbit territorial

Forests públiques, preferentment de forests catalogades d'Utilitat Pública.

IMPLEMENTACIÓ

Instrument d'implantació

Inversió administració

Responsable

Direcció General de Medi Natural, Educació Ambiental i Canvi Climàtic

HORITZÓ DE DESENVOLUPAMENT I VIGÈNCIA

Horitzó

Llarg termini: Execució completa posterior al primer període d'aplicació del Pla Forestal de les Illes Balears

Vigència

Puntual

SEGUIMENT

Indicador de seguiment

Variable

Superfície de forests catalogades separades

Forests fitades catalogades

Unidad

Hectàrees

Nombre de forests

REFERENT TÈCNIC I DIRECTRIUS DE DESENVOLUPAMENT

EIX VR4.07

Per a la defensa i consolidació del patrimoni públic forestal de les Illes Balears es considera imprescindible la delimitació i amononament de les forests públiques amb la finalitat promoure models de gestió extensibles a la resta de terrenys forestals públics o privats.

En el programa de delimitacions a establir s'atorgarà la màxima prioritat a les forests públiques (en particular els declarats d'Utilitat Pública) inclosos en zones d'especial interès de conservació.

El programa establirà una planificació temporal del procés de delimitació, detallada per a cada forest pública segons la seva prioritat.

Una vegada finalitzat el procediment de delimitació es procedirà a l'elaboració del corresponent instrument de gestió.

Jesús Martínez Inclán.

Govern de les Illes Balears
Conselleria d'Agricultura,
Medi Ambient i Territori